

Kommunfullmäktige

Kallelse

Nämnd	Kommunfullmäktige
Datum och tid	Tisdag 2020-11-10, kl. 15.00
Plats	Storbrunn, biosalongen, i Östhammar
Sekreterare	Rebecka Modin
Ordförande	Roger Lamell (S)

Ärendelista

1. Allmänhetens frågestund kl. 15.15	3
2. Information	4
3. Godkännande av Delårsrapport 2020-08-31	5
4. Fastställande av skattesats för 2021	6
5. Fastställande av budget 2021 och flerårsplan 2022 - 2024, drift och investeringsbudget samt verksamhetsplaner	7
6. Hyror och avgifter kultur- och fritidsnämndens område	8
7. Marma 3:14, antagande av detaljplan "Centrumvägen"	9
8. Antagande av reviderad livsmedelspolicy	12
9. Antagande av reviderat reglemente för kommunrevisionen	14
10. Antagande av Policy och riktlinjer för kommunens arbete och beslut som påverkar barn	15
11. Tecknande av hållbarhetslöften inom Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald	17
12. Nytt datum för budgetprocessen	20
13. Sammanträdesdagar för kommunfullmäktige och kommunstyrelsen 2021	21
14. Ändring av beslut av överföring av utebad från kultur- och fritidsnämnden till tekniska förvaltningen	24
15. Svar på motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud	26
16. Svar på motion från Ylva Lundin (SD) och Martin Wahlsten (SD) om införande av policy om neutral klädkod för anställda med externa kontakter	27
17. Svar på motion från Irmeli Bellander (L) och Julia Carlström (L) angående inrättande av en utomstående Coronakommission i Östhammar	28

Kommunfullmäktige

18. Interpellation till kommunstyrelsens ordförande Jacob Spangenberg (C) från Ylva Lundin (SD) om hur kommunens genuspedagog kan bidra till att lyfta pojkars skolresultat	29
19. Rapport från slutförvarsenheten	30
20. Statistikrapport av ej verkställda gynnande beslut andra kvartalet	31
21. Anmälningssärende, Redovisning av medborgarmotioner	32
22. Anmälningssärende, Redovisning av obesvarade motioner	34
23. Anmälningssärende, Krisledningsnämndens protokoll	35
24. Anmälningssärende, Ny ersättare i kommunfullmäktige	36
25. Valärende, Ersättare i valberedningen	37
26. Valärende, Ersättare i kultur- och fritidsnämnden	38
27. Valärende, Ersättare i kultur- och fritidsnämnden	39

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-97

1. Allmänhetens frågestund

Förslag till beslut

Allmänhetens frågestund förklaras avslutad.

Ärendebeskrivning

Frågor ska lämnas till kommunfullmäktiges sekretariat senast sex dagar innan sammanträdet. Fråga ska vara kortfattad och får inte gälla myndighetsutövning mot enskild. Ordförande läser upp frågan på sammanträdet. Frågeställaren ska vara närvarande och har möjlighet att yttra sig.

Följande frågor har lämnats till sammanträdet:

1. Fråga om äldreomsorgen, social dokumentation och kvalitetsredovisning från Ulf Ehlin, Ann-Charlotte Borgström och Ingemar Adén

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-1

2. Information

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Information i aktuella frågor. Information till fullmäktige kan enligt arbetsordningen lämnas från kommunalråden, nämnder, styrelser, förvaltningar, fullmäktigeberedningar, kommunala bolag och de förtroendevalda revisorerna. Yttranderätt gäller enligt kommunallagen och arbetsordningen.

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-627

3. Godkännande av Delårsrapport 2020-08-31

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens föreslår att Kommunfullmäktige godkänner lämnad delårsrapport per augusti 2020.

Ärendebeskrivning

Bifogat återfinns kommunstyrelsens delårsrapport per augusti 2020 för Östhammars kommun. Östhammar redovisar ett överskott för perioden 1 januari till och med 31 augusti på 58,2 mnkr, budgeterat överskott för samma period är 11,4 mnkr.

För helåret 2020 är prognosen ett överskott 30,6 mnkr. Budgeterat resultat är ett överskott på 21,4 mnkr vilket innebär ett överskott mot budget på 9,2 mnkr.

Kommunens fyra strategiska inriktningsområden kommenteras utifrån prognos eller utfall av styrtalen.

Beslutsunderlag

- Delårsrapport per 2020-08-31 samt missiv med ändringar
- Revisorernas utlåtande och Översiktlig granskning av Delårsrapport per 2020-08-31

Beslutet skickas till

- Samtliga nämnder
- Lednings- och verksamhetsstöd, ekonomi
- Fredrik Borgelin

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-636

4. Fastställande av skattesats för 2021

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige fastställer Östhammars kommuns skattesats för 2021 till 21,69 kronor.

Ärendebeskrivning

Skattesatsen för Östhammars kommun ska fastställas av kommunfullmäktige senast sista november 2020. Skattesatsen för 2020 är 21,69 kronor.

Beslutet skickas till

Lednings- och verksamhetsstöd, ekonomi

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-419

5. Fastställande av budget 2021 och flerårsplan 2022 - 2024, drift och investeringsbudget samt verksamhetsplaner

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige fastställer budget 2021 samt flerårsplan 2022-2024.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att:

- vid tillämpning av kalkylmässig ränta fastställs räntesatsen till 1,75 %,
- kommunstyrelsen har under år 2021 rätt att nyupplåna, dvs. öka kommunens skulder under budgetåret 2021 med totalt 200 mnkr,
- kommunstyrelsen har under år 2021 rätt att omsätta lån, dvs. låna upp belopp motsvarande belopp på de lån som förfaller till betalning under 2021,
- kommunstyrelsen medges rätt att besluta om fördelning mellan verksamhetsområden och objekt av den ofördelade investeringsramen för planperioden,
- kommunägda företag ska under 2021 avlämna delårsrapport till kommunstyrelsen per 31 augusti,
- förvaltningen får i uppdrag att arbeta för att återställa 2 %-målet även under planperioden.

Ärendebeskrivning

Förslag till budget 2021 och flerårsplan 2022-2024 har utarbetats utifrån tidigare antagna preliminära ramar med justeringar för kända volym- och kostnadsuppräknings samt skatter och bidrag. Budgetförslaget innehåller drift- och investeringsbudget samt nämndernas verksamhetsberättelser.

Beslutsunderlag

Förslag till budget samt missiv med ändringar

Ärendets behandling

Vid beredningen i arbetsutskottet 2020-10-13, § § 293, avstod Pär-Olof Olsson (M) och Martin Wahlsten (SD) från att delta i beslutet.

Vid beredningen i kommunstyrelsen 2020-10-20, § 231, avstod Pär-Olof Olsson (M), Lennart Owenius (M), Lars O Holmgren (BoA), Ylva Lundin (SD) och Bo Persson (SD) från att delta i beslutet.

Beslutet skickas till

- Samtliga nämnder
- Lednings- och verksamhetsstöd, ekonomi
- Webbredaktör för publicering på kommunens webbplats

Dnr KS-2020-624

Dnr KFN-2020-139

6. Hyror och avgifter kultur- och fritidsnämndens område

Förslag till beslut

Kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fastställa Hyror och avgifter 2021.

Ärendebeskrivning

Kultur- och fritidsnämnden lämnar förslag på taxor och avgifter för lokalupplåtelse i de anläggningar och lokaler som nämnden bedriver verksamhet, samt taxor och entréavgifter till evenemang.

Föreligger förslag till hyror och avgifter för 2021.

Simhallars inträde föreslås regleras för utjämning på en femårig period. Inför 2021 bibehålls fortfarande ojämnt talet för att sedan jämnas ut till heltal om fem inför 2022.

Övriga hyror och avgifter föreslås antas efter kpi-jämförelse skett årsvis i augusti kommande kalenderår.

Formulering kring bidragsberättigad förening föreslås revideras till "Allmännyttig ideell förening i Östhammars kommun för verksamhet och träning.

Gällande rabattkort Gym föreslås att dessa avskaffas då dessa tjänat ut sitt syfte och bygger på en mer permanent bemanning på Sim- och Sporthallarna. Kortet fungerar endast vid bemanning.

Öregrunds gym föreslås få med autogiro-betalning i deras prislista, vilket skulle bli nytt från 2021.

Beslutsunderlag

- Hyror och avgifter 2021 förslag
- Nuvarande hyror och avgifter via kommunens [webbplats](#)

Ärendets behandling

Kultur- och fritidsnämnden beslutade 2020-10-01, § 62, att föreslå kommunfullmäktige att fastställa Hyror och avgifter 2021.

Beslutet skickas till

- Kultur- och fritidsförvaltningen
- Webbredaktionen för publicering på kommunens webbsida, styrande dokument

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2018-845
Dnr BMN-2018-315

7. Marma 3:14, antagande av detaljplan "Centrumvägen"

Förslag till beslut

Bygg- och miljönämnden och kommunstyrelsen föreslår Kommunfullmäktige att:

- godkänna granskningsutlåtandet
- besluta att detaljplanen inte bedöms medföra betydande miljöpåverkan
- anta detaljplanen för Marma 3:14, Centrumvägen

Upplysningar

Planen hanterades med standardförfarande, enligt Plan- och bygglagen, PBL (2010:900).

Ärendebeskrivning

Bygg- och miljönämndens arbetsutskott beslutade, den 13 september 2017 att lämna positivt planbesked för det aktuella området.

Beslut om samråd fattades av bygg- och miljönämndens arbetsutskott den 7 november 2018. Planen var på samråd under perioden den 26 november till och med den 17 december 2018. Totalt inkom 12 yttranden under samrådet.

Beslut om granskning fattades av planchef den 23 april 2020. Planen var på granskning under perioden den 8 maj till och med den 11 juni 2020. Totalt inkom 9 yttranden.

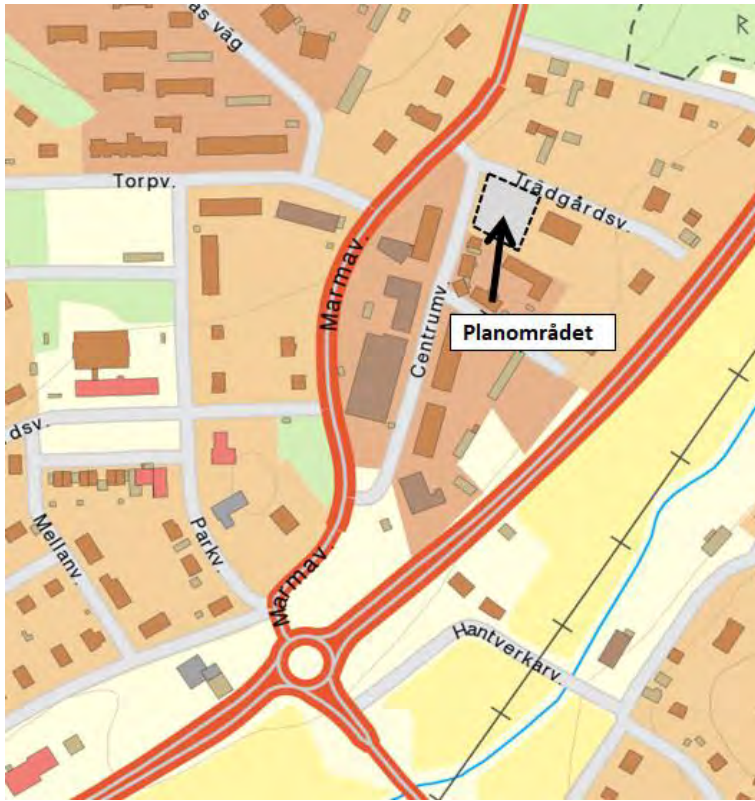
Planområdet och planförslaget

Planområdet är beläget i Alunda centrum.

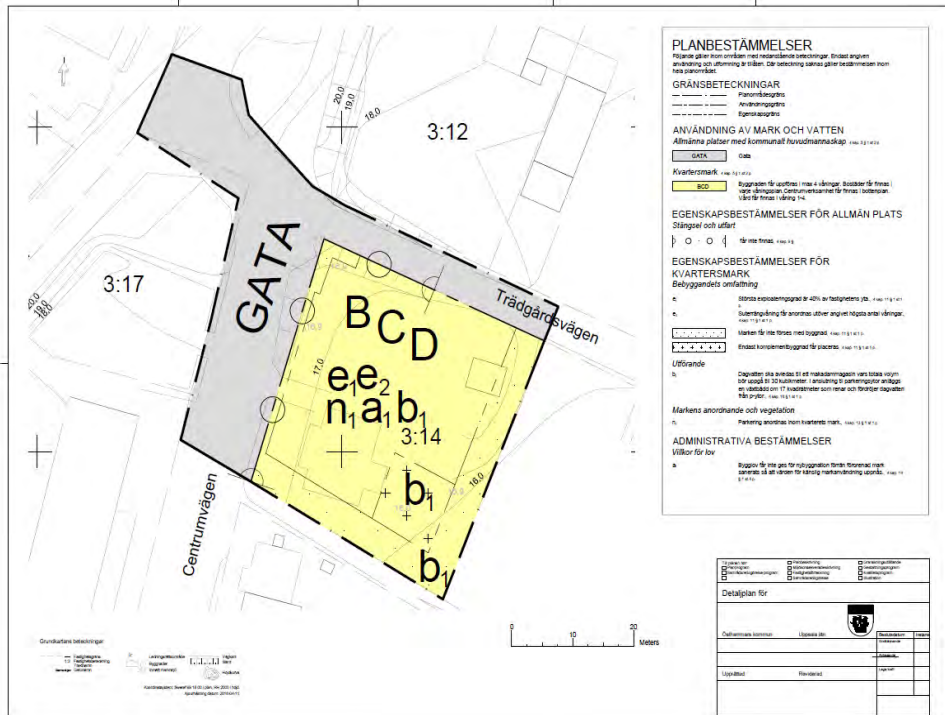
Det gränsar till Centrumvägen i väster och Trädgårdsvägen i norr. Planområdet upptar en yta om cirka 1500 kvm ha.

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för flerbostadshus i 4 våningar där en suterrängvåning får anordnas. Detaljplanen skall även möjliggöra att flerbostadshuset inrymmer centrumverksamhet alternativt vård i form av en vårdcentral. Vårdcentral kommer att möjliggöras i alla våningar inkl. bottenvåning medan vårdcentral kommer att möjliggöras i våning 1-4. Centrumverksamhet kommer vara möjlig i bottenvåningen.

Kommunfullmäktige

Planområdet.

Plankartan

Kommunfullmäktige

Revideringar som gjorts efter granskningen
– Redaktionella förändringar

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag bygg- och miljönämnden 2020-09-02, § 80

Handlingar

Antagandehandlingarna består av

- Plankarta
- Planbeskrivning
- Granskningsutlåtande
- Behovsbedömning
- Dagvattenutredning
- Markteknisk utredning
- fastighetsförteckning

Beslutet skickas till:

Enligt sändlista

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-106

8. Antagande av reviderad livsmedelspolicy

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige antar livsmedelspolicy.

Ärendebeskrivning

Kommunens livsmedelspolicy antogs 2015. Policyn är i behov av revidering.

Följande ändringar har gjorts från tidigare version av policyn:

Krav på upphandlade animaliska produkter får inte vara mindre än de krav som anges i svenska djurskyddsregler i st.f. tidigare Miljöstyrningsrådets baskrav.

Inköp av närproducerade livsmedel ska öka i st.f. tidigare ”ambitionen är att öka inköp av närproducerade livsmedel”.

Given andel för ekologisk livsmedel i st.f. tidigare ”att succesivt öka”.

Kontinuerligt arbete med att minska matsvinnet ska utföras i st.f. tidigare ”matsvinnet ska vara så litet som möjligt”.

Beslutsunderlag

- Förslag till reviderad livsmedelspolicy
- Nu gällande livsmedelspolicy via kommunens [webbplats](#)

Ärendets behandling

Kommunstyrelsens arbetsutskott gav 2020-02-11, § 72, förvaltningen i uppdrag att revidera livsmedelspolicyn med följande inriktning:

- Anpassa ambitionsnivån för andelen ekologiskt till förmån för ökat avrop av svenskt kött och ha en säsongsbetonad matsedel.
- Barn- och utbildningsnämnden och socialnämnden ska involveras i arbetet.

Barn- och utbildningsnämnden (2020-09-03, § 93) och socialnämnden (2020-09-02, § 100) har tagit del av förslaget och har inget att erinra.

Vid arbetsutskottets beredning 2020-09-15, § 266 avstod Martin Wahlsten (SD) från att delta i beslutet.

Vid beredning i kommunstyrelsen 2020-09-29, § 212, yrkande Ylva Lundin (SD) avslag till policyn. Jacob Spangenberg (C) yrkar på följande tillägg: komplettering sist i första stycket under rubriken kvalitet och utförande: ”Vilket innebär att de måltider som serveras är säkra och näringsriktiga.” Ordförande ställde proposition på yrkandena och fann att tilläggsyrkandet bifölls och att avslagsyrkandet avslogs.

Martin Wahlsten (SD) och Ylva Lundin (SD) reserverade sig mot beslutet med följande motivering: ”SD reserverar sig mot innehållet i den nya livsmedelspolicyn på följande punkter:

Kommunfullmäktige

- ”för att minska kommunens klimatavtryck ska andelen vegetabilier öka”
Det första felet med den delen av policyn är att man förutsätter att vegetabilier alltid ger mindre klimatavtryck än kött. Det är långt ifrån självklart att en avocado transporterad hela vägen från Australien ger ett lägre klimatavtryck än 1 hg köttfärs från Elins Glada Ekologiska kor i Morkarla. Vi yrkar att påståendet om klimatavtryck tas ut ur texten.
- Om den ovan citerade meningen från policyn innebär att det enbart kommer att serveras vegetariska rätter en eller flera dagar i veckan är detta ett hot mot folkhälsan. Barn och äldre, de personer som primärt betjänas av Måltidsenheten, är grupper som är i behov av näringsrik kost, något som är mycket svårt att uppnå med enbart vegetarisk kost.
- SD har tidigare motionerat om att kommunens livsmedelspolicy ska kompletteras med ett förbud mot att servera ritualslachtat kött. Vi vidhåller att kommunens innevånare inte ofrivilligt ska utsättas för att äta halalslachtat kött. Eftersom det är frekvent förekommande att det av förpackningen inte framgår att kött är halalslachtat kräver vi också att kommunens inköpsavtal för animaliska produkter ska innehålla en explicit garanti från leverantören att det levererade köttet inte kommer från rituellt slaktade djur.”

Beslutet skickas till

- Måltidsenheten
- Webbredaktör för publicering på kommunens webbsida, styrande dokument

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-548

9. Antagande av reviderat reglemente för kommunrevisionen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige antar Reglemente för kommunrevisionen.

Ärendebeskrivning

Revisionens reglemente har diskuterats vid möten mellan presidiet och revisionen. Bakgrunden är framförallt ändringsbehov utifrån att hänvisningar till lagrum är till den gamla kommunallagen. Förslag på ändringar har lämnats av revisionens ordförande. Dessa har lagts in i förslaget till reviderat reglemente. Avstämning mot SKR:s förslag till reglemente har också skett och ett fåtal förslag till tillägg har skett utifrån det. Kommentarer gällande samtliga ändringar finns i förslaget till reviderat reglemente.

Beslutsunderlag

Revisionens reglemente med markerade förslag till ändringar och kommentarer

Ärendets behandling

Ett utkast har skickats till presidiet och revisionen över sommaren, inga synpunkter har lämnats utifrån det. Presidiet har godkänt förslaget på möte 2020-08-25 och lämnar det till KSAU för beredning inklusive remiss till revisionen.

Vid arbetsutskottets beredning 2020-09-08, § 249, behandlades ärendet för remissutskick. Revisionen hade lämnat svar mellan utskicket av kallelse till arbetsutskottet och sammanträdet: "På revisionens möte i torsdags beslöt vi att ställa oss bakom förslaget till reglemente för revisionen. Vi vill dock inte ha med meningen rörande kravet på ljud och bild för de som deltar digitalt." Arbetsutskottet fick information om att det inte ställs samma krav på revisionens sammanträden som på exempelvis nämndernas. Kravet på ljud och bild för de som deltar på distans är utifrån SKR:s förslag till reglemente, men om revisionen hellre löser det på andra sätt finns det inget hinder i kommunallagen. Den önskade ändringen bör därför genomföras. Utifrån detta föreslogs att ärendet skulle lämnas vidare för antagande.

Beslutet skickas till

Revisionen och administrativt stöd KPMG

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2019-647

10. Antagande av Policy och riktlinjer för kommunens arbete och beslut som påverkar barn

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att Kommunfullmäktige antar Policy och riktlinjer för kommunens arbete och beslut som påverkar barn.

Ärendebeskrivning

Bakgrund

Mot bakgrund av införandet av barnkonventionen i svensk lag beslutade Kommunfullmäktige att ge en arbetsgrupp uppdraget att,

- Ta fram förslag till en kommunövergripande policy för hur barnkonventionen ska förverkligas i praktiken och implementeras i kommunens alla förvaltningar samt hur arbetet ska utvärderas.
- Rutinen för barnkonsekvensanalyser behöver ses över och tydliggöras så att det tydligt framgår att barn/ungdomar ska tillfrågas i en barnkonsekvensanalys.

Arbetsgruppen har delat upp uppdraget i två delar; förslag till policy och riktlinjer som innehåller anvisningar om implementering, uppföljning och utvärdering samt stöd till verksamheterna som ska implementera ett tydligare arbetssätt utifrån barnkonventionens regelverk. Genom implementering enligt policyn och riktlinjen ser arbetsgruppen att barnkonventionen förverkligas i kommunen. Stödmaterialet som har tagits fram innehåller även enklare utbildningsmaterial. Stödmaterialet har inte bifogats beslutet eftersom materialet är valbart för verksamheterna då förankringen av policyn och riktlinjerna bör anpassas av ansvarig chef utifrån verksamhetens förutsättningar.

Syfte

Riktlinjerna är framtagna för att underlätta arbetet med förverkligandet av policyn och i syfte att uppfylla barnkonventionens krav. Utgångspunkten är att underlaget ska användas av samtliga verksamheter i kommunen som ett led i att förverkliga barnkonventionen i det dagliga arbetet och i de beslut som fattas och som påverkar barn.

Ärendets beredning

Ärendet är framtaget av en arbetsgrupp med representanter från samtliga förvaltningar i kommunen. Gruppen har tillsatts av kommunledningen. Underlaget har kommunicerats med elevråd på kommunens gymnasium samt samtliga högstadieskolor. De synpunkter som inkommit har beaktats. Ärendet har skickats på remiss till barn- och utbildningsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden. Nämndernas synpunkter och hur de har hanterats till slutversion redovisas i beslutsunderlag *Yttranderedogörelse*.

Kommunfullmäktige

Finansiering- arbetet finansieras inom respektive förvaltnings ordinarie budget.

Beslutsunderlag

- Policy och riktlinjer för arbete som berör barn
- Yttranderedogörelse
- Kommunikationsplan

Ärendets behandling

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade 2020-05-12, § 165, att godkänna förslag till *Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn* samt förslaget att Kommunfullmäktige ger barnkonventionsgruppen i uppdrag att förankra beslutade dokument i enlighet med kommunikationsplan och skickade det på remiss till berörda nämnder. Svar skulle lämnas senast 2020-06-25.

Vid beredningen i kommunstyrelsen 2020-10-20, § 233, yrkande Ylva Lundin (SD) med bifall av Bo Persson (SD) avslag på arbetsutskottets förslag. Ordförande ställde proposition på yrkandet och fann att avslagsyrkandet avlogs.

Ylva Lundin (SD) och Bo Persson (SD) reserverade sig mot beslutet med följande motivering:

”Policyn ställer stora krav på organisationen i form av utbildningar, separata utredningar av barnperspektivet i mängder av beslutssituationer samt återkommande uppföljningar. Inget av dessa krav på organisationen har konsekvensutretts i form av vilka kostnader det genererar eller de krävda åtgärdernas alternativkostnad, dvs. om budgeten inte ökas vad som kommer att nedprioriteras för att organisationen ska kunna uppfylla kraven i policyn. Utan en kostnads- och alternativkostnadsanalys är det oansvarigt att införa policyn.

Om det är så att policyn endast införs utan intentionen att organisationen ska efterleva den, utan bara att det ska se bra ut om någon efterfrågar den, är det skadligt och demoraliserande för kommunens innevånare och anställda.

En aspekt som inte alls berörs i policyn är hur det ska avgöras vad som är barnets bästa. Det finns många ideologiska skär i sjön när det gäller barnuppfostran och –hantering. Ex. kan någon tycka det ger självständiga barn när de själva tar sig till och från skolan, medan andra menar att det av säkerhetskäl är nödvändigt att barnen alltid har sällskap/skjutsas till och från skolan.”

Beslutet skickas till

- Samtliga förvaltningschefer
- VD för kommunala bolag och stiftelser
- Kommundirektör
- Ungdomssamordnare Malin Arrendell (ärendets handläggare)
- Webbredaktör för publicering på kommunens webbplats, styrande dokument

Dnr KS-2020-175

11. Tecknande av hållbarhetslöften inom Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår Kommunfullmäktige att teckna hållbarhetslöften inom de 15 åtgärdsområden som listas i bilaga gällande kommunens arbete med ekosystem och biologisk mångfald, som en del i arbete med Färdplan för ett hållbart län.

Signerat hållbarhetslöfte med valda åtgärder och aktiviteter ska införlivas i kommunens befintliga styrmodell och ledningssystem. Beslutet gäller även tidigare signerade hållbarhetslöften inom åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan.

För de aktiviteter som kräver ytterligare finansiering ska ansvarig förvaltning aktivt söka externa projektmedel i syfte att kunna utföra valda aktiviteter.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutade 2020-05-19 att **Östhammars kommun avser att delta i arbetet med hållbarhetslöften inom åtgärdsprogrammet** samt att omfattningen av hållbarhetslöftet och val av aktiviteter skulle behandlas i berörda nämnder och beslutas i kommunfullmäktige under hösten 2020. Signerat hållbarhetslöfte med valda åtgärder och aktiviteter ska införlivas i kommunens befintliga styrmodell och ledningssystem.

Genom ett hållbarhetslöfte förbinder sig en aktör att genomföra ett antal åtgärder ur ett eller flera av de regionala åtgärdsprogrammen. Genomförandet av åtgärder kan ske enskilt eller i samverkan med andra aktörer.

Inbjudan och föreslagna hållbarhetslöften med aktiviteter kom in till kommunen 30 juni 2020. Samtliga berörda nämnder fick färdplanen på remiss. Miljösakkunnig har erbjudit stöd till nämnderna och förvaltningarna i arbetat med att behandla remissen.

Yttranden har inkommit från Barn- och utbildningsnämnden, Socialnämnden, Bygg- och miljönämnden samt Kultur- och fritidsnämnden, se beslutsunderlag. För åtgärder och aktiviteter inom Kommunstyrelsens verksamheter har ärendet beretts i samverkan med berörda chefer.

Samtliga nämnder har beslutat om åtgärder och aktiviteter de bedömer kunna ansluta sig till och arbeta med inom den 4-årsperiod hållbarhetslöftet berör, år 2020-2023. Nämnderna har också yttrat sig kring om aktiviteterna går att utföra inom befintlig budget eller kräver ytterligare budget, främst externa projektmedel.

Nämndernas yttranden har sammanställts i bilaga tillsammans med förslagen från förvaltningar inom kommunstyrelsen. Efter bearbetning av det samlade materialet föreslås några aktiviteter strykas, främst med hänvisning till liknande aktiviteter som också finns med i förslaget och där fler nämnder föreslår ska ingå i hållbarhetslöftet.

Kommunfullmäktige

Beslutsunderlag

- a) KS Hållbarhetslöften Samlat förslag alla nämnder
- b) Beslutsmissiv för fastställande av regionalt åtgärdsprogram för ekosystem och biologisk mångfald
- c) Rapporten Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald
- d) Uppdaterad inbjudan hållbarhetslöfte 2020
- e) Bilaga BMN protokoll 2020-09-30 Utdrag § 102
- f) Bilaga BUN protokoll 2020-10-01 Utdrag § 103 samt Yttrande
- g) Bilaga KFN protokoll-2020-10-01 Utdrag § 70 samt Hållbarhetslöften
- h) Bilaga SN protokoll 2020-09-30 Utdrag § 120

Ärendets behandling

Kommunstyrelsen yttrande sig över remiss av färdplan hållbart län 2020-05-19, § 128.

Kommunstyrelsens arbetsutskott skickade 2020-08-18, § 222, åtgärdsprogrammet på internremiss och beslutade om fortsatt tidsplan för ärendet. Yttranden har lämnats av socialnämnden (2020-09-30, § 120), bygg- och miljönämnden (2020-09-30, § 102), barn- och utbildningsnämnden (2020-10-01, § 103) och kultur- och fritidsnämnden (2020-10-01, § 70).

Vid beredning i kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-10-13, § 301, yrkade Pär-Olof Olsson (M) med bifall av Martin Wahlsten (SD) på följande ändring: att samtliga åtgärder och aktiviteter kostnadsätts oavsett om kostnaderna tas ur befintlig budget eller finansieras med budgetförstärkningar samt att styrelse och nämnderna redovisar vilka åtaganden som man avser att prioritera bort för att hantera åtagandena.

Följande motivering lämnades:

”I underlaget till beslut beskrivs 44 åtgärder som kommunen förbinder sig att genomföra. Flertalet av åtgärderna är förknippat med någon aktivitet, dialoger, kompetensutveckling, upprättande av skötselplaner, samverkansprojekt deltagande i nätverk och så vidare.

Ett mindre antal åtgärder är markerade med en gul prick. För dessa åtgärder påtalas att extramedel krävs för genomförande, detta skall ske genom ansökan av externa projektmedel. Extern projekt brukar normalt innebära en kommunal delfinansiering, denna kostnad saknas i underlaget.

Förutom åtgärder som är markerade med gul prick antas att kostnaderna hanteras i befintlig budget. Detta utan att någon utvärdering av vika undanträngningseffekter detta får nämndens/styrelsen huvudsakliga ansvarsområden.

Moderaterna anser att i det ekonomiskt ansträngda läget som kommunen befinner sig i, måste samtliga åtgärder kostnadsberäknas innan Hållbarhetslöftenas antas. Detta för att KFs ledamöter ska kunna bedöma nyttan i förhållande kostnad.”

Ordförande ställde proposition på yrkandet och fann bifall för föreliggande förslag till beslut. Pär-Olof Olsson (M) och Martin Wahlsten (SD) reserverade sig mot beslutet.

Vid beredningen i kommunstyrelsen 2020-10-20, § 234, yrkade Pär-Olof Olsson (M) på följande ändring: att samtliga åtgärder och aktiviteter kostnadsätts oavsett om kostnaderna tas

Kommunfullmäktige

ur befintlig budget eller finansieras med budgetförstärkningar samt att styrelse och nämnderna redovisar vilka åtaganden som man avser att prioritera bort för att hantera åtagandena. Pär-Olof Olsson (M) yrkade i andra hand yrkar avslag på arbetsutskottets förslag till beslut. Ordförande ställde proposition på yrkandena och fann att ändringsyrkandet och avslagsyrkandet avslogs.

Pär-Olof Olsson (M), Lennart Owenius (M), Lars O Holmgren (BoA), Ylva Lundin (SD) och Bo Persson (SD) reserverade sig mot beslutet.

Beslutet skickas till

- Miljösekreterare Camilla Andersson för inrapportering till Länsstyrelsen
- Samhällsbyggnadsförvaltningen: Cecilia Willén Johansson, Ulf Andersson
- Energi- och klimatstrateg Marcus Jakobson
- Kvalitetsutvecklare Ida Eklöf och Fredrik Hübinette
- Barn- och utbildningsnämnden
- Bygg- och miljönämnden
- Kultur- och fritidsnämnden
- Socialnämnden

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-614

12. Nytt datum för budgetprocessen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att mål och budget antas vid junisammanträdet från och med 2021 samt ger förvaltningen i uppdrag att arbeta in detta i budgetprocessen.

Ärendebeskrivning

Idag tas budgetbeslutet av kommunfullmäktige i november, undantagsvis i december. För att bereda nämnder och styrelse mer tid, bättre planeringsförutsättningar samt större förändringskapacitet, föreslås att budgetbeslutet flyttas till junisammanträdet. Då detta diskuterats tidigare har ett av huvudskälen till att inte göra ändringen varit att intäktsprognoserna har varit volatila.

Beslutet skickas till

- Kommunstyrelsen
- Samtliga nämnder
- Samtliga förvaltningschefer
- Ekonomichef Tony Wahlberg
- Lednings- och verksamhetsstöd, ekonomi

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-607

13. Sammanträdesdagar för kommunfullmäktige och kommunstyrelsen 2021

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fastställa följande sammanträdesdagar: 2 mars, 27 april, 15 juni, 14 september, 9 november och 14 december. Sammanträdena börjar kl. 18.00 utom budgetsammanträdet i juni som börjar kl. 15.00.

Årsredovisningen behandlas i kommunstyrelsen 13 april och i fullmäktige 27 april. Budgeten behandlas i kommunstyrelsen 1 juni och i fullmäktige 15 juni. Nämndernas verksamhetsplaner anmäls till fullmäktige 9 november. Delårsrapporten behandlas i kommunstyrelsen 26 oktober och i fullmäktige 9 november. Delårsrapporten omfattar perioden 1 januari till 31 augusti 2021.

Ärendebeskrivning

Förslag till sammanträdesschema

Kommunstyrelsen (KS) samt dess arbetsutskott (KSAU) och personalutskott (PU) börjar sina sammanträden kl. 08.00. När PU och KSAU har sammanträde samma dag börjar PU kl. 08.00 och KSAU kl. 09.20. Kommunfullmäktige (KF) börjar sina sammanträden kl. 18.00 utom då budgeten behandlas, då börjar sammanträdet kl. 15.00.

KSAU	KSPU	KS	KF	Kommentarer om ärenden
26 januari	26 januari			
2 februari		9 februari	2 mars	
16 februari	16 februari			
23 februari		9 mars		
23 mars	23 mars			
6 april		13 april	27 april	KF: årsredovisning och ansvarsfrihet nämnder
11 maj	11 maj			
25 maj		1 juni	15 juni	KF: budget
8 juni	8 juni			
22 juni		29 juni		KS (juni): tertialuppföljning
17 augusti	17 augusti			
24 augusti		31 augusti	14 september	KF: allmänpolitisk debatt, partistöd
7 september	7 september	28 september	9 november	

Kommunfullmäktige

21 september				KF: Delårsrapport, anmälning av nämnders verksamhetsplaner
12 oktober	12 oktober	26 oktober		
19 oktober				
16 november	16 november	30 november	14 december	KF: uppvaktningar
23 november				
7 december	7 december			

Underlag för sammanträdesschema

Förslaget till sammanträdesschema baseras på:

- Kraven i kommunallagens 11 kapitel. Utskick av årsredovisning och delårsrapport till fullmäktige och revisorer ska ske innan 15 april respektive sista oktober. Budgetförslag ska upprättas av kommunstyrelsen innan sista oktober. Budget och skattesats ska fastställas av fullmäktige innan sista november.
- Kommunledningsförvaltningens förslag till struktur för arbetet med budget, årsredovisning och delårsrapport. Ändringar föreslås i strukturen, i samband med den organisationsförändring av tjänstemannaorganisationen som träder i kraft 2021-01-01. Förslaget innebär att delårsrapporten även fortsättningsvis upprättas per sista augusti. Förslaget innebär att budgeten behandlas i fullmäktige i juni, därefter i nämnderna. En reviderad styrmodell kommer läggas fram för antagande under hösten 2020. Förslaget syftar till att skapa en bra process för arbetet på förvaltningarna och i nämnderna med målet att handlingarna uppnår så hög kvalitet som möjligt. I det arbetet har även möjligheten för nämnderna att lämna in handlingar i tid beaktats.
- Antalet sammanträden motsvarar det antal som har varit de senaste åren. Kommunstyrelsens utskott har haft 19-21 dagar med sammanträden (bortsett från tekniska utskottet som hade sju ytterligare dagar de år det funnits). Kommunstyrelsen har haft 8-10 sammanträden, där 10 är vid valår. Kommunfullmäktige har haft 6 sammanträden per år men 7 när det varit valår. Flödet på sammanträdena har i möjligaste mån anpassats så att ärenden ska komma i ett jämnt flöde så att de förtroendevalda inte får kraftigt varierande ärendemängd.
- Anpassning till helgdagar och i de fall det är möjligt anpassning till tidpunkter då ledighet brukar vara önskat.

Kommunfullmäktige

Ärendets behandling

Fullmäktiges presidium har godkänt förslaget 2020-09-17.

Kommunstyrelsen 2020-10-20, § 237, beslutade:

Kommunstyrelsen fastställer sammanträdesdagar för kommunstyrelsen och dess arbetsutskott i enlighet med förslaget nedan.

Kommunstyrelsen fastställer följande inlämningsdagar för nämnderna:

- Årsredovisning 18 februari
- Tertialuppföljning 3 juni
- Delårsrapport 7 oktober
- Verksamhetsplan utifrån budget 7 oktober

Beslutet skickas till

- Lednings- och verksamhetsstöd: kansli, ekonomichef samt verksamhetsutvecklare
- Samtliga nämnder

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-582

14. Ändring av beslut av överföring av utebad från kultur- och fritidsnämnden till tekniska förvaltningen

Förslag till beslut

Kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige upphäver sitt beslut 2017-04-25, § 33, om överföring av utebad mellan förvaltningar.

Ansvar för utebad är fördelat utifrån *Reglemente för styrelse och nämnder*, §§ 7 och 26, vilket innebär att kultur- och fritidsnämnden ansvarar för strategiskt arbete och kommunstyrelsen ansvarar för underhåll.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 2017-04-25, § 33, att överföra ett antal bad från kultur- och fritidsnämnden till tekniska förvaltningen: ”Kommunfullmäktige beslutar att överföra baden vid campingplatserna Sunnanö och Harghamn samt två stadsnära bad, Krutudden och Gimo friluftsbad till tekniska förvaltningen. Kultur- och fritidsnämnden har därmed inte längre ansvar för underhåll, drift och utveckling av överförda bad.”

Detta beslut kom inte att avspeglas i ändring i reglementen. Det gör att det nu finns motsättningar mellan reglementet och det separata beslutet. Det har även lett till oklar ansvarsfördelning i verksamheten.

Förvaltningens förslag är kultur- och fritidsnämnden ska ha det strategiska ansvaret och att kommunstyrelsen (med tekniska förvaltningen som utförare i nuvarande organisation) har ansvar för drift och skötsel.

Detta avspeglas av kultur- och fritidsnämndens ansvar enligt § 26 i reglementet för att tillgodose behovet av anläggningar för fritidsverksamhet och ansvaret för aktivt friluftsliv. Det avspeglas också i kommunstyrelsens ansvar enligt § 7 i reglementet för ansvaret för teknisk verksamhet, bl.a. gällande kommunens mark och fastigheter inklusive fastighetsskötsel, investeringar och underhåll.

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag

Ärendets behandling

Kultur- och fritidsnämnden har behandlat ärendet 2020-10-01, § 65, och beslutat:

Kultur- och fritidsnämnden föreslår att kommunfullmäktige upphäver sitt beslut 2017-04-25, § 33, om överföring av utebad mellan förvaltningar.

Ansvar för utebad är fördelat utifrån *Reglemente för styrelse och nämnder*, §§ 7 och 26, vilket innebär att kultur- och fritidsnämnden ansvarar för strategiskt arbete och kommunstyrelsen ansvarar för underhåll.

Kommunfullmäktige

Beslutet skickas till

- Kultur- och fritidsnämnden
- Kultur- och fritidschef Elin Dahm
- Tekniska förvaltningen
- Teknisk chef Helen Åsbrink

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-442

15. Svar på motion från Irmeli Bellander (L) angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen och antar socialnämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Irmeli Bellander (L) yrkar i motion daterad 2020-06-03 att man i Östhammars kommun snarast inrättar en tjänst som äldre/brukarombud enligt ovan beskrivna inriktning. (Beskrivs i motionen.)

Medel till tjänsten ska skapas inom kommunstyrelsens budget.

Beslutsunderlag

- Motion
- Svar inklusive yttrande från socialnämnden

Ärendets behandling

Motionen väcktes på fullmäktiges sammanträde 2020-06-09, § 86 och överlämnades till kommunstyrelsen för beredning.

Beslutet skickas till

- Motionär
- Webbredaktör för publicering på webbsida motioner

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-296

16. Svar på motion från Ylva Lundin (SD) och Martin Wahlsten (SD) om införande av policy om neutral klädkod för anställda med externa kontakter

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen med hänvisning till svar från Jacob Spangenberg (C) och Margareta Widén Berggren (S).

Ärendebeskrivning

Ylva Lundin (SD) och Martin Wahlsten (SD) yrkar i motion daterad 2020-03-30 att kommunen inför en policy för neutral klädsel för samtliga anställda med externa kontakter, inkluderande ett generellt förbud mot religiöst och politiskt motiverad klädsel.

Beslutsunderlag

- Motion
- Svar från Jacob Spangenberg (C) och Margareta Widén Berggren (S)

Ärendets behandling

På grund av situationen med smittspridning av covid-19 bordlades flertalet av de ärenden som skulle ha behandlats på fullmäktiges sammanträde 2020-04-21, § 31, däribland detta ärende.

Fullmäktiges ordförande har remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning, utifrån den möjlighet som finns enligt arbetsordningen. Motionen och ordförandes beslut har anmälts till fullmäktige 2020-06-09, § 70.

Vid beredning i kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-10-06, § 287, avstod Martin Wahlsten (SD) från att delta i beslutet.

Vid beredningen i kommunstyrelsen 2020-10-20, § 244, yrkade Ylva Lundin (SD) med bifall av Bo Persson (SD) bifall till motionen. Ordförande ställde proposition och fann att yrkandet avsågs.

Ylva Lundin (SD) och Bo Persson (SD) reserverade sig mot beslutet till förmån för motionen.

Beslutet skickas till

- Motionärerna
- Webbredaktör för publicering på webbsida motioner

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-455

17. Svar på motion från Irmeli Bellander (L) och Julia Carlström (L) angående inrättande av en utomstående Coronakommission i Östhammar

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att tillföra extra resurser till revisionen för att den ska kunna genomföra en granskning av hanteringen av coronapandemin, smittspridningen av covid-19, på det sätt revisionen bedömer lämpligast.

Finansiering av extra resurser, 150 000 kr, sker ur fullmäktiges konto ”övriga främmande tjänster” 74990.

Ärendebeskrivning

Irmeli Bellander (L) och Julia Carlström (L) yrkar i motion daterad 2020-06-08 att en utomstående Coronakommission tillsätts så snart som möjligt i Östhammars kommun i avsikt att utreda erfarenheter, både positiva och negativa, av kommunens agerande under virusets härjningar.

Beslutsunderlag

- Motion
- Svar från Roger Lamell (S) och Jacob Spangenberg (C)

Ärendets behandling

Motionen väcktes på fullmäktiges sammanträde 2020-06-09, § 88 och överlämnades till kommunstyrelsen för beredning.

Beslutet skickas till

- Motionär
- Webbredaktör för publicering på webbsida motioner

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-657

18. Interpellation till kommunstyrelsens ordförande Jacob Spangenberg (C) från Ylva Lundin (SD) om hur kommunens genuspedagog kan bidra till att lyfta pojkars skolresultat

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att interpellationen får ställas.

Interpellationen anses härmed besvarad.

Ärendebeskrivning

Interpellation från Ylva Lundin (SD) till kommunstyrelsens ordförande Jacob Spangenberg (C). Interpellationen innehåller frågorna:

1. Vilka vetenskapliga rön som ligger till grund för antagandet att ett arbetssätt som tar avstamp i genusedagogiskt tankegods ska kunna bidra till att lyfta pojkars skolresultat.
2. Om det finns exempel på någon kommun i Sverige som har lyckats lyfta pojkars skolresultat med hjälp av genusedagogiskt arbete
3. Om en redogörelse för hur genusedagogen ska arbeta för att lyfta pojkarnas skolresultat i kommunen. Vänligen var konkret i vilka faktiska åtgärder som genomförts och planeras.

Beslutsunderlag

- Interpellation inlämnad 2020-10-26
- Svar distribueras senare

Beslutet skickas till

Interpellant

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-1

19. Rapport från slutförvarsenheten

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige tar del av informationen.

Beslutsunderlag

Aktuellt i slutförvarsfrågan 2020-11-10. Rapport från Slutförvarsenheten till KF för perioden 2020-09-22 – 2020-12-15.

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-434

20. Statistikrapport av ej verkställda gynnande beslut andra kvartalet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Enligt 16 kap § 6 h Socialtjänstlagen (SoL) ska socialnämnden kvartalsvis lämna en statistikrapport till fullmäktige över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Nämnden ska vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller och hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut.

Samma rapporteringsskyldighet gäller för beslut som inte verkställs på nytt efter avbrott i verkställigheten. Det ska också framgå hur stor del av de ej verkställda besluten som gäller bistånd till kvinnor respektive män. Enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) § 28h gäller en motsvarande rapporteringsskyldighet för beslut om insatser enligt 9 § LSS.

Beslutsunderlag

Statistikrapport av ej verkställda gynnande beslut andra kvartalet 2020.

Ärendets behandling

Socialnämndens beslut 2020-09-02, § 98: Statistikrapporten överlämnas till kommunfullmäktige.

Beslutet skickas till

Socialnämnden

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-32**21. Anmälningsärende, Redovisning av medborgarmotioner****Förslag till beslut**

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade § 136/2017 att införa tjänsten medborgarmotion som ersätter de befintliga delaktighetstjänsterna medborgarförslag och namninsamling. Medborgarmotioner publiceras på kommunens webbplats för namninsamling. Om 1 % av de folkbokförda i kommunen skriver på lämnas medborgarmotionen för beredning. Om en medborgarmotion inte har fått underskrifter av 1 % av de folkbokförda efter sex månader plockas den ner.

Pågående namninsamlingar

KS-2020-348	Iordningställande av bouleplan på gammal lekplats
KS-2020-575	Utegyms i Öregrund
KS-2020-621	Farthinder Gimo

Namninsamlingar som uppnått underskrifter från 1 % av kommunens folkbokförda och lämnats till berörd nämnd och är under handläggning

KS-2020-78	In med Rättviksmodellen i Östhammars kommun!
KS-2020-349	En vacker, rolig och unik lekplats på Sjötorget
KS-2020-359	Fullständig cykelväg mellan Alunda-Gimo
KS-2020-440	Rusta badplatserna i Sund och på Krutudden
KS-2020-474	Säker skolväg för barn i Gimo
KS-2020-522	Kanal till Öregrundsgrepen

Beslut fattade i nämnd sedan medborgarmotion infördes

KS-2018-782	Återinför dygnet-runt-bemannning på Östhammars brandstation
-------------	---

Kommunfullmäktige

KS-2018-898	Återinför årskurs 4 och 5 på Ekeby skola
KS-2019-532	Gratis sommarlovsbusskort till alla skolungdomar
KS-2019-664	Inte avveckla nattis (barnomsorg på obekvämtid)
KS-2019-739	Gör Marinvägen i Östhammar till kommunal badplats
KS-2020-462	Barnomsorg i Hargshamn

Namninsamlingar som inte uppnått underskrifter från 1 % av kommunens folkbokförda efter sex månader sedan medborgarmotion infördes

KS-2018-198	Kommunen bör anställa en stadsarkitekt
KS-2018-816	Ändra styrelsesammansättningen i Östhammarshem
KS-2019-38	Förslag om lokalisering av nya förskolan i Östhammar
KS-2019-89	Utökad pendlarparkering i Alunda

Beslutsunderlag

Medborgarmotionerna finns tillgängliga via kommunens [webbplats](#).

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-214

22. Anmälningsärende, Redovisning av obesvarade motioner

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Motioner som inte är färdigberedda ska redovisas vid kommunfullmäktiges andra sammanträde under våren och det andra sammanträdet under hösten.

Obesvarade motioner

KS-2020-20	Motion om avskaffandet av förtur och förstahandskontrakt för nyanlända
KS-2020-140	Motion om trafiksituation Österbyskolan
KS-2020-591	Motion om att fortsätta redovisa skolresultat

Motioner som besvaras på samma fullmäktigesammanträde som denna redovisning finns inte med i sammanställningen ovan. Motioner som väcks vid sammanträdet redovisas inte heller i sammanställningen.

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-170

23. Anmälningssärende, Krisledningsnämndens protokoll

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Krisledningsnämnden har haft sammanträde med anledning av coronaviruset covid 19. Beslutet som fattades innebär att nämnden inte längre är i funktion.

Beslutsunderlag

Protokoll Krisledningsnämnd 2020-09-15 via kommunens [webbplats](#)

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-533

24. Anmälningsärende, Ny ersättare i kommunfullmäktige

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Länsstyrelsen har beslutat att Tommy Runarsson (C) utses till ny ersättare i kommunfullmäktige efter Emma Kruse (C). Utifrån beslut om slutförvarsorganisationen innebär det även att han blir ersättare i referensgruppen.

Beslutsunderlag

Länsstyrelsens beslut 2020-10-15

Ärendets behandling

Kommunfullmäktige beslutade 2020-09-22, § 105:

Emma Kruse (C) entledigas från sina uppdrag som ersättare i kommunfullmäktige, referensgruppen och valberedningen samt från sitt uppdrag som ledamot i barn- och utbildningsnämnden.

Ny sammanräkning begärs hos Länsstyrelsen.

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-533

25. Valärende, Ersättare i valberedningen

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige väljer NN (-) till ersättare i valberedningen.

Ärendebeskrivning

Emma Kruse (C) har begärt entledigande från sitt uppdrag som ersättare i valberedningen. Entledigandet behandlas på dagens fullmäktigesammanträde. Om fullmäktige beslutar att entlediga Emma Kruse (C) behöver en ny ersättare i valberedningen väljas.

Emma Kruse (C) var personlig ersättare för Håkan Dannberg (C) och den nya ersättaren blir även ny personlig ersättare för Håkan Dannberg (C).

Ärendets behandling

Kommunfullmäktige beslutade 2020-09-22, § 109, Ärendet utgår och behandlas på sammanträdet 2020-11-10.

Beslutet skickas till

- Vald person
- Valberedningens ordförande Jacob Spangenberg (C)
- Administratör Troman: Hanna Horneij

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-276

26. Valärende, Ersättare i kultur- och fritidsnämnden

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige väljer NN (-) till ersättare i kultur och fritidsnämnden.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige entledigade Håkan Sjöblom (SD) från sitt uppdrag som ersättare i kultur och fritidsnämnden 2020-06-09, § 76. Kommunfullmäktige har att välja ersättare i kultur och fritidsnämnden.

Håkan Sjöblom (SD) var personlig ersättare för Sirlis Persson (SD) och den nya ersättaren blir även ny personlig ersättare för Sirlis Persson (SD).

Ärendets behandling

Kommunfullmäktige beslutade 2020-06-09, § 76 att entlediga Håkan Sjöblom (SD) och § 77: Ärendet utgår.

Kommunfullmäktige beslutade 2020-09-22, § 104, att ärendet utgår och behandlas på sammanträdet 2020-11-10.

Beslutet skickas till

- Vald person
- Kultur- och fritidsnämnden
- Administratör Troman: Hanna Horneij

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-587

27. Valärende, Ersättare i kultur- och fritidsnämnden

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige väljer NN (-) till ersättare i kultur och fritidsnämnden.

Ärendebeskrivning

Katarina Ståhlbrand (C) har begärt entledigande från sitt uppdrag som ersättare i kultur- och fritidsnämnden. Entledigandet behandlas på dagens fullmäktigesammanträde. Om fullmäktige beslutar att entlediga Katarina Ståhlbrand (C) behöver en ny ersättare i kultur- och fritidsnämnden väljas.

Katarina Ståhlbrand (C) var personlig ersättare för Anna Frisk (S) och den nya ersättaren blir även ny personlig ersättare för Anna Frisk (S).

Ärendets behandling

Kommunfullmäktige beslutade 2020-09-22, § 118, Ärendet utgår och behandlas på sammanträdet 2020-11-10.

Beslutet skickas till

- Vald person
- Kultur- och fritidsnämnden
- Administratör Troman: Hanna Hornej

Delårsrapport 2020-08-31

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse.....

Målredovisning Strategiska inriktningsområden.....	4
God ekonomisk hushållning.....	14
Driftredovisning	15
Investeringsredovisning.....	19
Kommunkoncernen	20
Resultaträkning	22
Balansräkning.....	23
Redovisningsprinciper	24
Noter.....	25

Kommunens verksamhet.....

Kommunstyrelsen.....	28
Bygg- och miljönämnd.....	36
Kultur- och fritidsnämnd.....	39
Barn- och utbildningsnämnd.....	42
Socialnämnd.....	45

Förvaltningsberättelse

Målredovisning

Styrmodell

Kommunfullmäktige har antagit en gemensam styrmodell för Östhammars kommun. Modellen finns beskriven i dokumentet "Styrmodell för Östhammars kommun". Här beskrivs övergripande hur kommunen leds och styrs, hur arbetet planeras och följs upp samt hur insatser och ansvar fördelas mellan förtroendevalda och förvaltningsorganisationen.

Utveckling av verksamheten

Kommunfullmäktige har med utgångspunkt i Vision 2020 beslutat om fyra strategiska inriktningsområden som ska vara vägledande för all verksamhet i kommunen.

STRATEGISKA INRIKTNINGSOMRÅDEN

1. En attraktiv och växande kommun
2. En hållbar kommun
3. En lärande kommun
4. En öppen kommun

Vi följer årligen utvecklingen genom tolv styrtal, benämnda S1-S12, som är relevanta för vad vi vill uppnå, jämförbara med andra kommuner och som huvudsakligen mäts av andra. Till varje styrtal med redovisat utfall, finns ett diagram som visar styrtalens historiska utveckling, årets måltal och utfall samt en färgad cirkel med en riktningspil. Pilens riktning anger om utfallet är bättre, på samma nivå eller sämre än föregående år och cirkelns färg visar utfall i relation till måltal där grönt indikerar uppnått, gult delvis uppnått och rött indikerar ej uppnått.

Hittills har vi 2020 utfall för endast sex av dessa tolv.

En attraktiv och växande kommun

Som naturskön kust- och skärgårdskommun i utkanten av den dynamiska och snabbväxande Uppsala-Stockholmregionen finns naturliga förutsättningar för kommunen att växa invånarmässigt. Hög kvalitet i de kommunala välfärdstjänsterna och ett välmående näringsliv är nycklar i att kunna attrahera nya invånare.

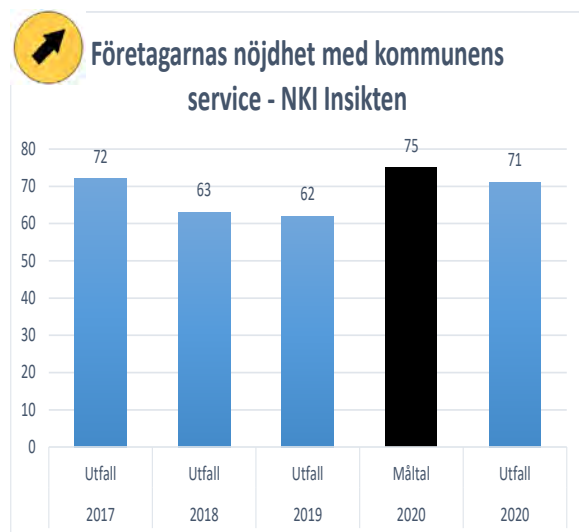
S1: Företagarnas nöjdhet med kommunens service

Mätningen av NKI stoppades under inledningen av Corona-krisen. Det innebär att näringsidkare under mars-maj inte fick några enkäter efter kontakter med kommunens myndighetsutövning. Fokus låg helt och hållet på att mildra

effekterna av pandemin på alla plan. Mätningarna har sedan dess kommit igång - men det finns viss eftersläpning när det gäller bland annat kundnöjdheten bland företagare som sökt alkoholtillstånd.

Vad vi kan se av halvårsresultaten är att kundernas nöjdhet tydligt utvecklats i rätt riktning.

Störst är den positiva förflyttningen inom miljöskyddet, men även bygglovsverksamheten har lyckats förbättra sitt redan fina resultat från föregående år ytterligare. Detta är extra glädjande mot bakgrund av den kraftigt ökade belastningen på myndighetens inspektörer (en ökad belastning med mellan 25-35%) till följd av Covid-19. På aggregerad nivå har NKI förflyttats från 62 till 71.

Värdet består av ett index där högre värde är bättre.

Se gärna på http://www.osthammar.se/sv/naringsliv-och-tillvaxt/tillvaxt_och_utveckling/foretagsklimat/ för kommunens handlingsplan för ett starkare företagsklimat.

Notera också att fjolårsnoteringen (62) skiljer sig från den notering som redovisades i kommunens bokslut (64). Förklaringen till detta är att noteringen 64 var den senaste uppgift vi hade tillgång till när kommunens bokslut sammanställdes. Strax därefter presenterades resultatet av de sista veckornas enkätresultat, vilket drog ner årsnoteringen till 62.

S2: Befolkningsutveckling, nettoökning av befolkningen

De senaste fem åren har kommunen haft en ökning av folkmängden med mer än 100 individer. Under 2019 blev det strax över 200 vilket är den näst största ökningen på många år.

Den viktigaste förklaringen till den positiva utvecklingen hänger ihop med den ökande bostadsproduktionen och den - därmed följande - stigande inflyttningen.

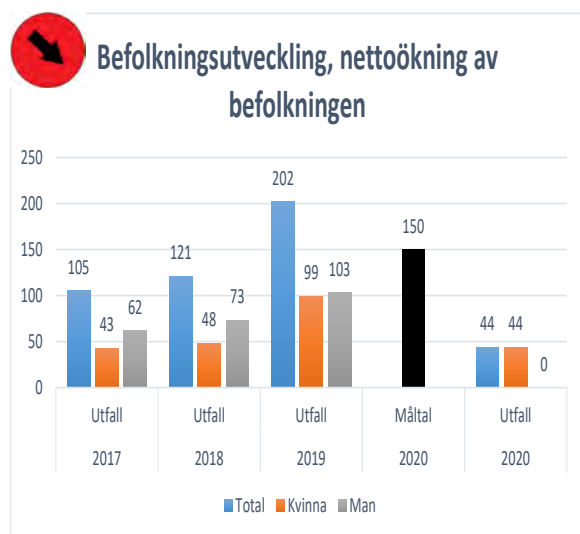
När nu antalet nystartade bostadsbyggen går ner kraftigt till följd av den rådande VA-problematiken uppkommer en risk för en tydlig avmattning i kommunens befolkningstillväxt.

Nettoinflyttning sker främst i familjeåldrarna och därmed också av barn/ungdomar. På senare år har det även skett en betydande nettoinflyttning i medelåldrarna 50-69 år. Bland unga vuxna finns ett kontinuerligt flyttningsunderskott, härrörande inte minst till ungdomars flytt till högre utbildning och/eller arbete i de större städerna. Gruppen unga vuxna förväntas dock minska kommande år, vilket innebär att även detta underskott kan förväntas minska.

Även könsbalansen förtjänar särskild uppmärksamhet. Det bor sex procent fler män än kvinnor i Östhammars kommun och särskilt bland unga vuxna finns ett växande underskott på kvinnor.

I slutet av 2018 gick det 1,24 män på varje kvinna i åldrarna 19-29 år, vilket till del beror på att de senaste årens asylinvandring dominerats av pojkar/män. Sett till hela perioden 2000-2018 har det dock flyttat in ungefär lika många kvinnor som män till kommunen. Utflyttningen är däremot större bland kvinnor, som i något högre grad söker sig vidare till högre utbildning på annan ort. Det kan även vara så att kommunen i lägre grad uppfattas som attraktiv av kvinnor än av män i valet av boendeort, vilket återverkar på familjebildning och barnafödande.

Befolkningsökning under tidsperioden 2017- 2020.

Sedan årsskiftet kan vi ana att vi fortfarande har en positiv befolkningstillväxt även om ökningstakten visar tecken på att avmattas. För de inledande sex månaderna kan vi konstatera en nettoökning på 44 individer.

Noterbart är att antalet nyfödda hittills i år (per 15 juli) är något färre än motsvarande period vid något av de senaste tio åren (med ett undan-

tag, 2013). En utveckling som det finns särskilt intresse för oss att följa noga.

S3: Kommunernas boendeattraktivitet

Östhammars kommun avancerar i listan över attraktiva kommuner att bo i. Förändringarna är visserligen inte stora – men undersökningen, som publiceras i tidningen Fokus, påvisar ändå att kommunens styrkor ligger inom områdena Bostäder, Arbetsmarknad, Socialt och hälsa samt Trygghet.

En närmare granskning av just dessa styrkeområden visar att kommunen bl.a. får betalt för ett ökat bostadsbyggande senaste fem åren, den höga sysselsättningen i kommunen, ett jämförelsevis lågt ekonomiskt bistånd samt en generellt lägre förekomst av brott jämfört med övriga svenska kommuner

Områden, som i undersökningen, har betydande förbättringspotential för vår kommun är områdena Demokrati och jämställdhet respektive Utbildning. Inom dessa områden jämförs bl.a. löneskillnaden mellan män och kvinnor, mäns uttag av föräldrapenning/vab-dagar samt andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning.

Det är värt att notera att tidningen Fokus har förändrat sin mätmetod sedan tidigare år. Måltalet om ranking 35 bygger på tidigare års metod med kommunindelning och rankingplacering, där Östhammars kommun tillhörde kategorin Landsbygdskommuner. Utfallet för 2020, 139, bygger däremot på en jämförelse av samtliga 290 kommuner, okategoriserade, och är en samlad POÄNGSUMMA för Östhammars kommun och inte en RANKAD placering i förhållande till övriga, som tidigare.

Det ger att utfall före 2020 inte går att jämföra med utfall efter 2020, varför diagram över utfallet utelämnats.

EN ATTRAKTIV OCH VÄXANDE KOMMUN

Samlad bedömning för 2020:

Flera mätningar på detta område görs på årsbasis. I de mätningar som vi kan läsa av redan nu ser vi en förbättring av vårt arbete med service mot våra företagare. På flera områden ökar vi vårt resultat och den största ökningen sker inom området Miljö. Dock är detta fortfarande preliminära siffror. Avseende befolkningsökningen bedömer vi att vi inte når det uppsatta målet. Huvudskälet till detta är att byggandet 2019 och 2020 är väsentligen mindre än tidigare. Kapaciteten i kommunens vattenverk och avloppsanläggningar, som till vis del byggs ut, behöver öka. Boendattraktiviteten som mäts av tidningen Fokus ger oss ett bättre resultat än tidigare. Sammanfattningsvis bedöms målen om boendattraktivitet och företagarnas nöjdhet att uppnås medan befolkningsmålet ej kommer att uppnås.

En hållbar kommun

Hållbar utveckling knyter ihop hållbarheten i ekosystemen med de sociala och ekonomiska utmaningar mänskligheten står inför. Det strategiska inriktningsområdet En hållbar kommun ringar in samtliga tre hållbarhetsaspekter. I korthet innebär det att vi strävar efter ett effektivt resursutnyttjande, ej skadar miljön och arbetar långsiktigt för att ta ansvar för kommande generationer; Att utveckla och bevara ska kunna växa tillsammans. Det betyder också att vi vill säkra jämlika och goda möjligheter till delaktighet, sammanhållning och engagemang liksom hälsa, välmående och trygghet genom hela livet.

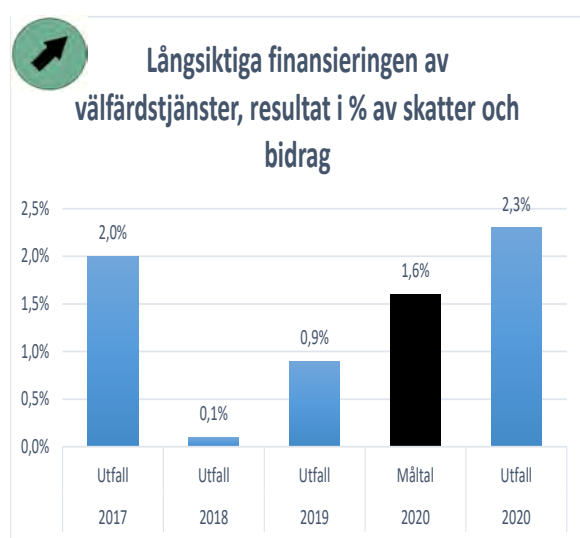
S4: Långsiktiga finansieringen av välfärdstjänster, resultat i % av skatter

Kommunens resultatmål enligt policyn för god ekonomisk hushållning är att resultater ska uppgå till minst 2 % av skatter och generella bidrag. Detta för att kunna över tid kunna finansiera större delen av en normal investeringsnivå. Det bidrar till att kommunens kort- och långsiktiga finansiella handlingsutrymme, i form av likviditet och soliditet, bibehålls.

Östhammars kommuns budget för 2020 är ett överskott på 21,4 mnkr, vilket motsvarar 1,6 % av skatter och generella bidrag. Prognosen för året per 31 augusti visar ett positivt resultat på 30,6 mnkr som är 2,3%.

Verksamhetens driftnettokostnad överskrider budget med 18,5 mnkr. En positiv prognos för räntenetto 1,4 mnkr samt skatter och generella bidrag 26,3 mnkr ett prognostiserat överskott för kommunen med 9,2 mnkr jämfört med budget för helåret 2020. Av kommunens fem nämnder är det endast Barn och utbildningsnämnden som prognostiserar att man klarar hålla budget.

Övriga nämnder visar alla på ett underskott varav Socialnämnden har den största avvikelser på 11,3 mnkr.

Ekonomiskt resultat som en procentsats av skatteintäkter och generella statsbidrag.

S5: Medellivslängd

Detta styrtal följs upp på helårsbasis. Farhågan och antagandet att pågående pandemi skulle komma att påverka detta styrtal tycks hittills visa sig felaktigt.

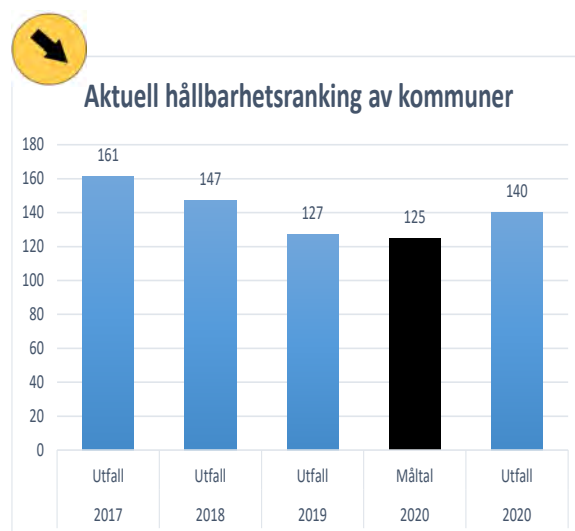
Under årets första sex månader har till exempel antalet avlidna på kommunens särskilda boenden gått från 41 avlidna 2019 till 42 avlidna 2020.

S6: Aktuell hållbarhetsranking av kommuner

Årets resultat i Aktuell Hållbarhet visar en nedgång från plats 127 till 140. Rankningen baseras på Aktuell Hållbarhets egen kommunenkät samt på aktuell data från 11 andra källor, bland annat statistik från Naturvårdsverket, Vatten-

myndigheten, SCB, Kolada och Avfall Sverige. I år ingick också en helt ny del kopplad till klimatdata. Enkätdelen motsvarar 40 % av resultatet, externa data 40 % och klimatdata 20 %.

Det finns flera områden där Östhammars kommun har en del att jobba vidare med i jämförelse med andra kommuner och där det bör vara möjligt att stärka arbetet för att stiga i rankingen till nästa år. Dessa områden är avfallshandling i kommunala verksamheter samt utåtriktade aktiviteter inom avfallsområdet, kemikaliehantering i den kommunala verksamheten utöver lokalvården som redan arbetar med frågan, hantering av dagvatten, hållbarhetskrav på placeringar samt samarbete med företagare/näringslivet om cirkulär ekonomi. Det är också viktigt att arbeta vidare med vattenfrågor i ett brett perspektiv.

Ranking bland kommuner där ett lägre värde är bättre

Det finns ett par områden där Östhammars kommun kan ha svårare att stärka arbetet eller

där det krävs större insatser för en mindre kommun. Ett sådant område är koldioxidbudget.

Östhammars kommun håller fast vid samma nivå eller har förbättrat sig inom de delar som rör samverkansprojekt inom klimat och energi, minskade koldioxidutsläpp från samhällsbetalda transporter, kommunens fordonsflotta, livsmedelsstrategi, naturvård och friluftsliv samt medborgarnas bedömning av kommunens miljöarbete. Det påbörjade arbetet tillsammans med Gästrikre vatten med att ta fram en kommunal vattenförsörjningsplan har också givit positivt resultat. Kommunens pågående arbete med VA-plan kommer påverka rankingen i positiv riktning, liksom övrigt arbete med dricksvatten och vattenkvalitet. Arbetet inom dessa områden behöver fortgå för att hålla kursen mot styrtalet.

EN HÅLLBAR KOMMUN

Samlad bedömning för 2020:

Kommunstyrelsen konstaterar utifrån den senaste ekonomiska prognosen att överskotts-målet kommer att uppnås. Årets resultat skall ses genom det filter som Coronapandemin utgör. Ökade kostnader och väsentligen ökade intäkter har gjort prognosarbetet till kvalificerade gissningar med stor osäkerhetsgrad. Kommunstyrelsen konstaterar samtidigt att verksamhetens kostnader avsevärt överstiger budget samtidigt som att skatteintäkter och bidrag kommer att minska under nästkommande år. Det är fortfarande angeläget att fortsätta arbetet med att minska verksamhetens kostnader. När det gäller Aktuell Hållbarhets ranking om vårt ekologiska avtryck faller vi något i åretsresultat. Målet avseende social hållbarhet, medellivslängd, är ett nytt mål och kommenteras först i årsbokslutet.

En lärande kommun

Allt fler arbeten kräver högre utbildning och risken är stor att personer med bristfällig utbildning hamnar allt längre ifrån arbetsmarknaden och anställningsbarhet. Förbättrad skolframgång och det livslånga lärande är framgångsfaktorer för minskat utanförskap. Ett sätt att arbeta för en förbättrad kompetensförsörjning är samverkan mellan skola, akademi och näringsliv.

S7: Andel elever som tagit gymnasieexamen inom fyra år

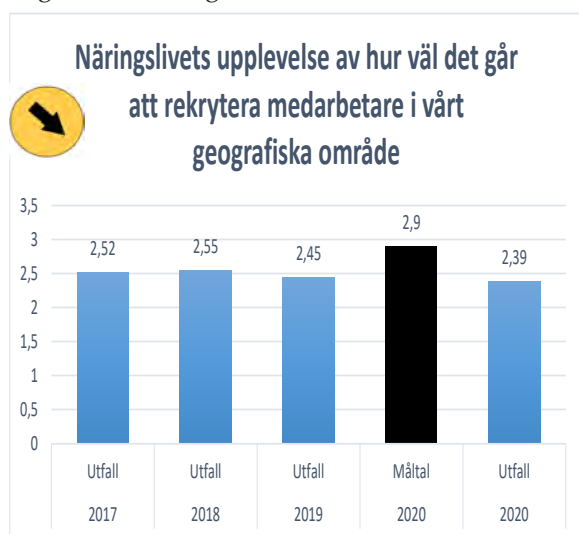
Resultatet presenteras i Kolada alternativt i Skolverkets databas december 2020.

Målet kommer troligtvis inte uppnås men beräknas följa tidigare år och vara högre än riket (69,9 %, 2019).

Den troliga minskade genomströmningen kan delvis förklaras av att över 30 % av eleverna påbörjade sin gymnasieutbildning på IM-programmen och färre elever än tidigare startade och slutförde sin utbildning inom samma program. Elever som byter utbildning, gör studieuppehåll eller börjar på ett introduktionsprogram kan behöva ett fjärde eller femte studieår för att slutföra ett nationellt program i gymnasieskolan. Därutöver finns det elever som behöver längre tid på sig att slutföra gymnasieutbildningen av andra orsaker samt elever som avbryter sina studier. På grund av Coronapandemin finns en uppbyggd "utbildningsskuld" i gymnasieskolan. Kunskapsresultaten och genomströmningen har påverkats negativt av att vissa undervisningsmoment varit svåra att genomföra och det finns ett behov av att hantera detta. Fler elever än tidigare har förlängd studiegång. En ökat behov av särskilt stöd och andra insatser från elevhälsan kommer att behövas.

S8: Näringslivet upplevelse av hur väl det går att rekrytera medarbetare inom vårt geografiska område

Årets resultat av Svenskt Näringslivs Företagsklimatenkät visar på en fortsatt nedgång gällande våra lokala företagens upplevelse av tillgång på arbetskraft med relevant kompetens. Föregående år var betyget 2,45 på en 6-gradig skala där 4 anses vara bra medan 6 är utmärkt. Efter det första halvåret av 2020 är betyget 2,39. Det är den lägsta noteringen sedan 2003. På Sverigenivå har den nedåtgående trenden brutits och ökat något sedan föregående år.

Näringslivets bedömning på en skala 1 – 6 där ett högre värde är bättre.

För att främja tillgången på arbetskraft med relevant kompetens träffas representanter från kommunen och det privata näringslivet regelbundet för att diskutera insatser vi med fördel gör tillsammans. I de kontakterna framkommer att våra större företag främst saknar tillgång till högt utbildade medarbetare medan våra mindre och medelstora företag saknar yrkesutbildad

spetskompetens.

Närmsta högre utbildningssäte finns i Uppsala, Stockholm och Gävle varför förbindelserna behöver stärkas för att underlätta pendling. Utöver det bör vi satsa på att synas tillsammans med vårt privata näringsliv för att marknadsföra Östhammars kommun som en plats att bo, leva och verka i. Det är ett långsiktigt arbete som inte ger några effekter på kort sikt. Under det gångna året har nätverket exempelvis genomfört en enkät riktad mot fritidshusägare med syfte att undersöka intresset av att flytta hit permanent. Gensvaret har varit positivt och nu diskuteras hur vi tillsammans ska använda oss av det. Att gå samman och skapa uppdragsutbildningar kan vara en annan framkomlig väg, som inte behöver ta fullt så lång tid att se resultat av, liksom att erbjuda distansarbete samt arbete under restid till och från arbetsplatsen.

Representationen från kommunen i detta nätverk är idag från HR i egenskap av arbetsgivare som också har svårigheter att kompetensförsörja sina verksamheter. Det saknas representation från Tillväxt i dagsläget.

S9: Den egna organisationens lärande och utveckling

Det finns inte ett styrtal att rapportera för första halvåret 2020, då mätningen görs en gång om året. Nästa mätning kommer att genomföras i september 2020.

I slutet på 2018 infördes en ny mall för medarbetarsamtal. Mallen innehåller en sektion som handlar om mål och utveckling, samt en individuell utvecklingsplan. Detta ska leda till att alla anställda i Östhammars kommun har som mål att utvecklas i sin profession, och att

varje person tillsammans med sin chef utformar en plan för hur den utvecklingen ska ske. Denna modell togs i bruk 2019, och med detta tror vi att fler medarbetare kommer att få ett större tydligt lärande.

EN LÄRANDE KOMMUN

Samlad bedömning för 2020:

Kommunstyrelsen konstaterar att resultatet för samtliga tre mål är i paritet med föregående år. Andelen som går ut från gymnasiet inom fyra år ligger kvar på samma nivå som tidigare år, något högre än riket men når ej ända fram till målsättningen. Avseende näringslivets möjligheter att rekrytera är förändringen marginell, fortsatt svårt att rekrytera för vårt näringsliv. När det gäller den egna organisationens lärande bedömer vi att vi når målet på årsbasis. En viss oro finns att Coronapandemin inneburit en hel del begränsningar när det gäller utbildning. Dock har pandemin tvingat oss att utvecklas på många olika sätt.

En öppen kommun

Ett hållbart samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget. En viktig aspekt i detta är människors känsla av sammanhang och möjlighet att vara delaktiga och kunna påverka. Utöver att rösta i allmänna val erbjuder kommunen flera ingångar för invånare att delta i den lokala samhällsutvecklingen. Bland annat handlar det om att bjuda in till medborgardialoger kring viktiga frågor, tillhandahålla lättillgängliga tjänster för engagemang och skapa insyn i kommunens verksamheter.

S10: Andelen invånare som upplever att de har inflytande

För första halvåret 2020 så kan konstateras att mycket blivit annorlunda för förutsättningarna att uppleva inflytande. Under första kvartalet drabbades Sverige av Covid-19-pandemin som innebar social distansering och ett förändrat arbetssätt med distansarbete/undervisning för såväl kommunen som många arbetsplatser och enskilda att ha dialog internt och externt. Pandemin pågår fortfarande (augusti) och begränsningarna kvarstår till stora delar.

Förutsättningarna för sammanträden och dialogmöten påverkas på nämndsnivå, men också de enskilda mötena med brukare och elever. Besöksförbud på äldreboenden och begränsningar i antal personer vid offentliga tillställningar samt olika verksamheter har skapat mycket begränsningar i de personliga mötena i samhället som helhet.

Dock har kommunen haft skäl att arbeta oerhört mycket med att överbrygga distanseringen med en mycket stor mängd information och kommunikation i våra kanaler men också med olika tekniska lösningar (utomhusmöten, besök via

I-pads, olika mötesplattformar, web-sändningar med chattfunktioner mm) för att inte tappa möjligheten till dialog. Den ökande tekniska användningen i samhället ställer också krav på kommunen att möta upp de behov som våra medborgare fått och sannolikt önskar bibehålla till stor del. Det som till förstone kan ses som tillfälliga lösningar behöver bli en del i vår verktygslåda för inflytande och dialog.

En ljusglimt i detta är dock antalet medborgarmotioner, som inte gått ned utan visar en bra siffra.

S11: Andelen invånare som har förtroende för kommunen

SCB mäter invånarnas förtroende för kommunen, årligen. Nästa mätning genomförs under hösten 2020 och presenteras under december månad. Sedan 2016 ligger resultatet på en stabil men låg nivå, under riksgenomsnittet men i paritet med länets övriga kommuner. Förtroendet skapas av den service, den tillgänglighet och den kvalitet vi levererar. Förtroendet skapas även av de dialoger vi genomför, vårt bemötande och vår transparens. Resultatet 2020 är mer svårprognosticerat än tidigare, pandemin har inneburit att såväl dialoger som service och tillgänglighet har begränsats och senare delvis ersatts av nya och oprövade kanaler. Målet är ambitiöst och prognosen är att vi får svårt att nå hela vägen redan i år.

S12: Andelen invånare som känner sig trygga

Trenden i landet är att den upplevda tryggheten går neråt. Östhammars kommun följer med den trenden neråt men ligger fortfarande på en ganska hög nivå av upplevd trygghet. Det finns en

del saker som vi kan förvänta oss påverkar den allmänna känslan av trygghet, det kan påverka utfallet i medborgarenkäten. Det sker mycket i landet i stort, dödsskjutningar och andra våldsbrott, och även geografiskt nära oss, i Uppsala, har det rapporterats om skjutningar och våld. Det kan bidra till att invånarna känner en större otrygghet.

Första halvåret av 2020 har varit annorlunda, hela samhället har varit påverkat av den pandemi som fortfarande råder. På krisberedskapsidan har vi arbetat i stab under stor del av våren, där vi arbetat hårt med att hantera alla de konsekvenser pandemin har lett till. Detta har rustat oss inför hösten där vi ser att vi har god kapacitet att klara en eventuell andra våg av sjukdomsfall.

Under tidiga sommaren utfärdades ett totalt eldningsförbud i länet eftersom det finns en stor brandrisk. Även bevattningsförbud råder.

Kommunen har tillsammans med Polisen ett tecknat samverkansavtal samt ett årligt medborgarlöfte där 2020 års medborgarlöfte är ett utökat arbete kring den upplevda tryggheten avseende bostadsinbrott. Syftet är att stärka den upplevda tryggheten mot inbrott i hemmet. Detta genom att tillsammans anordna tre informationsträffar om Grannsamverkan, förslagsvis i tätorterna Östhammar, Alunda och Gimo. Detta har inte kunnat genomföras under första halvåret på grund av Corona-pandemin.

Socialförvaltningen har inom sina verksamheter satt upp mål på sina trygghetsskapande tjänster. De följer upp handläggningstiden på bland annat utredningar där behovet av äldreomsorg samt ekonomiskt bistånd utreds.

Barn och utbildningsförvaltningens trygghets- och trygghetsområde är för att ta ett exempel skolmiljön. Deras arbete omfattar att stödja pedagogisk personal till att kunna erbjuda en trygg miljö med studier för alla elever.

Prognosen för helåret är att det kan vara svårt att nå upp till vårt måltal, som är 70, den största påverkan på detta är trenden i landet i stort. Där trenden är att tryggheten minskar hos invånare i Sverige. Östhammars kommun följer med neråt i den trenden och vi kan nog förvänta oss att det kommer att speglas i den årliga medborgarundersökningen. Även pandemin kan ha satt sina spår hos invånare som kan uppleva otrygghet utifrån situationen, vi vet inte hur det, eller om det kommer att speglas i medborgarundersökningen.

EN ÖPPEN KOMMUN

Samlad bedömning för 2020:

Kommunstyrelsen konstaterar för att det kan bli svårt att nå upp till vårt måltal för upplevd trygghet. Prognosen bygger i första hand på trenden för landet i stort, som visar att tryggheten minskar hos invånare i Sverige. Östhammars kommun har under ett antal år följt den trenden nedåt. Även pandemin kan ha satt sina spår hos invånare genom ökad upplevd otrygghet och oro. Vi bör förvänta oss att dessa faktorer i någon mån påverkar utfallet i den årliga medborgarundersökningen. Avseende inflytande och förtroende bedömer vi att även dessa mål kan bli svåra att nå. Vi har idag relativt låga resultat inom dessa områden. Förändringsarbetet inom det viktiga demokratiområdet måste ske över tid; Vara prioriterat, systematiskt och kontinuerligt.

God ekonomisk hushållning

Kommunallagen föreskriver att kommuner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. För att uppnå detta ska fullmäktige ange en målsättning för kommunens finansiella utvecklingen och ställning. Vidare står i kommunallagen att kommunen ska ha en ekonomi i balans vilket innebär att en kommun inte får lägga en budget där kostnaderna är högre än intäkterna. I budget för 2020 beslutade kommunfullmäktige om tre mål för god ekonomisk hushållning.

1 Östhammars resultat ska på lång sikt uppgå till minst 2 % av skatteintäkter och generella statsbidrag. För 2020 är beslutet att resultatet ska uppgå till 1,9 % av skatteintäkter och generella statsbidrag.

Målet uppnås. Årets prognos är ett resultat på 2,3%

2 Verksamhetens nettokostnad får inte öka snabbare än ökningen av skatteintäkter och generella statsbidrag.

Målet uppnås. Under perioden har verksamhetens nettokostnader ökat med 1,9 procent och skatteintäkter och generella statsbidrag med 7,1

procent. Att så sker beror till stor del på de extra generella statsbidrag som erhållits, men även om dessa exkluderas kommer målet uppnås. Ökningen blir då 2,3 procent.

3 Samtliga nämnder följer budget. Om en nämnd prognostiserar ett underskott/överskott på 1% eller mer från budget ska kommunstyrelsen underrättas.

Målet uppnås inte. För 2020 kommer inte budgetmålet att uppnås. Både Bygg- och miljönämnden och Socialnämnden lämnar prognoser på helårsresultat som visar underskott som är större än 1% av nämndernas beslutade budget.

Balanskravsutredning

I begreppet God ekonomisk hushållning ingår också att en balanskravsutredning görs av kommunens resultat. Vid balanskravsutredning exkluderas reavinster, reaförluster och avsättningar till resultatutjämningsfond från det redovisade resultatet. Detta görs i syfte att få ett resultat som är jämförbart mellan olika år och andra kommuner. I delårsrapporten görs det utifrån det prognostiserade resultatet. Balanskravsresultatet framgår av tabellen. 2020 prognostiseras ett positivt balanskravsresultat.

BALANSKRAVSUTREDNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2020-08	PROGNOS HELÅR 2020
Periodens resultat från resultaträkningen	11,2	57,7	30,6
Reducering av samtliga realisationvinster	0,0	-0,9	-0,9
Periodens resultat efter balanskravsjusteringar	11,2	56,8	29,7
Reservering av medel till resultatutjämningsreserv	0,0	0	0
Användning av medel från resultatutjämningsreserv	0,0	0	0
Periodens balanskravsresultat	11,2	56,8	29,7
Återställande av negativt resultat från tidigare år	-1,9	0	0
BALANSKRAVSRESULTAT	9,3	56,8	29,7

Driftredovisning

NETTOKOSTNAD PER NÄMND MNKR	REDO- VISNING 2019-08	REDO- VISNING 2020-08	BUDGET 2020-08	PROGNOS HELÅR 2020	BUDGET HELÅR 2020 *)	AVVIKELSE HELÅR 2020
Kommunstyrelse	-111,0	-116,2	-116,8	-183,4	-176,6	-6,8
varav kommunledningskontor	-58,0	-65,2	-71,7	-105,0	-102,0	-2,9
varav arbetsmarknadskontor	-3,1	-6,8	-5,3	-8,1	-8,1	0,0
varav Teknisk förvaltning	-39,8	-34,3	-28,9	-54,2	-50,1	-4,1
varav gemensamt	-10,1	-9,9	-10,9	-16,1	-16,3	0,2
Lokal Säkerhetsnämnd	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bygg- och miljönämnd	-6,1	-6,6	-4,9	-7,8	-7,4	-0,4
Kultur- och fritidsnämnd	-22,3	-24,7	-26,6	-40,0	-40,0	0,0
Barn- och utbildningsnämnd	-359,7	-359,6	-378,7	-564,1	-564,1	0,0
Socialnämnd	-331,9	-340,2	-334,6	-518,5	-507,2	-11,3
Verksamhetens nettokostnad	-831,2	-847,4	-861,6	-1 313,8	-1 295,3	-18,5
Skatteintäkter	708,6	714,8	723,7	1 075,3	1 085,5	-10,3
Generella statsbidrag och utjämning	136,5	190,2	152,0	270,2	233,6	36,6
Verksamhetens resultat	14,0	57,6	14,1	31,7	23,9	7,8
Räntenetto	1,5	0,0	-2,7	-1,1	-2,5	1,4
PERIODENS RESULTAT	15,4	57,7	11,4	30,6	21,4	9,2

* Budget helår är korrigerad i enlighet med beslut i KF 9 juni §56. Verksamhetens nettokostnad utökad budget med 19,5 mnkr. Skatteintäkter uppdaterade enl. SKR:s prognos 20-04-29

Östhammars kommuns resultat för perioden tom sista augusti är ett överskott på 57,7 mnkr. Budgeterat överskott är 11,4 mnkr. Det beror dels på ökade statsbidrag men även verksamhetens nettokostnad visar överskott mot budget. Att verksamhetens nettokostnad visar ett överskott är bra med tanke på Corona-situationen då det visar att verksamheten kunnat bedrivas inom tilldelad budget. Till viss del förklaras det stora överskottet av att budget för perioden inte är i överrensstämmelse med faktiska kostnader och intäkter. Nettokostnaden för kommunens verksamhet ökade med 1,8 %

jämfört med motsvarande period 2019.

Fullmäktige har beslutat om en tilläggsbudget på 19,5 mnkr som fördelas med 12,5 mnkr till socialnämnden, 3 mnkr till barn och utbildningsnämnden samt 4 mnkr till Kommunstyrelsen som i sin tur fördelas mellan Bygg- och miljönämnden och Kultur- och fritidsnämnden.

Skatteintäkterna är justerade nedåt efter prognoser från SKR. Till och med augusti har kommunens skatteintäkter minskat med knappt 8 mnkr jämfört med budget. För helåret

förväntas skatteintäkterna bli ca 10 mnkr lägre än budget. Prognoserna för skatteintäkter från SKR är osäkra då de prognoser som lämnats under året varierat mycket. Som en följd av Corona- epidemin och förväntad minskning av skatteintäkter har Riksdagen beslutat om extra generella statsbidrag till kommunerna. För Östhammars del innebär det att kommunen får 40 mnkr vilket mer än väl uppväger den förväntade minskningen av skatteintäkter. Statsbidragen är utbetalda och finns med i periodens bokföring.

Avskrivningarna visar ett underskott mot budget vilket beror att några tillgångar skrivs av med ett högre belopp/ kortare tidsperiod än vad de budgeterats till.

Kommunstyrelsen visar ett överskott på 0,6 mnkr för perioden. Det är stor variation inom nämndens verksamheter. Tekniska kontoret verksamhet befinner sig i ett svårt läge där avsatta medel inte riktigt når upp till behoven gällande bland annat underhåll av kommunens fastigheter, vägar och utemiljöer. Då underhållsbehovet under en längre tid skjutits på framtiden finns nu akuta reparationsbehov som inte finns med i budget. Detta kräver tuffa prioriteringar.

Bygg- och miljönämnden redovisar ett underskott på 1,7 mnkr för perioden. Underskottet beror till största delen på lättnader avseende årliga avgifter med anledning av Covid-19. Pandemin har påverkat nämndens verksamheter i varierande grad. Till exempel har man inom byggverksamheten upplevt en ökad efterfrågan när människor har varit mer hemma eller i sommarstugor.

Miljöverksamheten har istället fått känna på minskad efterfrågan vad gäller ansökningar för t.ex. nya verksamheter och evenemang vilket påverkat intäkterna. Inom Miljöverksamheten har det bedrivits en ny typ av tillsyn med anledning av Covid-19. Då dessa inspektioner inte kan debiteras "kunden" blir effekten för nämnden ett merarbete utan finansiering. Miljöverksamheten har dock haft betydligt fler inkommande ansökningar för nya avloppsanläggningar än planerat. En effekt av tidigare års avloppsinventeringar.

Barn- och utbildningsnämnden visar ett överskott på 19,1 mnkr per augusti 2020 jämfört med lagd periodbudget. Överskottet kommer huvudsakligen av inkomna och under perioden ej förbrukade statsbidrag. Hanteringen av dessa bidrag är en utmaning då belopp och villkor varierar stort mellan åren. Därtill finns ett visst överskott för köp av extern verksamhet. Prognos för helår är en budget i balans.

Kultur- och fritidsnämnden visar ett överskott för perioden på 1,8 mnkr. Kultur- och fritidsnämnden har trots farhågor om intäktsbortfall under våren och därmed svårighet att klara budget ett mindre överskott för perioden. Intäktsbortfallet som befarades för simhallar och gym samt förväntat lägre beläggning på kommunens anläggningar har påverkat utfallet negativt med ca 0,7 mnkr. Detta påverkar dock utfallet marginellt då personalkostnader inom fritidsanläggningar också varit lägre än budget.

Socialnämnden visar för perioden ett underskott på 5,6 mnkr. Det är verksamheten vård och omsorg som är förklarar underskottet. Framförallt särskilt boende för äldre har högre kostnader än budget. Likt flera andra utförar-

verksamheter kan detta underskott framförallt förklaras av höga kostnader för rörliga personal-kostnader som sjuklön, timvikarier och övertid. Tittar man på enhetsnivå redovisar två enheter nollresultat, en enhet närmar sin noll och två enheter brottas med större underskott.

Hemtjänsten i egen regi har ökat effektiviteten jämfört med förra året med en lägre kostnad per utförd timme men förväntas fortsatt generera ett underskott. Hemtjänsten arbetar

systematiskt med att fortsätta effektivisera verksamheten genom ledarskap, planering och förbättrad administration. Bättre planering och mer sammanhållna insatser ger lägre kostnader. Målet är kunna få ersättning för 65% av tiden. och i slutet av delåret låg genomsnittet på 60%.

Tabellen nedan visar driftreovisningen uppställd i form av en resultaträkning, uppdelning i kostnader och intäkter.

RESULTATRÄKNING KOMMUNEN INKL INTERNA POSTER MNKR	REDO- VISNING 2019-08	REDO- VISNING 2020-08	BUDGET 2020-08	PROGNOS HELÅR 2020	BUDGET HELÅR 2020	AVVIKELSE HELÅR 2020
Verksamhetens intäkter	424,1	205,3	425,2	648,3	636,3	12,0
Verksamhetens kostnader	-1 213,0	-1 009,4	-1 244,4	-1 897,6	-1 868,1	-29,5
Avskrivningar	-42,3	-43,2	-42,3	-64,5	-63,5	-1,0
Verksamhetens nettokostnad	-831,2	-847,4	-861,6	-1 313,8	-1 295,3	-18,5
Skatteintäkter	708,6	714,8	723,7	1 075,3	1 085,5	-10,3
Generella statsbidrag och utjämning	136,5	190,2	152,0	270,2	233,6	36,6
Verksamhetens resultat	13,9	57,6	14,1	31,7	23,9	7,8
Finansiella intäkter	15,5	1,1	11,2	17,3	18,3	-1,0
Finansiella kostnader	-14,1	-1,0	-13,9	-18,5	-20,8	2,4
Resultat efter finansiella poster	15,4	57,7	11,4	30,6	21,4	9,2
Extraordinära poster	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
PERIODENS RESULTAT	15,4	57,7	11,4	30,6	21,4	9,2

Prognos

Prognoser för helårsutfall varierar under året. I år har de lämnade prognoserna varit relativt stabila, ett underskott mot budget mellan 12 och 17 mnkr totalt för hela kommunen. Erfarenhetsmässigt brukar prognoserna vara mer pessimistiska i början av året för att därefter förbättras. Det ligger i sakens natur att prognoserna blir lättare att göra när året fortskrider. Man vill också undvika att negativa överraskningar. Den

senaste prognosen för helåret är ett resultat på 30,8 mnkr vilket är ett överskott mot budget på 10 mnkr. En stor förbättring mot tidigare. Verksamhetens nettokostnad är marginellt lägre jämfört med tidigare prognoser. Den förbättrade resultatprognosen kan helt tillskrivas de ökade statsbidrag som kommunen erhållit. Nämnder som prognosticerar underskott mot budget är Socialnämnden och Bygg och miljö-nämnden.

Corona

Corona- epidemin har drabbat kommunen på flera sätt. Dels som minskade skatteintäkter men också som ökade kostnader. Kostnaderna för inköp av skyddsmateriel och desinfektionsmedel har ökat mycket liksom kostnader för sjuk personal och vikarier för dessa. Vidare har intäkterna från olika typer av tillsynsavgifter minskat eftersom fullmäktige beslutade att efterskänka dessa för att hjälpa de lokala företagen. Även intäkter från vissa hyror och arrenden har minskat då kommunen anser det angeläget att hjälpa företagen inom kommunen.

Kommunens skatteintäkter beräknas sjunka till följd av Corona. SKR har gjort prognos för skatteutfallet och för Östhammars del innebär det en minskning med drygt 10 mnkr jämfört med den skatteintäkt som budgeten bygger på. Staten har

beslutat om extra generella statsbidrag under året vilket för Östhammar innebär drygt 44 mnkr extra under 2020. Det betyder att staten mer än väl kompenserar kommunen för förlorade skatteintäkter. Jämfört med beslutad budget för 2020 beräknas nettoeffekten av skatteintäkter och generella statsbidrag bli 20 mnkr högre jämfört budget.

Förutom ökningen av de generella statsbidragen kompenseras kommunen fullt ut för sjuklönekostnader.

Tabellen nedan visar uppskattade förändringar i kostnader och intäkter på grund av Corona per nämnd tom augusti.

KOSTNADER FÖR CORONA MNKR	KS	BMN	KUF	BUN	SOC	TOTALT
Ökade kostnader/ minskade intäkter	-1,9	-2,2	-0,6	-6,5	-16,2	-27,5
Minskade kostnader/ ökade intäkter	1,7	0,1	0,1	3,5	4,3	9,8
Minskade skatteintäkter						-8,0
Ökade statsbidrag						40,0
Effekt för kommunen	-0,2	-2,1	-0,5	-3,0	-11,9	14,3

Investeringsredovisning

INVESTERINGAR PER NÄMND MNKR	REDOVIS- NING 2018	REDOVIS- NING 2019	REDOVISNING 2020-08	BUDGET 2020-08	PROGNOS 2020
Kommunstyrelse	127,7	116,7	72,9	193,4	120,0
varav kommunledningskontor	4,5	3,9	0,5		-0,5
varav teknisk förvaltning	120,3	111,3	70,6		-70,6
varav affärsverksamhet Renhållning	2,8	1,6	1,7		-1,7
Bygg- och miljönämnd	0,0	0,1	0,0	1,1	1,1
Kultur- och fritidsnämnd	4,2	0,3	0,3	2,1	1,0
Barn- och utbildningsnämnd	3,3	2,2	2,8	6,3	3,6
Socialnämnd	1,2	3,4	1,8	2,3	3,5
NETTOINVESTERINGAR	136,4	122,7	77,7	205,3	129,2

Under årets första åtta månader uppgick kommunens investeringar till 77,7 mnkr. Budget för motsvarande period är på 205 mnkr. Största investeringsområdet är verksamhetslokaler där den största investeringen är den nya skolan i Östhammar vars utgifter uppgick till 57 mnkr. Det första spadtaget har tagits i utbyggnaden av Österbyskolan. Nya möbler och inredning har anskaffats till paviljongerna vid Vallonskolan

som uppförts för Hammarskolans elever.

Andra stora investeringar är ny parkering för pendlare som färdigställdes i Alunda, 2, mnkr. Ett nytt tak har lagts på Kristinelundsskolan, 2,3 mnkr. Ny spol- och desinfektionsutrusning har installerats på samtliga äldreboenden.

STÖRRE INVESTERINGSPROJEKT MNKR	UTGIFTER 2020		TOTALA UTGIFTER		
	BUDGET	REDOVISAT	BUDGET	REDOVISAT	PROGNOS
Nya skolan, Östhammar	95,2	56,9	243,6	148,4	243,0
Utbyggnad Österbyskolan	29,1	1,2	32,2	3,1	32,2
Pendlarparkering Alunda	0,5	2,5	0,1	2,5	2,5
Ny förskola Östhammar	17,6	0,0	18,5	1,0	18,5
Ny förskola Österbybruk	35,6	0,0	36,8	1,2	36,8
Ny sporthall Östhammar	27,4	0,1	28,1	0,8	28,1
Takbyte Kristinelundsskolan	3,0	2,3	3,0	2,3	2,5
Inventarier paviljong Valonskolan	0,0	2,5	0,0	2,5	2,5

Kommunkoncernen

Koncernen Östhammars kommun består förutom av kommunen av bolagen Östhammar vatten AB, Hargs hamn AB ägs av Östhammars kommun till 89% gruvfastighet AB, Östhammars industrifastigheter AB, Östhammar vård och omsorg AB. Östhammarshem är en stiftelse och ägs formellt inte av kommunen men då kommunen borgar för stiftelsen lån har kommunen ett avgörande inflytande.

Avvecklingen av bolagen Östhammars industrifastigheter och Östhammars vård och omsorg är i det närmaste avslutad.

Omsättningen för bolagen i koncernen exkl Östhammars kommun uppgick under perioden till 188 (195) mnkr. Periodens resultat uppgår till 40 (26) mnkr. För helåret 2020 är prognosen ett resultat på 30 mnkr för bolagen i koncernen.

Östhammarshem redovisar en omsättning på till 115 (116) mnkr jämfört med 2019. Resultatet uppgår till 28 mnkr. Prognos för helåret är en vinst på 20 mnkr. Under perioden har bolaget fokuserat på att minska kostnader för underhåll och reparationer. Man har också sett över avtalshanteringen i syfte att minska kostnaderna för underhåll. Arbetet med omlokaliseringen av huvudkontoret för att kunna skapa bostäder i nuvarande huvudkontor fortskrider. Det pågår också projekt att omvandla Solgården till användbara lokaler, Byggmästaren i Gimo till bostäder samt Gräsö skola till bostäder.

Hargs Hamn AB (Östhammars 89% andel) redovisar en omsättning till 33 (43) mnkr. Resultatet uppgår till 5 (7) mnkr. Prognosen för helårsresultatet är en vinst på 9 mnkr. Hamnen hade 110 (151) angörande fartyg under perioden. Minskning förklaras främst av minskad bränslehantering och att hanteringen av gipssten upphörde. Timmerhanteringen ligger på samma nivå som förra året och hanteringen av spannmål fördubblades. Det stora investeringsprojektet att bygga ny kaj fortskrider enligt plan. Den nya kajen förväntas vara klar 2022/2023.

Östhammar vatten AB redovisade en omsättning på 39 (36) mnkr och ett resultat på 6,6 mnkr. Prognos för helåret är en vinst på 1,5 mnkr.

Vattenförbrukningen är mycket hög under sommaren och i maj infördes begränsningar för vattenanvändningen i hela kommunen. Det har varit driftstörningar vid reningsverken i Öregrund och Österbybruk. Läcksökning och reparation har gjorts av ledningsnätet i Gimo. Arbetet med vattenledning till Österbybruk och Alunda fortsätter men på grund av markförhållanden har arbetet försenats. Detta medför investeringarna ligger under budget.

Kommunens dotterbolag Dannemora Gruvfastighet AB har inte haft någon verksamhet under året.

KONCERN ÖSTHAMMARS KOMMUN TOM AUG MNKR	ÖSTHAMMAR VATTEN		HARGS HAMN		ÖSTHAMMARS- HEM		TOTALT	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Verksamhetens intäkter	36,2	39,1	43,0	33,5	116,5	115,1	195,7	187,7
Verksamhetens kostnader	-31,4	-27,6	-28,8	-21,2	-75,7	-65,9	-135,9	-114,6
Avskrivningar	-4,1	-4,2	-6,2	-6,3	-17,7	-17,7	-28,0	-28,3
Verksamhetens nettokostand	0,7	7,3	8,0	6,1	23,1	31,5	31,8	44,8
Skatteintäkter								
Generella statsb. och utjämn.								
Verksamhetens resultat	0,7	7,3	8,0	6,1	23,1	31,5	31,8	44,8
Finansiella poster	-0,7	-0,7	-0,9	-0,8	-4,4	-3,5	-6,0	-5,0
Resultat efter finansiella poster	0,0	6,6	7,1	5,3	18,8	27,9	25,9	39,8
Extraordinära poster							0,0	0,0
Periodens resultat	0,0	6,6	7,1	5,3	18,8	27,9	25,9	39,8
PROGNOS RESULTAT HELÅR	0,0	1,5	8,9	9,0	23,4	20,0	32,3	30,5

Resultaträkning

MNKR	Kommunen 2019-08	Kommunen 2020-08	Koncernen 2019-08	Koncernen 2020-08
Verksamhetens intäkter	192,4	205,3	351,1	361,5
Verksamhetens kostnader	-981,2	-1 009,4	-1 080,3	-1 092,6
Avskrivningar	-42,3	-43,2	-70,2	-71,5
Verksamhetens nettokostnad	-831,2	-847,4	-799,4	-802,6
Skatteintäkter	708,6	714,8	708,6	714,8
Generella statsbidrag och utjämning	136,5	190,2	136,5	190,2
Verksamhetens resultat	14,0	57,6	45,7	102,4
Finansiella intäkter	2,3	1,1	3,3	1,1
Finansiella kostnader	-0,9	-1,0	-6,9	-6,0
Resultat efter finansiella poster	15,4	57,7	42,2	97,5
Extraordinära poster				0,0
RESULTAT	15,4	57,7	42,2	97,5

Balansräkning

MNKR	Kommunen 2019-12	Kommunen 2020-08	Koncernen 2019-12	Koncernen 2020-08
TILLGÅNGAR				
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR				
Immateriella anläggningstillgångar	15,4	12,3	15,4	12,3
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	1 113,3	1 151,8	2 176,9	2 248,4
- varav pågående byggnadsproduktion	108,9	167,4	151,6	151,6
Maskiner o inventarier	67,5	66,6	85,7	82,9
Finansiella anläggningstillgångar	73,6	73,6	14,5	14,4
Summa anläggningstillgångar	1 269,8	1 304,3	2 292,5	2 358,0
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR				
Förråd/exploatering	0,8	0,7	0,8	0,7
Kortfristiga fordringar	165,9	133,9	199,2	150,8
Kassa och bank	62,3	115,7	62,3	142,0
Summa omsättningstillgångar	229,0	250,4	262,3	293,5
Summa tillgångar	1 498,9	1 554,7	2 554,8	2 651,6
EGET KAPITAL,AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER				
EGET KAPITAL				
Periodens resultat	11,2	57,7	28,3	97,5
Resultatutjämningsreserv	22,3	22,3	22,3	22,3
Övrigt eget kapital	713,5	724,7	900,5	917,2
Summa eget kapital	747,0	804,7	951,1	1 037,0
AVSÄTTNINGAR				
Avsättningar för pension och likn. förpliktelser	29,1	29,2	29,1	29,1
Uppskjuten skatt			35,4	32,2
Övriga avsättningar	15,5	15,5	16,6	33,7
Summa avsättningar	44,7	44,7	81,1	95,0
SKULDER				
Långfristiga skulder	434,9	484,1	1 035,9	1 240,4
Kortfristiga skulder	272,2	221,3	486,6	279,1
Summa skulder	707,2	705,4	1 522,5	1 519,6
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	1 498,9	1 554,7	2 554,8	2 651,6

Redovisningsprinciper

Delårsrapporten är upprättad i enlighet med lagen om kommunal redovisning och bokföring (lag 2018:597), kommunallagen Kap 8 samt gällande rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning, RKR. Rubriker i delårsrapport skiljer från rubriker i årsredovisning.

Samma redovisningsprinciper som i senaste årsredovisningen har tillämpats. Avvikelse, som vi uppfattar det, från RKR:s rekommendationer som förekommer i delårsrapporten kommenteras nedan,

RKR rekommendation R2

Vissa generella statsbidrag som erhållits under året har inte periodiserats utan bokförts i sin helhet när de erhållits. Det gäller bidrag som inte var kända vid årets början och erhållits på grund av Corona-epidemin.

RKR rekommendation R11

Jämförelsestörande kostnader och intäkter som uppstått på grund av Corona ingår i resultaträkningen. Det finns även särredovisade i egen tabell förvaltningsberättelsen men inte i not.

Komponentredovisning av kommunens anläggningar har gjorts i de fall tillräcklig kännedom om ingående delar i en anläggning funnits. För äldre anläggningar saknas i stor utsträckning kännedom om vilka delar i en anläggning som representeras i bokfört värde. Då är bedömningen att uppdelning i komponenter inte är möjlig eftersom kunskap saknas om vilken komponent som utgör bokfört värde och uppdelning i komponenter endast skulle baseras på gissningar. Då har avskrivningstiden som anläggning tidigare tilldelats fått vara kvar och komponenten fått beteckning "övrig".

Noter

mnkr	Kommunen 2019-08	Kommunen 2020-08	Koncernen 2019-08	Koncernen 2020-08
Not 1 Redovisningsprinciper				
Samma redovisningsprinciper har använts som för helåret				
Not 2 Jämförelsestörande poster				
Generella statsbidrag som erhållits under året har bokförts den månad de erhålls om de inte var kända vid årets början. Gäller statsbidrag som kommunen erhållit till följd av Corona.				
Prognosen som SKR lämnade den 24 augusti har använts vid beräkning av skatteintäkter. Prognoserna från SKR har rört sig mycket under året varför årets skatteintäkter är mycket mer osäkra än ett normalt år.				
Inom Barn och utbildningsnämndens verksamhet finns säsongvariationer avseende lämnad och erhållen ersättning för elever i fristående verksamhet och andra kommuner. Endast kostnader och intäkter som på ett tillförlitligt sätt kunnat skattas är bokförda i perioden vilket medför att resultatet antagligen är bättre än vad det i verkligheten är.				
Kostnader och intäkter som uppstått till följd av Corona ingår i resultaträkningens intäkter och kostnader. Ett uppskattning av dess storlek finns i särskild tabell.				

Revisionsberättelse

Kommunstyrelsen

STRATEGISKT INRIKTNINGSOMRÅDE	NÄMNDMÅL	
En attraktiv och växande kommun	Östhammars kommun ska vara en bra plats att leva och bo	
	Östhammars kommun ska ha ett starkt företagsklimat med goda relationer till det lokala näringslivet och leverantörer	
En hållbar kommun	Östhammars kommun skall vara en attraktiv arbetsgivare	
	Kommunstyrelsen skall vara ett föredöme och redovisa ett gott ekonomiskt resultat	
	Kommunstyrelsens verksamheter skall minska sin negativa miljöpåverkan	
En lärande kommun	Samtliga medarbetare skall erbjudas kompetensutveckling i sitt arbete	
En öppen kommun	I Östhammars kommun ska det vara lätt, för medborgare, besökare och företagare, att kontakta, hämta information från, samt lämna synpunkter till kommunen.	
	Medborgare, besökare och företagare skall alltid få ett gott bemötande och en god service.	

Kommunledningsförvaltningen svarar i huvudsak för stödfunktioner, samordning och ledning. I detta uppdrag ingår ansvar för HR, Ekonomi, Upphandling, Kansli, Kommunikation, IT, samt ansvaret för de gemensamma nämnder kommunen ingår i, Räddningsnämnden samt Överförmyndarnämnden. Förutom det stödjande uppdraget svarar förvaltningen även för ledning och samordning avseende styrning för god ekonomisk hushållning samt att vara en hållbar arbetsgivare. Utöver detta ansvarar förvaltningen för tillväxt- och näringslivsfrå-

gor, arbetsmarknadsfrågor samt daglig verksamhet för personer med funktionsvariation. Kommunledningsförvaltningen svarar även för det tjänstemannastödet som ges i samband med kommunens arbete med granskning och kunskapsuppbyggnad avseende frågan om slutförvar av använt kärnbränsle. Kommunstyrelsen ansvarar även för tjänstemannastödet för Valnämnden.

Måluppfyllelse

Nämndmål: Östhammars kommun ska vara en bra plats att leva och bo.

Östhammars kommun ska vara attraktiv för såväl medborgare, bostadsutvecklare och besökare.

Till kommunstyrelsens mål finns två stycken styrtalet; Företagens nöjdhet med kommunens arbete med markupplåtelse och Medborgarnas nöjdhet med kommunens arbete inom gata/park.

Företagarnas nöjdhet med kommunens arbete med markupplåtelse är en del av servicemätningen Löpande Insikt genom Sverige Kommuner och Regioner (SKR) där en enkät skickas till företag som haft ett avslutat myndighetsärende (här markupplåtelse) under året.

Medborgarnas nöjdhet med kommunens arbete inom gata/park mäts i SCB:s medborgarundersökning.

Vi saknar indikatorer att ta fasta på när det gäller nämndsmålet. Styrtalet vi valt ger oss vid delårsboks slutet ingen vägledning.

Det vi däremot kan säga är att:

Östhammars kommun avancerar i listan över attraktiva kommuner att bo i, enligt tidningen Focus. Förändringarna är visserligen inte stora – men resultatet av undersökningen påvisar ändå att kommunens styrkor ligger inom områdena Bostäder, Arbetsmarknad, Socialt och hälsa samt Trygghet.

En närmare granskning av just dessa styrkeområden visar att kommunen bl.a. får betalt för ett ökat bostadsbyggande senaste fem åren,

den höga sysselsättningen i kommunen, ett jämförelsevis lågt ekonomiskt bistånd samt en generellt lägre förekomst av brott jämfört med övriga svenska kommuner

Områden, som i rankingen, har betydande förbättringspotential för vår kommun är områdena Demokrati och jämställdhet respektive Utbildning. Inom dessa områden jämförs bl.a. löneskillnaden mellan män och kvinnor, mäns uttag av föräldrapenning/vab-dagar samt andel av befolkningen med eftergymnasial utbildning.

Nämndmål: Östhammars kommun ska ha ett starkt företagsklimat med goda relationer till det lokala näringslivet och leverantörer

Det skall vara lätt att driva och bilda företag i Östhammars kommun. Kommunen skall upplevas som serviceorienterad, kunnig och med ett bra bemötande.

Till kommunstyrelsens mål finns ett styrtalet; Svenskt Näringslivs ranking. Rankingens innehåller totalt 18 faktorer som viktas olika tungt. Den tyngst vägande delen i rankingen är företagets uppfattning om "Det sammanfattande omdömet om företagsklimatet i kommunen

Svaren på Sv Näringslivs Företagsklimatenkät ger oss anledning att misstänka att även 2020 års ranking kommer bli en besvikelse.

Inom flera områden har resultatet försämrats från fjolårets nivå.

Utifrån de områden som visar på låga resultat ska följande insatser genomföras:

- Förstärkt rådgivning till företagare som vill utveckla sin verksamhet och i det arbetet behöver kontakt med kommunens myndighetsutö-

vare.

- Förenkla och förtydliga den information och kommunikation som sker i samband med kommunens myndighetsutövning
- Förstärka vår tillsynskapacitet för att därigenom korta våra handläggningstider

Kopplat till detta kan vi ändå redovisa kraftigt förbättrade NKI-resultat. Under september har vi fått in resultatet av de kundenkäter som våra kunder under innevarande kalenderår svarat på fram till 30:e juni.

Här ser vi kraftiga förbättringar inom framförallt miljötillsynen - men även bygglovsverksamheten har lyfts (från en hyggligt hög nivå 2019). Det är glädjande och det ger oss hopp om att kommunen har bättre förutsättningar att komma bättre ut även i Sv N-livs företagsklimatenkät kommande år

Nämndmål: Östhammars kommun skall vara en attraktiv arbetsgivare

För att långsiktigt klara kommunens kompetensförsörjning behöver Östhammars kommun sträva efter att skapa en organisation som både upplevs som både attraktiv och jämställd.

Till kommunstyrelsens mål finns ett styrtal; Sjuktal, andelen sjukskrivna inom kommunstyrelsens verksamhetsområde.

Målet att vara attraktiv arbetsgivare har som syfte att kommunen har både bra arbetsmiljö är attraktiv som arbetsgivare så att kompetensförsörjningen och tjänsteleveransen till medborgarna kan säkras både på kort och lång sikt.

Målet mäts genom styrtalet sjukfrånvaro men kan också indikeras genom Attraktiv arbetsgivarindex, Jämställdhetsindex och personalom-

sättning och interaktion på kommunens sociala medier som riktar sig till arbetssökanden. Analysen här fokuserar på det valda styrtalet och avser kommunstyrelsens ansvarsområde, dvs kommunledningsförvaltningen och tekniska förvaltningen.

Sjukfrånvaron har under första halvåret 2020 präglats av effekterna av coronapandemin. Sjukfrånvaron var högre i första kvartalet (8,9%) än i andra kvartalet (7,2%). Det överensstämmer med mönstret för hela kommunen, och är vad vi förväntar oss med tanke på årskurvan. Första halvåret ligger ungefär 1,5 procentenhet över målet för 2020. Det är därför inte troligt att vi kommer nå målet.

Som jämförelse kan nämnas att sjukfrånvaron för helåret 2019 var ca 8,5% för kommunledningsförvaltningen och 7,7% för tekniska förvaltningen. Förvaltningarna har ungefär lika många arbetade timmar och bidrar därför ungefär lika mycket till kommunstyrelsens sammanräknade sjukfrånvaro.

Under våren 2020 har coronapandemin påverkat kommunens verksamhet på olika sätt. Inom kommunstyrelsens område bör pandemin ha påverkat sjuktalet i både positiv och negativ riktning. Verksamheter där personal behöver vara på plats (måltid, städ, gata/fastighet, renhållning, daglig verksamhet, kommunservice m. fl) kan ha fått högre sjukfrånvaro, eftersom personal behöver sjukanmäla sig även för små sjukdomssymtom. Normalt sett hade de antagligen gått till jobbet. Å andra sidan kanske de nu har kunnat krya på sig snabbare från vanliga förkylningar och liknande.

Inom verksamheter där personal har kunnat arbeta hemifrån (Lednings- och verksamhets-

stöd, marknad och kommunikation, till viss del Östhammar direkt, upphandlingsenheten m. fl.) kan sjukfrånvaron ha påverkats åt andra hållet, alltså att personal kunnat jobba trots mild sjukdom, och dessutom utsatts för mindre av de vanliga virusen. Sverige har i år varit ganska förskonade från de vanliga typerna av infektioner och influensor.

Vad gäller attraktiv arbetsgivarindex (AVI) och jämställdhetsindex (Jämix) som mättes under första halvåret utifrån utfall för 2019. För AVI blev utfallet 90 för Jämix 87. AVI-indexet sjönk från föregående år pga att antalet avgångar ökade. Merparten av avgångarna var avslut av tjänst på egen begäran, inte pensioner. Detta indikerar en högre personalomsättning under 2019 än önskat. Jämix-indexet försämrades främst pga att skillnaden i sysselsättningsgraden mellan kvinnor och män. ökade. 54 % av kvinnorna och 70 % av män jobbar heltid 2019. Skillnaden har ökat sedan föregående år främst genom att kvinnor jobbar mindre heltid, medan männens andel är i princip oförändrad.

Under första halvåret 2020 pausades de flesta aktiviteterna till förmån för hantering av utbrott av covid-19. Prao-elever togs inte emot, arbetsgivarvarumärkesarbetet hölls till minimum, såsom även arbetet med social hållbarhetsprofil.

Nämndmål: Kommunstyrelsen skall vara ett föredöme och redovisa ett gott ekonomiskt resultat

Kommunstyrelsen skall alltid sträva efter att ha ett resultat som avviker positivt. Syftet är att vara ett föredöme avseende budgetföljsamhet samt att skapa ett överskott som klarar av att balansera mindre underskott för kommunen som helhet.

Till kommunstyrelsens mål finns ett styrtalet; Resultatöverskott.

Kommunstyrelsens prognos för verksamheten, exklusive skatter/bidrag, räntenetto samt gemensam verksamhet, visar att målet ett positivt resultat på 0,5% av budget. inte kommer att nås för helåret 2020. Prognosen i kronor är -7 mnkr som motsvarar -4,4% av budget. De huvudsakliga orsakerna är att den rationalisering på 3,5 mnkr som avser effekt av organisationsförändring inte alls har påverkat resultatet för kommunstyrelsen. Det beror på att den träder i kraft först 1/1 -2021. Vid de förändringar som ändå har skett där personal inte har ersatts när de slutat så har besparingen hamnat hos berörd förvaltning. Den andra större avvikelser är Teknisk förvaltning med ett underskott på 4,2 mnkr där större delen beror på att omställningen till ny organisation och effektivisering för städ- och måltidsverksamheten är långt ifrån när en helårseffekt.

Nämndmål: Kommunstyrelsens verksamheter skall minska sin negativa miljöpåverkan

Styrtalet: Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person

Styrtalet: Resor i tjänsten med egen bil - antal kilometer. Utdata från kommunens ekonomisystem/HR system

Avser förtroendevalda och tjänstepersoner.

Arbetet för att uppnå målet avviker relativt kraftigt mot plan, bidragande orsak är att Renhållningsverksamheten under en längre tid har varit utan ledning och chefsskap, kraftiga prioriteringar fick göras för att upprätthålla vårt renhållning och återvinnings uppdrag mot

medborgarna samt att förutsättningarna att mäta och följa upp målen på ett korrekt sätt inte dokumenterats. Fokus har varit att säkerställa styrande dokument så som avfallsplan och en ny upphandling för insamling av hushållsavfall. Som ett led i arbetet för giftfria och resurseffektiva kretslopp tillsatte regeringen en utredning för att dels föreslå ett förbud mot att sprida avloppsslam, dels införa krav på att fosfor ska återvinnas ur avloppsslam. Denna utredning är försenad varav långtidskompostering av slam har ej kunnat aktiveras.

Nämndmål: Samtliga medarbetare skall erbjudas kompetensutveckling i sitt arbete

Behov krav och förutsättningar ändras kontinuerligt för kommunens organisation. För att möta detta krävs att organisationen och dess medarbetare utvecklas i takt med tidens krav.

Styrtalet: Den egna organisationens lärande och utveckling. Styrtalet avser andelen medarbetare som upplever att de utvecklats det senaste året.

Styrtalet följs upp under september 2020 och kommer att rapporteras och analyseras i årsuppföljningen.

Under året som gått har corona-pandemin påverkat förutsättningar för kompetensutvecklingen. Det troliga är att den delen av kompetensutveckling som består av kurser och utbildningar har minskat märkbart. De flesta utbildningar med fysisk närvaro ställdes in av arrangörer under första månaderna av pandemin. Först när omställningen till digitala utbildningar gjordes, har kurserna kommit igång. Å andra sidan har den delen av kompetensutveckling som sker i vardagen varit ovanligt intensivt för många. Medarbetare har lärt sig använda digitala verktyg, tagit sig an nya rutiner och arbetssätt som direkt följd av corona, vilket också är lärande och kompetensutveckling i arbetet..

Prognosen är därför att styrtalet uppnås även under detta år.

Nämndmål: I Östhammars kommun ska det vara lätt, för medborgare, besökare och företagare, att kontakta, hämta information från, samt lämna synpunkter till kommunen.

Vi vill här mäta möjligheten att komma i kontakt med kommunen samt se i vilken omfattning detta leder till inflytandeaktiviteter

Styrtalet: Antalet besök i våra kanaler, Östhammar Direkt, vår externa web samt sociala medier.

Styrtalet: Antalet initiativ inom ramen för de inflytande verktyg vi har (medborgarmotion, fråga din politiker samt allmänhetens frågestund)

Målet bedöms uppnås. Antalet unika besökare har ökat avsevärt närmare 60%. Antalet initiativ från medborgarna har under första halvåret varit något mindre än förväntat. Dock kan det delvis förklaras genom att allmänhetens frågestund ej genomförts under vårens kommunfullmäktige. Prognosen är dock att detta uppnås under hösten då såväl medborgarmotioner som allmänhetens frågor bedöms öka under hösten.

Nämndmål: Medborgare, besökare och företagare skall alltid få ett gott bemötande och en god service.

Vi vill genom gott bemötande och god service skapa en inbjudande stämning för medborgare och företagare. Det ska kännas naturligt att vända sig till kommunen med såväl frågor, synpunkter och förbättringsförslag.

Styrtalet: Kommunernas kvalitet i korthet – kommunens placering, helhetsvärdering. Styrtalet ger en bild av hur kommunen uppfattas av dess besökare avseende såväl bemötande, kunnighet

och service.

Målet bedöms uppnås. Mätningen av detta sker årligen av oberoende part och redovisas under första kvartalet 2021. Under första halvåret har vi i våra egna mätningar sett att vi fortsatt har lite för långa svarstider och inte når ända fram avseende lösningsgrad. I NKI undersökningen, som företaget Brilliant genomfört under våren 2020, visar resultaten att vi står oss mycket väl mot våra kommunkollegor i landet.

Ekonomiskt utfall

Kommunstyrelsen, exklusive teknisk förvaltning prognosticerar ett underskott om ca 2 miljoner. Underskottet beror till stor del på att de rationaliseringar som görs inte får effekt förrän under 2021 samt att rationaliseringar får effekt i andra nämnders verksamhet. Samtliga enheter har en budget i balans.

KOMMUNSTYRELSEN EXKL TEKNISKA FÖRVALT. RESULTATRÄKNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	59,1	41,1	37,5	50,2	47,7
Kostnader	-159,1	-102,5	-108,8	-160,3	-160,6
varav personalkostn	-73,6	-49,3	-48,9	-76,1	-77,3
varav lokalkostn	-4,7	-2,9	-2,5	-4,7	-4,6
Nettokostnader	-100,0	-61,4	-71,3	-110,1	-113,0
Årsbudget	-108,7	-71,8	-72,4	-110,1	-110,1
RESULTAT	8,8	10,4	1,1	0,0	-2,8

KOMMUNSTYRELSEN EXKL TEKNISKA FÖRVALT. PER VERKS. OMR MNKR	BUDGET 2020-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020	AVVIKELSE
Politik	-5,5	-5,2	-8,2	-8,4	-0,1
Stab	-2,2	0,5	-3,3	-3,3	0,0
Marknad o kommunik	-1,8	-1,7	-2,8	-2,8	0,0
ÖsthammarDirekt	-2,0	-1,6	-2,9	-3,1	-0,2
Upphandlingsenhet	-2,7	-2,8	-3,9	-3,9	0,0
Samhällsplaneringsenhet	-5,5	-5,5	-8,2	-8,2	0,0
Lednings- o verksamhetsstöd	-17,4	-16,9	-26,2	-25,7	0,5
Oförutsedda etc	-1,5	-1,3	-3,7	-7,2	-3,5
Överförmyndarnämnd	-1,7	-1,5	-2,5	-2,2	0,3
Räddningstjänstnämnd	-18,3	-18,2	-27,4	-27,3	0,1
IT-nämnd o IT ko	-8,5	-10,4	-12,8	-12,8	0,0
AME	-5,3	-6,8	-8,1	-8,1	0,0
SUMMA	-72,4	-71,3	-110,1	-113,0	-2,8

Kommunstyrelsen-teknisk förvaltning

Kommunstyrelsen-teknisk förvaltning har samma nämndmål som övriga Kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen ansvarar för teknisk verksamhet, med teknisk verksamhet avses strategiskt ansvar samt drift och underhåll av kommunens mark och fastigheter, vi säkerställer rätt städade verksamhetslokaler. Vi ansvarar även för att gator, parker, skog och allmän platsmark förvaltas och underhålls.

Måltidsenheten ryms i uppdraget och dess syfte är att erbjuda barn och ungdomar i förskola och skola samt äldre i särskilt och ordinärt boende bra, säkra och näringsriktiga måltider. Den taxefinansierade avfallshanteringen och renhållningen finns också inom teknisk verksamhet.

Årets viktigaste händelser

Verksamheten har som så många andra haft stora prövningar i spåren av Corona pandemin, viktiga lärdomar och erfarenheter har dock dragits av situationen , vi har justerat våra rutiner för att än bättre hantera hög frånvaro och beredskap för samhällspåverkan och det har varit framgångsrikt, högre kvalitet och stabilare leveranser har uppnåtts.

En tydlig effekt av pandemin och mer av hemmavarande hos medborgarna är att vi ser ett ökat tryck på våra Återvinningscentraler, detta är en positiv händelse som vi hoppas består då det medför att andelen insamlat material ökar och ger ett lägre avtryck på miljön.

Projektet Nya Frösåkersskolan ligger fortfarande i fas med både budget och tidplan.

Ekonomiskt utfall

Resultaträkningen är sammanställd utan hänsyn tagen till renhållningsverksamheten.

Renhållningens utfall är särredovisad nedan som verksamhetsområde.

Verksamheten befinner sig i ett svårt läge där avsatta medel inte riktigt når upp till behoven gällande bland annat underhåll av våra fastigheter, vägar och utemiljöer. Det krävs tuff prioritering av insatser i våra fastigheter där fokus hamnar på att endast hålla byggnaderna och utemiljöer i ett fungerande skick, ytskiktsrenoveringar, utsmyckning eller andra visuella, praktiska förbättringar får stå tillbaka. Då underhållsbehovet under en längre tid skjutits på framtiden möter vi nu akuta reparationsbehov som inte finns med i budget , detta gör verksamhetens utfall extremt svår prognostiserat. Måltidsverksamheten når inte fullt upp till de effektivitetskrav som ställts inför året.

Renhållningen har för 2020 budgeterat för ett underskott. Detta för att verksamheten sedan tidigare år har ett upparbetat överskott. Prognosen är att verksamheten kommer hålla budget för helår.

TEKNISKT KONTOR EXKL RENHÅLLNING RESULTATRÄKNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	287,1	177,7	187,4	274,2	271,0
Kostnader	-347,5	-215,3	-219,2	-324,3	-325,3
varav personalkostn	-65,6	-45,9	-45,9	-69,1	-69,3
varav lokalkostn	-57,5	-38,3	-37,3	-56,0	-56,0
Nettokostnader	-60,3	-37,6	-31,8	-50,1	-54,3
Årsbudget	-53,9	-36,2	-33,5	-50,1	-50,1
RESULTAT	-6,4	-1,4	1,7	0,0	-4,2

TEKNISKT KONTOR EXKL RENH. PER VERKSAMHETSOMRÅDE MNKR	BUDGET 2020-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020	AVVIKELSE
Fysisk, teknisk planering	-13,2	-14,4	-19,8	-20,0	-0,2
Energirådgivning	-0,1	0,2	-0,2	-0,2	0,0
Gator, vägar samt parkering	-13,4	-12,9	-20,0	-20,2	-0,2
Parker	-3,5	-3,9	-5,3	-5,3	0,0
Miljö- o hälsa	-0,2	-0,2	-0,4	-0,4	0,0
Idrotts- o fritidsanlägg	0,2	-0,4	0,3	0,3	0,0
Vård och omsorg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Arbetsområden och lokaler	-2,7	-2,3	-4,1	-4,1	0,0
Gemensamma lokaler	0,0	4,3	0,1	-0,5	-0,6
Gemensamma verksamheter	-0,6	-2,2	-0,9	-4,1	-3,2
SUMMA	-33,5	-31,8	-50,1	-54,3	-4,2

TEKNISKT KONTOR RESULTATRÄKNING RENHÅLLNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	41,5	20,7	23,4	40,8	40,8
Kostnader	-41,5	-22,9	-25,9	-40,8	-40,8
varav personalkostn	-5,7	-3,8	-4,2	-6,1	-6,1
varav lokalkostn	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2
Nettokostnader	0,0	-2,2	-2,5	0,0	0,0
Årsbudget	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0
RESULTAT	0,0	-2,1	-2,4	0,0	0,0

Bygg- och miljönämnd

STRATEGISKT INRIKTNINGSOMRÅDE	NÄMNDMÅL	
En attraktiv och växande kommun	Bygg- och Miljönämnden ska skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun - ekonomiskt, socialt och miljömässigt	
En hållbar kommun	Bygg- och Miljönämnden ska skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun - ekonomiskt, socialt och miljömässigt.	

Måluppfyllelse

För Bygg- och miljönämnden i Östhammars kommun är den långsiktigt hållbara tillväxten i fokus. Detta genomförs genom att handlägga ärenden inom plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen, miljöbalken, livsmedelslagstiftningen, alkohollagen, tobakslagen samt lagen om handel med vissa receptfria läkemedel.

Verksamheten är till för invånare, företag, föreningar och fastighetsägare i kommunen samt besökare. Idag och i framtiden.

Nämndens arbete utgår från lagstiftningen som ram och förutsättning, med målsättningen att det alltid ska märkas för vem vi är till. Vi kallar detta för det dubbla perspektivet och vi uppfattar att vårt uppdrag är avgörande för både kommunens attraktivitet och tillväxt. För nuvarande och kommande generationer.

Nämndmål: Bygg- och Miljönämnden ska skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun - ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Utifrån kommunens strategiska inriktningsområden har bygg- och miljönämnden valt att fokusera på målformuleringen att:

Skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun.

Nämnden vill med detta samtidigt markera att hållbarhetsperspektivet ska bidra till attraktivitet och tillväxt. Och tvärtom.

Tidigare har det kunnat höras ett motsatsförhållande mellan de båda perspektiven. Genom att markera att de båda perspektiven ska bidra till varandras positiva utveckling, sätts samtidigt tonen för hur förvaltningen ska arbeta och för hur kommunen vill uppfattas.

Bygg- och miljönämndens målformulering utgår från en hållbar samhällsutveckling och vi har därför valt att styra målet parallellt mot två av kommunens strategiska inriktningsområden. Dels "En attraktiv och växande kommun" men även "En hållbar kommun".

Bedömningen om kommunen ger samhället förutsättningar för en hållbar utveckling - ekonomisk, socialt och ekologiskt riskerar givetvis att bli subjektiv. Inte minst när utvärderingen görs för en period på ett år (eller t.o.m. del av ett år).

Att kommunen har en tillväxt står klart. Den är inte så stark som flertalet andra kommuner i Stockholms- och Uppsala län. Den är anpassad efter de förutsättningar som kommunen bedömer sig klara av ekonomiskt och ekologiskt.

Det står även klart att Östhammars kommun är en "attraktiv kommun" (jfr Tidningen Focus

”Bäst att leva”, juni 2020) även om begreppet attraktiv alltid utgår från den enskilda betraktarens preferenser. Kommunen växer i de områden där nya bostäder skapas och det är en situation, som skapats utifrån en underliggande efterfrågan som bara kan förklaras kommunen uppfattas som attraktiv både för oss som bor här och för nya medborgare.

Samtidigt manar detta läge till en eftertanke om vad vi vill att tillväxten ska leda till, hur den ska finansieras och var vi vill se att tillväxten skapas. Därför pågår f.n. fyra parallella studier, som alla syftar till att skapa goda planeringsföretagningar för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Det är

- En kommunal investerings- och finansieringsplan
- En tillväxtstrategi (med en framtidsbild)
- En aktualitetsprövning av översiktsplanen
- En vatten- och avloppsplan

Östhammars kommun är i ett läge där vi själva har kontroll på både styrning och tempo för vad vi menar med en hållbar samhällsutveckling. Det är ett läge som vi skapat oss och som ger oss handlingsalternativ.

Periodens viktigaste händelser

Hela förvaltningen har sedan 2019 haft ett gemensamt fokus på systematiskt arbetsmiljöarbete och systematiskt förbättringsarbete (enligt lean).

Syftet med detta har varit att skapa förutsättningar för en ökad måluppfyllelse genom att dels personalomsättningen minskar och genom att processerna effektiviseras.

Till del kan vi se att vi gjort framsteg i detta. Personalomsättningen har minskat och vi har därigenom lyckats hålla en bättre kontinuitet i verksamheten.

Coronapandemin har till stor del påverkat verksamheten. Dels har miljötillsynen delvis ställts om, dels har antalet inkommande ärenden inom framförallt bygglov, kartverksamhet och förhandsbesked ökat dramatiskt.

Ekonomiskt utfall

Delårsresultatet är ett underskott på 1,7 mnkr och helårsprognosen är ett underskott på 400 tkr.

Underskottet beror till största delen på lättnader avseende årliga avgifter med anledning av Covid-19. Detta bortfall kommer nämnden emellertid att kompenseras för internt varpå det underskottet inte blir reellt.

Pandemin har påverkat våra verksamheter i varierande grad. Till exempel har vi inom byggverksamheten upplevt en ökad efterfrågan när människor har varit mer hemma eller i sommarstugor.

Miljöverksamheten har istället fått känna på minskad efterfrågan vad gäller ansökningar för t.ex. nya verksamheter och evenemang vilket påverkat intäkterna. Vi har även ändrat hanteringen i klagomålshantering till att inte debitera kunden för något arbete initialt vilket också har genererat ett bortfall på drygt 300 tkr.

Inom Miljöverksamheten har det även bedrivits ny typ av tillsyn med anledning av Covid-19. Drygt 200 inspektioner har genomförts. Då dessa inspektioner inte kan debiteras ”kunden”

blir effekten för oss ett merarbete utan finansiering. Inspektionerna hade i normala fall gett mellan 600 - 800 tkr i intäkter.

Miljöverksamheten har dock haft betydligt fler inkommande ansökningar för nya avloppsanläggningar än planerat. En effekt av tidigare års avloppsinventeringar. Detta har lett till en hög arbetsbelastning och ökade intäkter varpå det prognostisera underskottet har kunnat hållas nere.

Alla våra verksamheter har även låga kostnader för t.ex. fortbildning och resor då i princip alla utbildningar ställts in eller ställts om till digitala. Möten sker också i stor utsträckning digitalt.

BYGG- OCH MILJÖNÄMND RESULTATRÄKNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	32,9	19,9	16,0	30,1	29,2
Kostnader	-42,8	-26,0	-22,2	-37,5	-37,0
varav personalkostn	-24,1	-16,5	-15,4	-23,8	-23,7
varav lokalkostn	-0,9	0,0	-0,6	-0,8	-0,8
Nettokostnader	-9,9	-6,1	-6,2	-7,4	-7,8
Årsbudget	-6,8	-4,4	-4,9	-7,4	-7,4
RESULTAT	-3,1	-1,8	-1,3	0,0	-0,4

BYGG- OCH MILJÖNÄMND PER VERKSAMHETSOMRÅDE MNKR	BUDGET 2020-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020	AVVIKELSE
Nämnd	-0,7	-0,7	-1,1	-1,1	0,0
Samhällspl.enh+MEX	-0,1	0,3	0	0	0,0
Kartverksamhet	-0,5	-0,7	-0,7	-1,0	-0,3
Bygglovsverksamhet	-0,4	0,0	-0,6	-0,3	0,3
Planeringsverksamhet	-0,6	-0,7	-0,8	-0,8	0,0
Miljö- o hälsoskydd	-2,8	-4,5	-4,3	-4,6	-0,3
SUMMA	-5,0	-6,2	-7,4	-7,8	-0,4

Kultur- och fritidsnämnd

STRATEGISKT INRIKTNINGSOMRÅDE	NÄMNDMÅL
En attraktiv och växande kommun	Att erbjuda ett attraktivt kultur- och fritidsliv
En hållbar kommun	Att erbjuda en hälsofrämjande, inkluderande och tillgänglig kultur- och fritidsverksamhet
En lärande kommun	Att erbjuda och främja arenor för bildning och lärande samt upplevelser som vidgar vyer, inspirerar och ger nya perspektiv Skapa en lärande inre organisation genom samarbeten och omvärldsspaning
En öppen kommun	Att erbjuda en kultur- och fritidsverksamhet som präglas av delaktighet och uppmuntrar till engagemang

Enligt reglementet för Kultur- och fritidsnämnden fastslås nämndens uppdrag enligt 1 §:

Kultur- och fritidsnämnden ska verka för en meningsfull fritid för kommunens invånare, som de är nöjda med. I enlighet med de mål, riktlinjer och ekonomiska ramar som fullmäktige anger ansvarar kultur- och fritidsnämnden för följande:

- Ungdomsråd
- Ungas mötesplatser
- Stöd till föreningar, studieförbund och övriga organisationer inom nämndens område
- Verksamhet i idrotts-, fritids-, kulturanläggningar
- Rörligt friluftsliv
- Simskola
- Stipendier inom nämndens område
- Biblioteksverksamhet
- Evenemang
- Kultur i vård och omsorg

- Offentlig konst
- Kulturmiljövård
- Folkhälsoforum
- Lokalbokning av utrymmen som disponeras av nämnden
- Regional och statlig samverkan inom kultur- och fritidsområdet

Rörande biblioteken ska Kultur- och fritidsnämnden (hädanefter förkortat KFN) förvalta och utveckla kommunens biblioteksverksamhet. Litteraturförsörjning inom förströelse- och faktalitteratur, samt punktvis och långtgående hjälp inom MIK (medie- och informationskunighet) såsom informationssökning och källgranskning mm åligger förvaltningen. Målgruppen för kommunens bibliotek är samtliga invånare i kommunen, med särskild prioritet för personer med funktionsvariationer, med annat modersmål än svenska (i synnerhet minoritetsspråkstalande) samt barn och ungdomar. Inom förvaltningens ansvar finns även kommunens uppdrag om Finskt förvaltningsområde.

Kultur och fritidsnämnden ansvarar för föreningsstöd, omfattande dels kontant föreningsbidrag enligt nämndens föreningsbidragsnormer, dels subvention av lokaler som används för föreningarnas verksamhet. I nämndens ansvarsområden ingår även rörligt friluftsliv, där de nationella friluftsmålen kan ses som vägledning.

I KFNs verksamhet ingår enheten för fritidsanläggningar, vars område innefattar sim- och sporthallar, ishallar, tempererat utomhusbad, strandbad, Idrotts- och fritidsanläggningar utomhus, friidrottsområden, elljusspår, tennisbanor, mm. Fyra av anläggningarna är bemannade med omkring 15 medarbetare för service och värdskap vid öppettider i t ex bad, gym öppettider, lokalbokning för uthyrning av utrymmen som disponeras av nämnden, på uppdrag av BuN så utförs simskola för elever.

KFN skall tillhandahålla och utveckla ungdomsgårdar, fritidsverksamhet, lovaktiviteter och attraktiva aktiviteter för ungdomar. I detta arbete strävar vi efter att skapa trygga mötesplatser för ungdomar på orten i årskurs 7 till 17 år. Vi strävar efter att erbjuda öppet varje vardagkväll på minst en ort.

Målsättningen för KFN är att erbjuda ett brett kulturutbud med både smalare och mer breda satsningar. Genomförandet ska ske både i egen regi och i samarbete med andra aktörer. Förvaltningen förmedlar även bidrag och stöd till kulturutövare och föreningar i kommunen.

Måluppfyllelse

Nämndmål: Att erbjuda ett attraktivt kultur- och fritidsliv

Mäts på helårsbasis. Sannolikt kommer siffrorna

att påverkas av pandemisituationen då mycket av verksamheten fått skjutas upp.

Nämndmål: Att erbjuda en hälsofrämjande, inkluderande och tillgänglig kultur- och fritidsverksamhet

Mäts på helårsbasis. Sannolikt kommer covid att komma att påverka.

De aktiviteter som gick att genomföra efter mars månad har genomförts utomhus. Det har varit svårt både att nå "hemmasittare" och att motivera dem att delta då rädslan varit stor. Många tillhör riskgrupper. Målgruppen äldre har prioriterats.

Nämndmål: Att erbjuda och främja arenor för bildning och lärande samt upplevelser som vidgar vyer, inspirerar och ger nya perspektiv

Under våren fick flera program och event ställas in pga Covid19. Målgrupper kunde inte komma, föreläsare ställde in helt och hållet eller så valde man att flytta fram till hösten 2020 istället.

Nämndmål: Skapa en lärande inre organisation genom samarbeten och omvärldspaning

På grund av Covid19 så genomfördes en mindre föreläsning via Teams där alla fick prova på hur Digitala möten fungerar m.m. Alla uppskattade detta! Vi har sedan alla loggat in på Digiteket och provat olika övningar som finns där. En uppföljning med Regionens personal kommer att ske under hösten 2020.

Nämndmål: Att erbjuda en kultur- och fritidsverksamhet som präglas av delaktighet och uppmuntrar till engagemang

LUPPen har inte genomförts. Uppföljning sker efter genomförande. Appen Speak App är under implementering och ska vara i full drift 2021-01.

Periodens viktigaste händelser

Årets första halvår präglades av Covid19. Pandemin gjorde att all verksamhet först avstannade och alla våra anläggningar, bibliotek och ungdomsgårdar stod tomma. Intäkterna minskade drastiskt och avbokningarna avlöste varandra. Förvaltningens arbetssätt påverkades då hemarbete rekommenderades.

Ur den uppkomna situationen föddes dock nya möjligheter. Digitala quiz, QR-promenader, utomhuskonserter etc blev alternativ till det som tidigare planerats.

Ekonomiskt utfall

Trots farhågor om intäktsbortfall under våren och därmed en svårighet att klara budget för året visar förvaltningen på ett mindre överskott. Intäktsbortfallet som befarades för våra simhallar och gym samt förväntat lägre beläggning på våra anläggningar har påverkat utfallet negativt med ca 700 tkr. Detta påverkar dock utfallet marginellt då personalkostnader inom ansvar fritidsanläggningar också varit lägre än budget.

Att förvaltningen per den sista augusti kan redovisa ett överskott gör det sannolikt att förvaltningen, om inget oförutsett inträffar, kommer kunna redovisa en budget i balans vid årets slut

KULTUR OCH FRITIDSNÄMND RESULTATRÄKNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	14,9	10,2	10,0	14,2	13,4
Kostnader	-50,9	-32,6	-34,7	-54,1	-53,4
varav personalkostn	-17,5	-11,9	-11,6	-18,4	-17,9
varav lokalkostn	-14,9	-9,8	-13,2	-19,9	-19,9
Nettokostnader	-36,0	-22,3	-24,7	-40,0	-40,0
Årsbudget	-39,8	-26,4	-26,6	-40,0	-40,0
RESULTAT	3,8	4,1	1,8	0,0	0,0

KULTUR OCH FRITIDSNÄMND PER VERKSAMHETSOMRÅDE MNKR	BUDGET 2020-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020	AVVIKELSE
Nämnd	-0,3	-0,3	-0,5	-0,5	0,0
Allmän fritidsverksamhet	-4,6	-4,1	-7,0	-7,2	-0,2
Stöd t studieorg, allm kulturvht	-3,8	-3,2	-5,8	-5,7	0,1
Bibliotek	-8,5	-7,8	-12,7	-12,5	0,2
Idrotts- o fritidsanläggning	-7,7	-7,8	-11,5	-11,6	-0,1
Fritidsgårdar	-1,6	-1,5	-2,5	-2,5	0,0
SUMMA	-26,6	-24,7	-40,0	-40,0	0,0

Barn-och utbildningsnämnd

STRATEGISKT INRIKTNINGSOMRÅDE	NÄMNDMÅL	
En attraktiv och växande kommun	Skolan ska vara attraktiv och konkurrenskraftig.	
En hållbar kommun	Alla elever ska ha en skolgång som präglas av trygghet och hälsa.	
En lärande kommun	Alla elever ska ha en skolgång som präglas av trygghet och hälsa.	
	Alla elever ska mötas av en inkluderande lärmiljö.	

Måluppfyllelse

Nämndmål: Skolan ska vara attraktiv och konkurrenskraftig.

Skolan ska vara förstahandsvalet för alla elever, familjer och arbetstagare.

Målet kommer inte att uppnås på helår. Antal elever som väljer skola har minskat och styrtalet är grönt. Trots den låga personalomsättningen per maj, så är prognosen att den kommer att överstiga måltalet 7%. Det är när det nya läsåret börjar, som de flesta rekryteringarna sker. Det har sett ut på det här sättet de senaste åren. Vilket gör att styrtalet är rött.

Nämndmål: Alla elever ska ha en skolgång som präglas av trygghet och hälsa.

Barn och elevernas trygghet och hälsa påverkar lärandet. Att alla är trygga och trivs i skolan är en förutsättning för att inlärning ska ske.

Barnen och eleverna behöver vara trygga i alla situationer och miljöer inom skolan. Tryggheten ska innefatta även måltider, korridorer, utemiljöer, lägerskolor, utflykter, studiebesök, sociala

medier och praktik med mera och därmed utgör allt detta också lärandemiljön.

En otrygg miljö kan handla om allt från hur lokaler och utomhusmiljö är utformade till hur personal, barn elever behandlar varandra med respekt.

För att barn och elevers lärande och hälsa ska främjas kan skolan ge; stöd och uppskattning från pedagoger och lärare, information om vad man förväntas åstadkomma i god tid innan resultat ska redovisas, tydliga mål för vad som krävs för att få ett visst betyg, respekt och acceptans från jämnåriga, en skolmiljö som är fri från mobbing.

Målet kommer inte att uppnås på helår. Ny mätning sker under hösten

Nämndmål: Alla elever ska ha en skolgång som präglas av studiero

Klassrumsmiljön har god kvalitet om det finns ett samlat arbete med att skapa studiero som eleverna deltar i och där elever ges möjlighet att ta ansvar för att göra de uppgifter läraren har planerat och inte blir störda när de utför dessa.

Det är också viktigt att lärarna vidtar ändamålsenliga åtgärder för att skapa en lugn miljö.

Målet kommer inte att nås på helår. Enligt Läroplanen ska alla elever d.v.s. 100% ha den studiero som krävs för att kunna utföra sina studier. Det är av två anledningar vi inte når målet. Studiero uppfattas olika och betyder olika för alla elever. De har olika behov i sin studiemiljö, som vi i dagsläget inte kan tillgodose med våra klassrumsmiljöer.

Nämndmål: Alla elever ska mötas av en inkluderande lärmiljö.

Med inkluderande lärmiljö menar vi att skolan möter alla barn och elevers behov och ser olikheter som en norm. Olika lärmiljöer erbjuds till barn och elever utefter deras behov.

Vi ser att viktiga faktorer att arbeta med är ledarskap på alla nivåer, tillit, goda relationer, stimulerande av barn och elevers motivation.

Målet kommer varken nås på del- eller helår. Även om vi enligt forskningens syn gör allt det vi kan för att skapa en inkluderande lärmiljö, kommer det alltid finnas elever som inte känner sig inkluderande, då målet bygger på en subjektiv känsla. Lärares kompetens att utforma inkluderande undervisning behöver utvecklas och ledarskapet på alla nivåer behöver stärkas. Kollegialt lärande både bland rektorer och lärare ska öka det pedagogiska ledarskapet.

Årets viktigaste händelser

Covid19 har genomsyrat mycket av Barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter under våren 2020. Bland annat fick gymnasieskolan med kort varsel övergå, från vanlig undervisning, till fjärr- och distansundervisning. Enligt

en preliminär uträkning har gymnasieskolans resultat försämrats, vilket kan bero på flera olika faktorer. Vårens fjärr- och distansstudier skapade inte bra förutsättningar för en del av eleverna på skolan. Det har framkommit att distansundervisning, även när den utförs i realtid, inte är optimalt vare sig för elever eller för lärare. En utmaning har varit att hålla kvar motivation hos elever och anpassa undervisningen efter elevernas förutsättningar och behov på distans. Det finns elever som har haft svårighet med att följa distansundervisningen och som har haft behov av stöd. Resultatet är även kopplat till att en betydande del av eleverna startade sin gymnasietid på IM-programmen.

Hammarskolan flyttar sin verksamhet till Vreta skolan från höstterminens början på grund av otjänlig inomhusmiljö. Likaså har delar av grundskoleverksamheten på Olandsskolan flyttat tillfälligt till Ekeby skola, medan utredning pågår om lokalbehovet i Alunda.

Gräsö skola och fritidshem har avvecklats i juni 2020. Elever hänvisas till Öregrunds skola och fritidshem.

Barnkonventionen blev svensk lag från 2020-01-01, vilket innebär att verksamheten behöver ha ett barnperspektiv vid alla förändringar.

Barn- och utbildningsnämnden fattade beslut om att omförhandla samverkansavtal inom gymnasieskolan, vilket kommer att kunna få konsekvenser 2021.

Ekonomiskt utfall

Barn- och utbildningsnämnden visar ett resultat om +19,1 mnkr per augusti 2020 jämfört med lagd periodbudget. Överskottet kommer

huvudsakligen av inkomna och under perioden ej förbrukade statsbidrag samt visst överskott inom budgeten för köp av extern verksamhet. Prognos för helår är en budget i balans.

Covid 19 pandemin försvårar för verksamheterna att göra ekonomiska prognoser för året, inkomna bidrag, t ex för att täcka sjuklön, ska matchas mot vikariekostnader. Vissa enheter har inte lyckats rekrytera vikarier vilket mins-

kar kostnaderna trots stor personalfrånvaro. Skolor och förskolor arbetar redan tidigare med stora intäkter i form av statsbidrag, även dessa ordinarie bidrag är en utmaning att hantera i ekonomiskt perspektiv då villkoren och belopp varierar stort mellan åren.

BARN OCH UTBILDNINGSNÄMND RESULTATRÄKNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	84,2	42,9	52,1	63,8	63,8
Kostnader	-632,4	-402,6	-411,8	-628,0	-628,0
varav personalkostn	-365,1	-244,7	-245,2	-359,9	-359,9
varav lokalkostn	-91,8	-61,2	-61,7	-92,1	-92,1
Nettokostnader	-548,2	-359,7	-359,6	-564,1	-564,1
Årsbudget	-548,1	-370,2	-378,7	-564,1	-564,1
RESULTAT	0,1	10,5	19,1	0,0	0,0

BARN OCH UTBILDNINGSNÄMND PER VERKSAMHETSOMRÅDE MNKR	BUDGET 2020-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020	AVVIKELSE
Nämnd	-1,0	-0,8	-1,5	-1,5	0,0
Kulturskola	-4,3	-4,1	-6,5	-6,5	0,0
Förskoleverksamhet	-85,7	-83,6	-126,4	-126,9	-0,5
Skolbarnsoms+Elvan	-14,2	-14,4	-20,7	-21,5	-0,9
Grundskola, inkl särskola	-173,1	-165,7	-258,4	-259,9	-1,5
Gymnasiesk, särsk	-72,6	-68,5	-107,9	-108,1	-0,2
Vuxenutb etc	-10,3	-13,8	-15,4	-17,9	-2,5
Övrigt	-17,5	-8,8	-27,3	-21,7	5,6
SUMMA	-378,7	-359,6	-564,1	-564,1	0,0

Socialnämnd

STRATEGISKT INRIKTNINGSOMRÅDE	NÄMNDMÅL
En attraktiv och växande kommun	Socialnämnden ska vara en attraktiv arbetsgivare
En hållbar kommun	Socialnämnden ska vara en effektiv verksamhet

Socialnämndens uppdrag

Socialnämnden ska utifrån behov, lagstiftning och ekonomiska förutsättningar erbjuda insatser till Östhammars kommuns invånare. Insatserna ska stimulera individen till ett självständigt, värdigt och tryggt liv i gemenskap med andra. Därutöver ska individen känna sig trygg i hur service och omvårdnad tillgodoses.

Socialnämndens huvuduppgift är att erbjuda enskilda och familjer stöd i sin livsföring, tillhandahålla en god vård och omsorg för äldre och personer med funktionsvariationer. Enligt gällande lagstiftning ska den enskildes rätt till stöd och bistånd prövas. Socialnämndens beslut ska vara rättssäkra och tydliga.

Socialnämndens verksamhet omfattar:

- Individ- och familjeomsorg
- Äldreomsorg
- Hälso- och sjukvård
- Stöd till personer med funktionsvariationer
- Uppsökande, förebyggande och öppna insatser
- Färdtjänst
- Hjälpmedel
- Bostadsanpassning

Måluppfyllelse

Nämndmål: Socialnämnden ska vara en attraktiv arbetsgivare

Målet bedöms nås på helår. Prognosen är att alla styrtalet ska vara uppnådda på helår, trots att alla måltal i dagsläget inte är uppnådda.

Nämndmål: Socialnämnden ska vara en effektiv verksamhet

Målet bedöms att inte uppnås på helår. Covid-19 kommer troligtvis att påverka styrtalet negativt på helår.

Årets viktigaste händelser

Årets viktigaste händelse är pandemin Covid-19, som har präglat socialförvaltningens arbete helt och hållet under våren 2020. Det gäller allt från skyddsutrustning, smitta hos brukare och personal samt vikarieanskaffning.

Kommunens omorganisation har även påverkat socialförvaltningen. Två chefer har valt att sluta och en viss oro hos medarbetare finns.

Socialförvaltningen initierade under januari 2020 ett arbete med införande av digital signering för ordförandebeslut. Införandet av digital signering har inneburit att arbetsprocessen för att snabbt och säkert kunna skicka och ta emot meddelanden har effektiviserats. Införandet har

därutöver minskat administration, ledtider i arbetsprocessen och andelen resor för ledamöter.

Även inom vård och omsorg har digital signering införts för behandlingar och ordinationer från Legitimerad personal till Vård och omsorgspersonal.

Arbetsmiljöförbättringar på våra särskilda boenden, genom att spol- och diskdesinfektorer har installerats, vilket ger bättre hygien och mindre smittspridning.

Ekonomiskt utfall

Verksamheterna inom vård och omsorg (VoO) har arbetat intensivt för att komma i balans. Det är också en verksamhet som under våren kraftigt påverkats av Covid-19.

Särskilt boende, äldre har under delåret en högre kostnad än budgeterat. Likt flera andra utförarverksamheter kan detta underskott framförallt förklaras av höga kostnader för rörliga personalkostnader som sjuklön, timvikarier och övertid. Tittar man på enhetsnivå redovisar två enheter nollresultat, en enhet närmar sin noll och två enheter brottas med större underskott.

Hemtjänsten i egen regi har ökat effektiviteten jämfört med förra året med en lägre kostnad per utförd timme men förväntas fortsatt generera ett underskott.

Hemtjänsten arbetar systematiskt med att fortsätta effektivisera verksamheten genom ledarskap, planering och förbättrad administration. Bättre planering och mer sammanhållna insatser ger lägre kostnader. Målet är en debiteringsgrad på 65% och i slutet av delåret låg genomsnittet på 60%.

Antalet biståndsbedömda och utförda timmar inom hemtjänst har ökat och volymen förväntas fortsätta öka under året vilket resulterar i en prognos om ett kraftigt underskott även för de budgeterade hemtjänsttimmarna.

Det har också tillkommit externa placeringar på särskilt boende, både för äldre och LSS boende. Placeringarna har tillkommit på grund av platsbrist i våra egna boenden. Platsbristen på särskilt boende för äldre avser endast inriktningen demens och här behöver man konvertera omvårdnadsplatser till demens. När det kommer till LSS boenden har det länge funnits ett större behov än de befintliga platserna, och behovet ser ut att fortsätta öka i framtiden.

Inom individ och familjeomsorgen (IFO) ligger stort fokus på att möjliggöra hemmaplanslösningar i så stor utsträckning som möjligt, vilket är bra både för individ och ekonomi. Samtliga övriga insatser ses över och där så är möjligt omförhandlas avtal för att sänka kostnaderna. Stort arbete med att rekrytera personal har också genomförts för att minska behovet av hyrpersonal.

Verksamheten ensamkommande barn beräknas leverera en ekonomi i balans för 2020. Trots den positiva prognosen om helåret står verksamheten fortsatt inför stora utmaningar att anpassa verksamheten efter det minskade behovet. En verksamhetsutveckling har påbörjats där stödboendet som tidigare endast arbetade mot ensamkommande nu är tänkt att tillsammans med boendestöd och öppenvård möta upp behovet av hemmaplanslösningar.

Effekterna av Covid-19

Den ekonomiska effekten för förvaltningen under året kopplat till Covid-19 är ökad kostnad för sjuklön (kompenseras av staten), initialt en ökning av övertid och timvikarier och kraftigt ökade kostnader för skyddsmaterial (i dagsläget 8,5 mnkr). Förvaltningen bedömer att kostnader (utöver sjuklöner) kommer uppgå till 13,5 mnkr för helåret, och att staten genom det särskilda statsbidraget kommer kompensera för cirka 5 mnkr.

Åtgärder

Minska sjuktalen genom att arbeta med medarbetarskap, delaktighet och ansvar.

Öka effektiviteten inom hemtjänsten genom förbättrad logistikplanering för att uppnå 65% debiteringsgrad (nämndens mål). I dagsläget ligger debiteringsgraden runt 60%.

Hemmaplanslösningar, förstärka och utöka öppna insatser som förbygger placeringar och externa insatser.

Trygg och hållbar äldreomsorg

- Ställa om omvårdnadsplatser på särskilt boende till mer flexibla insatser
- Minska antalet korttidsplatser
- Preliminära beslut inom hemtjänst, för att komma rätt i omfattning på insatserna

SOCIALNÄMND RESULTATRÄKNING MNKR	REDOVISNING 2019	REDOVISNING 2019-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020
Intäkter	191,0	108,2	119,8	162,7	171,8
Kostnader	-687,6	-440,1	-460,0	-669,8	-690,2
varav personalkostn	-377,1	-251,6	-262,6	-374,9	-374,9
varav lokalkostn	-60,1	-40,0	-39,4	-60,0	-60,0
Nettokostnader	-496,6	-331,9	-340,2	-507,2	-518,5
Årsbudget	-487,3	-324,3	-334,6	-507,2	-507,2
RESULTAT	-9,2	-7,6	-5,6	0,0	-11,3

SOCIALNÄMND PER VERKSAMHETS-OMRÅDE MNKR	BUDGET 2020-08	REDOVISNING 2020-08	BUDGET HELÅR 2020	PROGNOS HELÅR 2020	AVVIKELSE
Nämnd	-0,8	-0,6	-1,2	-1,2	0,0
Gemensamt socialkont	-28,1	-10,8	-46,6	-32,6	14,0
Vård o omsorg enl SOL o LSS	-267,9	-288,0	-402,6	-426,6	-24,0
Individ o famoms	-37,8	-37,2	-56,8	-56,6	0,2
Flyktningmottagande	0,0	-3,5	0,0	-1,5	-1,5
SUMMA	-334,6	-340,2	-507,2	-518,5	-11,3

Östhammars kommun

Stångörsgatan 10, Box 66 • 74221 Östhammar

Tel: 0173-860 00 • E-post: osthammardirekt@osthammar.se

Hemsida: www.osthammar.se • Orgnr: 212000-0290

Missiv angående ändringar och tillägg i handlingen delårsbokslut 20-08-31

från utskick till KSAU den 13 oktober 2020
till utskick KS den 20 oktober 2020

Sid	Ändring	Kommentar
2	Innehållsförteckning	Uppdaterat sidhänvisning
15	Kolumnen Budget helår 2020	Skrivit in en kommentar under tabellen att budget är uppdaterad i enlighet med beslut i KF 9 juni.
19	Siffror i texten	Siffror i löptexten är rättade för att stämma överens med tabellerna.

från utskick till KS den 20 oktober 2020
till utskick KF den 10 november 2020

Sid	Ändring	Kommentar
7	Sista stycket, siffror i texten	Räntenetto ändrat till 1,4 mnkr istället för 1,3 mnkr.
10	Första stycket, struken text	Sista meningen innan figuren. Otydlig skrivning, sista tre orden strukna.
16	Tredje stycket, första meningen	Kommunstyrelsens överskott 0,6 mnkr för perioden. (Innan korrigering 1,2 mnkr)
20	Fjärde stycket	Rättning av siffror i text så de överensstämmer med tabell sid 21
20	Femte stycket	Rättning av siffror i text så de överensstämmer med tabell sid 21
21	Tabell. Östhammars-hem kolumn 2019	Raden "Finansiella poster" värdet ändrat till -4,4. "Periodens resultat" ändrat till 18,8
21	Tabell. Kolumn "total" 2019 och 2020	Samtliga värden ändrade. Tidigare summering var felaktig.
22	Tabell kolumn "koncern 2020-08"	Rad "Verksamhetens intäkter" minskar 0,5 till 361,5. Påverkar "Resultat" som minskar 0,5 till 97,5
23	Tabell kolumn "koncern 2020-08"	Rad "periodens resultat" minskar 0,5 till 97,5. Rad "kortfristiga skulder" ökar 0,5 till 279,1

Kommunfullmäktige

Revisorernas utlåtande av delårsrapport 2020-08-31

Vi av fullmäktige utsedda revisorer har uppdraget att bedöma om resultatet i delårsrapporten per 2020-08-31 är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas bedömning ska biläggas delårsrapporten inför fullmäktiges behandling av densamma.

Bedömningen är baserad på en översiktlig granskning av delårsrapporten. Det innebär att granskningen har varit begränsad i omfattning, inriktad på övergripande analys och inte på detaljer i redovisningen. Granskningsresultatet framgår av bifogad revisionsrapport som utarbetats av KPMG.

Vår bedömning är att delårsrapporten i allt väsentligt ger en rättvisande bild av kommunens resultat och ställning och att denna i allt väsentligt är upprättad i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning. Vi gör ingen annan bedömning än kommunstyrelsen gällande det prognostiserade resultatet.

Kommunens **resultat för delåret uppgår till 57,7 mnkr**. Prognostiserade resultatet för helåret uppgår till 30,6 mnkr och budgeten uppgår till 21,4 mnkr, vilket innebär en skillnad på 9,2 mnkr. Skillnaden förklaras främst av att de prognostiserade generella statsbidragen och utjämningen överstiger budget med 36,6 mnkr. **Vår bedömning** är att kommunen kommer att klara balanskravet för helåret.

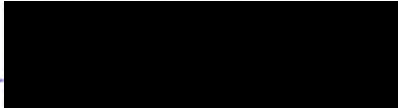
Enligt bestämmelser i kommunallagen ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i delårsboksutslutet är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen för den ekonomiska förvaltningen.

Vår bedömning är att resultatet enligt delårsrapporten delvis är förenligt med de av fullmäktige fastställda finansiella målen. Gällande prognosen för år 2020 har vi inte funnit några indikationer på att kommunstyrelsens bedömning skulle vara väsentligen felaktig.

Vår bedömning är att resultatet enligt delårsrapporten inte är förenligt med de av fullmäktige fastställda verksamhetsmålen. Gällande prognosen för år 2020 har vi inte funnit några indikationer på att kommunstyrelsens bedömning skulle vara väsentligen felaktig.

På uppdrag av kommunens revisorer

Östhammar den 21 oktober 2020

Mats Sjöborg
Ordförande i kommunrevisionen

Bilaga: De sakkunnigas granskning av delårsrapport 2020-08-31

Översiktlig granskning

Delårsrapport per 2020-08-31

Östhammars Kommun

2020-10-16

Innehåll

1. Sammanfattning

- 1.1 Räkenskaperna och delårsrapporten
- 1.2 Underlag för revisorernas bedömning

2. Inledning

- 2.1 Syfte och revisionsfråga
- 2.2 Avgränsning
- 2.3 Revisionskriterier
- 2.4 Ansvarig nämnd
- 2.5 Metod

3. Resultat av granskningen

- 3.1 Struktur och innehåll i delårsrapporten
- 3.2 Bedömning av fullmäktiges mål med betydelse av god ekonomisk hushållning
  - 3.2.1 *Finansiella mål*
  - 3.2.2 *Verksamhetsmål*
- 3.3 Balanskravet
- 3.4 Resultaträkning
- 3.5 Balansräkning
- 3.6 Sammanställd redovisning
- 3.7 Redovisningsprinciper
- 3.8 Övriga iakttagelser

1. Sammanfattning

Sammanfattning

Vi har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska delårsrapporten per 2020-08-31. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2020.

Kommunens revisorer ska enligt Kommunallagen 12 kap bedöma om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat. Revisorernas uttalande avges i revisorernas bedömning av delårsrapporten.

Vårt uppdrag är att granska delårsrapporten för att ge revisorerna tillräckligt underlag för sin bedömning.

1.1 Räkenkaperna och delårsrapporten

De väsentligaste slutsatserna från granskningen kan sammanfattas enligt följande:

- Kommunens resultat för delåret uppgår till 57,7 mnkr, vilket är 42,3 mnkr högre än samma period förra året. Det beror främst på ökade statsbidrag med 38 mnkr mot budget och att verksamhetens nettokostnad visar på ett överskott om 14,2 mnkr mot budget. Främst är det Barn- och utbildningsnämnden som visar det största överskottet mot budget på 19,1 mnkr.
- Kommunens prognos för helåret uppgår till 30,6 mnkr, vilket är 9,2 mnkr högre än budget. Det förbättrade resultatet mot budget beror främst på att de prognostiserade generella statsbidragen och utjämning uppgår till 36,6 mnkr mer än budget.
- Kommunens prognostiserade balanskravsresultat beräknas uppgå till 29,7 mnkr för 2020.
- Det saknas redovisning av ansvarsförbindelse i delårsbokslutet. Ansvarsförbindelse ska redovisas enligt LKBR 6 kap 2 §. Uppllysning om avsteget lämnas i redovisningsprinciperna.
- I tidigare års granskningsrapporter var vår bedömning utifrån väsentlighetsprincipen att det saknas ett flertal redovisningsprinciper för att bedöma om kommunen efterlever RKR:s rekommendationer. Exempelvis saknas redovisningsprinciper för intäkter, leasing och materiella anläggningstillgångar. I årsredovisningen för 2019 framgick inte vilken intäktsredovisning som kommunen använde, den gamla rekommendationen eller den nya rekommendationen. Under 2019 fick kommunerna välja vilken rekommendation de bokförde utifrån. Med tanke på tidigare rapportering anser vi att det inte framgår vilka principer som kommunen använder och kan inte hänvisa till tidigare års årsredovisning.

Vi har inte identifierat några väsentliga felaktigheter i delårsbokslutet, och i granskningen har det inte framkommit några omständigheter som ger oss anledning att anse att delårsbokslutet inte, i allt väsentligt, är upprättat i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning.

Sammanfattning forts.

1.2 Underlag för revisorernas bedömning utifrån fullmäktiges mål

Enligt bestämmelser i kommunallagen ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i delårsbokslutet är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen för den ekonomiska förvaltningen.

Vi noterar att kommunstyrelsen inte gjort någon sammantagen bedömning av huruvida god ekonomisk hushållning kommer att uppnås.

Vad gäller god ekonomisk hushållning så hänvisar RKR till förarbeten till kommunallagen där det betonas vikten av att mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning utvärderas för hela kommunala koncernen, d v s kommunen och dess kommunala koncernföretag gemensamt. Vi bedömer att målen för god ekonomisk hushållning inte omfattar eller har utvärderats för kommunkoncernen som helhet.

Finansiella mål

Vår sammanfattande bedömning är att resultatet enligt delårsrapporten är delvis förenligt med de av fullmäktige fastställda finansiella målen. Gällande prognosen för år 2020 har vi inte funnit några indikationer på att kommunstyrelsens bedömning skulle vara väsentligen felaktig.

Verksamhetsmål

Vår sammanfattande bedömning är att resultatet enligt delårsrapporten inte är förenligt med de av fullmäktige fastställda verksamhetsmålen. Gällande prognosen för år 2020 har vi inte funnit några indikationer på att kommunstyrelsens bedömning skulle vara väsentligen felaktig.

Västerås 2020-10-16

Cecilia Kvist
Auktoriserad revisor

Anders Petersson
Certifierad kommunal yrkesrevisor

2. Inledning

Inledning

Av kommunala bokförings- och redovisningslagen framgår att kommuner ska upprätta minst en delårsrapport som ska omfatta en period av minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret, det vill säga minst sex månader och högst åtta månader. Det är även den rapport som faller inom ramen för denna period som ska behandlas av kommunfullmäktige och som revisorerna ska göra en bedömning av.

Kommunens revisorer ska enligt 12 kap i kommunallagen bedöma om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat (2 §). Revisorernas uttalanden avges i revisorernas bedömning av delårsrapporten.

2.1 Syfte och revisionsfråga

Granskningen syftar till att översiktligt bedöma om:

- ✓ Kommunens delårsrapport har upprättats i enlighet med kommunallagen, kommunal bokförings- och redovisningslag och god redovisningssed i kommuner och regioner
- ✓ Resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat, som är av betydelse för god ekonomisk hushållning

Resultatet av vår granskning utgör underlag för revisorernas utformning av utlåtandet till Kommunfullmäktige.

Inledning forts.

2.2 Avgränsning

Vår granskning omfattar delårsrapporten per 2020-08-31.

Vår granskning har skett i den omfattning som följer av God revisionsred i kommunal verksamhet, främst såsom denna definieras av SKR⁵ och Skyrev⁶. Det innebär att vi planerat och genomfört den översiktliga granskningen för att med begränsad säkerhet försäkra oss att delårsrapporten inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En översiktlig granskning är begränsad i omfattning och riktar i huvudsakligen in sig på intervjuer och analyser. De granskningsåtgärder som vidtas gör det inte möjligt att sammantaget skaffa en sådan säkerhet kring alla viktiga omständigheter som skulle kunna ha blivit identifierade om en fullständig revision utförts.

Vår granskning av redovisningen utgår från en bedömning av väsentlighet och risk.

Granskningen har inte som syfte att identifiera brottsliga handlingar, t ex förskingring.

I delårsrapporten har vi översiktligt granskat resultat- och balansräkning samt tillhörande noter. Övriga delar har enbart granskats med utgångspunkt från att informationen är förenlig med informationen i de finansiella delarna.

Denna rapport sammanfattar främst i avvikelseform våra väsentligaste iakttagelser från granskningen.

Inledning forts.

2.3 Revisionskriterier

Vi har bedömt om delårsrapporten i allt väsentligt följer:

- ✓ Kommunallag (KL) och kommunal bokförings- och redovisningslag (LKBR)
- ✓ God redovisningssed, definierad av Rådet för Kommunal Redovisning, RKR, och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR
- ✓ Interna regelverk och instruktioner
- ✓ Fullmäktigebeslut

Vi har bedömt om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de av kommunfullmäktige beslutade målen för ekonomi och verksamhet som är av betydelse för god ekonomisk hushållning.

2.4 Ansvarig nämnd

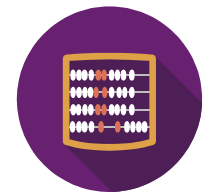
Granskningen avser kommunstyrelsens delårsrapport som enligt 11 kap 16 § Kommunallagen ska behandlas av kommunfullmäktige.

Rapporten är faktakontrollerad av ekonomiavdelningen.

2.5 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- ✓ Dokumentstudie av relevanta dokument
- ✓ Intervjuer med berörda tjänstemän
- ✓ Analys av nyckeltal för verksamhet och ekonomi
- ✓ Översiktlig analys av resultaträkningen och balansräkningen

3. Resultat av granskningen

Resultat av granskningen

3.1 Struktur och innehåll i delårsrapporten

Enligt 13 kap. 2 § LKBR ska en delårsrapport innehålla en resultaträkning, en balansräkning och en förenklad förvaltningsberättelse. RKR preciserar i RKR R17 vad förvaltningsberättelsen ska innehålla minimum för att motsvara kraven på en förenklad förvaltningsberättelse. RKR R17 tillägger att en samlad - men översiktlig – beskrivning av kommunens drifts- och investeringsverksamhet ska ingå.

Enligt RKR R17 ska vidare uppgift i förvaltningsberättelsen bland annat lämnas om:

- Händelser av väsentlig betydelse som inträffat under delårsperioden eller efter dess slut, men innan delårsrapporten upprättas.
- Upplýsningar om kommunens förväntade utveckling avseende ekonomi och verksamhet utifrån målen om god ekonomisk hushållning.
- En redovisning av hur helårsprognosen förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.
- En bedömning av balanskravsresultatet utifrån helårsprognosen.

Vi noterar att kommunens inte uppfyller kraven vilka preciseras i RKR R17 fullt ut, det finns förbättringsmöjligheter och vi rekommenderar att kommunen ser över RKR R 17. Svårt att få uppfattning om allt är med som ska vara med.

Nu står det att allt utom Kommunens verksamhet är förvaltningsberättelse och enligt LRBR och RKR R17 ska exempelvis driftredovisningen inte ingå i förvaltningsberättelsen utan vara egen rapport.

3.2 Bedömning av fullmäktiges mål med betydelse av god ekonomisk hushållning

Enligt kommunallagens bestämmelser ska fullmäktige i budgeten ange finansiella mål och verksamhetsmål som har betydelse för god ekonomisk hushållning. Revisorerna ska bedöma om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de av fullmäktige beslutade målen.

Vi noterar att kommunstyrelsen inte gjort någon sammantagen bedömning av huruvida god ekonomisk hushållning kommer att uppnås.

Vad gäller god ekonomisk hushållning så hänvisar RKR till förarbeten till kommunallagen där det betonas vikten av att mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning utvärderas för hela kommunala koncernen, d v s kommunen och dess kommunala koncernföretag gemensamt. Vi bedömer att målen för god ekonomisk hushållning inte omfattar eller har utvärderas för kommunkoncernen som helhet.

Resultat av granskningen forts.

3.2.1 Finansiella mål

I budget för 2020 beslutade Kommunfullmäktige i Östhammars kommun om tre mål för god ekonomisk hushållning vilka är följande:

1. *Östhammars resultat ska på lång sikt uppgå till minst 2% av skatteintäkter och generella statsbidrag För 2020 är beslutet att resultatet ska uppgå till 1,9% av skatteintäkter och generella statsbidrag.*
2. *Verksamhetens nettokostnad får inte öka snabbare än ökningen av skatteintäkter och generella statsbidrag.*
3. *Samtliga nämnder följer budget. Om en nämnd prognostiserar ett underskott/överskott på 1% eller mer från budget ska kommunstyrelsen underrättas.*

Kommunens bedömning är att mål 1 och 2 kommer att uppnås under 2020 då årets prognoser visar på ett resultat på 2,3% av skatteintäkter och generella bidrag vilket uppfyller mål 1.

Mål 2 uppfylls genom att verksamhetens nettokostnader ökat med 1,9% under perioden, medan skatteintäkter och generella statsbidrag ökat med 7,1%. Även exkluderat de extra generella statsbidrag som erhållits kommer målet att uppnås då ökningen utan dessa uppgår till 2,3%.

Mål 3 kommer inte att uppnås då både Bygg- och miljönämnden samt Socialnämnden lämnar prognoser som för helåret visar underskott större än 1% av nämndernas beslutade budgetar.

Vår sammanfattande bedömning är att resultatet enligt delårsrapporten är delvis förenligt med de av fullmäktige fastställda finansiella målen. Gällande prognosen för år 2020 har vi inte funnit några indikationer på att kommunstyrelsens bedömning skulle vara väsentligen felaktig.

Resultat av granskningen forts.

3.2.2 Verksamhetsmål

Vision 2020: Östhammars kommun – världens bästa lokalsamhälle 2020 – med engagerade invånare, framgångsrika företag och en god kommunal service!

Kommunfullmäktige har utifrån visionen beslutat om fyra strategiska inriktningsområden vilka mäts genom tre styrtal vardera.

1. En attraktiv och växande kommun

Det första inriktningsmålet har tre styrtal där prognosen är att målet avseende boendattraktivitet och företagarnas nöjdhet kommer att uppnås och att målet avseende befolkningsökning inte kommer att uppnås under 2020 på grund av väsentligen mindre byggande under 2019 och 2020 än tidigare.

2. En hållbar kommun

Det andra inriktningsmålet har tre styrtal där målet avseende medellivslängd enbart mäts på helårsbasis och därför kommenteras först i årsbokslutet, överskottsmålet bedöms kunna uppfyllas och målet för ekologiskt fotavtryck bedöms inte uppnås.

3. En lärande kommun

Det tredje inriktningsmålet har tre styrtal där målsättningen avseende andel med gymnasieexamen inom fyra år samt näringslivets möjlighet att rekrytera inte kommer att uppnås. Däremot bedöms målet för den egna organisationens lärande att uppnås på årsbasis.

4. En öppen kommun

Det fjärde inriktningsmålet har tre styrtal där man bedömer att samtliga målsättningar inte kommer att uppnås. Målen avser invånarnas upplevda trygghet, inflytande och förtroende för kommunen.

Det finns sammanfattning vid varje inriktningsmål men ingen sammanfattande bedömning för samtliga mål. Summerar vi kommunens bedömningar av styrtalen kommer 4 av 12 att uppnås och 7 styrtal kommer inte uppnås och ett styrtal kommer mätas och kommenteras vid årsbokslutet.

Vår sammanfattande bedömning är att resultatet enligt delårsrapporten inte är förenligt med de av fullmäktige fastställda verksamhetsmålen. Gällande prognosen för år 2020 har vi inte funnit några indikationer på att kommunstyrelsens bedömning skulle vara väsentligen felaktig.

Resultat av granskningen forts.

3.3 Balanskravet

En kommun ska enligt kommunallagen göra en avstämning av balanskravet och redovisa denna i förvaltningsberättelsen. Eventuella negativa resultat som uppkommer ska enligt kommunallagen regleras inom tre år. Om det föreligger synnerliga skäl finns emellertid möjlighet att inte reglera ett negativt resultat. RKR har lämnat information om beräkning och redovisning av balanskravet utifrån tolkning av förarbeten till reglerna om balanskrav i LKBR och kommunallagen.

I kommunallagen stadgas även att kommunerna ska ha en god ekonomisk hushållning, vilket får ses som ett överordnat krav och innebär i de allra flesta fall att det inte räcker med att intäkterna enbart täcker kostnaderna, eftersom det på längre sikt urholkar kommunernas ekonomi.

Från och med 2013 har kommuner och kommunalförbund möjlighet att använda sig av de nya reglerna om resultatutjämningsreserv, RUR. Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, under förutsättning att årets resultat efter balanskravsjusteringar är negativt. RUR är frivillig att tillämpa, de kommuner och regioner som tänker göra det måste besluta om hur reserven ska hanteras. Detta ska framgå av de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige ska besluta om.

Kommunen redovisar en bedömning av balanskravsresultatet i förvaltningsberättelsen. Av delårsrapporten framgår det att kommunens prognostiserade balanskravsresultat uppgår till 29,7 mnkr och för delåret uppgår balanskravet till 56,8 mnkr.

Det finns inget balanskravsresultat att återställa från tidigare år.

RUR uppgår till 22,3 mnkr.

Beräkningen som ligger till grund för kommunens balanskravsresultat innehåller enligt vår bedömning inga väsentliga felaktigheter.

Resultat av granskningen forts.

3.4 Analys av Resultaträkning

En kommuns långsiktiga utveckling är beroende av att intäkterna ökar mer än kostnaderna för att inte urholka det egna kapitalet.

Kommunens resultat för delåret uppgår till 57,7 mnkr, vilket är 42,3 mnkr högre än samma period förra året. Det beror främst på att generella statsbidrag och utjämning ökat med 53,7 mnkr mot samma period förra året men även att verksamhetens nettokostnad visar överskott mot budget.

Kommunens årsprognos uppgår till 30,6 mnkr, vilket är lägre än delårsresultatet. Historiskt sett är det en trend att delårsresultatet är högre än vid helår och det beror oftast på att kostnaderna inte kommer linjärt över året. Tidigare år har vår granskning visat på att prognosen för helåret stämmer ganska bra överens med årets slutliga resultat.

Kommunens årsprognos är 9,2 mnkr högre än budgeten som uppgår till 21,4 mnkr. Skillnaden mellan budget och årsprognosen kan främst förklaras med Covid-19. Effekterna på räkenskaperna kan förklaras enligt följande:

KOSTNADER FÖR CORONA MNKR	KS	BMN	KUF	BUN	SOC	TOTALT
Ökade kostnader/ minskade intäkter	-1,9	-2,2	-0,6	-6,5	-16,2	-27,5
Minskade kostnader/ ökade intäkter	1,7	0,1	0,1	3,5	4,3	9,8
Minskade skatteintäkter						-8,0
Ökade statsbidrag						40,0
Effekt för kommunen	-0,2	-2,1	-0,5	-3,0	-11,9	14,3

Östhammars kommuns I resultaträkningen saknas budget och prognos för 2020, vilket det även gjort tidigare år. Det finns budget och prognos med i förvaltningsberättelsen men där ingår interna poster.

Resultat av granskningen forts.

3.5 Balansräkning

(mnkr)	2020-08-31	2019-08-31	2019-12-31
Balansomslutning	1 554,7	1 402,8	1 498,8
Redovisat eget kapital	804,7	751,2	747,0
Pensionsförpliktelser		468,9	456,8
Eget kapital inkl Pensionsförpliktelse	804,7	282,3	290,2
<i>Redovisad soliditet</i>	<i>51,8%</i>	<i>53,5%</i>	<i>49,8%</i>
<i>Soliditet med hänsyn till ansvarsförbindelse</i>	<i>51,8%</i>	<i>20,1%</i>	<i>19,4%</i>
Omsättningstillgångar	250,4	133,0	229,0
Avsättningar	44,7	44,5	44,7
Långfristiga skulder	484,1	435,4	434,9
Kortfristiga skulder	221,3	213,8	272,2
<i>Balanslikviditet</i>	<i>113,2%</i>	<i>62,2%</i>	<i>84,1%</i>

Likvida medel har ökat och det beror dels att kommunen har lånat 50 mnkr men även de extra generella statsbidragen som kommunen har fått. Lånet på 50 mnkr speglas även vid långfristiga skulder.

Östhammars kommuns budget för investeringar under 2020 uppgår till 215 200 tkr. Till och med augusti har kommunen investerat 77 700 tkr och för samma period var det budgeterade investeringsutrymmet 205 300 tkr. Avvikelserna hittills under året beror på att byggnation av två nya förskolor ännu inte påbörjats samt att sporthallen i det närmaste inte heller är påbörjad. Det framgår ingen anledning till avvikelserna mot budget.

Årsprognosen visar att kommunen kommer att investera 129 200 tkr vilket visar på att 86 000 tkr inte kommer att användas under året.

Resultat av granskningen forts.

3.6 Sammanställd redovisning

Enligt kommunal bokförings- och redovisningslag 12 kap 2 § ska den sammanställda redovisningen omfatta de juridiska personer i vilka kommunen har ett betydande inflytande. Av författningskommentarerna framgår att ett betydande inflytande förutsätts föreligga när kommunen innehar minst 20 % av rösterna i en annan juridisk person. Det finns dock möjlighet att göra avsteg från principen om företaget har en ringa omsättning eller balansomslutning.

I RKR R17 Delårsrapport är det upp till varje kommun att avgöra om de kommunala bolagen ska omfattas av delårsrapporten. Att de kommunala bolagen ska ingå torde dock vara nödvändigt eftersom det är fullmäktiges mål för hela kommunkoncernen som ska bedömas.

Den sammanställda räkenskaperna är grundade på icke reviderade periodbokslut. Detta kan innebära en risk för fel i den sammanställda redovisningen om riktigheten i rapporterade enheters redovisningar inte säkerställts av styrelser, VD och revisorer.

I sammanställd redovisning ingår förutom kommunen följande enheter:

- Östhammar Vatten AB, 100%
- Hargs Hamn AB, 89%
- Östhammarshem, en stiftelse och ägs inte formellt av kommunen men eftersom kommunen borgar för stiftelsens lån har kommunen ett avgörande inflytande.
- Dannemora Gruvfastighet AB, 100% (ingen verksamhet under året)
- Östhammars Industrifastigheter AB, 100% (under avveckling)
- Östhammars Vård och omsorg AB, 100% (under avveckling)

Bolagen bidrar med 40,3 mnkr vid delåret. Det finns ingen prognos för koncernen.

Resultat av granskningen forts.

3.7 Redovisningsprinciper

I delårsrapporten ska enligt RKR R17 samma beräkningsmetoder användas som i den senaste årsredovisningen eller, om dessa principer eller metoder har ändrats, en beskrivning av karaktären på och effekten av förändringen. Upplýsningar ska även lämnas kring säsongsvariationer, cykliska effekter som har påverkan på verksamheten, karaktären och storleken på jämförelsestörande poster, effekten av ändrade uppskattningar och bedömningar samt förändringar i väsentliga ansvarsförbindelser.

I delårsrapporten anges under avsnittet "Redovisningsprinciper" att redovisningen skett enligt god kommunal redovisningssed med vilket avses i överensstämmelse med LKBR och RKR:s rekommendationer förutom rekommendation RKR R11, Komponentredovisning. Komponentredovisning har inte gjorts av äldre anläggningar där bedömningen är att uppdelning i komponenter inte är möjlig. I dessa anläggningar har komponenten fått beteckningen "övrig" och avskrivningstiden som använts sedan tidigare har fått kvarstå.

I tidigare års granskningsrapporter var vår bedömning utifrån väsentlighetsprincipen att det saknas ett flertal redovisningsprinciper för att bedöma om kommunen efterlever RKR:s rekommendationer. Exempelvis saknas redovisningsprinciper för intäkter, leasing och materiella anläggningstillgångar. I årsredovisningen för 2019 framgick inte vilken intäktsredovisning som kommunen använde, den gamla rekommendationen eller den nya rekommendationen. Under 2019 fick kommunerna välja vilken rekommendation de bokförde utifrån. Med tanke på tidigare rapportering anser vi att det inte framgår vilka principer som kommunen använder och kan inte hänvisa till tidigare års årsredovisning.

Vi rekommenderade att kommunen tidigt under 2020 skulle se över vilken påverkan nya rekommendationen RKR R2 Intäkter har på kommunen, från och med 2020 får kommunerna enbart använda den nya rekommendationen. I vår granskning har vi inte kunna få fram information om att det har skett och rekommenderar att det sker innan årsbokslutet.

När det gäller leasingavtal, RKR R5, är grunden att det är finansiell leasing som är mest vanlig och inte operationell. Vi rekommenderar att kommunen gör en genomgång av avtal m m för att säkerställa vilken typ av leasing kommunen har. Ett arbete har påbörjats i slutet av 2019 men detta är ännu inte i mål.

Vi har i några år nu rekommenderat att kommunen ska se över sina redovisningsprinciper men ingen förändring har skett. Utifrån det som finns är det svårt att bedöma om kommunen följer sina redovisningsprinciper och vi rekommenderar starkt att den förändringen sker under 2020. Vi har ställt frågan om de nya principerna har inneburit några förändringar och fått svaret att de inte vet.

Vi rekommenderar även kommunen att årligen dokumentera en egen genomgång mellan aktuella redovisningsprinciper och av kommunen tillämpade principer.

Resultat av granskningen forts.

3.8 Övriga iakttagelser

Det saknas redovisning av ansvarsförbindelse i delårsbokslutet. Ansvarsförbindelse ska redovisas enligt LKBR 6 kap 2 §. Upplysning om avsteget lämnas i redovisningsprinciperna.

Det saknas redovisningsprinciper för drift- och investeringsredovisningen.

kpmg.com/socialmedia

The information contained herein is of a general nature and is not intended to address the circumstances of any particular individual or entity. Although we endeavor to provide accurate and timely information, there can be no guarantee that such information is accurate as of the date it is received or that it will continue to be accurate in the future. No one should act on such information without appropriate professional advice after a thorough examination of the particular situation.

© 2020 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative (“KPMG International”), a Swiss entity. All rights reserved.

The KPMG name and logo are registered trademarks or trademarks of KPMG International.

Årsbudget 2021

Flerårsplan 2022 - 2024

Innehållsförteckning

Organisation och övergripande kommentarer.....	
Ordförande har ordet.....	4
Organisation.....	6
Förvaltningsplan.....	
Omvärld och befolkning.....	8
Finansiell analys och God ekonomisk hushållning.....	18
Skatter- och bidrag.....	22
Målarbete	23
Hållbarhetsnyckeltal.....	27
Driftredovisning.....	
- Sammanställning driftbudget.....	28
- Driftbudget 2020, förändringar.....	28
- Driftbudgetens flerårsplan 2021 - 2023, förändringar.....	30
Investeringsredovisning.....	
- Sammanställning investeringsbudget.....	31
- Investeringsbudget, planerade större projekt.....	31
Resultatbudget.....	32
Balansbudget.....	33
Kassaflödesanalys.....	34
Kommunens verksamhet.....	
Kommunstyrelsen.....	36
Lokala säkerhetsnämnd	45
Barn- och utbildningsnämnd	46
Socialnämnd.....	59
Bygg- och miljönämnd.....	68
Kultur- och fritidsnämnd.....	76

An aerial photograph of a residential building complex, overlaid with a semi-transparent red filter. The image shows several multi-story apartment buildings, parking lots filled with cars, and some green spaces. The text is centered in the upper half of the image.

Organisation och övergripande kommentar

Ordförande har ordet

Bästa läsare

Det är återigen dags att fatta beslut om Östhammars Kommuns budget för nästkommande år. Det var mer än 10 år sedan som förutsättningarna varit lika osäkra som inför detta beslut. Det svajar betänkligt i den svenska ekonomin av flera skäl som jag återkommer till nedan. Låt mig dock först konstatera att kommunen fortsatt levererar vård, skola, omsorg och andra kommunala nyttigheter med god kvalitet. Kommunens medarbetare axlar det stora ansvar som medborgarna uppdragit åt dem, på ett skickligt och framåtsyftande sätt. Vi som företräder medborgarna genom våra politiska uppdrag, har all anledning att känna trygghet och stolthet över den välfärd, som alla årets dagar och timmar levereras till oss. Allt detta oavsett ålder i livet men oftast väl anpassat efter medborgarens behov.

Det är knappast obekant för någon att världen drabbats av en pandemi; Corona, Covid-19. Det känns fortfarande som många aktiviteter i näringsliv och resten av samhället ställts på paus, i avvaktan på att ett vaccin ska färdigställas. Sverige utgör förstås inget undantag, vilket också drabbat kommunens egna verksamheter. Äldreomsorgen, förskolan samt grund- och gymnasieskolans har varit särskilt drabbad, när det gäller brukare, anhöriga och personal. Stora resurser har krävts för att bemästra utmaningarna och personalen har ibland utfört heroiska insatser för att hantera sjukdom, omsorg och undervisning. Vår verksamhet ställde snabbt om och anpassade sitt arbete efter de svåra omständigheterna, vilket inkluderade behov av skyddsutrustning och bemanningsrutiner. Alla medarbetare och förtroendevalda gjorde ett fantastiskt jobb. TACK!

Covid-19 har även drabbat världsekonomin, vilket nu slagit hårt också mot den svenska ekonomin. Arbetslösheten har ökat vilket också innebär minskat skatteunderlag för kommunerna. Regering och riksdag har hittills kompenserat detta till stora delar, men utvecklingen har skapat osäkerhet och ryckighet i de ekonomiska prioriteringar som vi alltid måste göra i all verksamhet. Att vi får tillskott ett år, innebär inte automatiskt att de ekonomiska ramarna utökas kommande år. Detta gör det svårt att planera verksamheten på ett bra sätt. Kommunfullmäktiges strategiska planeringsansvar blir således svårt att ta fullt ut, när osäkerheten är så stor som nu. Trots detta budgeteras för ett överskott för nästa år och in i planperioden. Jag vill dock betona att detta fortsatt bygger på att rationalisering och effektivisering i alla verksamheter måste fortsatta prioriteras. Det är inte sannolikt att de ekonomiska resurserna kommer att öka lika mycket som under de senaste åren. Vi har haft en högkonjunktur under flera år, vilken nu fått sig en allvarlig "knäck".

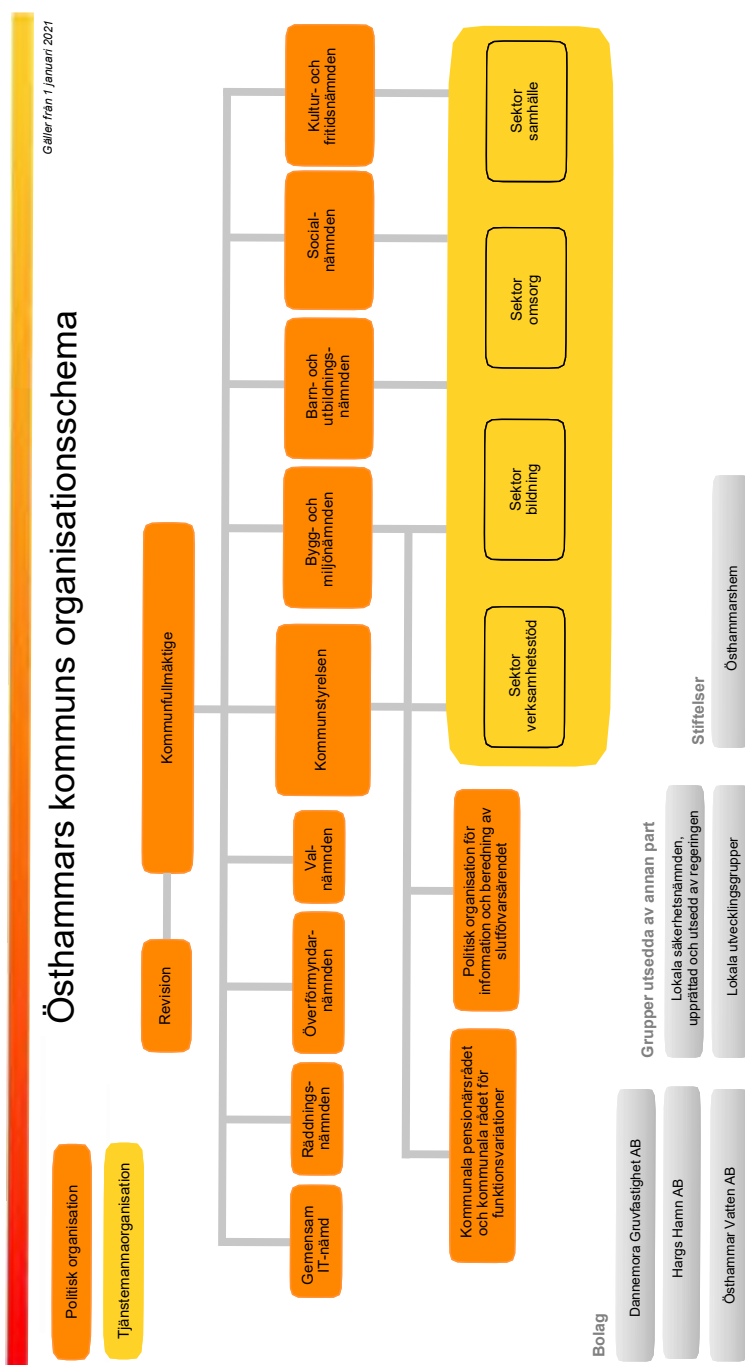
För att kunna ha beredskap för snabba förändringar och för att uthålligt kunna finansiera investeringar, behövs ett uthålligt överskott på minst + 2 % vilket vi inte uppnår i denna budget. Den påbörjade och av kommunfullmäktige beslutade omorganiseringen av kommunens organisation, blir också ett värdefullt tillskott för att kunna ta tillvara på de till buds tillgängliga resurserna på bästa sätt. Vår avsikt är att hålla skatten oförändrad på 21,69, en kommunal utdebitering som varit oförändrad sedan slutet av åttiotalet. En organisation med en förvaltning kommer dessutom att minska riskerna för att vi jobbar i stuprör och därmed inte ser till helheten i kommunens leveranser av välfärd.

Jacob Spangenberg (C)

Ordförande i kommunstyrelsen

Organisation

Förvaltningsplan

Omvärld och befolkning

Omvärldsbild

Den pågående Coronaviruspandemin har präglat hela världen under 2020 och har lett till stora konsekvenser för världsekonomin. Enligt världshälsoorganisationen WHO har, per den 11:e oktober, drygt 37 miljoner bekräftade fall och 1 miljon dödsfall rapporterats. På många platser har arbetsplatser, skolor och affärer stängts och större sociala sammankomster förbjudits. Social distansering, isolering och karantän har i olika grad tillämpats i världens länder för att försöka begränsa smittspridning. Den stora och snabba smittspridningen ledde till brist av vissa varor, dels på grund av panikköp men även för att den nya situationen krävde stor produktionen av bland annat skyddsutrustning. Nedstängning av fabriker och logistikstörningar bidrog till att förlänga bristsituationens utsträckning i tid.

Bruttonationalprodukten, som är ett mått som visar den ekonomiska aktiviteten i ett land under en tidsperiod, sjönk i genomsnitt med 10,5 % i OECD-länderna under kvartal 2 2020. Motsvarande minskning i Sverige var 8,3 %. Det är utomordentligt svårt att göra prognoser för hur den ekonomiska utvecklingen kommer att se ut framöver. Dels på grund av att det ännu är svårt att sja om hur länge pandemin kommer att bestå, dels på grund av att man inte vet hur de omfattande stödsatser, som världens regeringar har beslutat om, kommer att falla ut. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, gör prognosen att BNP i Sverige för helåret 2020 kommer att minska med 4,9 %, att arbetslösheten vid årsskiftet 2020-2021 kommer att vara ca 10 % och att lågkonjunkturen kommer att bestå till 2023.

Den budgetproposition som regeringen lämnade till riksdagen i mitten av september innehåller omfattande tillskott till kommunsektorn under 2021. Kommunerna föreslås få andra tillskott, såväl ge-

nerella som riktade, till exempel mot äldreården. Tillskotten är dock delvis begränsade till 2021 vilket gör det svårare att budgetera för hela planperioden 2021-2024.

I den årliga rapport över kommunernas finansiella ställning som produceras av KommunForskning i Västsverige, KFi, kommer Östhammars kommun relativt väl ut. Men även om kommunens finansiella ställning är stabil så är det viktigt att stabilisera resultatnivån på en högre nivå än vad utfallet varit under de senaste åren (genomsnittligt resultat 2017 – 2019 var 0,8%). Östhammars kommun står fortsatt inför ett investeringsbehov, en befolkningssammansättning i förändring och osäkerheter vad årets coronaviruspandemi för med sig i förlängningen.

Befolkning och bostäder

Efter att sedan inledningen av 2000-talet haft en svagt nedåtgående trend ökade befolkningen i Östhammars kommun åren 2012-2018 till dagens dryga 22 000 invånare. Vändningen följde i spåren av ett ökat bostadsbyggande i kommunen, där Östhammarshem och Credentia varit tongivande aktörer. En lägre flyttbenägenhet bland unga vuxna och förbättrade kommunikationer har också bidragit till att flyttnettot gentemot övriga landet har en stabilt uppåtgående trend och varit positivt sedan 2013.

En ökad asylinvandring i spåren av konflikter i Mellanöstern har därtill påverkat befolkningsutvecklingen i Östhammars kommun, men i lägre grad än i många andra kommuner. Skärpningarna i invandringspolitikerna och svårigheterna att få till stånd en uppgörelse inom EU inverkar likväl på utvecklingen i Östhammars kommun. I kombination med lokalt byggstopp på grund av brister inom vattenförsörjningen och en generellt försvagad bostadsmarknad i landet finns därför anledning att inte skruva upp tillväxtförväntningarna alltför mycket.

Det finns utrymme för en fortsatt befolkningstillväxt, bland annat genom ett bättre utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet, men utan nyproduktion av efterfrågade bostäder i attraktiva lägen är utrymmet begränsat. 23 000 invånare år 2030 är ett rimligt antagande, men potentialen kan vara större än så om begränsningarna i bostadsbyggnad undanröjs inom kort.

Invandringen, tillsammans med de stora barnkullarna från inledningen av 1990-talet, har medfört att antalet invånare i åldrarna 19-29 år ("unga vuxna") ökat under en tioårsperiod (2007-2016). Dessa kommer nu in i de familjebildande åldrarna (30-49 år), vilket bryter den nedåtgående trenden för åldersgruppen samt kan förväntas innebära ett ökat barnafödande under en period och därmed fler invånare i åldrarna 0-18 år. Gruppen unga vuxna

kan däremot förväntas minska fram till mitten av 2020-talet, för att sedan plana ut.

Den största befolkningsökningen sker i åldersgruppen 70 år eller äldre, i takt med utvecklingen mot en åldrande befolkning som kommunen delar med riket och västvärlden i stort. En stor del av ökningen har emellertid redan skett och antalet i åldersgruppen kan förväntas plana ut under 2020-talet, i takt med att fler avlider samt att mindre årskullar följer efter 1940-talisterna.

Befolkningstillväxten i Östhammars kommun sker i huvudsak i de fem största tätorterna. Övriga tätorter och landsbygden har minskat sin befolkning under 2000-talet, men upplevt en stabilisering på senare år. Samtidigt som kommunbefolkningen totalt ökade med 194 invånare åren 2000-2017 ökade de fem största tätorternas invånarantal med

	2019	2020*	2021*	2022*	2023*	2024*
FOLKMÄNGD						
Totalt	22 250	22 391	22 529	22 666	22 804	22 938
Män	11 447	11 516	11 584	11 652	11 720	11 788
Kvinnor	10 803	10 875	10 945	11 015	11 084	11 150
0-5 år	1 452	1 458	1 426	1 420	1 433	1 444
6-15 år	2 391	2 419	2 464	2 493	2 504	2 525
16-18 år	655	666	691	712	724	715
19-64 år	11 691	11 671	11 657	11 619	11 620	11 643
65-79 år	4 511	4 597	4 669	4 734	4 714	4 680
80-w	1 550	1 581	1 621	1 689	1 808	1 930
FOLKMÄNGDSFÖRÄNDRING						
Födda	219	211	213	215	217	223
Döda	205	253	256	258	261	265
Födelsenetto	14	-42	-43	-43	-44	-42
Flyttningsnetto	179	183	181	181	181	176
Befolkningsförändring	202	141	138	137	138	134

* Befolkning utifrån SCB's befolkningsprognos 2020 med 2019 som bas

965 individer, vilket innebär att deras andel av kommunbefolkningen ökat från 61 till 65 procent. Koncentrationen till de största tätorterna kan förväntas fortgå och deras befolkningsandel uppgå till ca 68 procent framåt 2030, vilket skulle innebära ca 1 500 fler invånare än 2017, givet en kommunbefolkning om 23 000 invånare. Därmed finns också ett behov av nya bostäder, som emellertid blir svårt att uppfylla om inte problemen inom vattenförsörjningen åtgärdas inom snar framtid.

Bostadsbyggandet är en avgörande komponent för att öka inflyttningen till kommunen, men det finns också utrymme inom det befintliga bostadsbeståndet. Exempelvis i småhus som idag befolkas av en eller två äldre individer men som förr eller senare kan komma att hysa en hel familj. Nettoinflyttning sker främst i familjeåldrarna och därmed också av barn/ungdomar. På senare år har det även skett en betydande nettoinflyttning i medelåldrarna 50-69 år. Bland unga vuxna finns ett kontinuerligt flyttningunderskott, härrörande inte minst till ungdomars flytt till högre utbildning och/eller arbete i de större städerna. Gruppen unga vuxna förväntas dock minska kommande år, vilket innebär att även detta underskott kan förväntas minska.

Som konstaterades ovan förefaller det svårt att locka högutbildade med arbetsplats i Östhammars kommun att också bosätta sig i kommunen. Samtidigt vittnar flera stora arbetsgivare om svårigheter att rekrytera spetskompetens. Att denna arbetskraft är koncentrerad till högskoleorterna är naturligt. Att den är svår att locka att bosätta sig i eller pendla till kommunen är dock ett problem som blir mer påtagligt i takt med att kraven på kompetens ökat i arbetslivet. Det är angeläget att boendeattraktiviteten utvecklas, med hänsyn till dessa målgrupper.

Även könsbalansen förtjänar särskild uppmärksam-

het. Det bor sex procent fler män än kvinnor i Östhammars kommun och särskilt bland unga vuxna finns ett växande underskott på kvinnor. I slutet av 2018 gick det 1,24 män på varje kvinna i åldrarna 19-29 år, vilket till del beror på att de senaste årens asylinvandring dominerats av pojkar/män. Sett till hela perioden 2000-2018 har det dock flyttat in ungefär lika många kvinnor som män till kommunen. Utflyttningen är däremot större bland kvinnor, som i något högre grad söker sig vidare till högre utbildning på annan ort. Det kan även vara så att kommunen i lägre grad uppfattas som attraktiv av kvinnor än av män i valet av boendeort, vilket återverkar på familjebildning och barnafödande.

Bostadsmarknadens utveckling

Bostadsutbudet i Östhammars kommun har, liksom kommuninvånarnas boendepreferenser, genomgått endast mindre förändringar de senaste decennierna.

Sammantaget fanns år 2018 totalt 16 776 bostäder i Östhammars kommun, varav knappt 42 % i småhus, 20 % i flerbostadshus, 3 % i specialbostäder för äldre och funktionshindrade, 1 % i övriga hus samt 35 % i fritidshus. Av den totala bostadsstocken används ca 60 % för permanentboende och omkring 40 % för fritidsändamål.

Omkring 74 % av kommuninvånarna bor i småhus, 13 % i hyreslägenhet, 8 % i bostadsrättslägenhet och en dryg procent i specialbostäder. Individer i familje- och medelåldern samt barn och ungdomar bor till övervägande del i småhus, medan unga vuxna och gamla i högre grad bor i lägenhet, framför allt i hyresrätt.

Trots att det inte varit någon markant befolkningstillväxt under 2000-talet råder bostadsbrist i Östhammars kommun. Det stora antalet småhus i

relation till andra bostadsformer låser läget genom att omflyttningen blir låg och nyttjandet av bostadsbeståndet ineffektivt. Problemet förstärks av den flerkärniga tätortsstrukturen som delar upp bostadsmarknaden i flera mindre delmarknader. De som vill byta bostad söker oftast alternativ på den egna boendeorten. Den genomsnittliga hushållsstorleken har minskat i takt med en åldrande kommunbefolkning och uppgår till 2,1 invånare per bostad. Att småhus frigörs vid äldres flytt till annat boende kan förväntas innebära att den genomsnittliga hushållsstorleken ökar något kommande år.

Nyproduktionen av bostäder, inklusive ombyggnationer, har uppgått till i genomsnitt 53 per år eller totalt 1 016 för åren 2000-2018, varav 644 i småhus och 340 i flerbostadshus samt 32 genom ombyggnation av befintliga fastigheter. Större bostadsprojekt, såväl småhus som bostadsrätter och hyresrätter, har genomförts framför allt i Östhammar, Österbybruk och Alunda, men även i Öregrund. Gimo har släpat efter i detta avseende, men intresset ökat på senare år efter färdigställandet av nya 288:an. Kommunen, Östhammarshem och Credentia har varit pådrivande i bostadsproduktionen, men även Peab och ett antal mindre byggherrar har genomfört investeringar i kommunen.

Utvecklingen kulminerade 2014 med över 170 färdigställda bostäder. Utbyggnadstakten har därefter fallit tillbaka till omkring 100 nya bostäder per år, vilket även det är högt sett till kommunens utveckling de senaste decennierna. Brister i vattenförsörjningen tvingade dock kommunen att införa ett byggstopp under 2018. Genom överföringsledning från Tierp till Österbybruk 2021 och till Alunda 2022 löses vattenfrågan i dessa orter och bostadsproduktionen kan komma igång igen. I dagsläget är det endast tomter på detaljplanerad mark med

färdig infrastruktur för VA som får bebyggas. Att komma tillrätta med detta är, tillsammans med en tillräcklig och förutseende planläggning, några av de viktigaste utvecklingsfrågorna för kommunen att hantera de närmaste 5-10 åren. Inte minst i perspektivet av det intresse som finns att bosätta sig i kommunen.

Med invandringen, men också till följd av fler unga vuxna och äldre i befolkningen, har behovet av hyreslägenheter ökat. För tillfället ligger uthyrningsgraden inom Östhammarshem kontinuerligt på nära 100 procent och det tar i genomsnitt ungefär 1,5 år att få en lägenhet. En betydande del av beståndet omsätts dock varje år, vilket skapar rörlighet.

Credentia färdigställer samtidigt ett trettiotal bostadsrätter utöver de ca 100 som redan byggts i sjönära läge i Östhammars tätort. Planer finns på ytterligare ett hundratal bostäder i kommunen, företrädesvis Östhammar, men problemen inom VA innebär att endast ett trettiotal utöver de som nu byggs har klartecken från kommunen. Bolaget har köpt på sig mark och utvecklat koncept för nya målgrupper, radhus och mindre lägenheter i såväl bostads- som hyresrätt. Planer som riskerar läggas i malpåse om inte kommunen kommer tillrätta med vattenförsörjningen och det nuvarande byggstoppet hävs. Företagets bostäder har i väsentlig grad lockat till inflyttning till kommunen, varför det även får en direkt inverkan på befolkningsutvecklingen.

En markant ökning av priserna på befintliga bostäder har förbättrat kalkylerna och banat väg för ökad nyproduktion. Kreditåstramningar och svårigheter få till stånd ett utbud som matchar efterfrågan har emellertid brutit den långa uppåtgående trenden på bostadsmarknaden, inte minst i Stockholm-Uppsala-regionen. Därmed har segmentet ändrats och oron ökat för fortsatt nedgång. Något som på-

verkar såväl byggherrarnas som bostadsköparnas riskvilja. En utveckling som märks mer i de centrala delarna av regionen än i Östhammars kommun. Den väsentligt lägre prisnivån i kommunen jämfört Stockholm och Uppsala är fortfarande en möjlighet för de som vill kapitalisera på tidigare uppgångar utan att låsa in hela vinsten i ett nytt boende.

Om kommunen växer till ca 23 000 invånare innebär det ett behov av minst 450 nya bostäder, dvs. ca 40 nya bostäder per år, fördelat på uppskattningsvis 250 småhus, 150 lägenheter och 50 specialbostäder. Fortsätter koncentrationen av kommunbefolkningen till de större tätorterna är behovet större, uppskattningsvis 60 bostäder per år. Efterfrågan på småhus kan i och med en ökad

målgruppsbefolkning i familjeåldrar förväntas vara som starkast i början av perioden 2019-2030. Inom äldreboende ligger behovet av ytterligare platser närmare 2030 än 2020 medan lägenheter, framför allt hyresrätter, kan förväntas möta en stabil efterfrågan under hela perioden.

Planmässigt täcks behoven till del av befintliga eller pågående detaljplaner och det finns ett fortsatt intresse att bygga nytt från flera exploatörer. Givet att kommunen lyckas åtgärda problemen inom vattenförsörjningen och upprätthålla tillräcklig planering bör förutsättningarna att skapa utrymme för den förväntade befolkningstillväxten vara goda.

Antal hushåll i Östhammars kommun 2019 efter hushållstyp och boendeform

ÖSTHAMMAR	Småhus			Flerbostadshus		Övrigt	Totalt ant hushåll
	hyres- rätt	bostads- rätt	ägande- rätt	hyres- rätt	bostads- rätt	Spec.bost uppg saknas	
Ensamstående utan barn	68	78	1 553	1 097	831	586	4 213
Ensamstående med barn 0-24 år	12	24	264	157	37	41	535
Sammanboende utan barn	50	73	2 338	230	319	78	3 088
Sammanboende med barn 0-24 år, 1 barn	4	22	487	46	33	39	631
Sammanboende med barn 0-24 år, 2 barn	4	32	740	48	9	31	864
Sammanboende med barn 0-24 år, 3+ barn	5	15	383	36	1	21	461
Övriga hushåll	19	21	570	118	49	29	806
Totalt antal hushåll	162	265	6 335	1 732	1 279	825	10 598

Källa: BoTab1KD: Bostadspak Boende 2018 Antal hushåll efter kommun, hushållstyp och boendeform

Näringsliv/arbetsmarknad

Sysselsättningsutvecklingen har varit kontinuerligt stark i Östhammars kommun under i stort sett hela 2000-talet. Arbetsmarknaden har vuxit med över 1 000 nya jobb, trots en viss nedgång på senare år, delvis orsakad av Dannemora Minerals konkurs. Ökningen har framför allt skett relaterat till kärnkraftindustrin, men också inom byggbranschen och välfärdssektorn.

Utvecklingen kan, genom SKB:s planerade investeringar samt en växande och åldrande befolkning, förväntas fortsätta i samma spår kommande decennium och generera ytterligare omkring 800 nya arbetstillfällen. Kortsiktigt bedömer dock konjunkturinstitutet att konjunkturen planar ut 2019, vilket innebär att en lågkonjunktur kan stå för dörren till inledningen av 2020-talet. Den lokala arbetsmarknaden är emellertid relativt okänslig för den övergripande ekonomiska utvecklingen och förblev i stort sett opåverkad under finanskrisen 2008-2009. Däremot är den ytterst exponerad mot ett par lokala storföretag, som tillsammans med kommunen dominerar den lokala arbetsmarknaden.

Östhammar är sedan länge en kommun präglad av kärnkraftindustrin (Forsmarks Kraftgrupp och SKB, med relaterade verksamheter inom företags-tjänster) och Sandvik Coromant. Detta beroende har stärkts under 2000-talet och kommer fortsätta stärkas när byggnationen av slutförvaret för använt kärnbränsle samt utbyggnaden av SFR inleds. Forsmarks Kraftgrupp förväntas driva sina reaktorer under hela deras livslängd om 60 år, dvs. till omkring 2045. Sandvik Coromants produktionsanläggning i Gimo är samtidigt en av världens största fabriker för tillverkning av hårdmetallskär och verktyg, med en stark produktportfölj och effektiv verksamhet. Den tillverkande industrin i Östhammars kommun förväntas stå stark i perspektivet 2030, men på längre sikt är prognosen mera osäker.

Inom byggindustri beräknas SKB:s förväntade byggnation av ett slutförvar för använt kärnbränsle och utbyggnad av SFR få en positiv inverkan på sysselsättningen under 2020-talet. Det rör sig som mest om upp till 400 resp. 250 sysselsatta under byggnationen, medan driften sysselsätter omkring 250 resp. 25 anställda vardera. Utöver byggjobb påverkas även leverantörer av transporter och företagstjänster positivt. Det finns även ett fortsatt behov av nya bostäder, såsom redogjorts för ovan och planeras även investeringar i ny infrastruktur, däribland färdigställandet av sista etappen av 288:an mellan Gimo och Östhammar.

Sammantaget förväntas sysselsättningsnivån inom den lokala byggindustrin öka, såväl andelsmässigt som i absoluta tal. Även sysselsättningen inom företagstjänster kan förväntas öka i omfattning i kommunen. Till det bidrar även en generell omställning av näringslivet mot en ökad andel tjänster, som dock mer gynnat större städer och högskoleorter än kommuner som Östhammar.

Utvecklingen inom privat service - handel, hotell och restauranger samt personliga och kulturella tjänster - står däremot mer eller mindre still i kommunen. Närheten till utbudet i Uppsala konkurrerar med lokala aktörer inom dessa områden. Därtill är den lokala efterfrågan splittrad på flera mindre tätorter, vilket hämmat utvecklingen. SKB:s utbyggnadsprojekt och en ökad kommunbefolkning kan förväntas ge utrymme för nya arbetstillfällen kommande decennium. Samtidigt rationaliseras verksamheter, inte minst handeln, av pågående digitalisering, varför nettotillskottet blir begränsat.

Den största sysselsättningsökningen till 2030 förväntas inom välfärdssektorn. Fler barn och äldre innebär behov av fler anställda inom de personaltensiva verksamheterna barn- och äldreomsorg, men också inom skolan. Det är en stor utmaning

för kommunen att hantera – såväl finansiellt som rekryteringsmässigt – men innebär samtidigt en balansering av den industripräglade lokala arbetsmarknaden. Något som har betydelse för att locka nya invånare, men också för möjligheterna för exempelvis unga och nyanlända att hitta jobb i kommunen.

Det pågår samtidigt ett kontinuerligt arbete att utveckla lokala företag och locka nya verksamheter. Många företag har fått hjälp att utveckla sin befintliga verksamhet genom de verktyg som erbjuds av näringsfrämjande aktörer i kommunen och regionen. Erfarenheten är att en lokalt förankrad verksamhetslogik tillsammans med finansiella stöd kan göra skillnad för sannolikheten att en utveckling ska komma till stånd. Däremot är det svårare att på förhand bestämma vilka företag och branscher man ska satsa på – det handlar i hög grad om att se till det enskilda företaget och företagaren och deras unika förutsättningar i relation till vad kommunen kan erbjuda.

Könsuppdelad arbetsmarknad

En lokal arbetsmarknad präglad av traditionellt mansdominerade yrken tillsammans med en låg förekomst av traditionellt kvinnodominerade akademikeryrken gör att den för unga, framför allt kvinnor, kan framstå som begränsad vad gäller karriärmöjligheter. Följden blir ofta flytt till större ort för utbildning och arbete och att en stad som Uppsala kan framstå som mer attraktiv som boendeort även om man arbetar i Östhammars kommun.

Följden blir också att det framför allt är männen som tjänar på den förväntade expansionen inom industri och företagstjänster, som framför allt berör tekniska och hantverksmässiga yrken, men även de kvinnodominerade serviceyrkena går en stabil framtid till mötes, inte minst vad gäller vårdutbil-

dade. Inom vissa kvinnodominerade yrken, exempelvis bland undersköterskor, finns även ett stort rekryteringsbehov till följd av pensioneringar.

Lokal grund- och fortbildning spelar här en viktig roll för att möta behoven, men behöver kontinuerligt anpassas vad gäller volym och inriktning utifrån de förändringar som sker på arbetsmarknaden. Detta förutsätter en nära samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare, vilket i Östhammars kommun främst sker i relation till FKA och Sandvik och på gymnasial nivå. Exempel på detta är Wilhelm Haglunds skola, Forsmarks skola samt den yh-utbildning till processtekniker som anordnas av Gimo Utbildnings AB, som även driver Wilhelm Haglunds skola. Kommunen (Bruksgymnasiet) ingår även i Vård- och omsorgscollege Uppsala län, i samverkan med Region Uppsala, kommunala och privata arbetsgivare, fackförbundet Kommunal, ungdomsgymnasiet, vuxenutbildningen, yrkeshögskolan, Uppsala universitet och arbetsförmedlingen.

Omkring 37 procent av de befintliga arbetstillfällena är inom yrken som vanligtvis kräver eftergymnasial utbildning, medan endast 22 procent av befolkningen i åldrarna 16-74 år har sådan utbildning (37 procent i riket), medräknat eftergymnasial utbildning kortare än tre år. Den största yrkesgruppen i kommunen, ingenjörer och tekniker, har ökat avsevärt 2014-2017 och kräver vanligtvis kortare högskoleutbildning eller motsvarande.

Omställningen mot ett mer kunskapsintensivt näringsliv går således snabbare än ökningen av befolkningens formella kompetens i Östhammars kommun, vilket påverkar rekryteringen av högutbildad kompetens till olika verksamheter. Till stor del får denna rekryteras från närliggande universitets- och högskoleorter, medföljden att de bäst betalda jobben till stor del sköts av inpendlad arbetskraft.

Förutom att skatteintäkter går kommunen förbi finns också en påtaglig problematik i att fylla positionerna.

Utpendlingen, som omfattar drygt 3 300 individer, har jämnat ut sig vad gäller fördelningen mellan män och kvinnor, även om det fortfarande är något fler män som pendlar ut.

Inpendlingen domineras däremot fortsatt starkt av männen (verksamma inom inte minst tekniska yrken), som är mer än dubbelt så många som kvinnorna. Även bland de senare uppgår antalet inpendlare emellertid till över 700 och totalt pendlar ca 2 250 individer till arbete i Östhammars kommun.

Trots pendlings omfattning domineras den lokala kompetensförsörjningen inom flertalet yrkesgrupper av de ca 7 400 individer som både bor och arbetar i kommunen. Bland dessa råder i allmänhet full sysselsättning (över 80 procents arbetsdeltagande i åldrarna 20-64 år), även om det finns individer som av olika skäl har svårt att hitta ett jobb. Även detta försvårar expansion på den lokala arbetsmarknaden, då det inte finns några lediga resurser att tillgå.

Arbetsmarknaden är betydligt bredare och mer dynamisk i exempelvis Uppsala, vilket gör det svårt att locka den kvalificerade arbetskraften till Östhammars kommun. Det är också betydligt fler som pendlar från Östhammars kommun till arbete Uppsala med flera kommuner, än som gör det omvända. Pendlingsunderskottet gentemot Uppsala uppgår till hela 1 355 individer.

Inom de flesta branscher finns betydligt fler arbetstagare än arbetstillfällen i kommunen, undantagen är industrin (Sandvik) samt företag inom energi och miljö (FKA och SKB). Drygt 30% av arbetstagarna

som bor i Östhammars kommun pendlar till andra kommuner för att arbeta, medan 23% av arbetarna i kommunen utförs av inpendlad arbetskraft. Utpendlingen går i huvudsak till Uppsala, medan inpendlarna i högre grad även kommer från Tierp. Betydande pendlingsflöden finns även till/från Gävle, Norrtälje, Stockholm och Sigtuna (Arlanda). Utpendlingsöverskottet till Uppsala domineras av yrken inom vårdsektorn, framför allt undersköterskor, medan inpendlingsöverskottet till Östhammar från Uppsala domineras av ingenjörer och tekniker.

Prognosen är dessutom att befolkningen i arbetsför ålder, 16-74 år, kommer att vara oförändrad i perspektivet 2030, samtidigt som arbetsmarknaden förväntas expandera med 800 arbetstillfällen. Sysselsättningsgraden kan således förväntas vara fortsatt hög i kommunen och problemen vad gäller expansionsutrymme kvarstå. Till del kommer rekryteringsbehoven förmodligen att lösas genom en minskad nettoutpendling av arbetskraft från kommunen. Exempelvis inom vårdirken där den lokala efterfrågan väntas öka och det finns ett betydande överskott på vårdutbildad arbetskraft i kommunen. Men, det krävs även en ökad inpendling, framför allt av eftergymnasial arbetskraft, för att ekvationen ska gå ihop.

I februari 2019 fanns 437 öppet arbetslösa eller sökande i program i kommunen, vilket var samma nivå som året innan. Färre än 200 hade varit utan arbete i över ett år, dvs. kan betraktas som långtidsarbetslösa. Samtidigt har antalet lediga platser minskat från 459 i februari 2018 till 330 i februari 2019. En konjunkturavmattning, som innebär större svårigheter kommande år vad gäller utsatta gruppers försörjning. I dagsläget är situationen emellertid inte alarmerande vad gäller andel av befolkningen som är beroende av sociala ersättningar och bidrag för sin försörjning. Kommunen

ligger på en lägre nivå än rikssnittet och trenden de senaste åren har varit att andelen minskar, om än med periodvisa uppgångar.

I Östhammars kommun var 11,2 procent, motsvarande ca 1 286 individer (helårsekvivalenter), beroende av sociala ersättningar och bidrag vid halvårsskiftet 2018. Av dessa var 72 procent kopplade till sjukpenning samt sjuk- o aktivitetsersättning (67% jan 2014), 25 procent till arbetslöshet o arbetsmarknadsåtgärder (25% jan 2014) samt 3 procent till ekonomiskt bistånd (8% jan 2014). I viss mån korrelerar dessa siffror med en ökad invandring, framför allt vad gäller individer i arbetsmarknadsåtgärder samt med ekonomiskt bistånd.

Det tar som regel lång tid, ofta fem till tio år, att permanent etablera utomeuropeiska invandrare på arbetsmarknaden. Det är angeläget ur såväl integrations- som försörjningssynpunkt att detta kan ske så fort som möjligt. I Östhammars kommun innebär emellertid närheten till Stockholm och Uppsala ett lägre beroende av den lokala arbetsmarknaden och många väljer även att flytta vidare från kommunen. Likväl krävs åtgärder för att undvika att grupper hamnar i långvarigt utanförskap, med de sociala problem det kan innebära. Detta gäller särskilt i lågkonjunktur och i synnerhet individer med svag utbildningsbakgrund och bristande språkkunskaper.

Totalt sett är kommuninvånarnas försörjnings- och inkomstsituation emellertid gynnsam. Medianinkomsten ligger på 327 tkr, att jämföra med 318 i länet och 319 i riket. En stark ökning har skett i antal invånare i de högre inkomstklasserna sedan år 2000. Förvisso till del beroende på den allmänna prisutvecklingen, men också till följd av reala inkomstökningar.

Skattekraften i kommunen ligger på en god nivå, med skatteintäkter om 46 700 kronor per invånare jämfört 45 500 som genomsnitt i riket år 2018. Kommunen ligger även på rikssnitt vad gäller stadsbidrag och utjämning, drygt 9 300 kronor per invånare. Kommunens verksamhetskostnader (brutto) ligger också på rikssnittet, 67 600 jämfört 67 900 kronor per invånare år 2018. Kommunens ekonomi får anses vara ansträngd, särskilt i perspektivet av de växande behoven inom äldreomsorgen, bristerna i VA-försörjningen och den kostnadsdrivande tätortsstrukturen där det är svårt att uppnå skalfördelar.

Finansiell analys

Samhällsekonomi

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, gör prognosen att BNP i Sverige för helåret 2020 kommer att minska med 4,9 %, att arbetslösheten vid årsskiftet 2020-2021 kommer att vara ca 10 % och att lågkonjunkturen kommer att bestå till 2023.

Kommunens förutsättningar

Östhammars kommun står inför ett tufft ekonomiskt läge och behöver för att nå sina mål arbeta med effektiviserings- och besparingsplaner för den kommande budgetperioden. Utmaningarna är många, förutom demografi med fler äldre och yngre så bidrar staten till kostnadsöverföringar t.ex. genom neddragning av Arbetsförmedlingen samt Försäkringskassans striktare tolkning av regler för personlig assistans.

Det ekonomiska läget gör att vi behöver effektivisera och förenkla arbetet med de administrativa uppgifterna framöver. Arbetet med detta har påbörjats under 2019 med en översyn av kommunens administrativa organisation för att få en mer kostnadseffektiv organisation och att frigöra resurser till välfärden. Under 2020 har arbetet med organisationsförändring pågått och en ny organisation med start 1/1 2021 införs.

Kommunkoncernen står inför stora investeringar som kommer kräva nya lån och troligtvis nya borgensåtaganden. Det finns en risk att vi når koncernens lånetak om vi inte noga prioriterar alla de behov som finns för kommunens och koncernföretagens anläggningar.

God ekonomisk hushållning, finansiella styrtalet

God ekonomisk hushållning är ett lagkrav som innebär att kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Vidare anges att om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras och det redovisade egna kapitalet återställas under de närmaste följande tre åren. Budgeten för 2020 och den ekonomiska planen för 2021-2023 uppfyller balanskravet.

Vidare följer Östhammars kommun, för god ekonomisk hushållning finansiella mål

- Resultatöverskott i procent av skatteintäkter, statsbidrag och utjämning ska på lång sikt uppgå till lägst 2,0 %. Målvärdet i budget 2020 är 1,9 %.
- Verksamheternas nettokostnad får inte öka snabbare än ökningen av skatteintäkter och generella bidrag.
- Samtliga nämnder följer budget. Om en nämnd prognosticerar ett underskott/överskott om > 1 % av sin budgetram ska Kommunstyrelsen skyndsamt underrättas.

Sammanfattning

Östhammars kommun budgeterar ett resultat för 2021 på 15,8 mnkr vilket motsvarar 1,15 % av skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (nedan kallat skatter och bidrag). Inte under hela planperioden beräknas budgeterat resultat nå upp till önskade 2 % av skatter och bidrag.

Östhammars totala nettoinvesteringar beräknas under 2021 uppgå till 214 mnkr. Totalt under perioden mellan 2021 till 2024 beräknas kommunen investera för 786 mnkr.

Skattefinansieringsgrad av investeringarna efter avdrag för investeringsbidrag beräknas under 2021 uppgå till 39 %. Detta innebär att investeringarna under 2021 inte förväntas kunna finansieras med skatteintäkter och investeringsbidrag, utan kommunen måste låna för att finansiera investeringarna.

För att finansiera pågående investeringar 2020 samt nya 2021 och 2022 beräknas de långfristiga lånen öka med 200 mnkr 2021 och totalt under perioden med 540 mnkr för att uppgå till 1 010 mnkr vid utgången av 2024.

Kommunen budgeterar en oförändrad skattesats med 21,69 % under perioden.

Resultat och kapacitet

Enligt policyn för god ekonomisk hushållning är målet att årets resultat ska uppgå till minst 2 % av skatter och bidrag. Verksamhetens nettokostnad får inte öka snabbare än ökningen av skatter och bidrag. Det ger utrymme för att över en längre tid skattefinansiera större delen av normal investeringsvolym i kommunen. Det innebär att kommunens kort- och långsiktiga finansiella handlingsutrymme, i form av likviditet och soliditet, behålls.

UTVECKLING AV NETTOKOSTNADER, SKATTER OCH BIDRAG SAMT ÅRETS RESULTAT

Budget	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
Utveckling av skatter och bidrag (%)	1,0	1,0	1,0	1,0
Nettokostnadsutveckling (%)	1,1	1,0	1,0	1,0
Årets resultat (mnkr)	15,8	4,3	5,3	8,3
Årets resultat/skatter o bidrag (%)	1,2	0,3	0,4	0,6

Budgeterade investeringar

Östhammars sammanlagda investeringar för perioden 2021- 2024 uppgår totalt till 786 mnkr. De budgeterade nettoinvesteringarna beräknas för 2021 uppgå till 214 mnkr.

Även för 2022 - 2024 är investeringstakten hög och vi kommer inte att nå en investeringstakt på 95 mnkr under perioden. Detta är en nivå där kommunen själv kan finansiera sina investeringar utan att ta upp nya lån. Den höga investeringsnivån beror till stor del på den demografiska utvecklingen som kräver fler verksamhetslokaler samt att kommunens reinvesteringsbehov för fastigheter och anläggningar som byggdes under 1960–1970 talen har ökat.

Skattefinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar, 100 % innebär att kommunen kan skattefinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Skattefinansieringsgraden av investeringarna beräknas under 2021 uppgå till 39 %. Detta innebär att kommunen till stor del måste låna för att finansiera investeringarna.

Enligt policyn för god ekonomisk hushållning är målet att skattefinansieringsgraden av investeringarna ska vara 100 %. Eftersom tidigare planerade och pågående investeringar har förskjutits in i denna planperiod och investeringsbehovet bedöms som fortsatt högt, är det inte möjligt att uppnå målet 100 % före 2024.

NETTOINVESTERINGAR

Budget	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
Nettoinvesteringar (mnkr)	214	160	230	184
Skattefinansieringsgrad av nettoinvesteringar (%)	39	46	33	43

Soliditet

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas. För att uppnå god ekonomisk hushållning bör kommunens soliditet inklusive samtliga pensionsförpliktelser vara positiv.

SOLIDITET

Budget	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
Soliditet enligt balansräkningen (%)	44	43	40	38
Soliditet inkl samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt (%)	13	13	12	12

Balanskravsutredning och resultatutjämningsreserv

Balanskravet innebär i korthet att kommunen ska besluta om en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Om resultatet ändå blir negativt i bokslutet är huvudprincipen att underskottet ska kompenseras med motsvarande överskott inom tre år och att kommunfullmäktige i en plan ska ange hur det ska ske.

Syftet med RUR är att kunna reservera medel för att täcka underskott vid ett senare tillfälle när skatteunderlagsutvecklingen är svag. Med RUR kan kommunen vid en tillfällig intäktsdämpning undvika kortsiktiga neddragningar av verksamheter som eventuellt senare måste byggas upp igen. Avsikten är således att inte skjuta upp långsiktigt nödvändiga beslut om en verksamhet eller ekonomin i stort, det vill säga inte hämma åtgärder som är viktiga ur effektivitetssynpunkt.

I tabellen nedan redovisas en budgeterad balanskravsutredning inklusive resultatutjämningsreserven (RUR) för Östhammar under 2021 till 2024. Kommunen budgeterar ett resultat under 2021 på 15,8 mnkr. Även för åren 2022-2024 budgeteras mindre överskott. Inga realisationsvinster eller andra poster som påverkar årets resultat efter balanskravsutredning före avsättning till RUR har budgeterats under perioden.

Nästa steg i balanskravsutredningen utgörs av medel som förs till eller från RUR. Kommunen har hittills gjort 22,3 mnkr i avsättning till RUR och budgeterar inte för att göra några reservering till eller disponering från RUR under planperioden.

BALANSKRAVSUTREDNING

Budget	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
Årets resultat	15,8	4,3	5,3	8,3
Reduceringavsamtliga realisationsvinster	0	0	0	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	15,8	4,3	5,3	8,3
Reservering till resul- tatutjämningsreserv (RUR)	0	0	0	0
Disponering till resul- tatutjämningsreserv (RUR)	0	0	0	0
Balanskravsresultat	15,8	4,3	5,3	8,3

Avslutande kommentar

Budgeten för Östhammars kommun är upprättad med ledning av den policy som antagits för god ekonomisk hushållning. Kommunen beräknas under perioden 2021 till 2024 inte nå det resultatkrav på 2 % som kommunen har beslutat i policyn. Kommunen beräknas uppfylla balanskravet under hela perioden. Av de övriga målen är det skattefinansieringsgraden som bedöms svårt att nå med hänvisning till de stora investeringar som behövs.

Skatter- och bidrag

Prognosen bygger på hur Sveriges kommuner och Landsting har bedömt skatteunderlagets utveckling samt utjämningsystemens förändringar under perioden 2020 - 2024.	År	30 jun	1 nov	Förändring 1 november året innan
	2017	21 865	21 954	+179
	2018	22 030	22 022	+68
	2019	22 158	22 202	+180
Enligt kommunens egen prognos bedöms antalet invånare vara 22 300 den 1 november 2020. Befolkningen bedöms öka med 100, 150 och 200 under resp år 2021- 2024.	2020	22 294	22 300	(ursprunglig prognos) +98
	2020	22 294	22 300	(Ny prognos 200901) +98
I Tabell: Befolkningsförändringar (1 november är det datum som avgör nästkommande års nivå inom skatte- och utjämningsystemen)	2021		22 450	(prognos) +100
	2022		22 650	(prognos) +150
	2023		22 850	(prognos) +200

Skatte- och bidragsprognos 2020 - 2024

Antal invånare den 1/11 året före	22 202	22 300	22 450	22 650	22 850
	Fastställt	Prognos	Prognos	Prognos	Prognos
	2020	2021	2022	2023	2024
Eget skatteunderlag	50 232	50 184	51 465	53 264	55 070
Garanterat skatteunderlag	59 370	59 745	61 330	63 838	66 195
Underlag för inkomstutjämning	9 138	9 561	9 864	10 575	11 125
Kommunens skattesats	21,69	21,69	21,69	21,69	21,69
Länsviss skattesats	19,14	19,14	19,14	19,14	19,14
	mnkr	mnkr	mnkr	mnkr	mnkr
Skatteintäkt före utjämning	1 089,5	1 088,5	1 116,3	1 155,3	1 194,5
Inkomstutjämning	174,9	183,0	188,8	202,4	212,9
Kostnadsutjämning	-22,6	-15,7	-15,8	-16,0	-16,1
Regleringsbidrag/avgift	22,7	66,4	56,4	39,5	33,7
Fastighetsavgift	62,9	68,8	69,8	70,8	71,8
LSS utjämning	-16,599	-16,4	-16,5	-16,7	-16,8
SKATTER, BIDRAG O UTJÄMNING	1 310,9	1 374,5	1 398,9	1 435,3	1 480,0
Korrigerad negativ slutavräkning 2019	-4,7				
Slutavräkning 2020	-12,7				
Slutavräkning 2021		-7,9			
SUMMA SKATTER, BIDRAG OCH UTJÄMNING	1 293,4	1 366,7	1 398,9	1 435,3	1 480,0
Kommunens del av extra bidrag utöver inräknat ovan	45,1	0	0	0	0
Summa inkl extra bidrag	1 338,5	1 366,7	1 398,9	1 435,3	1 480,0

Målarbete

Kommunfullmäktige har med utgångspunkt i Vision 2020 beslutat om fyra strategiska inriktningsområden som ska vara vägledande för all verksamhet i kommunen.

De fyra strategiska inriktningsområdena är en del av kommunens styrmodell – Styrhuset.

Vi följer årligen utvecklingen inom de strategiska inriktningsområdena genom tolv styrtalet (S1-S12) som är relevanta för vad vi vill uppnå, är jämförbara med andra kommuner och som huvudsakligen mäts av andra. God ekonomisk hushållning är ett lagkrav som innebär att kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.

STRATEGISKA INRIKTNINGSOMRÅDEN

- En attraktiv och växande kommun
- En hållbar kommun
- En lärande kommun
- En öppen kommun

En attraktiv och växande kommun

Som naturskön kust- och skärgårdskommun i utkanten av den dynamiska och snabbväxande Uppsala-Stockholm regionen finns naturliga förutsättningar för kommunen att växa invånarmässigt. Hög kvalitet i de kommunala välfärdstjänsterna och ett välmående näringsliv är nycklar i att kunna attrahera nya invånare.

En hållbar kommun

Hållbar utveckling knyter ihop hållbarheten i ekosystemen med de sociala och ekonomiska utmaningar mänskligheten står inför. Det strategiska inriktningsområdet En hållbar kommun ringar in samtliga tre hållbarhetsaspekter. I korthet innebär det att vi strävar efter ett effektivt resursutnyttjande, ej skadar miljön och arbetar långsiktigt för att ta ansvar för kommande generationer; att

utveckla och bevara ska kunna växa tillsammans. Det betyder också att vi vill säkra jämlika och goda möjligheter till delaktighet, sammanhållning och engagemang liksom hälsa, välmående och trygghet genom hela livet.

En lärande kommun

Allt fler arbeten kräver högre utbildning och risken är stor att personer med bristfällig utbildning hamnar allt längre ifrån arbetsmarknaden och anställningsbarhet. Förbättrad skolframgång och det livslånga lärande är framgångsfaktorer för minskat utanförskap. Ett sätt att arbeta för en förbättrad kompetensförsörjning är samverkan mellan skola, akademi och näringsliv.

En öppen kommun

Ett hållbart samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget. En viktig aspekt i detta är människors känsla av sammanhang och möjlighet att vara delaktiga och kunna påverka. Utöver att rösta i allmänna val erbjuder kommunen flera ingångar för invånare att delta i den lokala samhällsutvecklingen. Bland annat handlar det om att bjuda in till medborgardialoger kring viktiga frågor, tillhandahålla lättillgängliga tjänster för engagemang, skapa insyn i kommunens verksamheter och ha en god och ändamålsenlig tillgänglighet.

Strategiskt inriktningsområde	Styrtal	Utfall 2019	Måltal 2020	Måltal 2021
En attraktiv och växande kommun	S1: Företagarnas nöjdhet med kommunens service	62	75	70
	S2: Befolkningsutveckling	202	100	100
	S3: Kommunens boendeattraktivitet	30	35	140*
En hållbar kommun	S4: Långsiktiga finansieringen av välfärdstjänster	0,9 %	1,6 %	1,15 %
	S5: Medellivslängd	83,3	83	83,3
	S6: Aktuell hållbarhets ranking	127	125	125
En lärande kommun	S7: Andel elever som tagit gymnasieexamen	74	82,0	75
	S8: Näringslivet upplevelse av hur väl det går att rekrytera medarbetare	2,45	2,90	2,6
	S9: Andel medarbetare som erbjuds kompetensutveckling i sitt arbete	72 %	80 %	85 %
En öppen kommun	S10: Andel invånare med upplevd möjlighet att delta aktivt i arbetet med kommunens utveckling			_*
	S11: Andel invånare med förtroende för kommunens politiker			_*
	S12: Andel invånare som känner sig trygga i sitt bostadsområde när det är mörkt ute			_*

*Nytt styrtal eller ny mätmetod, se mer under beskrivning per styrtal

S1: Företagarnas nöjdhet med kommunens service

Löpande Insikt är en servicemätning av kommunernas myndighetsutövning. Undersökningen sker i samarbete med SKR och Stockholm Business Alliance (SBA).

Enkäten innehåller 37 frågor, varav 11 bakgrundsfrågor, tre NKI-frågor (nöjd-kund-index) samt 23 frågor kopplade till sex serviceområden: information, tillgänglighet, bemötande, kompetens, rättssäkerhet och effektivitet.

Källa: Kolada U07451

Högt är bra.

S2: Befolkningsutveckling, nettoökning av befolkningen

Den rapporterade befolkningsutvecklingen är resultat av antalet födda, avlidna, in- och utflyttade personer under ett år.

För helårsrapportering används den officiella SCB-statistiken per den 31/12. För delårsrapportering används preliminär statistik som hämtas ur GIS systemet.

Källa: SCB

Högt är bra.

S3: Kommunernas boendeattraktivitet

Bäst att leva är en årlig undersökning där Handelshögskolan i Jönköping och tidningen Fokus poängsätter Sveriges kommuner. Drygt 210 faktorer mäts i undersökningen. Till exempel trygghet, resultat och investeringar i utbildning i allt från förskola till gymnasieskola och antalet sociala faktorer som visar hur kommuninvånarna mår.

*Från utfall 2020 jämförs samtliga kommuner med varandra och snittet för riket och inte utifrån kommunkategorierna storstadskommuner, stadskommuner, landsbygdskommuner och glesbygdskommuner. Före 2020 redovisade Östhammars kommun utifrån kategorin landsbygdskommuner och dokumenterade utfall före 2020 syftar till ranking inom denna grupp och utfall 2020 och framåt syftar till antal tilldelade poäng.

Det ger att måltal och utfall före 2020 inte kan ställas i relation till motsvarande efter 2020.

Källa: Tidskriften Fokus

Högt är bra.

S4: Långsiktiga finansieringen av välfärdstjänster, resultat i % av skatter

Det kommunala balanskravet innebär att kommunen ska visa ett resultatöverskott. Intäkterna från skatter och statsbidrag ska vara större än kommunens nettokostnader. Om ett negativt resultat redovisas ska detta regleras under de tre nästkommande åren. Genom att budgetera för ett resultatöverskott skapas ett utrymme för att finansiera kommunens investeringar.

Källa: Egen redovisning

Högt är bra.

S5: Medellivslängd

Beräknad återstående medellivslängd i antal år vid födseln för personer födda i Sverige. Redovisas även könsuppdelat.

Källa: Kolada N00923 / N00925

Högt är bra.

S6: Tidskriften Aktuell hållbarhet:s ranking av kommuner

Sveriges Miljökommuner är en årlig undersökning där tidningen Aktuell hållbarhet rankar Sveriges kommuner. Undersökningen åskådliggör på ett relativt bra sätt om kommunen ligger i toppen, mitten eller botten jämfört med andra kommuner i landet genom jämförelse av ett stort antal variabler relaterade till hållbarhet.

Källa: Tidskriften Aktuell hållbarhet.

Lågt är bra.

S7: Andel elever som tagit gymnasieexamen inom fyra år

Gymnasieelever med examen inom 4 år, lägeskommun, andel (%)

Antal elever som började på gymnasium i kommunen för 4 år sedan med examen inom 4 år, inkl. IM dividerat med antal elever som började på gymnasium i kommunen för 4 år sedan, inkl. IM (introduktionsprogram). Redovisas även könsuppdelat.

Källa: Kolada, N17457

Högt är bra.

S8: Näringslivets upplevelse av hur väl det går att rekrytera medarbetare i vårt geografiska område

Vi mäter Svenskt Näringslivs ranking och den betygsättning de ger frågan om möjligheten att rekrytera kompetens. Mätningen görs en gång om året i samband med deras undersökning. <https://www.foretagsklimat.se/enkatsvar>

Högt är bra.

S9: Andel medarbetare som erbjuds kompetensutveckling i sitt arbete

Styrtalet avser andelen medarbetare som upplever att de utvecklats det senaste året. Frågeställningen är en av flera i den medarbetarundersökning som distribueras till samtliga anställda.

Källa: egen undersökning

Högt är bra.

S10: Andel invånare med upplevd möjlighet att delta aktivt i arbetet med kommunens utveckling

Resultatet hämtas från SCB:s årliga medborgarundersökning och baseras på självrapporterade mått, utifrån en randomiserad grupp invånare. Fråga 31 c i medborgarenkäten och andelen som svarat "Till stor del" och "Helt och hållet". Redovisas även könsuppdelat.

*Före 2021 presenterades utfall som ett INDEX och frågeställningen var delvis en annan, varför jämförelse över tid inte är möjlig och inget måltal sätts därför till 2021.

Källa: SCB

Högt är bra.

S11: Andel invånare med förtroende för kommunens politiker

Resultatet hämtas från SCB:s årliga medborgarundersökning och baseras på självrapporterade mått, utifrån en randomiserad grupp invånare. Utfallet baseras på fråga 36 a i medborgarundersökningen och andelen som svarat "Till stor del" och "Helt och hållet". Nyckeltalsnummer skrivs in när det finns tillgängligt. Redovisas även könsuppdelat.

*Före 2021 presenterades utfall som ett INDEX och frågeställningen var delvis en annan, varför jämförelse över tid inte är möjlig och inget måltal sätts därför till 2021.

Källa: SCB

Högt är bra.

S12: Andel invånare som känner sig trygga i sitt bostadsområde när det är mörkt ute

Resultatet hämtas från SCB:s årliga medborgarundersökning och baseras på självrapporterade mått, utifrån en randomiserad grupp invånare. Utfallet baseras på fråga 19 a i medborgarundersökningen och andelen som svarat "Till stor del" och "Helt och hållet".

*Före 2021 presenterades utfall som ett INDEX och frågeställningen var delvis en annan, varför jämförelse över tid inte är möjlig och inget måltal sätts därför till 2021.

Källa: SCB

Högt är bra.

Hållbarhetsnyckeltal

Redovisning och analys av valda hållbarhetsnyckeltal kommer att göras i kommunens årsredovisning och ersätter kommunens nuvarande Hållbarhets-

bokslut. Hållbarhets-nyckeltalen knyter an till de globala Agenda 2030-målen.

Nyckeltal

Demografisk försörjningskvot	
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	
Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%)	
Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)	
Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	
Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	
Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	
Långtidsarbetslöshet 25-64 år, andel (%) av bef.	
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	
Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	
Förstagångsväljare som röstade i senaste kommunfullmäktigevalet, andel (%)	
Risk för undernäring på särskilda boenden	
Halt totalfosfor och totalkväve (µg/l) i kustvatten inom mätprogram Svealands Kustvattenvårdsförbund.	
Allmänt sett, tycker du att man kan lita på människor?	
Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)	
Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)	

Driftbudget

NETTOKOSTNADER PER NÄMND (TKR)	BUDGET 2020	BUDGET 2021	BUDGET 2022	BUDGET 2023	BUDGET 2024
Kommunstyrelse (KS)	-176 134	-187 998	-192 398	-195 598	-199 998
varav finansförvaltning	-16 342	-17 342	-18 342	-19 342	-20 342
varav kommunledningskontor	-101 547	-103 956	-104 556	-103 956	-104 556
varav enheten för arbete o sysselsättning (AME)	-8 101	-7 667	-7 667	-7 667	-7 667
varav teknisk förvaltning	-50 145	-59 033	-61 833	-64 633	-67 433
Lokal Säkerhetsnämnd	0	0	0	0	0
Bygg- och miljönämnd (BMN)	-7 376	-8 197	-8 197	-8 197	-8 197
Kultur- och fritidsnämnd (KFN)	-39 955	-41 831	-41 831	-41 831	-45 431
Barn- och utbildningsnämnd (BUN)	-561 149	-588 889	-594 804	-594 479	-594 479
Socialnämnd (SN)	-494 651	-537 274	-544 549	-553 724	-551 424
Socialnämnd extra statsbidrag		11 800	11 800	11 800	0
Lönepott	0	0	-2 000	-2 000	-2 000
Rationaliseringar	3 500	5 000	8 500	13 500	18 500
Uppräkning 2022 - 2024	0	0	-26 601	-54 036	-82 140
Verksamhetens nettokostnad	-1 275 766	-1 347 389	-1 390 080	-1 424 565	-1 465 169
Skatter och generella statsbidrag	1 303 291	1 366 658	1 398 893	1 435 320	1 479 973
Räntenetto	-2 500	-3 500	-4 500	-5 500	-6 500
ÅRETS RESULTAT	25 025	15 769	4 313	5 255	8 304

Driftbudget 2021

Förändringar jämfört med 2020 års budget

Till 2021 räknas lönebudgeten för 2020 för sektorerna Bildning, Omsorg och Samhälle upp med 2 % en ökning på 16,7 mnkr. Övriga nettokostnader räknas upp med 1,3% efter KPI-KS januari, en ökning med netto 5,4 mnkr. För sektorn Gemensamt verksamhetsstöd räknas inte ramen upp.

Enligt plan sker en besparing om 3,0 mnkr fördelat mellan nämnderna BUN och SN med 1,4 mnkr vardera och övriga nämnder och kontor 0,2 mnkr.

Kommunstyrelse

Rationaliseringar på 5,0 mnkr ligger under kommunstyrelsen men kan beröra alla nämnder och sektorer. ÖsthammarDirekt: En besparing på 400 tkr för konsumentvägledning. Marknad och kommunikation: Ett tillfälligt bidrag om 200 tkr under tre år tas bort. Gemensam Överförmyndarnämnd: Justering av budget, minskning 0,3 mnkr.

Lednings- och verksamhetsstöd (LVS): Växling till Kultur- och fritidsnämnden 0,2 mnkr bidrag. Utökad ram 1,3 mnkr till arbete med sänkta sjukskrivnings-

tal och 0,4 mnkr till e-arkiv.

Arbetsmarknadsenheten: Sänkt ram 0,5 mnkr för pensionsavgångar som ej återbesätts.

Teknisk förvaltning: Från BUN flyttas 3,0 mnkr för hyra Hammarskolan som ej kan tas ut. Budgetramen höjs med 0,2 mnkr för ökade driftskostnader på grund av investeringar som ej täcks av hyresintäkter. Ramen höjs med 2,0 mnkr för överföringsledning. Genom organisationsförändringar, och pensionsavgångar minskas ramen med 0,8 mnkr. En förstärkning av budgeten med 4,2 mnkr för att hålla fastigheter i felsäkert läge, samt för besiktningar och underhåll vägar och gator.

Bygg- och miljönämnd

En förstärkning av budgeten med 0,7 mnkr för en tjänst istället för täckning med mervärdesavtal, ökad tidsåtgång vid efterskottsbetalning.

Kultur- och fritidsnämnd

Från KS och SN flyttas budget till diverse bidrag 0,4 mnkr. En förstärkning av budgeten med 0,9 mnkr för utmaningar när det gäller hälsa, välfärd samt jämställdhet.

Barn- och utbildningsnämnd

Till Tekniska växlas 3,0 mnkr för hyra Hammarskolan som ej tas ut. Utökad ram för ytterligare 20 förskolebarn och 20 elever i grundskolan 1,6 resp 0,8 mnkr. Kostnadsökning förtätning IT-hårdvara 0,7 mnkr och ökade lokalkostnader Nya skolan 7,5 mnkr. Rationaliseringsbeting 1,4 mnkr. Sparbeting 4,5 mnkr effektivare fastighetsförvaltning, uppsägning hälsoäventyret 0,4 mnkr och avveckling kommunal pedagogisk omsorg helårseffekt 1,2 mnkr.

Extra lönepott till BUN på 1,0 mnkr.

I och med tilläggsanslag 2020 ökades ramen med 3,0 mnkr. Ytterligare ökning hyreskostnader om 11,0 mnkr och för bibehållen kvalitet och utbud inom vuxenutbildningen 2,5 mnkr.

Socialnämnd

Budgetväxling 0,1 mnkr till KFN för bidrag. Ramen höjs med 5,0 mnkr för volymtillväxt i hemtjänsten, 1,1 mnkr helårseffekt för 5 pl i servicebostäder, Rationaliseringsbeting 1,4 mnkr. utökad budget barn och unga 2,0 mnkr. Utökad budget för gruppboendestäder 5,7 mnkr. Sänkta kostnader med 6,9 mnkr genom förändrat arbetssätt med fokus på hemmaplanslösningar, omställning särskilt boende och minska antalet korttidsplatser. Ökad budget 3,6 mnkr servicebas mot LSS boende. Ökad budget 3,5 mnkr för högre vårdtyngd särskilt boende och minska behovet av hyressjuksköterskor.

Extra lönepott till SN 1,0 mnkr.

Äldreomsorgssatsning 8,0 mnkr och nämnden har ytterligare möjlighet att ansöka om 11,8 mnkr i specialdestinerat statsbidrag.

Pensioner: Efter Skandias helårsprognoser höjs budgeten med 1,0 mnkr för att täcka upp för kommunens kostnader.

Skatter och bidrag: Prognosen beräknas på 22 300 invånare 1 november 2020 och beräkningen följer SKL:s skatte och bidragsprognos 2020-10-01.

Räntenetto: Pga befarade högre räntor och ökat behov av belåning höjs ramen med 1,0 mnkr.

Det budgeterade resultatet 2021 är 1,15% och når inte upp till det finansiella resultatmålet på 2,0 %.

Driftbudgetens flerårsplan 2022 – 2024

Rationalisering år 2022 med 3,5 mnkr därefter vardera ytterligare 5,0 mnkr per år. Totalt 18,5 mnkr fördelat på åren 2021-2024.

Lönepott 2,0 mnkr extra lönesatsningar 2022.

Kommunstyrelse

År 2022-2024 Budget till teknisk förvaltning ökas med 2,8 mnkr per år för att hålla fastigheter i felsäkert läge (kan ej tas ut i hyra) samt driftskostnader underhåll vägar och gator.

Ökad ram 0,6 mnkr för valet 2022, ramen tas bort 2023 och tas upp igen 2024 inför EU valet.

Bygg- och miljönämnd

År 2022 Tillfälligt anslag på 0,5 mnkr permanentas detta för att bland annat kunna upprätthålla en fullgod grundorganisation.

Kultur- och fritidsnämnd

År 2022 Hyresökning 3,6 mnkr för ny sporthall i Östhammar flyttas fram till 2024.

Barn- och utbildningsnämnd

År 2022 Ökade lokalkostnader förskolor i Österbybruk och Östhammar 3,5 mnkr. Minskad kostnad 2,0 mnkr när förskolepaviljongerna tas bort. Hyresökning Österbyskolan 2,3 mnkr. Beräknad ökning förskolebarn 1,6 mnkr och fler elever i grundskolan 0,8 mnkr.

År 2022 och 2023 minskad ram med 0,7 mnkr fördelat med halva beloppet per år, medfinansiering i arbetet med sänkta sjukskrivningskostnader.

Socialnämnd

År 2022 Ramen höjs med 7,6 mnkr pga prognos om befolkningstillväxt +80 år, nytt arbetssätt inom LSS och omställning av platser på särskilt boende. Med effektiviseringskrav för volymökning på 50% finns ett behov om en årlig budgetförstärkning. År 2023-2024 ramen höjs med 9,5 mnkr per år

År 2022-2023 har nämnden har ytterligare möjlighet att ansöka om 11,8 mnkr i specialdestinerat statsbidrag. Bidraget tas bort år 2024.

År 2022 och 2023 minskad ram med 0,7 mnkr fördelat med halva beloppet per år, medfinansiering i arbetet med sänkta sjukskrivningskostnader.

Pensioner: I planen tillförs 1,0 mnkr respektive år, utifrån Skandias prognoser.

Uppräkning 2022 - 2024: En uppräkningspott motsvarande 2,0 % ca 26 mnkr per år har satts av för att i budgetarbetet fördelas till nämndernas budgetramar.

Skatter och bidrag: I prognosen för skatter och bidrag under planperioden beräknas ökning av antal invånare 1 november respektive år med 100 invånare 2020, 150 invånare 2021 och 200 invånare 2022 och 2023. Prognosen för kommunens intäkter är gjord enligt SKL:s skatte och bidragsprognos 2020-10-01.

Räntenetto: En årlig ramökning med 1,0 mnkr under planperioden.

Investeringsbudget

NETTOBUDGET PER NÄMND (TKR)	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Kommunstyrelse	202 800	153 150	220 800	174 800
varav kommunledningskontor	2 500	2 500	2 500	2 500
varav teknisk förvaltning	197 950	149 150	216 800	170 800
varav affärsverksamhet Renhållning	2 350	1 500	1 500	1 500
Bygg- och miljönämnd	200	200	200	200
Kultur- och fritidsnämnd	1 700	1 700	1 700	1 700
Barn- och utbildningsnämnd	6 500	2 500	4 500	4 500
Socialnämnd	2 300	2 300	2 300	2 300
NETTOINVESTERINGAR KOMMUNEN	213 500	159 850	229 500	183 500

För specifikation se respektive nämnds avsnitt under Kommunens verksamhet från och med sida 42.

STÖRRE INVESTERINGSPROJEKT (TKR)	UTGIFTER TOM 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Nya skolan, Östhammar	185 429	58 000			
Ny/ombyggnation sporthall Östhammar	28 000	0	0	69 000	15 000
Ny förskola Östhammar	18 500	30 000	3 250		
Ny förskola Österbybruk	36 500	15 000	250		
Utbyggnad Österbyskolan	30 993	5 000			
Utbyggnad Olandsskolan	500	5 000	20 000	55 000	
Skolor i Gimo	1 000	0	0	15 000	20 000
Proj Myran	119	5 000	15 000	20 000	
Förskolelokaler Östhammar			1 000	20 000	
Förskola Gimo	1 000			33 000	18 000
Förskola Alunda					55 000
Förskola Österbybruk					55 000
Sporthall Gimo			25 000		

Resultatbudget

mnkr	Bokslut 2019	B.progn 2020	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
VERKSAMHETENS NETTOKOSTNADER						
Verksamhetens intäkter	731,3	659,4	575,2	581,6	583,9	583,9
Verksamhetens kostnader	-1 930,6	-1 909,6	-1 854,7	-1 902,8	-1 938,5	-1 978,1
Avskrivningar	-63,8	-63,5	-67,9	-68,9	-69,9	-70,9
Summa verksamhetens nettokostnader	-1 263,0	-1 313,7	-1 347,4	-1 390,1	-1 424,6	-1 465,2
SKATTEINTÄKTER MM						
Skatteintäkter	1 068,6	1 076,6	1 080,6	1 116,3	1 155,3	1 194,5
Generella statsbidrag o utjämning	203,0	268,9	286,0	282,6	280,0	285,5
Summa verksamhetens resultat	8,6	31,8	19,3	8,8	10,8	14,8
Finansiella intäkter	4,1	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Finansiella kostnader	-1,5	-2,7	-5,1	-6,1	-7,1	-8,1
Resultat efter finansiella poster	11,2	30,6	15,8	4,3	5,3	8,3
Extraordinära intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Extraordinära kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ÅRETS RESULTAT	11,2	30,6	15,8	4,3	5,3	8,3

Balansbudget

mnkr	Bokslut 2019	B.progn 2020	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
TILLGÅNGAR						
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR						
Materiella/immateriella anläggningstillgångar	1 196,3	1 290,7	1 536,3	1 627,2	1 786,8	1 899,3
Finansiella anläggningstillgångar	73,6	73,6	73,6	73,6	73,6	73,6
Summa anläggningstillgångar	1 269,8	1 364,3	1 609,9	1 700,8	1 860,3	1 972,9
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR						
Förråd/exploateringstillgångar	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Kortfristiga fordringar	165,9	165,9	165,9	165,9	165,9	165,9
Kassa och bank	62,3	41,6	8,2	8,0	5,1	7,2
Summa omsättningstillgångar	229,0	208,3	174,9	174,7	171,8	173,9
Summa tillgångar	1 498,9	1 572,6	1 784,8	1 875,5	2 032,1	2 146,8
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER						
Eget kapital	747,0	777,7	793,5	797,8	803,0	811,3
- varav resultatutjämningsreserv	22,3	22,3	22,3	22,3	22,3	22,3
- varav årets resultat	11,2	30,6	15,8	4,3	5,3	8,3
AVSÄTTNINGAR						
Avsättningar för pension och likn. förpliktelser	29,1	32,0	33,0	34,0	35,0	36,0
Övriga avsättningar	15,5	15,8	16,2	16,6	16,9	17,3
Summa avsättningar	44,7	47,9	49,2	50,6	51,9	53,3
SKULDER						
Långfristiga skulder	444,7	494,8	694,8	779,9	929,8	1 034,8
Kortfristiga skulder	272,2	252,2	247,2	247,2	247,3	247,3
Summa skulder	717,0	747,0	942,1	1 027,1	1 177,2	1 282,2
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	1 508,7	1 572,6	1 784,8	1 875,5	2 032,1	2 146,8

Kassaflödesanalys

mnkr	Bokslut 2019	B.progn 2020	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN						
Periodens resultat	11,2	30,6	15,8	4,3	5,3	8,3
Ökning (+)/minskning (-) av avsättningar	1,2	3,2	1,4	1,4	1,4	1,4
Rearesultat avyttring av anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Justering för av- och nedskrivningar	63,8	63,5	67,9	68,9	69,9	70,9
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	76,2	97,3	85,1	74,6	76,5	80,6
Ökning (-)/minskning (+) kortfristiga fordringar	-26,0	-10,0	-5,0			
Ökning (-)/minskning (+) förråd mm	0,1					
Ökning (+)/minskning (-) kortfristiga skulder	1,0					
Medel från den löpande verksamheten	51,3	87,3	80,1	74,6	76,5	80,6
INVESTERINGSVERKSAMHETEN						
Förvärv av materiella/immateriella anläggningstillgångar	-119,9	-158,0	-313,5	-159,9	-229,5	-183,5
Förvärv av finansiella anläggningstillgångar	2,9					
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	0,0					
Omfört till omsättningstillgångar (expl.fastighet,tomt)	0,0					
Medel från investeringsverksamheten	-122,8	-158,0	-313,5	-159,9	-229,5	-183,5
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN						
Ökning (+)/minskning (-) av övriga långfristiga skulder	-1,3	50,0	200,0	85,0	150,0	105,0
Ökning (-)/minskning (+) av långfristiga fordringar						
Medel från finansieringsverksamheten	-1,3	50,0	200,0	85,0	150,0	105,0
ÅRETS KASSAFLÖDE	-72,8	-20,7	-33,4	-0,2	-2,9	2,1
Likvida medel vid årets början	135,1	62,3	41,6	8,2	8,0	5,1
Likvida medel vid periodens slut	62,3	41,6	8,2	8,0	5,1	7,2

Kommunstyrelsen

Verksamhetsområde

Kommunstyrelsen svarar i huvudsak för tre områden:

- Stödfunktion till förvaltningsorganisationen genom lön, HR, Ekonomi, IT, Kommunikation och upphandling samt stöd till den politiska organisationen genom att administrera och bereda de ärenden som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige beslutar om
- Tekniska förvaltningen som ansvarar för fastighet, gator, park, markfrågor, renhållning, måltid och städ
- Näringslivs och tillväxtfrågor kommunens näringslivsfrämjande arbete, strategisk fysisk planering, landsbygdsutveckling och internationella frågor

Planeringsförutsättningar

Kommunstyrelsens planeringsförutsättningar bygger på de förändringstryck som bl.a. beskrivs i den övergripande omvärldsanalysen. Den demografiska utvecklingen, avmattningen i konjunkturen samt de osäkerheter som finns internationellt sätter spår i kommunstyrelsens arbete. Våra intäkter växer inte med den hastigheten som de demografiska behoven gör. Med ökade behov och växande investeringar krävs effektiviseringar i hela den kommunala organisationen, men kanske främst i den kommunala överbyggnaden och dess administration. Där pågår i nuläget ett omorganisationsarbete som kommer att få effekt från 2021 och framåt. Utöver detta konstaterar kommunstyrelsen att områden som företagsklimat, medborgarinflytande samt infrastruktur för befolkningsutveckling behöver prioriteras.

Nyckeltal

Nyckeltal	Utfall 2020	Utfall 2019
Sjukfrånvaro	6,65 %	8,30 %
Öppen arbetslöshet	2,80 %	2,00 %
Befolkningsutveckling	22 294	22 250
Inkomna bygglov	39	11
Slutbesked - bygglov	6	0
Nyföretagarbarometern		92
Tillväxtindex		
Fastighetsprisindex		
Livsmedelssvinn		190 kg/dag
Svenskt näringslivs ranking		259
Kostnad tillsyn och skötsel, kronor per kvm		
Kostnad felavhjälpande underhåll, kronor per kvm		

Målarbete utifrån de strategiska inriktningsområdena

En attraktiv och växande kommun

I kommunstyrelsens mål framgår att vi behöver förstärka våra aktiviteter avseende företagsklimatet. Detta handlar såväl om vår service, information och rådgivning som vår myndighetsutövning ger. Dessutom behöver vi förstärka våra aktiviteter kopplade till näringslivsbefrämjande.

Vi behöver fortsatt utveckla vårt arbete med markupplåtelse. Detta kompliceras av kommunens VA-situation men behöver likväl utvecklas.

En hållbar kommun

Den ekonomiska hållbarheten är i fokus för kommunstyrelsen. Detta ger att kommunstyrelsen prioriterar följande under 2021:

- arbetet med att minska sjukfrånvaron
- åtgärder som leder fram till en hållbar och långsiktig fastighetsförvaltning
- en budget i balans

Utöver detta vidtas åtgärder inom bl.a. insamlat hushållsavfall och resor i tjänsten.

En lärande kommun

I takt med den tekniska utvecklingen, automation och robotisering, behöver såväl processer som medarbetare utvecklas. Organisationen behöver bli mer innovationsfrämjande samt utnyttja hela kompetensen hos våra medarbetare. Detta kan kräva såväl förändrad organisation som arbetssätt och kultur.

Under 2020 har detta fått en mer undanskymd roll då fokus varit på pandemin och det behov av utveckling pandemin krävt av oss. Pandemin har varit påskyndare av utveckling främst avseende digitalisering och nya mötesformer.

En öppen kommun

Kommunstyrelsen vill öka inflytandet för kommunens medborgare. Detta görs bl.a. genom ett antal inflytandeverktyg. Detta räcker inte och måste kompletteras med ytterligare aktiviteter och kanske på ett annat sätt än tidigare. Kommunens arbete på detta område måste innoveras, kanske med fokusgrupper, genom att bjuda in tidigare i processerna eller genom att arvoda medborgarna för deras deltagande.

För att säkerställa att ovanstående genomförs har kommunstyrelsen i denna handling även gett förvaltningen ett särskilt uppdrag att vidta åtgärder inom området.

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2021
En attraktiv och växande kommun	Östhammars kommun ska vara en bra plats att leva och verka för såväl invånare som besökare och företagare	Företagens nöjdhet med kommunens arbete med markupplåtelse	70
		Skötsel av allmänna platser, t.ex. parker, torg, lekplatser	50

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2021
En hållbar kommun	Östhammars kommun skall vara en attraktiv och hållbar arbetsgivare	Sjuktal, andelens sjukskrivna inom kommunstyrelsens verksamhetsområde	6,5 %
	Östhammars kommun ska redovisa ett gott ekonomiskt resultat	Resultatöverskott, budget i balans	
	Östhammars kommun ska minska sin negativa miljöpåverkan	Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person	600
		Resor i tjänsten med egen bil - antal kilometer	200 000
	Östhammars kommun har en hållbar och långsiktig fastighetsförvaltning	Fastighetsbeståndsvärde med underhållsplan	
En lärande kommun	Samtliga medarbetare skall erbjudas kompetensutveckling i sitt arbete	Andel medarbetare som erbjuds kompetensutveckling i sitt arbete	85 %
En öppen kommun	Östhammars kommun ska vara tillgänglig och öppen för medskapande utifrån besökares-, invånares- och företagares behov	Antal initiativ inom ramen för befintliga inflytandeverktyg	30
		Invånares nöjdhet med att få svar på sina frågor om kommunen och dess verksamhet	

Verksamhetsförändringar, konsekvenser och uppdrag 2021

Under 2020 har ett förslag om organisationsförändring beslutats. Beslutet, som fastställts i kommunfullmäktige, innebär att sex förvaltningar blir en förvaltning, att förvaltningen delas upp i tre huvudsakliga sektorer; Bildning, Omsorg och Samhälle. Dessutom samlas det gemensamma verksamhetsstödet (stödet till kärnverksamheterna) i en gemensam sektor.

Organisationsförändringen har tre huvudsakliga ambitioner: bli mer kostnadseffektiv, höja kvaliteten samt öka medarbetarnas inflytande i utvecklingen av arbetet.

Under hela planperioden förväntas rationaliseringar inom den kommunala överbyggnaden.

Utöver detta vill kommunstyrelsen lyfta fram:

- åtgärder som ökar inflytande och påverkansmöjligheter hos medborgare och företagare
- åtgärder som sänker sjukfrånvaron i kommunens verksamheter
- åtgärder som ger oss en hållbar och långsiktig fastighetsförvaltning

Verksamheten 2022 - 2024

Kommunstyrelsen avser att under planperioden särskilt arbeta med:

- en långsiktig investerings- och finansieringsplan - med syfte att säkerställa de investeringsbehov som kärnverksamheten har
- den infrastruktur som behövs för befolkningsut-

veckling - särskilt inriktat mot de områden som ökar sin kapacitet genom den överföringsledning som byggs mellan Örbyhus, Österbybruk och Alunda

- utveckla former som stärker den lokala demokratin - ökade möjligheter för inflytande och påverkan för såväl medborgare som företagare och det civila samhället

Ekonomisk planering

RESULTATRÄKNING (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter (+)	407 494	384 430	366 482	366 482	366 482	366 482
Kostnader (-)	-567 533	-540 724	-532 138	-534 038	-531 238	-529 638
varav personalkostnader	-153 547	-157 039	-158 556	-161 156	-160 556	-161 156
varav lokalkostnader	-62 584	-61 010	-61 029	-61 029	-61 029	-61 029
varav övriga kostnader	-347 130	-322 675	-312 553	-311 853	-309 653	-307 453
Nettokostnader	-160 037	-156 293	-165 655	-167 555	-164 755	-163 155
DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
100 Nämnd- och styrelseverksamhet						
Intäkter	183	524	524	524	524	524
Kostnader	-6 978	-8 045	-8 062	-8 062	-8 062	-8 062
110 Stöd till politiska partier						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-1 280	-1 350	-1 368	-1 368	-1 368	-1 368
120 Revision						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-928	-946	-958	-958	-958	-958
130 Övrig politisk verksamhet						
Intäkter	530	0	0	0	0	0
Kostnader	-4 863	-3 995	-3 742	-4 342	-3 742	-4 342
215 Fysisk, teknisk planering						
Intäkter	13 801	14 043	11 862	11 862	11 862	11 862
Kostnader	-35 068	-35 035	-33 147	-35 947	-37 487	-40 287
220 Näringslivsbefrämjande åtgärder						
Intäkter	7 528	8 009	0	0	0	0
Kostnader	-12 927	-12 892	-5 253	-5 253	-5 253	-5 253
225 Konsument- o energirådgivning						
Intäkter	239	240	240	240	240	240
Kostnader	-856	-754	-400	-400	-400	-400

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
230 Turistverksamhet						
Intäkter	1 665	1 650	0	0	0	0
Kostnader	-3 315	-3 340	-1 712	-1 712	-1 712	-1 712
249 Gator, vägar samt parkering						
Intäkter	1 556	284	284	284	284	284
Kostnader	-23 894	-20 315	-24 515	-24 515	-24 515	-24 515
250 Parker						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-6 699	-5 274	-5 274	-5 274	-5 274	-5 274
263 Miljö, hälsa o hållbar utveckling						
Intäkter	841	796	0	0	0	0
Kostnader	-1 860	-1 907	-1 121	-1 121	-1 121	-1 121
270 Räddningstjänst						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-25 896	-27 379	-28 200	-28 200	-28 200	-28 200
275 Totalförsvaret o samhällsskydd						
Intäkter	1 289	958	958	958	958	958
Kostnader	-1 047	-958	-958	-958	-958	-958
315 Allmän kulturverksamhet. ö						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-557	-563	-571	-571	-571	-571
340 Idrotts- och fritidsanläggning						
Intäkter	365	340	340	340	340	340
Kostnader	-6	-8	-8	-8	-8	-8
510 Vård och omsorg om äldre						
Intäkter	318	300	300	300	300	300
Kostnader	-2 517	-1 883	-1 883	-1 883	-1 883	-1 883
513 Insatser enligt LSS/SFB						
Intäkter	14 976	15 086	15 086	15 086	15 086	15 086
Kostnader	-14 937	-15 086	-15 086	-15 086	-15 086	-15 086
558 Vård för vuxna med missbruksproblem						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-94	-97	0	0	0	0

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
600 Flyktingmottagande						
Intäkter	6 812	7 200	7 200	7 200	7 200	7 200
Kostnader	-4 756	-7 200	-7 200	-7 200	-7 200	-7 200
610 Arbetsmarknadsåtgärder						
Intäkter	17 592	15 949	15 949	15 949	15 949	15 949
Kostnader	-23 023	-22 469	-22 035	-22 035	-22 035	-22 035
800 Arbetsområden och lokaler						
Intäkter	6 800	6 455	6 455	6 455	6 455	6 455
Kostnader	-9 445	-8 539	-8 539	-8 539	-8 539	-8 539
805 Hamnverksamhet						
Intäkter	6	3	3	3	3	3
Kostnader	-922	-529	-529	-529	-529	-529
810 Kommersiell verksamhet						
Intäkter	363	89	89	89	89	89
Kostnader	-91	-106	-106	-106	-106	-106
815 Bostadsverksamhet						
Intäkter	10 539	2 792	2 792	2 792	2 792	2 792
Kostnader	-12 139	-4 246	-5 639	-5 639	-5 639	-5 639
865 Vattenförsörjning o avloppsha						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-54	-129	-129	-129	-129	-129
870 Avfallshantering						
Intäkter	41 456	40 816	41 428	42 050	42 680	43 321
Kostnader	-41 456	-40 816	-41 428	-42 050	-42 680	-43 321
910 Gemensamma besparingar						
Intäkter	203 027	207 802	202 224	201 602	200 972	200 331
Kostnader	-207 390	-207 706	-205 128	-204 506	-205 136	-204 495
920 Gemensamma verksamheter						
Intäkter	77 610	61 094	54 300	54 300	54 300	54 300
Kostnader	-124 531	-109 154	-102 704	-101 204	-96 204	-91 204
Nettokostnader	-160 037	-156 293	-165 655	-167 555	-164 755	-163 155

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Driftbudget per verksamhetsområde, netto (tkr)						
Politik	-7 999	-8 236	-8 373	-8 973	-8 373	-8 973
Stab	-3 131	-3 328	-3 323	-3 323	-3 323	-3 323
Marknad och kommunikation	-3 767	-2 770	-2 565	-2 565	-2 565	-2 565
ÖsthammarDirekt	-2 785	-2 918	-2 512	-2 512	-2 512	-2 512
Upphandlingsenhet	-2 511	-3 922	-3 918	-3 918	-3 918	-3 918
Samhällsplaneringsenhet	-7 861	-8 234	-8 893	-8 893	-8 893	-8 893
Lednings- och verksamhetsstöd	-24 166	-26 245	-27 895	-27 895	-27 895	-27 895
Oförutsedda o projekt inkl gemensamma besparingar KS	-2 163	283	1 970	3 470	8 470	13 470
Överförmyndarnämnd	-2 136	-2 538	-2 285	-2 285	-2 285	-2 285
Räddningstjänstnämnd	-25 896	-27 379	-28 200	-28 200	-28 200	-28 200
IT-nämnd	-11 580	-12 761	-12 961	-12 961	-12 961	-12 961
AME Arbetsmarknadsenheten	-5 706	-8 101	-7 667	-7 667	-7 667	-7 667
Slutförvarsheten	1	0	0	0	0	0
Teknisk förvaltning	-60 334	-50 145	-59 033	-61 833	-64 633	-67 433
Nettokostnader	-160 037	-156 293	-165 655	-167 555	-164 755	-163 155

INVESTERINGSBUDGET (TKR)	BUDGET TOM 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
KS centrala projekt		2 500	2 500	2 500	2 500
- Oförutsett KS		500	2 500	2 500	2 500
- E-arkiv		2 000	0	0	0
Exploatering bostadsområden		6 000	37 000	17 000	0
- Björnhålsskogen Alunda	8 530	0	3 000	17 000	0
- Prästgårdhöjden Alunda	902	3 000	17 000	0	0
- Klockarbacken	0	3 000	17 000	0	0
Exploatering industriområden		18 500	0	0	0
- Börstil	0	500	0	0	0
- Industrimark Klev	2 456	18 000	0	0	0
Gång/Cykelvägar		0	0	0	0

INVESTERINGSBUDGET (TKR)	BUDGET TOM 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Infrastruktur		8 500	12 500	0	0
- Pendlarparkering Gimo	0	500	4 500	0	0
- Öregrunds hamnområde	0	4 000	4 000	0	0
- Trafiksäkerhetsåtgärder Frösanområdet	0	3 000	4 000	0	0
- Ofördelade Trafiksäkerhetsåtgärder	4 196	1 000	0	0	0
Verksamhetslokaler		152 000	89 500	197 000	168 000
- Nya skolan, Östhammar	185 429	58 000	0	0	0
- Frösåkershallen Östhammar	0	1 000	20 000	0	0
- NY/Ombyggn Sporthall Östhammar	28 000	0	0	69 000	15 000
- Ny förskola Östhammar	18 500	30 000	3 250	0	0
- Förskolelokaler Östhammar	0	1 000	20 000	0	0
- Utbyggnad Olandsskolan	500	5 000	20 000	55 000	0
- Förskolan Myran Alunda	119	5 000	15 000	20 000	0
- Furustugan anpassning 4 avd	4 000	0	0	0	0
- Förskolor Alunda	0	0	0	0	55 000
- Skolor i Gimo	1 000	0	0	15 000	20 000
- Sporthall Gimo	0	0	25 000	0	0
- Förskola Gimo	1 000	0	0	33 000	15 000
- Rubinens förskola Gimo	1 262	0	0	0	0
- Utbyggnad Österbyskolan	30 993	5 000	0	0	0
- Förskola Österbybruk	36 500	15 000	250	0	0
- Förskolor Österbybruk	0	0	0	0	55 000
- Kulturhus Storbrunn	45 282	0	0	0	0
- Serviceboende LSS	0	20 000	0	0	0
- Kommunhuset Östhammar	0	5 000	0	0	0
- Ofördelat fastigheter	3 000	5 000	5 000	5 000	5 000
	0	5 000	6 000	0	0
- Energieff. Öregrunds skola	0	5 000	6 000	0	0
Övrigt		7 950	4 150	2 800	2 800
- Arbetsmaskiner Gata/Fastighet	4 847	600	800	800	800
- Ny brandstation Gimo	17 529	1 000	0	0	0
- Förvaltningssystem	0	1 350	1 350	0	0
- Bredband	37 583	5 000	2 000	2 000	2 000
Renhållning		2 350	1 500	1 500	1 500
- Lastmaskin Vaddika	5 195	600	0	0	0
- Lastväxlarcontainers Vaddika	0	250	0	0	0
- Ofördelat	0	1 500	1 500	1 500	1 500
Summa KS		202 800	153 150	220 800	174 800

Renhållning

RESULTATBUDGET MNKR	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter	42,3	42,3	42,3	42,3	42,3
Kostnader	-40,3	-40,3	-40,3	-40,3	-40,3
Avskrivningar	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7
Verksamhetens nettokostnader	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Finansiella kostnader	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Resultat före extraordinära poster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Extraordinära intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Extraordinär kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

INVESTERINGSBUDGET MNKR	-4,5	-2,4	-1,5	-1,5	-1,5
-------------------------	------	------	------	------	------

BALANSBUDGET MNKR	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Tillgångar					
Materiella anläggningstillgångar	18,7	19,4	19,2	19,0	18,8
Summa anläggningstillgångar	18,7	19,4	19,2	19,0	18,8
Kundfordringar	3,2	3,2	3,2	3,2	4,2
Summa långfristiga fordringar	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Summa tillgångar	21,9	22,6	22,4	22,2	23,0
Eget kapital, avsättningar och skulder					
Balanserad vinst - avräkningskonto	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Årets resultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa eget kapital	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Avsättning deponi	15,7	16,1	16,5	16,9	17,3
Upplupna kostn. och förutbet. intäkter	5,7	5,9	5,3	4,8	5,2
Summa skulder och avsättning	21,4	22,0	21,8	21,7	22,5
Summa eget kap. o skulder	21,9	22,6	22,4	22,2	23,0

Lokala säkerhetsnämnden

Verksamhetsområde

Den lokala säkerhetsnämndens uppgifter framgår av kärntekniklagen (SFS 1984:3) §§ 19 - 21 och instruktionen för lokala säkerhetsnämnder (SFS 2007:1054).

Nämnden ska följa säkerhets- och strålskyddsarbetet och inhämta information om planerat eller utfört säkerhets- och strålskyddsarbete vid de kärntekniska anläggningarna i Forsmark, inhämta information om planeringen av beredskapen mot kärnenergiolyckor vid anläggningarna samt sammanställa materialet och informera allmänheten om det.

Planeringsförutsättningar

Lokala säkerhetsnämnden skall ha minst fem sammanträden per år. En målsättning är att representanter för FKA och/eller SKB informerar om aktuella och för verksamheterna väsentliga frågor vid varje sammanträde.

Lokala säkerhetsnämnden ska hålla sig underlättad om SKB:s ansökan om tillstånd att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle samt den planerade utbyggnaden av SFR.

Representanter för Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) och Länsstyrelsen skall beredas möjlighet att vara närvarande vid nämndens sammanträden.

En målsättning är att ett sammanträde under första halvåret och ett under andra halvåret är öppet för allmänheten.

Möjligheten att förlägga ett offentligt möte till Tierps kommun (Tierps tätort) ska finnas.

Beredskap ska föreligga att snabbt anordna offentligt möte om särskild händelse inträffar med anknytning till driften av kärntekniska anläggningar.

Lokala säkerhetsnämnden informerar allmänheten om de kärntekniska verksamheterna i Forsmark. Detta görs genom annonsering i Upsala Nya tidning och i något lokalt annonsblad som ges ut i Östhammars och Tierps kommuner.

Lokala säkerhetsnämnden informerar kommuninnevånare och alla andra intresserade via kommunens hemsida.

Verksamhetsförändringar, konsekvenser uppdrag 2021

Nämnden planerar fem sammanträden under 2020 varav två öppna för allmänheten. Representanter för nämnden deltar vid kärnkraftskommunernas (KSO) sammanträden och vid GMF sammanträden.

RESULTATRÄKNING (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter (+)	400	400	400	400	400	400
Kostnader (-)	-496	-400	-400	-400	-400	-400
varav personalkostnader	-311	-299	-299	-299	-299	-299
varav lokalkostnader	-28	-17	-17	-17	-17	-17
varav övriga kostnader	-157	-84	-84	-84	-84	-84
Nettokostnader	-96	0	0	0	0	0

Barn- och utbildningsnämnden

Verksamhetsområde

I Barn- och utbildningsnämndens uppgifter ingår att leda och samordna verksamheten inom förskola och pedagogisk omsorg, fritidshem, fritidsklubb, grundskola, grundsärskola, kulturskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Nämnden ansvarar även för det kommunala aktivitetsansvaret samt korttidstillsyn för barn över 12 år.

Barn- och utbildningsnämnden ska verka för en helhetssyn på omsorg, utbildning och fritid för barn och ungdomar samt för den kommunala vuxenutbildningen. Nämnden ansvarar även för bidragsgivning, tillsyn och uppföljning av barnomsorg i alternativa driftsformer.

Planeringsförutsättningar

Lokalbehov, lärmiljöer och ökade volymer
Grundskolorna i Östhammars kommun skiljer sig mycket från varandra. Både vad gäller status på byggnader och hur tillgängliga lärmiljöerna är. Barn- och utbildningsnämndens stora utmaning under perioden 2021 och framåt, är ett ökat lokalbehov och svårigheten att finansiera ökade hyror med egen budgetram utan att detta medför negativa konsekvenser för verksamheten. Barn- och utbildningsnämnden behöver ta ett långsiktigt strategiskt grepp om hela skolorganisationen i kommunen. Barn och elevantalet förväntas också att öka både genom ett något högre födelsetal men också genom inflyttning. Fler barn- och elever ger även det ett behov av utökad budget för att kunna bibehålla vuxentätheten och kvaliteten i verksamheten.

För att ge alla våra barn och elever möjlighet att delta i undervisningen och utbildningen behöver vi en modern och anpassad lärmiljö. Med lärmiljöer menar vi pedagogisk-, fysisk- och social miljö. Barn

och elever i vår verksamhet ska känna sig trygga och uppleva studiero. Utbildningen har utvecklats och ställer idag andra krav på miljön än vad den gjort tidigare. Flexibilitet, kreativitet och stimulans är viktiga komponenter i detta arbete inom alla verksamheter.

Planeringen utifrån Barn och utbildningsnämndens beslut att bygga två nya förskolor, en i Österbybruk och en i Östhammar fortsätter. Ritningar är framtagna och byggnationen beräknas starta under 2021. Arbetet med att utforma den pedagogiska inriktningen har påbörjats av en arbetsgrupp, detta är ett fortsatt viktigt arbete som kommer att pågå fram till dess att förskolan står klar. Arbetsgruppen har också ett nära samarbete med Tekniska förvaltningen för att bevaka att verksamhetens krav på ändamålsenliga, säkra och trygga miljöer tillgodoses. För att trygga tillgången på barnomsorgsplatser i alla kommunens tätorter fortsätter samarbetet med tekniska förvaltningen, där man tillsammans analyserar prognoser över antal barn kontra de befintliga lokaler som finns att tillgå.

Att skolans lokaler är utformade efter verksamhetens behov, ändamålsenliga, säkra och trygga är även starkt kopplat till personals och elevers arbetsmiljö samt nämndens övergripande mål att alla elever ska mötas av en inkluderande lärmiljö. Här krävs en stor förståelse för verksamhetens skiftande behov.

Stigande förväntningar på välfärdsleveranser
Det är inte konstigt att förväntningarna på välfärdstjänsterna ökar när människors ekonomi förbättras och när informationen, kunskapen och tillgängligheten ökar. Med ökad utbildning och ökad jämlikhet har auktoritetstron minskat. De flesta törs uttrycka sina synpunkter och sina förväntningar. Ny teknik har skapat nya arenor vilket ytterligare

skruvar upp förväntningarna på tillgänglighet och snabbhet. Digitaliseringen med ständig uppkoppling till internet och sociala medier erbjuder nya möjligheter för människor att bygga relationer, få insyn i och påverka händelser. Detta kräver en mer effektiv verksamhet, för att möta upp medborgarnas förväntningar.

Hårdare konkurrens om kompetens

Corona pandemin som slog till våren 2020 kommer att påverka kompetensförsörjningen på flera sätt. Mycket tyder på en kraftig nationell ökad arbetslöshet under en längre tid, Östhammars kommuns arbetslöshet är dock inte i dignitet med nationen. Trots det så kommer det att påverka kommunen negativt.

Östhammars kommun, som många andra kommuner, har svårt att rekrytera vissa yrkesgrupper. Konkurrensen om framför allt lärare har ökat i takt med stora pensionsavgångar och allt fler yngre medborgare. En del kan även uppleva att yrket fått lägre status, att arbetsmiljön försämrats eller att löneläget inte är tillräckligt attraktivt. Östhammars kommun kan ha problem att rekrytera på grund av att samhällsservicen upplevs som dålig eller att partnern till den som erbjuder anställning inte kan hitta ett eget jobb i kommunen. Bostadsbristen kan även ha påverkan på möjligheten att söka jobb i kommunen. För ett bättre rekryteringsarbete så har kommunen en kompetensförsörjningsplan med kopplade aktiviteter

Minskat lokalt handlande

Styrning från nationell nivå ökar, ofta med detaljerade krav, när det gäller tjänsternas utformning. Vilket gör att handlingsutrymmet på lokal nivå minskar. Ett exempel är statsbidrag. De kan hindra kommunen att göra egna prioriteringar. Antalet

riktade statsbidrag har ökat under hela 2000-talet och uppgår i dag till ca 20 miljoner i Östhammars kommun. Det finns en osäkerhet i att planera verksamheten efter bidrag, som man inte vet varaktigheten av.

Ökad polarisering

De ekonomiska klyftorna har ökat i Sverige sedan 1980-talet, så också i Östhammars kommun. Klyftorna har ökat till exempel mellan inrikes födda och utrikes födda samt mellan invånare i attraktiva och mindre attraktiva områden. Segregationen gör att det finns områden i kommunen som är socioekonomiskt utsatta. Där skolan och förskolan har ett kompensatoriskt uppdrag.

Behörighet till gymnasieskolan samt examen inom fyra år

Det finns ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och hälsa, och betygen i grundskolans årskurs 9 är av avgörande betydelse för skolelevers benägenhet att studera vidare. Det finns ett samband mellan utbildningsnivå och medellivslängd, där de största skillnaderna finns mellan dem som har högst förgymnasial utbildningsnivå och dem som har eftergymnasial utbildningsnivå. Låga eller ofullständiga betyg från årskurs 9 ökar dessutom risken för framtida psykosociala problem, samtidigt som den psykiska hälsan kan påverka skolprestation. Vi vet att den psykiska ohälsan ökar, framförallt hos unga flickor. Det finns också studier som visar att när andelen unga som inte kommer in på arbetsmarknaden ökar, så försämras också den psykiska hälsan bland unga.

Digitalisering

Digitaliseringen ändrar hur vi arbetar och hur vi skapar välfärd. Digitalisering är en minst lika viktig del av vår verksamhet som annan infrastruktur.

Vi behöver hela tiden se till nyttan framför allt för invånarna som bor och verkar i kommunen men också för kommunen som organisation. Kunskaps-höjning och ökad förståelse behövs när det gäller digitaliseringens betydelse och hur digitaliseringen kan stödja verksamhetsutvecklingen i syfte att möta framtida utmaningar inom Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde.

För att Östhammars kommuns skolor ska klara utmaningarna att förbereda våra elever för framtidens samhälle behöver vi en skola i vår tid. Den digitala kompetensen är idag en demokratifråga som blivit en klassfråga. Verksamheten har så som samhället i övrigt utmaningar att integrera och skapa jämlika skolor för alla barn och elever. Det är avgörande för elevernas lärande att skolan tillhandahåller moderna verktyg och arbetssätt som rustar dem för framtiden på ett likvärdigt sätt.

Budget 2021

Trots avveckling av viss verksamhet inför 2021 ger konsekvensen av den strama budgeten framförallt en försämrad kvalitet inom egen verksamhet. Löneökningarna kommer sannolikt att vara högre än budgetens uppräkningsvilket kan få till konsekvens att förskolor och skolor inte kommer har råd med det antal medarbetare som de har i dag. Kvalitet kan givetvis uppnås på annat sätt än enbart med många medarbetare men inom flertalet av nämndens verksamheter, till exempel inom förskolan, så är antalet medarbetare per barn viktigt för kvaliteten. Det kan även innebära att det lagstadgade uppdraget inte kan upprätthållas.

Covid-19

Det operativa elevhälsoarbetet kommer sannolikt att behöva stärkas på grund av den uppbyggda utbildningsskulden och den påfrestning som

Covid-19 innebär. Arbetsbelastningen kan upplevas som tyngre på grund av dubbla planeringar med hänsyn till elever som ska undervisas på distans samt ett stort personalbortfall. Utmaningen är att sänka kraven för en rimlig arbetsbelastning och samtidigt behålla en god kvalitet där verksamheten når sina mål.

Kommunens omorganisation 2021

Från och med januari 2021 kommer kommunens organisation se annorlunda ut. Det kommer att bildas fyra nya sektorer, där sektor Bildning kommer att få ansvar för en ny verksamhet: Arbetsmarknadsenheten. Den nya organisationen kommer att innebära nya arbetssätt och utmaningar.

Kommande utredningar och propositioner som kan ge effekt på Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde.

En tioårig grundskola, dir 2020:24, redovisas senast 26/4 2021

Sammanfattning: En särskild utredare ska föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs ett. Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner och inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år genom att förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs. Detta kan innebära ökade kompetenskrav på våra lärare i förskoleklass.

Dir 2020:18 "Hur elever ska kunna nå kunskapskraven", redovisas senast 28/2 2021

Uppdraget är att analysera regleringen av tillgång till elevhälsa och föreslå en ändring så att det för-

tydligas vad som är en acceptabel lägstanivå. Detta kan medföra en extrakostnad för kommunen, beroende på vilken nivå utredaren kommer fram till.

Komvux för stärkt kompetensförsörjning, prop. 2019/20:105, föreslås att börja gälla från 1/7 2021.

De övergripande målen med utbildningen ska därför kompletteras så att det framgår att utbildningen även ska utgöra en bas för den nationella och regio-

nala kompetensförsörjningen till arbetslivet och ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning. Vidare ska prioriteringsregeln inom komvux ändras så att de med störst behov av utbildning prioriteras. Detta innebär att inte bara de med minst utbildning utan även bland annat arbetslösa och vuxna i behov av yrkesväxling ska prioriteras vid urval till utbildningen. Det kan innebära en ökad kostnad för komvux.

Nyckeltal

Förskoleverksamhet	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2020
Inskrivna barn per årsarbetare i förskolan, antal	5,36	5,03	
Plats på förskola på önskat placeringsdatum, andel barn (%)	45,0 %		
Grundskola	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2020
Meritvärdet i åk	204,7	212,9	211,4
Andel elever med godkända betyg åk 6 - alla ämnen	74,9 %	69,2 %	68,1 %
Elever i åk 3 som deltagit i alla delprov som klarat alla delprov för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk, kommunala skolor, andel (%)	78,0%	71,0 %	
Andel elever i åk 1 som klarar lässcreeningen	73,7 %	71,4 %	68,4 %
Lärare (heltidstjänster) med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne i grundskola åk 1-9, kommunala skolor, andel (%)	66,5 %	66,1 %	
Andel elever i åk 5 som upplever att de har sådan studiero att de kan utföra sina studier	61,0 %		
Andel elever i åk 5 som upplever att de är trygga i skolan	81,0 %		

Gymnasiet	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2020
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning hemkommun, genomsnitt	14,5	14,4	
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, högskoleförberedande program kommunala skolor	14,8	15,4	
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, kommunala skolor	13,9	14,7	
Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, yrkesprogram kommunala skolor	13,2	13,7	
Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola, från högskoleförberedande program totalt, samtliga huvudmän, andel (%)	100 %	100 %	
Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola, från nationella program totalt, samtliga huvudmän, andel (%)	60,4 %	59,8 %	
Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola, från yrkesprogram totalt, samtliga huvudmän, andel (%)	35,4 %	24,6 %	
Gymnasieelever år 2: Jag har studiero på lektionerna, positiva svar, andel (%)	94,4 %		
Gymnasieelever år 2: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	93,3 %		
Lärare (Årsarbetare) med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne i gymnasieskola, kommunala skolor, andel (%)	83,5 %	85,9 %	
Vuxenutbildning/SFI	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2020
Elever på SFI som fått betyg	67,0 %	43,0 %	
Kulturskolan	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2020
Antal elever som har individuella kurser i kulturskolan	692	673	

Volymer	2019	2020	2021	2022
Kulturskola (antal elever)	511	545	475	475
Öppen förskola (antal enheter)	1	1	1	1
Egen förskola (antal barn)	978	992	1002	1012
Extern förskola (antal barn)	11	15	15	15
Egen pedagogisk omsorg (antal barn)	27	15	15	15
Extern pedagogisk omsorg (antal barn)	152	150	150	150
Egna fritidshem (antal barn)	900	925	898	898
Externa fritidshem (antal barn)	19	20	20	20
Egen grundskola (antal elever)	2355	2312	2374	2399
Extern grundskola (antal elever)	76	80	80	80
Egen grundsärskola (antal elever)	14	19	22	22
Egen gymnasieskola (antal elever)	368	335	335	335
Extern gymnasieskola (antal elever)	352	360	360	360
Extern gymnasiesärskola (antal elever)	9	15	15	15
Egen vuxenutbildning (antal elever)	327	350	350	350

Målarbete utifrån de strategiska inriktningsområdena

En attraktiv och växande kommun

Barn och utbildningsförvaltningen kommer att arbeta med nämndens mål, inkluderande lärmiljö, för att få en likvärdig och attraktiv skola.

Det är väsentligt att skapa en god och tillåtande arbetsmiljö genom transparens och delaktighet, särskilt gällande målsättningar, arbetsmiljö och interna rutiner. Det pågående förändringsarbetet innebär också att det är viktigt att systematiskt arbeta med värderingar. En god organisationskultur kännetecknas i stor utsträckning av en gemensam värdegrund som är en vägledning i det vardagliga arbetet. Arbetet med normer och värderingar inom Barn- och utbildningsförvaltningen är en ständig process för god utveckling

En hållbar kommun

Vi behöver samverka för ett tryggt samhälle och en trygg miljö i skolan. Med syftet att bidra till ett långsiktigt trygghetskapande och brottsförebyggande arbete och i utgångspunkten samverkan, har under 2020 en strategisk och operativ grupp bildats. Den sammankallas vid behov utifrån det arbete som gjordes inom gruppen "Tryggt Gimo". Gruppen har representanter från Barn- och utbildning, Kultur-och fritid, Socialtjänsten och Polisen. Deltar gör även kommunens Beredskaps- och säkerhets-samordnare. Samverkan planeras att fortsätta och utveckla ett mer långsiktigt arbete utifrån EST-modellen (Effektiv samordning för trygghet).

I Lgr 11, läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet finns mål för hur vi ska undervisa om hållbarhet samt de globala målen för Agenda 2030. Vi ska också samverka med andra aktörer i samhället för att öka den psykiska hälsan hos våra

skolungdomar. Krav behöver bytas ut mot förväntningar som är rimliga för var och en att uppnå. Grundskolan behöver arbeta mer med motivation och få eleverna att se olika vägar genom utbildningssystemet som passar dem. SYV-arbetet ska stärkas och vara en angelägenhet som gäller alla vuxna i skolan.

En lärande kommun

Många forskare och praktiker har diskuterat kopplingen mellan organisatoriskt lärande och organisationsstruktur, där en byråkratisering med långa beslutsvägar ofta sägs hämma lärandet. Genom att stödja frekventa interaktioner mellan medarbetare med olika bakgrund och expertisområden samt har en kultur som bygger på öppenhet och nyfikenhet, skapas förutsättningar för lärande. Mångfald vad gäller såväl kompetens som kön och etnisk bakgrund har också argumenterats vara viktiga för lärandet i verksamheten. Utifrån detta skall vi arbeta för att skapa arenor för interaktion, skapa en gemensam vision och se till att individerna vill utvecklas och arbeta mot smål.

Skolan ska öka det kollegiala lärandet för att främja en än mer likvärdig skola. Genom att fokusera på undervisningsprocessen och det kompensatoriska uppdraget.

Nämndens mål och styrtal

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2021
En attraktiv och växande kommun	Skolan ska vara attraktiv och konkurrenskraftig	Andel elever som söker sig till andra grundskolor i åk 9, i andra kommuner ska minska	9
		Personalomsättningen ska vara låg	7 %

En öppen kommun

I Östhammar är vi öppna mot omvärlden och varandra. Vi är intresserade av vad som händer både i och utanför kommunen. För oss är det naturligt att ständigt bygga nya relationer och etablera givande nätverk. Vi ska utmana etablerade normer och visa att alla människor är välkomna, uppskattade och fria att leva och verka i kommunen. Utifrån detta behöver Barn- och utbildningsnämndens verksamhet bli än mer tolerant och arbeta med olikheter som norm.

Barn- och utbildningsförvaltningen och barn- och utbildningsnämnden ska bjuda in till ett kommunövergripande vårdnadshavarråd, i syfte att lyssna in det perspektivet för skolans utveckling i Östhammars kommun. Rådet ska bestå av vårdnadshavarerepresentanter från grundskola och förskola.

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2021
En hållbar kommun	Alla elever ska ha en skolgång som präglas av trygghet och hälsa	Elevers upplevelse av att kunna påverka skolarbetet i årskurs 9 ska öka	70 %
		Elevers trygghet i årskurs 9 ska öka	82 %
		Elevers upplevelse av att kunna nå kunskapskraven i årskurs 9 ska öka	90 %
En lärande kommun	Alla elever ska ha en skolgång som präglas av studiero	Elevers studiero i årskurs 9 ska öka	75 %
	Alla elever ska mötas av en inkluderande lärmiljö	Elevers motivation i årskurs 9 ska öka	75 %
		Andel elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram ska öka	85 %
		Andel elever som tagit gymnasieexamen inom fyra år	75 %

Verksamhetsförändringar, konsekvenser och uppdrag 2021

Ny skola

En betydande verksamhetsförändring inför 2021 är den nya 4-9 skolan i Östhammar som ska tas i bruk av åk 6-9 i januari. Åk 4 och 5 flyttar in i den nya skolan till hösten 2021. Skolans utformning och lärmiljöer tillsammans med ett väl anpassat pedagogiskt program kommer ge bra förutsättningar för en god undervisning.

Omorganisationen

Översynen av förvaltningsorganisationen i Östhammars kommun har inneburit att kommunen organiseras i en förvaltning med fyra sektorer. Därmed kommer barn- och utbildningsförvaltning-

en att kallas sektor Bildning från och med första januari 2021. Förändringen innebär att arbetsmarknadsenheten AME kommer ingå under sektor Bildning samt att verksamhetsstödet samlas inom en egen sektor.

Gymnasiet

På grund av Corona pandemin finns en uppbyggd "utbildningsskuld" i gymnasieskolan. Kunskapsresultaten har påverkats negativt av att vissa undervisningsmoment varit svåra att genomföra och det finns ett behov av att hantera detta. Ett ökat behov av särskilt stöd och andra insatser från elevhälsan kommer att behövas.

Från och med 2021 ska samverkansavtalen inom gymnasieskolan omförhandlas så att samverkan en-

dast sker på program och inriktningar som kommunen inte erbjuder i egen regi. Detta kan få konsekvenser främst för elever på IM. Om programmen och samläsningsgrupper får fler behöriga elever kommer obehöriga elever på IM inte att kunna följa nationella program i samma utsträckning som tidigare. Det innebär även att en omorganisering av lärartjänster kan behöva göras.

Vuxenutbildningen

Kommunernas förutsättningar att erbjuda regional yrkesinriktad vuxenutbildning till individer som varslats om uppsägning till följd av utbrottet av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19, och därför behöver utbilda sig för att få ett nytt arbete, behöver förbättras och antalet platser behöver byggas ut. Staten finansierar samtliga platser i regionalt yrkesvux under 2020. Detta innebär att utbildningar som påbörjas inom yrkesvux under hösten 2020 kommer att fortgå under 2021/22. I propositionen till vårändringsbudgeten framgår inte om staten även kommer finansiera påbörjade utbildningar fullt ut. Det innebär att kostnaden följer med verksamheten för pågående yrkesvux-utbildningar som inte slutförs under 2020. Statsbidrag ges i dagsläget för mellan 30.000 – 75.000 kr per årsstudieplats (motsvarande 800 poäng). I dagsläget bekostar samverkande kommuner lika många årsstudieplatser som vi får statsbidrag för (dvs. 50 % av årsstudieplatserna). Utifrån förändringar i Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning, förändras kraven gällande medfinansiering från 2021. Den nya ändringen innebär att samverkande kommuner ska bekosta 30 % av årsstudieplatserna.

Den kommande lagändringen kring prioriteringsregeln inom komvux där inte bara de med minst

utbildning utan även bland annat arbetslösa och vuxna i behov av yrkesväxling ska prioriteras vid urval till utbildningen kommer troligtvis att innebära en ökad kostnad för komvux.

Eventuell ny styrmodell för vuxenutbildningen kan komma att införas där Kommunstyrelsen är beställare och budgetansvarig för verksamheten och Barn- och utbildningsnämnden är utförare och myndighetsansvarig. Barn- och utbildningsnämnden anser att det är viktigt att det tydligt framgår att det är Kommunstyrelsen som äger det ekonomiska ansvaret och ansvarar för att sätta mål och ambitionsnivåer för vuxenutbildningen från år 2021. Verksamheten anser att det är viktigt att mål, ambitionsnivåer och uppdrag samt finansieringen för dessa är långsiktiga.

Vuxenutbildningens garanterade undervisningstid, utbildningsplikt

Den s.k. utbildningsplikten är en del av en ny reglering som bara gällt en kortare tid. Den aktuella målgruppen omfattas emellertid även sedan tidigare av långtgående rättigheter till studier på sfi och grundläggande vuxenutbildning eftersom de saknar de kunskaper som ska uppnås där. Elever som omfattas av utbildningsplikt ska garanteras en undervisningstid på 23h per vecka över en fyraveckorsperiod. Idag läser elever i vuxenutbildningen sfi motsvarande 15h per vecka. I ett förslag som kan komma att verkställs ska härtill elever som omfattas av studieplikt läsa ytterligare 8h per vecka.

För att förslaget ska fungera på det sätt som utredningen avsett kommer det med stor sannolikhet att krävas anpassningar av undervisningen som medför ett nytt åtagande för Vuxenutbildningen och är kostnadsdrivande.

Verksamheten 2022 - 2024

Utbyggnaden av Österbyskolan ska stå färdig och kommer att ge bättre förutsättningar för tillgängliga lärmiljöer då högstadiet får nya lokaler. Detta ger också utrymme för övriga grupper i skolan att få bra och tillräckliga lärmiljö.

Barn- och utbildningsnämndens största utmaning under perioden 2021- 2023 är ett ökat lokalbehov och svårigheten att finansiera ökade hyror med egen budgetram utan att detta medför negativa konsekvenser för verksamheten. Barn och elevantalet förväntas också att öka både genom ett något högre födelsetal men också genom inflyttning. Fler barn- och elever ger behov av utökad budget för att bibehålla vuxentätheten i verksamheten. Regeringens nya digitaliseringsstrategi ställer stora krav på tillgång till IT hårdvara inom nämndens alla verksamheter. Kurs- och läroplaner ställer numera tydliga krav på tillgång till IT hårdvara. Från och med år 2022 kommer alla nationella prov genomföras digitalt.

Inom förskolan kommer två nya förskolor att byggas under planperioden, i Östhammar och Österbybruk. När de nya förskolorna står färdiga kommer paviljonger att sägas upp och nämnden kommer därmed kunna driva verksamhet i permanenta, attraktiva och moderna lokaler vilket ses som mycket positivt och viktigt för både barn och medarbetare.

Utredningen "Likvärdig skola" föreslår att de förslag som utredningen lämnar om ändrade regler för placering, mottagande och urval ska träda i kraft den 1 juli 2023 och således tillämpas vid placering inför höstterminen 2024. Det kommer att kräva en viss omställning för Barn- och utbildningsnämndens verksamhet.

I betänkande av Betygsutredningen 2018 (dir 2020:41): Bygga, bedöma, betygssätta – betyg

som bättre motsvarar elevernas kunskaper (SOU: 2020:43) föreslår utredaren bland annat att:

- Ämnesbetyg ska ersätta kursbetygen och införas i en ämnesutformad gymnasieskola och gymnasiesärskola.
- Ämnen ska delas in i nivåer för att dels säkra likvärdigheten i utbildningens innehåll i landet, dels behålla möjligheten att ett ämne med en ämnesplan ska kunna läsas i olika omfattning på olika program och inom kommunernas vuxenutbildning på gymnasial nivå.
- Modellen för ämnesbetyg innebär att det för varje ämne finns en uppsättning betygskriterier och att eleven efter en nivå får ett betyg i ämnet, vilket sedan ersätts när eleven efter nästa nivå får ett nytt betyg i ämnet.
- Kompensatorisk betygssättning ska införas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå samt kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå.
- Ytterligare ett underkänt betygsslag, Fx, ska införas i grundskolan, specialskolan, sameskolan, för grundskoleämnena inom gymnasieskolans introduktionsprogram samt i gymnasieskolan, och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Införande planeras att införas i två steg. Utredaren föreslår att kompensatorisk betygssättning och ytterligare ett underkänt betyg i betygsskalan införs hösten 2022. Förslagen gynnar eleverna men kräver inte någon omfattande implementering. Det mer omfattande förslaget om ämnesbetyg kräver enligt utredaren att huvudmännen behöver mer tid och föreslås därför införas till hösten 2024.

Ekonomisk planering

Barn- och utbildningsnämnden planeras få en uppräkning om 4,9 % av budgetramen inför 2021. Löne-

posterna planeras räknas upp med 2 % och övriga poster med 1,3 %. Sannolikt kommer lönerna öka mer än uppräkningsvilket får till följd att nämnden kan finansiera färre medarbetare. Inom delar av nämndens verksamhet, t ex inom förskolan, är antalet medarbetare en viktig faktor för kvaliteten i den utbildning och omsorg som erbjuds. Ett tillräckligt antal medarbetare, god löneutveckling och en bra arbetsmiljö är avgörande faktorer när arbetskraft ska behållas och rekryteras kommande år.

I övrigt planerar nämnden för ökade hyror under 2021 och planperioden då nya skolan i Östhammar samt nya förskolor i Östhammar och Österbybruk står färdiga. Nya skolan står färdig 2021 och båda förskolorna beräknas nu kunna stå färdiga under 2022 för att tas i bruk 2022-2023. Under planperioden

beräknas också utbyggnationen av Österbyskolan vara färdig, detta kommer inte att innebära någon merkostnad då paviljonger kan sägas upp samtidigt som utbyggnationen tas i bruk.

Nämnden kan under 2021, förutom att ge täckning för ett ökat barnantal i egen förskola, grundskola och grundsärskola, också göra en viss satsning inom egen förskola. Enligt överenskommelse med kommunstyrelsen utökas budgeten för egen vuxenutbildning med 2,5 mkr 2021.

Nämnden har idag ingen information om tänkbar uppräknings 2022-2024 utan inväntar besked från kommunfullmäktige. Nämnden kommer att framföra önskemål om täckning för volymökningar, löneökningar och hyresökningar även kommande år.

RESULTATRÄKNING (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter (+)	84 231	63 831	29 061	29 061	29 061	29 061
Kostnader (-)	-632 438	-624 980	-618 012	-623 865	-623 540	-623 540
varav personalkostnader	-365 280	-359 911	-386 911	-392 764	-396 589	-396 589
varav lokalkostnader	-91 794	-92 093	-101 275	-101 275	-104 775	-104 775
varav övriga kostnader	-175 364	-172 976	-129 826	-129 826	-122 176	-122 176
Nettokostnader	-548 206	-561 149	-588 951	-594 804	-594 479	-594 479

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
100 Politisk verksamhet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-1 104	-1 450	-1 494	-1 494	-1 494	-1 494
130 Övrig politisk verksamhet						
Intäkter	0	0				
Kostnader	-320	-15	0	0	0	0

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
330 Kulturskola						
Intäkter	338	460	0	0	0	0
Kostnader	-6 881	-6 976	-6 591	-6 591	-6 591	-6 591
400 Öppen förskola						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-535	-552	0	0	0	0
407 Förskola						
Intäkter	21 038	16 879	13 220	13 220	13 220	13 220
Kostnader	-136 708	-130 057	-134 278	-135 078	-139 378	-140 178
412 Familjedaghem						
Intäkter	2 219	1 200	1 216	1 216	1 216	1 216
Kostnader	-16 592	-13 624	-13 881	-13 881	-13 881	-13 881
415 Öppen fritidsverksamhet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-36	-245	0	0	0	0
425 Skolbarnsomsorg						
Intäkter	10 842	9 496	8 164	8 164	8 164	8 164
Kostnader	-32 749	-30 575	-34 592	-34 592	-34 592	-34 592
435+440 Grundskola inkl förskoleklass						
Intäkter	28 485	16 337	3 200	3 200	3 200	3 200
Kostnader	-260 937	-265 208	-260 996	-261 966	-262 996	-263 966
443 Obligatorisk särskola						
Intäkter	82	285	0	0	0	0
Kostnader	-8 882	-9 862	-10 101	-10 101	-10 101	-10 101
450 Gymnasieskola						
Intäkter	14 050	9 601	3 261	3 261	3 261	3 261
Kostnader	-113 405	-111 521	-106 905	-106 905	-106 905	-106 905
453 Gymnasiesärskola						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-6 406	-6 000	-6 103	-6 103	-6 103	-6 103

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
472 Vuxenutbildning*						
Intäkter	6 266	8 000	0	0	0	0
Kostnader	-23 862	-23 364	-18 235	-18 244	-18 244	-18 244
499 Nämndövergripande						
Intäkter	511	600	0	0	0	0
Kostnader	-23 277	-24 952	-24 729	-28 865	-23 210	-21 440
513 Insatser enl LSS o LASS						
Intäkter	403	973	0	0	0	0
Kostnader	-743	-579	-45	-45	-45	-45
Nettokostnader	-548 206	-561 149	-588 889	-594 804	-594 479	-594 479

Investeringsbudget

Barn- och utbildningsnämnden står för stora utmaningar vad gäller egna investeringar kommande år. I den nu (juni 2020) antagna preliminära budgeten beviljas barn- och utbildningsnämnden 6,5 mnkr 2021, 2,5 mnkr 2022 och 4,5 mnkr 2023 och 2024. Problem kommer att uppstå 2022 då möbelinvesteringar behöver göras i de två nya förskolorna, preliminärt 4 mnkr.

För att göra det möjligt att hålla lagd investeringsbudget totalt under planperioden planerar barn- och utbildningsnämnden nu för investeringar om 4,5 mnkr per år 2021-2024. Det är en låg budget jämfört med behov och kan få konsekvenser för ute- och innemiljön i förskolor och skolor.

INVESTERINGSBUDGET NETTO (TKR)	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Nya skolan Östhammar	4 000	0	0	0
Ny förskola Österbybruk	0	2 000	0	0
NY förskola Östhammar	0	2 000	0	0
Återinvestering öv verksamheter	500	500	500	500
Återinvestering förskola	0	0	1 500	1 500
Återinvestering grundskola	0	0	2 500	2 500
Summa	4 500	4 500	4 500	4 500

Socialnämnden

Verksamhetsområde

Socialnämnden ska utifrån behov, lagstiftning och ekonomiska förutsättningar erbjuda insatser till Östhammars kommuns invånare. Insatserna ska stimulera individen till ett självständigt, värdigt och tryggt liv i gemenskap med andra. Därutöver ska individen känna sig trygg i hur service och omvårdnad tillgodoses.

Socialnämndens huvuduppgift är att erbjuda enskilda och familjer stöd i sin livsföring, tillhandahålla en god vård och omsorg för äldre och personer med funktionsvariationer. Enligt gällande lagstiftning ska den enskildes rätt till stöd och bistånd prövas. Socialnämndens beslut ska vara rättssäkra och tydliga.

Socialnämndens verksamhet omfattar:

- individ- och familjeomsorg
- äldreomsorg
- hälso- och sjukvård
- stöd till personer med funktionsvariationer
- uppsökande, förebyggande och öppna insatser
- färdtjänst
- hjälpmedel
- bostadsanpassning

Planeringsförutsättningar

Ökat tryck på kommunala välfärdstjänster

Enligt Statistiska Centralbyråns (SCB) framtidsprognos förväntas Sverige 2024 ha en befolkning på 10.7 miljoner invånare. De två största anledningarna är en äldre befolkning och större invandring. Den snabba befolkningsökningen kommer sätta en stark press på kommunsektorn och resultera i nya utmaningar. Ökningen är extra påfrestande så till vida att den främst sker i de åldersgrupper där behovet av välfärdstjänster är som störst och

bidraget till dess finansiering minst. Detta innebär att socialnämndens välfärdstjänster behöver utökas och förändras.

Den demografiska utvecklingen ger också ett ökat tryck på Region Uppsalas specialiserade vård, som anpassas till nya förutsättningar, vilket spiller över på kommunens verksamheter. Se Samverkan/regionalisering.

Det är inte konstigt att förväntningarna på välfärdstjänsterna ökar när människors ekonomi förbättras och när informationen, kunskapen och tillgängligheten ökar. Med ökad utbildning och ökad jämlikhet har auktoritetstron minskat. Allt fler törs uttrycka sina synpunkter och sina förväntningar. Ny teknik har skapat nya arenor, vilket ytterligare skruvar upp förväntningarna på tillgänglighet och snabbhet. Digitaliseringen med ständig uppkoppling till internet och sociala medier erbjuder nya möjligheter för människor att bygga relationer, få insyn i och påverka händelser. Detta kräver en mer effektiv verksamhet, för att möta upp medborgarnas förväntningar. Större medvetenhet om rättigheter till stöd och högre kravställning från brukare och anhöriga påverkar också efterfrågan på tjänsterna inom socialförvaltningens verksamhetsområde.

Behovet inom LSS-området har ökat under en period och förväntas fortsätta öka. Personer med funktionsnedsättning eller multisjukdom har tillgång till god vård och lever längre än tidigare. De vill kunna leva självständigt (utanför familjen) och fler söker eget boende samt sysselsättning, exempelvis inom daglig verksamhet. I dagsläget belastas nämnden med flera ej verkställda beslut som gäller behov av kontaktperson, eget boende (med stöd) och boende i gruppboende.

Samverkan/Regionalisering

Region Uppsala och kommunerna samverkar kring Effektiv och nära vård, ENV 2030. Valfärdsuppdraget har vidgats och förändrats, vilket ställer högre krav på kommunen att kunna ta emot allt sjukare personer med kort varsel. Att arbeta med samma individer, men i olika faser av vårdkedjan, ställer stora krav på en väl fungerande och reglerad samverkan. En viktig förutsättning för samverkan är att det finns ett tydligt gemensamt mål.

Denna samverkan kommer att kräva en utveckling av hemtjänst, hjälpmedel, korttidsplatser och hem-sjukvård i ordinärt boende. Detta då satsningen innebär att flytta resurser och ansvar från slutenvård till primärvård, vilket ställer ökade krav på arbetet med stöd i hemmet

Digitalisering

Vårt samhälle genomgår ett snabbt teknikskifte och det finns många möjligheter inom socialnämndens verksamhetsområden att följa med på resan. Det är av stor vikt att känna av hur efterfrågan och acceptansen för nya tjänster ser ut hos brukarna och att tjänster utvecklas med brukarens behov och upplevelse i centrum. Nya system, tjänster och arbetssätt kräver ofta nya kompetenser, dels för att utveckla tjänster med brukarens behov i fokus och dels för att hantera systemet när de är igång.

Kompetensförsörjning

Socialnämnden lider redan idag brist inom vissa kompetenser och situationen kommer kontinuer-

ligt att försvåras i takt med att andelen äldre ökar i kommunen och med det efterfrågan på kommunens välfärdstjänster. Socialnämnden kommer att behöva arbeta intensivt för att behålla och nyrekrytera socionomer, sjuksköterskor, kvalificerade beteendevetare och arbetsterapeuter. De resurser som finns tillgängliga måste användas mer effektivt samtidigt som arbetet med att skapa en god arbetsmiljö på sikt kan sänka såväl personalomsättning som sjuktal.

Jämlik socialtjänst

Vid den senaste uppföljningen av insatser för brukare i ordinärt boende samt särskilt boende visade det sig att insatserna såg olika ut beroende på kön. Det kan innebära att kvinnor och män inte i lika stor utsträckning får insatser utifrån sina behov. Socialförvaltningen behöver använda resultaten från uppföljningarna för att utveckla verksamheten till en mer jämlik socialtjänst.

Nationell styrning

Den statliga styrningen av kommuner och regioner har ökat i omfång, komplexitet och detaljeringsgrad under de senaste decennierna. Detta medför till att socialnämndens verksamhetsområden måste förhålla sig till förändringar i lagstiftning, handlingsplaner eller andra prioriterade överenskommelser som exempelvis psykisk hälsa och god och nära vård, vilka skall ske i nära samverkan med hälso- och sjukvården. Den nationella styrningen är en vägledning i vilka områden som måste prioriteras.

Nyckeltal

Nyckeltal	2019	2020	2021
Befolkning	22 250	22 391	22 529
Befolkning, 80+	1 550	1 581	1 621
Arbetslöshet (procent)	3,9	3,8	
Personalkontinuitet, antal personal som en hemtjänsttagare möter under 14 dagar	15	15	

Volym	2019	2020	2021	2022
Särskilt boende: Antal belagda platser	222	225	225	225
Särskilt boende: Antal platser särskilt boende	234	234	234	234
Särskilt boende: Bruttokostnad exkl. lokal (tkr)	111 505	116 840	116 576	119 656
Särskilt boende: Bruttokostnad/pl/dygn exkl. lokal (kr)	1 376	1 423	1 419	1 457
Korttidsboende: Antal platser	14	14	13	13
Korttidsboende: Bruttokostnad exkl. lokal(tkr)	12 165	12 748	10 768	11 059
Korttidsboende: Bruttokostnad/plats/år/dygn exkl. lokal (kr)	2 381	2 495	2 269	2 330
Ordinärt boende: Antal utförda timmar	138 654	154 752	165 000	175 926
LSS: Personlig assistans, antal	29	29	32	32
LSS: Personer med LSS-insats, antal	162	156	166	171
LSS: Boende i gruppboende, antal	34	34	34	34
LSS: Bruttokostnad gruppboende exkl lokal (tkr)	30 257	30 229	-	-
LSS: Bruttokostnad gruppboende/pl/dygn (kr)	2 472	2 469	-	-
LSS: Boende i serviceboende, antal	11	11	29	29
LSS: Bruttokostnad serviceboende exkl lokal (tkr)	3 160	3 000	-	-
LSS: Bruttokostnad serviceboende/pl/dygn (kr)	859	758	777	796
IFO: BoU placeringar familjehem, antal	19	18	18	18
IFO: BoU placeringar familjehem, pl/dygn (kr)	688	760	760	760
IFO: BoU placeringar konsultstödda familjehem, antal	11	5	3	-
IFO: BoU placeringar konsultstödda familjehem, pl/dygn (kr)	1 900	1 798	1 800	1 800
IFO: BoU placeringar HVB/stödboende	4	4	4	4

Volym	2019	2020	2021	2022
IFO: BoU placeringar HVB/stödboende, pl/dygn (kr)	5 249	2 717	2 700	2 700
IFO: ensamkommande placeringar familjehem, antal	10	8	5	3
IFO: ensamkommande placeringar familjehem, pl/dygn (kr)	760	770	770	770
IFO: ensamkommande placeringar konsulentstödda familjehem, antal	5	3	-	-
IFO: ensamkommande placeringar konsulentstödda familjehem, pl/dygn (kr)	2 025	1 633	1 633	1 633
IFO: ensamkommande placeringar HVB/stödboende, antal	19	11	7	3
IFO: ensamkommande placeringar HVB/stödboende, pl/dygn (kr)	2 844	4 927	4 000	4 000

Målarbete utifrån de strategiska inriktningsområdena

En attraktiv och växande kommun

Förvaltningen kommer att arbeta med nämndens mål om att vara en attraktiv arbetsgivare. För att klara kompetensförsörjningen kommer förvaltningen bland annat att arbeta med ett aktivt och nära ledarskap och tydliggöra medarbetarskapet. Förvaltningen behöver även intensifiera arbetet med att minska sjuktalen utifrån Sunt arbetsliv, ett material som ger inspiration och verktyg för en bättre arbetsmiljö. Det i sig kommer att kunna minska personalomsättningen genom att medarbetare kommer att känna sig mer delaktiga i sitt arbete och väljer att stanna i kommunen. Förvaltningen behöver fortsätta att vara synlig vid utbildningsmässor, skolor osv för att marknadsföra nutidens- och framtidens bristyrken.

Arbetsmiljöarbetet bedrivs systematiskt utifrån ett fast årshjul.

En hållbar kommun

Förvaltningen kommer i arbetet med att nå nämndens mål följa och analysera andelen återaktualiseringar för grupperna barn och unga, missbruk och försörjningsstöd.

En handlingsplan för "Trygg och hållbar äldreomsorg i Östhammars kommun" har tagits fram hösten 2020 på uppdrag av socialnämnden. Arbetet med handlingsplanen förväntas ge effekt 2021. Socialnämnden ska säkra jämlika och goda möjligheter för de äldre i vår kommun så att de kan känna sig trygga, få rätt insatser i rätt tid och omfattning.

Nya arbetsätt och översyn av myndighetsbeslut ska kunna ge en effektivare verksamhet och förebygga behov av insatser.

Byte av den fossildrivna fordonsflottan pågår kontinuerligt och andelen elbilar ska öka för att minska negativa miljökonsekvenser. Socialförvaltningens medarbetare uppmanas följa Östhammar kommuns resepolicy, vilket innebär att i första hand överväga om resan ens är nödvändig. För att värna

miljön ska digitala möten övervägas. Bilen är dock ett viktigt färdmedel inom hemvården på grund av kommunens areal och demografi.

En lärande kommun

Kompetensutveckling av chefer att leda i förändring samt ge alla våra medarbetare ett utvecklande medarbetarskap. En ökad samverkan där allt vi gör ska präglas av största nytta för kommunen och medborgarna. Förvaltningen behöver bli mer nytänkande som präglas av en ökad förändringskultur.

Förbättrad skolframgång och det livslånga lärandet är framgångsfaktorer för minskat utanförskap och en god kompetensförsörjning. Socialförvaltningen har ett stort ansvar att samverka med Barn- och utbildningsförvaltningen så att barn och ungdomar får de bästa förutsättningar de kan få för en god utbildning. Utveckling av Närvårdsarbetet behöver ha mer fokus.

En öppen kommun

Öppenhet för socialnämnden handlar om att bjuda in till medborgardialoger kring viktiga frågor, tillhandahålla lättillgängliga tjänster för engagemang, skapa insyn i förvaltningens verksamheter och ha en god och ändamålsenlig tillgänglighet. Verksamheten behöver öka individens kunskaper om hur de kan framföra sina åsikter och klagomål. Arbetet med Klarspråk, det vill säga myndighetstexter skrivna på ett enkelt och begripligt språk ska fortsätta. Socialnämnden identifierar ett behov av individens medbestämmande och inflytande inom dess verksamhetsområden

Utveckling av synpunktshandlingarna är en viktig del för att kunna tillvarata invånarnas synpunkter. Ett arbete för att underlätta handläggningsprocessen har påbörjats och förväntas effektivisera processen för socialnämndens synpunktshandling.

Nämndens mål och styrtal

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2020
En attraktiv och växande kommun	Socialnämnden ska vara en attraktiv arbetsgivare	Helhetsintrycket av vår organisatoriska och sociala arbetsmiljö ska förbättras	82
		Sjuktalen ska minska	8 %
		Personalomsättningen ska minska	10 %
En hållbar kommun	Socialnämnden ska vara en effektiv verksamhet	Nettokostnadsavvikelse individ- och familjeomsorg, (%) ska minska	-8 %
		Köp av individ och familjeomsorg totalt, andel (%) ska minska	22 %
		Brukarbedömning IFO totalt - helhetssyn, andel (%) ska öka	87 %
		Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%) ska bibehållas	93 %
		Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%) ska öka	87 %
		Kostnad äldreomsorg, kr/inv 80+ ska minska	229 000
		Andel invånare 80+ som inte har någon biståndsbedömd insats av socialförvaltningen ska öka	75 %
		Nettokostnadsavvikelse LSS, (%) ska minska	0 %

Verksamhetsförändringar, konsekvenser och uppdrag 2021

Socialnämnden gav förvaltningen i uppdrag vid sammanträdet den 17 juni 2020 att ta fram en handlingsplan för en Trygg och hållbar äldreomsorg i Östhammar. Handlingsplanens syftes- och målformulering är att rätt insatser, i rätt tid och i rätt omfattning ska finansieras via en omfördelning av existerande resurser från reaktiva och mindre effektiva insatser för målgruppen äldre till tidiga och mer effektiva insatser till samma målgrupp.

Översynen av förvaltningsorganisationen i Östhammars kommun har inneburit att kommunen organiseras i en förvaltning med fyra sektorer. Därmed kommer socialförvaltningen att kallas sektor Omsorg från och med första januari 2021. Förändringen innebär att daglig verksamhet kommer ingå under sektor Omsorg samt att verksamhetsstödet samlas inom en egen sektor.

Verksamheten 2022 - 2024

Genom åren har antalet bestämmelser och detaljeringsgraden i Socialtjänstlagen (2001:453) ökat. Mycket av socialtjänstens kraft har lagts ned på ärendestyrd myndighetsutövning. Det har bland annat inneburit att det långsiktiga och strukturellt förebyggande arbetet har fått stå tillbaka. Detaljreglering och olika riktlinjer har minskat professionens handlingsutrymme och försvårat individuell bedömning. Med anledning av detta gav regeringen i uppdrag att genomföra en översyn av nuvarande Socialtjänstlagen. I utredningen "Framtidens socialtjänst" (SOU 2017:03) föreslås att en reviderad Socialtjänstlag ska återgå till en målinriktad ramlagskaraktär som ger kommunerna bättre möjligheter att utveckla metoder och arbetssätt på basis av egen kunskap och egna erfarenheter. Slutbetänkandet överlämnades till socialministern den 26

augusti 2020 och författningarna föreslås träda i kraft 1 januari 2023.

Förslagen innebär att ett förändringsarbete inom socialnämndens verksamheter måste initieras för att uppfylla förslagen i utredningen. Förslagen ska höja kvaliteten utan att leda till ökade kostnader, ta ställning om det behövs en särskild äldre- och se över om "skälig levnadsnivå" är ett ändamålsenligt begrepp vid insatser för äldre. Behovet av barnrättsperspektivet har förtydligats i lagstiftningen och kommer att ytterligare förtydligas.

Vissa förslag påverkar socialtjänstens sätt att arbeta och socialnämndens möjlighet till delegering. Det gäller t.ex. förslagen om att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara lättillgänglig, att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet, samt att insatser får tillhandahållas utan föregående individuella behovsprövningar. Det kommer finnas ett behov till revidering av socialnämndens delegationsbestämmelser. Vidare kommer flera av förslagen kräva förändrade rutiner och riktlinjer för att uppfylla nya kravställningar och målformuleringar. Sänkta trösklar och mindre kontroll inom socialtjänsten är nya ledord i den nya utredningen. Detta kan innebära att socialnämndens verksamhetsområden kan få ändrade arbetsätt i handlägningsprocesserna för att leva upp till lagens nya innehåll.

I januari 2019 presenterades LSS-utredningens förslag till förändringar. I utredningen föreslår regeringen tre nya LSS-insatser: Personlig service och boendestöd, personligt stöd till barn samt förebyggande pedagogiskt stöd. Vidare föreslår man att ledsagarservice ska bli en del av insatsen personlig service och boendestöd och att staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans. Om förslagen genomförs beräknar utredningen att statens

kostnader kommer att minska och att kommunernas kostnader ökar. Utredningen föreslår att den nya lagen träder i kraft den 1 januari 2022.

Kommunen saknar bostäder med särskild service enligt 9 § 9p. LSS och kommer därför behöva investera i nyetablering.

Ekonomisk planering

Föreslagen budget innebär en ramtilldelning som för år 2021 överstiger prognostiserat utfall år 2020 med ca 13 miljoner kronor. Trots en relativt stor förstärkning av budgeten till 2021 bedömer nämnden att målet med budget i balans år 2021 medför

behov av fortsatt arbete med strukturella förändringar av förvaltningens verksamheter. Det kommer utöver strukturförändringar fortsatt finnas behov av effektiviseringsarbete inom befintlig verksamhet. Förändringstrycket kommer både från demografikutvecklingen inom äldreomsorgen och ett ökat behov inom funktionsvariationsområdet.

Det finns också effektiviseringspotential inom hyreskostnader samt produktionskostnader för mat. Inom samtliga av dessa områden krävs en samverkan inom hela kommunen för att anpassa kostnader till verksamhetens behov.

RESULTATRÄKNING (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter (+)	191 038	162 676	180 051	183 652	187 325	191 073
Kostnader (-)	-687 592	-657 327	-705 525	-716 401	-729 249	-742 497
varav personalkostnader	-388 429	-378 768	-398 819	-404 907	-412 098	-419 514
varav lokalkostnader	-60 070	-59 998	-63 823	-64 797	-65 948	-67 134
varav övriga kostnader	-239 093	-218 561	-242 883	-246 697	-251 203	-255 849
Nettokostnader	-496 554	-494 651	-525 474	-532 749	-541 924	-551 424

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Förvaltningsövergripande						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-52 415	-55 815	-57 522	-58 308	-59 299	-60 325
Myndighet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-200 484	-212 114	-238 904	-245 716	-249 893	-254 218
Produktion						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-243 654	-226 722	-229 048	-235 725	-239 732	-243 881
Nettokostnader	-496 553	-494 651	-525 474	-539 749	-548 924	-558 424

Investeringsbudget

Ofördelade medel bl.a. för investeringsbehov gällande gemensamhetsutrymmen på särskilt boende inkluderande sängar och övriga inventarier.

Hjälpmedel Årligt investeringsbehov för inköp av rullstolar.

Digitalisering Investeringsmedel till exempelvis införandet av E-tjänster inom förvaltningen.

Investeringar i nya boenden för möbler och övriga investeringar.

INVESTERINGSBUDGET (TKR)	BUDGET TOM 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Ofördelade medel		700	700	1 200	1 200
Hjälpmedel		700	700	700	700
Digitalisering		400	400	400	400
Investeringar nya boenden		500	500		
Inv i Spol o diskdesinfektorer	1 200				
Summa		2 300	2 300	2 300	2 300

Bygg- och miljönämnden

Verksamhetsområde

För Bygg- och miljönämnden i Östhammars kommun är den långsiktigt hållbara tillväxten i fokus. Detta genomförs genom att handlägga ärenden inom plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen, miljöbalken, livsmedelslagstiftningen, alkohollagen, tobakslagen samt lagen om handel med vissa receptfria läkemedel.

Verksamheten är till för invånare, företag, föreningar och fastighetsägare i kommunen samt besökare. Idag och i framtiden.

Nämndens arbete utgår från lagstiftningen som ram och förutsättning, med målsättningen att det alltid ska märkas för vem vi är till. Vi kallar detta för det dubbla perspektivet och vi uppfattar att vårt uppdrag är avgörande för både kommunens attraktivitet och tillväxt. För nuvarande och kommande generationer.

Planeringsförutsättningar

Östhammars kommun har under större delen av 2000-talet kännetecknats av en svagt nedåtgående befolkningstrend, men upplevt en vändning på senare år och har idag en växande folkmängd. Detta framförallt genom ett starkt flyttnetto gentemot övriga landet. Samtidigt har nettoinvandringen kontinuerligt bidragit till en ökad befolkning, inte minst i början av millenniet men även de senaste åren. Sett över hela 2000-talet får befolkningsutvecklingen beskrivas som stabil.

Utvecklingen på arbetsmarknaden i Östhammars kommun står delvis i kontrast till befolkningsutvecklingen i kommunen. Den lokala tillväxten av jobb höll fram till 2013 jämn takt med riket, men utvecklats svagare därefter. Den lokala arbetsmarknaden har präglats av stagnation sett till innevarande decennium och tendens till nedåtgående trend

under de senaste åren. Något som bland annat beror på att Dannemora Mineral, som omfattade drygt 200 årsarbeten inklusive leverantörer, gick i konkurs år 2015.

Antalet förvärvsarbetande (sysselsatt nattbefolkning) har haft en mer kontinuerligt uppåtgående trend, men totalt sett ändå utvecklats svagare än efterfrågan på arbetskraft i kommunen. Något som inneburit att antalet arbetstillfällen per invånare som bor i kommunen fortsatt stiga, fram till de senaste årens nedgång på den lokala arbetsmarknaden. Från att under en period utvecklats klart starkare som arbetsplats- än som boendekommun framstår Östhammars kommun idag, till följd av ett ökat bostadsbyggande och ombyggnad av väg 288, ha stärkt sin ställning inom boende. Närheten till framför allt Uppsala men också Stockholmsregionen är här avgörande för kommunen, men kräver riskvilliga byggherrar och bra kommunikationer för att utmytna i lokal befolkningstillväxt.

Självfinansieringsgraden i delar av verksamheten har gått ner - och förväntas fortsatt gå ner - som en direkt följd av kommunens utsatta VA-situation. Kortfattat kan sägas om detta att flera av kommunens reningsverk utnyttjas till sitt kapacitetstak och att dricks-vattenförsörjningen är mycket ansträngd i flera av kommunens tätorter.

På flera orter (bl.a. i Östhammar, Öregrund och Alunda) är situationen så akut att mycket få (om ens några) ytterligare nya abonnenter kan anslutas. Detta för med sig att de större (inkomstbringande) byggloven minskar dramatiskt och att möjligheterna att utveckla nya detaljplaner begränsas.

För att råda bot på situationen har Kommunfullmäktig dels beslutat om en överföringsledning från Örbyhus, via Österbybruk till Alunda av dricksvatten, dels beslutat stärka kapaciteten i reningsverket i Alunda. Under slutet av 2021 beräknas frågan om

kapacitetsbegränsningar i Alunda med anledning av detta vara löst.

Nämndens verksamhet utförs av Sektor Samhälle som är den del av kommunens nya organisation där kommunens samhällsutvecklande uppgifter samlats. Den nya organisationen syftar till att stärka det samlade samhällsutvecklande arbetet, så att kommunen ges förutsättningar att fortsätta utvecklas till en attraktiv och växande kommun.

Det samhällsutvecklande arbetet omfattar – förutom det som beskrivs i avsnitt 1 ovan – även av verksamhet inom det attraktivitetshöjande området, mark- och fastighetsutveckling samt övriga insatser för att stärka den hållbara tillväxten. En konsekvens av detta är bl.a. Sektor Samhälle rapportera såväl till kommunens Bygg- och Miljönämnd, som till Kultur- och Fritidsnämnden och direkt till Kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsens arbetsutskott har i juni 2020 valt att föreslå en förstärkning av Bygg- och Miljönämndens budgetram. Skälet till detta är att nämnden dels ska ge privatpersoner och verksamhetsutövare möjlighet till självriktelse vid anmälda miljötillsynsärenden, dels att nämnden ska fortsätta stärka upp det NKI-höjande arbetet.

Ledningsinsatser genomförda av Samhällsbyggnadsförvaltningen har även – av Kommunstyrelsens arbetsutskott - föreslagits en budgetförstärkning för att överta några av de personalkostnader som täckts in genom Mervärdesavtalet.

Bygg- och miljönämnden har till följd av tillfällig lagstiftning med anledning av Covid-19-pandemin tillförts arbetsuppgifter. Det handlar bl.a. om tillsyn enligt smittskyddslagen. Hur dessa arbetsuppgifter och hur pandemin fortsatt kommer utveckla behov av tillsyn från bygg- och miljönämnden är i skri-

vande stund alltjämt oklart. Sannolikt är dock att den förändring som Covid-19 inneburit knappast kommer innebära några lättnader när det gäller kommunernas myndighetsutövning kopplat till miljö- och hälsoområdet.

En annan – kanske mer oväntad – effekt av Covid-19-pandemin är att antalet bygglov ökat under andra kvartalet 2020. Det har i första hand handlat om mindre om- och tillbyggnader, vilket i sig skapat ett märkbart tryck på nämndens bygglovsverksamhet. Huruvida detta är en tillfällig trend eller inte återstår alltjämt att se.

Nyckeltal

Nämndens styrtalet är

- Byggrätter (med målet att ha 600 totalt i kommunen)
- Industritomter att erbjuda i varje tätort
- Detaljplaner tar max 24 månader
- Översiktsplanen fastställd 2021
- Bygglovsansökan tar max 15 veckor från det att ansökan kommit in till dess att beslut meddelats den sökande
- NKI över 75 (bygglov, livsmedelstillsyn) resp. över 70 (hälsoskydd, miljöskydd, serveringstillstånd)
- Inventerade enskilda avlopp fler än 350 under året

Nämnden har inte uttryckt några särskilda nyckeltal, som man avser att följa. Några som nämnden överväger – kopplat till nämndens ambitioner – är

- Svenskt Näringslivs företagsklimatranking
- Personalomsättning
- Sjukfrånvaro
- Antal pågående resp. lagkraftvunna detaljplaner
- Antal inkomna bygglovsansökningar, handlagda byggnämningar resp. bygglovsansökningar

- Antal handlagda strandskyddsdispenser, varav bifallna (resp. överprövade av länsstyrelsen)
- Vattenkvalité i fjärdar och vikar
- Svarsfrekvens NKI-mätning, Bygglov
- Ärenden med kompletteringar, Måltal 2020: 50

Volymer

Volymer	2019	2020	2021	2022
Byggrätter i färdigställda detaljplaner (antal)	921			
Industritomter att erbjuda i varje tätort				
- Alunda (antal)	6			
- Gimo (antal)	4			
- Öregrund (antal)	3			
- Österbybruk (antal)	5			
- Östhammar (antal)	5			
Bygglov (antal)	357			
Bostäder med slutbesked (antal)	102			
Inventerade enskilda avlopp (antal)	373			

Målarbete utifrån de strategiska inriktningsområdena

En attraktiv och växande kommun

Utifrån kommunens strategiska inriktningsområden har bygg- och miljönämnden valt att fokusera på målformuleringen att::

- Skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun –ekonomiskt, socialt- och miljömässigt.

Nämnden vill med detta samtidigt markera att hållbarhetsperspektivet ska bidra till attraktivitet och tillväxt. Och tvärtom.

Tidigare har det kunnat höras ett motsatsförhållande mellan de båda perspektiven. Genom att markera att de båda perspektiven ska bidra till varandras positiva utveckling, sätts samtidigt tonen för hur förvaltningen ska arbeta och för hur kommunen vill uppfattas.

Det är helt avgörande att alla medarbetare i den nya organisationens Sektor Samhälle ges möjlighet att förstå att varje enskild insats i vardagen tydligt bidrar till uppfattningen av kommunen, såsom attraktiv och växande.

För att säkerställa just detta genomförs bl.a. följande insatser:

- Rutiner kring bemötande, attityd och återkoppling
- Tydlig överlämning vid handläggarbyte, myndighet
- Välkomstbrev till nya/nyetablerade verksamheter
- Ringa i samband med besked i negativ riktning
- Enkelt att följa sitt myndighetsärende
- Tydliggöra förväntningar på varandra – lätt att göra rätt

- Aktiv synpunktshantering
- Möjlighet till avgiftsfri rättelse i vissa miljöärenden
- Rättselsetrappan
- Rådgivning i tillsynsarbetet. Lätt att förstå lagkrav
- Snabbare handläggning av miljöärenden
- E-tjänster för anmälningspliktiga verksamheter m.m.
- Stärkt effektivitet och tillgänglighet hos myndigheten
- Tydlig information för företagare på kommunens hemsida

En hållbar kommun

Bygg- och miljönämndens målformulering utgår från en hållbar samhällsutveckling och vi har därför valt att styra målet parallellt mot två av kommunens strategiska inriktningsområden. Dels i stycket ovan "En attraktiv och växande kommun" men även här inom området "En hållbar kommun".

Färskt vatten att konsumera och en effektiv avloppsrening är grundläggande infrastruktur, som vi lärt oss att ta för givet i ett välfärdssamhälle. Bakom detta ligger bl.a. goda tekniska lösningar, kostsamma investeringar och underhållsarbeten samt en tillsyn med hög kvalitet. Östhammars kommun upplever idag svårigheterna som kommer i spåren av att tillväxtsamhällen inte har obegränsad tillgång till dricksvatten och/eller att avloppsreningen inte klarar av den belastning som samhället tillför.

Nämnden vill därför att såväl tillsynsbehovsutredningar som tillsynsplaner speglar det behov av kraftfulla insatser som krävs för att säkerställa långsiktigt hållbara förutsättningar för tillväxt i detta avseende.

Nämndens mål och styrtal

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2021
En attraktiv och växande kommun	Bygg- och Miljönämnden ska skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun - ekonomiskt, socialt och miljömässigt	Nöjd Kund Index (NKI) för bygglovsärenden.	75
		Nöjd Kund Index (NKI) för miljö- och hälsoskyddsärenden	70
		Nöjd Kund Index (NKI) för serveringstillståndsärenden	70
		Nöjd Kund Index (NKI) för ärenden enligt livsmedelstillsyn	75
		En effektiv detaljplaneprocess	24
		En effektiv bygglovsprocess	15
En hållbar kommun	Bygg- och Miljönämnden ska skapa förutsättningar för hållbar samhällsutveckling i Östhammars kommun - ekonomiskt, socialt och miljömässigt	Antal inventerade avlopp per år.	350
		Livsmedelstillsyn	100 %
		Miljötillsyn	100 %
		Planberedskap bostäder (antal bostäder)	600
		Planberedskap kommersiella ändamål (antal orter)	5

Verksamhetsförändringar, konsekvenser och uppdrag 2021

2020-års två fokuserade insatsområden kommer även under 2021 bilda utgångspunkt för nämndens fokus. Dessa två områden är:

- Lean och systematiska förbättringar, vilket inkluderar ledaruppdraget, synen på det värde som skapas i verksamheten, individens personliga utveckling och ansvar samt ett betydligt mer standardiserat arbetssätt. Vi har fortfarande långt kvar till en högkvalitativ organisation med hög effektivitet, vilket märks både på NKI och i vår synpunktshantering.
- Systematiskt arbetsmiljöarbete. Detta omfattar

dels ronderingar och genomförande av handlingsplaner kopplade till arbetsplatsens miljö (organisatoriskt och socialt, kränkande särbehandling, arbetsbelastning m.m.), dels insatser för att skapa förutsättningar för mer långsiktigt uthållig verksamhet. Bakgrunden är att verksamheten historiskt belastas med en mycket hög personalomsättning, vilket inte minst påverkat förutsättningarna att hålla en kostnadseffektiv verksamhet. 2020-års insatser på området har gett goda kortsiktiga resultat. Fortfarande är dock mycket i de vardagliga rutinerna kopplat till arbetsmiljöarbetet kvar att sättas ordentligt. Detta gäller inte minst fördjupad samverkan med grannkommunerna för att i samverkan ska-

pa en mer robust organisation. I tillägg till detta avser alltså Bygg- och Miljönämnden – och den nya Sektor Samhälle - under 2021 förstärka det attraktivitetshöjande arbetet såsom beskrivet under punkt 3.1 ovan. En fördjupad bild av vad insatserna konkret innebär, tidsplan för insatserna och konstaterade effekter redovisas löpande på kommunens hemsida och i nyhetsbrev.

Verksamheten 2022 - 2024

Under resterande tid av mandatperioden ser vi ett än mer fördjupat samarbete med grannkommuner i vår handläggning av myndighetsärenden. Vi ser även ett djupare samarbete med övriga funktioner inom kommunen - inte minst på det administrativa området.

En viktig framgångsfaktor för ökat kundvärde och effektivare verksamhet blir utvecklingen av digitala tjänster och automatisering. I ett inledande steg tänker vi oss möjligheten till digitala arkiv, vilket helt kommer ställa om våra förutsättningar att leverera en effektivare administration och en ökad kundnytta (inte minst i form av enkelhet och tillgänglighet).

Ekonomisk planering

I kölvattnet efter Corona-pandemin har antalet hanterade bygglov ökat igen under det andra kvartalet 2020. Även efterfrågan på karttjänster har ökat. Vi är nu uppe på de intäktsnivåer som 2020 års tillfälliga ramhöjning på 500 tkr hade som antagande. Av det skälet föreslog KSau i juni 2020 att den tillfälliga ramhöjningen konverteras till en permanent ram.

Under 2021 ökar vi andelen kostnader som skattefinansieras genom att öka budgetramen med 700 tkr. Detta görs för att förändra arbets sättet och öka möjligheten till dialog och rådgivning i myndighetsutövningen. Målet är en förbättring av NKI-resultaten.

De intäktsminskningar på miljöområdet som beslutades för att underlätta överlevnadsförutsättningarna för det lokala näringslivet, antas återgå till en "normalläge" för 2021.

RESULTATRÄKNING (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter (+)	13 165	14 864	14 810	14 810	14 810	14 810
Kostnader (-)	-23 295	-22 240	-23 007	-23 007	-23 007	-23 007
varav personalkostnader	-18 596	-18 163	-18 862	-18 862	-18 862	-18 862
varav lokalkostnader	-613	-627	-635	-635	-635	-635
varav övriga kostnader	-4 085	-3 450	-3 510	-3 510	-3 510	-3 510
Nettokostnader	-10 129	-7 376	-8 197	-8 197	-8 197	-8 197

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
100 Politisk verksamhet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-776	-754	-769	-769	-769	-769
130 Övrig politisk verksamhet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-320	-340	-347	-347	-347	-347
215 Fysisk, teknisk planering						
Intäkter	4 971	6 208	6 332	6 332	6 332	6 332
Kostnader	-8 952	-8 200	-8 352	-8 352	-8 352	-8 352
261 Miljö- och hälsoskydd, myndighetsutövning						
Intäkter	6 995	7 697	7 501	7 501	7 501	7 501
Kostnader	-8 181	-8 129	-8 282	-8 282	-8 282	-8 282
263 Miljö, hälsa o hållbar utveckling						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-151	-195	-199	-199	-199	-199
267 Alkohol tillstånd m.m.						
Intäkter	976	789	805	805	805	805
Kostnader	-913	-852	-868	-868	-868	-868
269 Bygg- och miljö administration						
Intäkter	224	170	172	172	172	172
Kostnader	-3 849	-3 575	-3 991	-3 991	-3 991	-3 991
920 Gemensamma verksamheter						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-151	-195	-199	-199	-199	-199
Summa	-10 129	-7 376	-8 197	-8 197	-8 197	-8 197

Investeringsbudget

Flygfotografering skulle ha genomförts enligt plan under 2020. Detta sköts upp och istället provar vi att använda oss av Lantmäteriets flygfoton istället. Om det faller väl ut kommer vi att kunna stryka posten flygfoto permanent i vår investeringsbudget.

Resterande del av investeringsbudgeten finns tillgänglig till inventarieanskaffning och/eller satsningar för ökad digitalisering.

INVESTERINGSBUDGET, NETTO (TKR)	BUDGET TOM 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Flygfoto	1 500	0	0	0	0
Inventarier	200	200	200	200	200
Summa	1 700	200	200	200	200

Kultur-ochfritidsnämnden

Verksamhetsområde

Enligt reglementet för Kultur- och fritidsnämnden fastslås nämndens uppdrag enligt 1 §:

Kultur- och fritidsnämnden ska verka för en meningsfull fritid för kommunens invånare, som de är nöjda med. I enlighet med de mål, riktlinjer och ekonomiska ramar som fullmäktige anger ansvarar kultur- och fritidsnämnden för följande:

- Ungas mötesplatser
- Stöd till föreningar, studieförbund och övriga organisationer inom nämndens område
- Verksamhet i idrotts-, fritids-, kulturanläggningar
- Verka för att tillgodose behovet av anläggningar och lokaler för kultur- och fritidsverksamhet
- Aktivt friluftsliv
- Stipendier och utmärkelser inom nämndens område
- Biblioteksverksamhet
- Evenemang och samordning av dessa
- Kultur i vård och omsorg
- Offentlig konst
- Kulturarvsfrågor som inte åligger annan nämnd
- Hälsöfrämjande och förebyggande arbete inom folkhälsa
- Regional och statlig samverkan inom kultur- och fritidsområdet
- Finskt förvaltningsområde

Rörande biblioteken ska Kultur- och fritidsförvaltningen (hädanefter förkortat KoF) förvalta och utveckla kommunens biblioteksverksamhet. Litteraturförsörjning inom förströelse- och faktaaliteratur, samt punktvis och långtgående hjälp inom MIK (medie- och informationskunnighet) såsom informationssökning och källgranskning mm åligger förvaltningen. Målgruppen för kommunens bibliotek är samtliga invånare i kommunen, med särskild prioritet för personer med funktionsvariationer,

med annat modersmål än svenska (i synnerhet minoritetsspråkstalande) samt barn och ungdomar.

Kultur och fritidsnämnden ansvarar för föreningsstöd, omfattande dels kontant föreningsbidrag enligt nämndens föreningsbidragsnormer, dels subvention av lokaler som används för föreningarnas verksamhet. I nämndens ansvarområden ingår även rörligt friluftsliv, där de nationella friluftsmålen kan ses som vägledning.

I KoFs verksamhet ingår enheten för fritidsanläggningar, vars område innefattar sim- och sporthallar, ishallar, tempererat utomhusbad, strandbad, Idrotts- och fritidsanläggningar utomhus, friidrottsområden, elljusspår, tennisbanor, mm. Fyra av anläggningarna är bemannade med omkring 15 medarbetare för service och värdskap vid öppettider i t ex bad, gym öppettider, lokalbokning för uthyrning av utrymmen som disponeras av nämnden, på uppdrag av BUN så utförs simskola för elever.

KoF skall tillhandahålla och utveckla ungdomsgårdar, fritidsverksamhet, lovaktiviteter och attraktiva aktiviteter för ungdomar. I detta arbete strävar vi efter att skapa trygga mötesplatser för ungdomar på orten i årskurs 7 till 17 år. Vi strävar efter att erbjuda öppet varje vardagkväll på minst en ort.

Målsättningen för KoF är att erbjuda ett brett kulturutbud med både smalare och mer breda satsningar. Genomförandet ska ske både i egenregi och i samarbete med andra aktörer.

Planeringsförutsättningar

Den stora förändring som hela kommunens organisation står inför när omorganisationen genomförs och övergår i en enförvaltningsmodell kommer att påverka. KoF kommer inte längre att vara en egen förvaltning utan istället organiseras under sektor

samhälle. KoF kommer att drivas under verksamhet Attraktivitet tillsammans med näringsliv, besöksnäring och landsbygdsutveckling. Detta kommer att påverka arbetssätt, prioriteringar och utförande. Förhoppningen är att med gemensamma krafter kunna skapa en högre grad av attraktivitet i kommunen.

Rådande situation med Covid19 påverkar - och kommer att påverka - verksamheten på en mängd sätt, t ex:

- Många äldre och riskgrupper upplever en ökad grad av ofrivillig ensamhet.
- Evenemang som planeras kan inte alltid genomföras.
- Genomförandet av aktiviteter påverkas av riktlinjer kring smittspridning.
- Externa stöd kan komma att stärka budgeten.
- Föreningar kan komma att få problem med deltagande, evenemang och ekonomi.
- Nyrekryteringen till idrotter kan påverkas
- Storbrunn som kulturhus och samlingsplats kan pga utrymmeskäl få svårt att fylla sin roll

Uppdraget är trots rådande situation detsamma och nedanstående ingår i planeringsförutsättningarna:

- Anläggningarna som förvaltningen nyttjar är äldre och deras skick gör att åtgärder krävs på många håll. Detta påverkar ekonomin och prioriteringar kommer därför att behöva göras under perioden. Beläggningsgraden är bitvis låg.
- Ökad andel äldre: Samhällets behov ändras med en åldrande befolkning. Genom aktivt arbete kan folkhälsan påverkas i positiv riktning.
- En förstärkning av rambudgeten riktad till hälsoutveckling kommer att skapa större möjligheter att möta de behov som finns kring ofrivillig ensamhet, stillasittande och psykisk ohälsa.

- Digitalisering: Förvaltningens utbud och erbjudanden behöver följa invånarnas förväntningar och bli mer lättillgängliga digitalt.
- Ungas psykiska ohälsa: Kurvan för ungas psykiska ohälsa är negativ och kommer att kräva prioriteringar inom förvaltningens område.
- Stillasittande befolkning: Förvaltningens arbete måste utöver beslutade målgrupper även riktas till att motverka och förebygga stillasittande.
- Utveckla kulturtillgångar och turism: Kartläggning av kommunens utbud och potential behöver genomföras.
- Ekonomiska förutsättningar: Kommande perioder negativa budgettrend kommer att ställa krav på tydliga prioriteringar vilket kommer att påverka förvaltningens möjliga utbud.

Målarbete utifrån de strategiska inriktningsområdena

En attraktiv och växande kommun

Detta strategiska inriktningsområde har brutits ned till nämndmålet

- Att erbjuda ett attraktivt kultur- och fritidsliv. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att erbjuda ett utbud som har något för alla. Fokusgrupper för kommande period kommer att vara åldrarna 7-20 samt 70+.

Den yngre målgruppen är divergerad och för att nå så många som möjligt kommer förvaltningen att nyttja ett upphandlat appsystem, Speak App, där feedback kan ges snabbt samt önskemål och åsikter tas till vara på ett enkelt sätt. Många unga skulle inte kunna tänka sig att åka på ett fysiskt möte för att framföra sina åsikter, men att snabbt skriva ett meddelande eller svara på en fråga kan vara lättare. Genom detta är förhoppningen att känslan av delaktighet kommer att stärkas.

Ungdomsgårdarna kommer att finnas på alla fem orter men uppstart i Öregrund en kväll varannan vecka under hösten 2020. Lokal i Gimo saknas trots ett års arbete med att hitta lösningar. Det låga intresset i Gimo gör att verksamheten kommer att avvakta att dra igång tills dess att lösning finns. Lovaktiviteterna kommer även fortsättningsvis att vara prioriterade. Arbetet med att kartlägga hur fördelningen av kommunens stöd ser ut avseende genus, åldrar och aktiviteter kommer även att vidareutvecklas för att kunna skapa en attraktiv kommun för flera.

Biblioteket i Gimo är första bibliotek att omvandlas för att skapa ett mer attraktivt rum att mötas och utvecklas i. Förlagan är det arbete Blekinge gjort på sina bibliotek och som fallit väl ut. Bibliotekarierna har tematiska uppdrag med fokus på bl a äldre, barn och unga, digitalisering etc.

På kommunens idrottsanläggningar finns personal med särskilt uppdrag att erbjuda träningsråd och prova-på-tillfällen för målgruppen äldre. Hälsostategiskt planeras flera aktiviteter för att skapa en attraktiv kommun.

Förstärkning i budgeten för att vidareutveckla hälsoarbetet är planerat till 2021.

En hållbar kommun

Detta strategiska område är nedbrutet till nämndmålet

- Att erbjuda en hälsofrämjande, inkluderande och tillgänglig kultur- och fritidsverksamhet.

Under kommande period kommer stort fokus ligga på att skapa anläggningar som kan möta invånarnas önskemål och behov.

Under hösten 2020 kommer politiskt beslut att fattas kring vilka anläggningar som kommunen behöver och var i kommunen de ska finnas.

Arbetet med att tillgängliggöra kommunens anläggningar och bad fortlöper under perioden.

Spontanidrottsplatser och anläggningar med flexibla lösningar är områden som kommer att vara i fokus under kommande period. Flexibla lösningar är också en grundförutsättning för att öka de förhållandevis låga beläggningsgraderna kommunens anläggningar har.

Förvaltningen kommer att arbeta med Upplands idrottsförbund och deras satsning "Rörelseglädje hela livet". Den för hälsoutveckling stärkta budgeten kommer att skapa nya möjligheter för att lyckas med en positiv hälsoutveckling för kommunens invånare

En lärande kommun

Detta mål är i nämnden nedbrutet till

- Att erbjuda och främja arenor för bildning och lärande samt upplevelser som vidgar vyer, inspirerar och ger nya perspektiv
- Skapa en lärande inre organisation genom samarbeten och omvärldsspaning

Biblioteken inbjuder kontinuerligt till föredrag och författarläsningar inom ett brett område. Detta kommer att utvecklas och förhoppningen är att alla bibliotek i högre grad ska upplevas som tydlig samhällsnod i varje ort. Förutsättningen att genomföra dessa påverkas dock av Covid19. En del insatser kommer att få genomföras digitalt. För målgruppen unga är målet att nå så många som möjligt genom att erbjuda en variation i verksamheten på ungdomsgårdar, lovaktiviteter, kulturvecka etc.

Genom att delta i regionala och nationella nätverk skapar förvaltningen bättre förutsättningar för den lokala utvecklingen.

I kommande organisation kommer verksamheten att kopplas ihop med andra delar av kommunen vilket naturligt kommer att leda till lärande och utveckling som förhoppningsvis kommer

Ett långsiktigt samarbete med Uppsala Universitet är inlett där målet är att främja ungas läsupplevelser och genom detta utmana och skapa ett intresse för vidare läsning. Temat har varit demokrati (2019), genusnormativitet och identitet (2020). För 2021 planeras bokval kring främlingsfientlighet och etnicitet.

En öppen kommun

Detta strategiska inriktningsområde är nedbrutet i nämnd till

- Att erbjuda en kultur- och fritidsverksamhet som präglas av delaktighet och uppmuntrar till engagemang

Målgruppen 7-20 år är svår att nå genom våra traditionella metoder. En app är upphandlad (Speak App) och är under implementering. Förhoppningen är att ungdomarna genom denna ska bli delaktiga i högre grad och vilja påverka verksamheten.

Förvaltningen kommer liksom tidigare att genomföra föreningsdialoger. Formen för detta kommer att behöva omprövas då fysiska möten med många närvarande inte är aktuellt. För att hitta vägar att ändå möta föreningar och ta in deras inspel och behov behövs nya arbetssätt.

KoF är en förvaltning som många kommunicerar med och ett mål för verksamheten är att fortsätta arbetet med att bli snabbare och tydligare i de svar som ges. Förvaltningen har rollen som mottagare i många frågor vilket ibland gör ledtiden längre än vi önskar.

Nämndens mål och styrtal

Strategiskt inriktningsområde	Nämndmål	Styrtal	Måltal 2020
En attraktiv och växande kommun	Att erbjuda ett attraktivt kultur- och fritidsliv	(NMI Kultur)	58 %
		(NRI-index Fritid) NRI Region-index	56 %
		Antal besökare på kommunens ungdomsgårdar	
		Antal besökare på samtliga bibliotek	
En hållbar kommun	Att erbjuda en hälsofrämjande, inkluderande och tillgänglig kultur- och fritidsverksamhet	Medellivslängd	83,3
En lärande kommun	Att erbjuda och främja arenor för bildning och lärande samt upplevelser som vidgar vyer, inspirerar och ger nya perspektiv	Antal evenemang där hälsa, samhällsfrågor eller vetenskap är tema	35
		Antal utlån av barn- och ungdomslitteratur	
		Skapa en lärande inre organisation genom samarbeten och omvärldsspaning	
En öppen kommun	Att erbjuda en kultur- och fritidsverksamhet som präglas av delaktighet och uppmuntar till engagemang	Andel unga som svarat på LUPPen	90 %

Verksamhetsförändringar, konsekvenser och uppdrag 2021

Situationen med Covid19 påverkar förvaltningens arbete och kommer sannolikt att göra det under en längre tid framöver. Delaktighet och dialoger som tidigare skett genom möten måste nu genomföras på andra sätt. Det digitala är en nyckel men riskerar att skapa ett utanförskap för de invånare som inte har möjlighet eller kunskap att mötas i dessa kanaler. Det ställer krav på arbetet och medarbetarna att hitta nya vägar att nå ut med den information och verksamhet som erbjuds. Målsättningen är att minska effekterna som Covid19 har på invånare och föreningar, där ensamhet, stillasittande, psykisk ohälsa, problem med nyrekrytering och träningar etc är några av de mest signifikanta. En stärkning i rambudgeten för hälsoutveckling kommer att vara viktig för utvecklingen i dessa frågor.

Kommunens idrottsanläggningar är gamla och det finns ett uppdämt underhållsbehov som budgeten för verksamheten inte kan möta. Under hösten 2020 kommer politiskt beslut tas kring utbud och geografisk placering för framtiden. Detta beslut kommer sannolikt att ge konsekvenser för planering och arbete inom verksamhetens område.

Förvaltningen arbetar med det strategiska ansvaret för kommunens innehav av "kulturfastigheter". Arbetet kommer att fortlöpa under perioden i samarbete med teknisk förvaltning och länsmuséet.

Verksamheten 2022 - 2024

Verksamheten ska fortsätta utveckla arbetet med de nämndmål som beslutats av Kultur- och fritidsnämnden. Arbetet står inför flera stora förändringar under kommande period. Förvaltningen uppför som förvaltning och kommer istället att ingå i sektor samhälle och där samlokaliseras med

besöksnäring, näringsliv och landsbygdsutveckling. Gemensamt ska områdena arbeta med att stärka kommunens attraktivitet. Detta kommer sannolikt att påverka arbetssätt och genomföranden. Samarbetet med de andra delarna ger andra förutsättningar.

De idrottsfaciliteter som förvaltningen har strategiskt ansvar för har en underhållsskuld som måste hanteras med justering i utbud eller budget under kommande period. Detta kommer att påverka verksamheten.

Under perioden 2022-2024 kommer förvaltningen att ha fokus på att arbeta med att kartlägga och göra arbetet med stöd transparent och tillgänglig. Förhoppningen är att de olika typer av stödformer som finns lätt ska kunna sökas och nås digitalt. Kriterier ska vara tydliga och lätta att ta till sig för den sökande. Detta skulle spara arbete på förvaltningen och också göra processer och ansökningar enklare för allmänheten och skapa förståelse och förutsägbarhet.

Med den scen som finns att tillgå på Storbrunn finns en önskan att ha mer aktivitet. Detta påverkas av pandemin och de riktlinjer som pga denna måste följas.

Österbybruks Herrgård och herrgårdsområde är del i nämndens område och arbetet med att skapa ett kulturcentrum på platsen fortlöper. En större scenlokal i Ånghammaren är på idéstadiet för att skapa nya förutsättningar.

Arbetet med kulturfastigheterna som nu är en del av KoFs uppdrag kommer att behöva prioriteras vilket gör att annat kommer att få prioriteras ner.

Under slutet av mandatperioden är målet att ta fram en kulturstrategisk plan för att tydliggöra nämndens kulturpolitiska inriktning.

Ekonomisk planering

RESULTATRÄKNING (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Intäkter (+)	14 876	14 187	13 561	13 561	13 561	13 561
Kostnader (-)	-50 864	-54 142	-55 392	-55 392	-55 392	-55 392
varav personalkostnader	-17 503	-18 436	-19 476	-19 476	-19 476	-19 476
varav lokalkostnader	-14 649	-19 901	-20 400	-20 400	-20 400	-20 400
varav övriga kostnader	-18 712	-15 805	-15 516	-15 516	-15 516	-15 516
Nettokostnader	-35 987	-39 955	-41 831	-41 831	-41 831	-41 831

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
100 Politisk verksamhet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-368	-504	-530	-530	-530	-530
130 Övrig politisk verksamhet						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-197	0	0	0	0	0
220 Näringslivsbefr. åtgärder						
Intäkter	1 032	1 353	0	0	0	0
Kostnader	-1 032	-1 353	-250	0	0	0
230 Turistverksamhet						
Intäkter	5	0	0	0	0	0
Kostnader	-49	-130	-170	-170	-170	-170
263 Miljö, hälsa o hållbar utveckling						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-149	-318	-370	-370	-370	-370

DRIFTBUDGET (TKR)	BOKSLUT 2019	BUDGET 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
300 Allmän fritidsverksamhet						
Intäkter	135	145	137	137	137	137
Kostnader	-5 660	-6 661	-6 873	-6 998	-6 998	-6 998
310 Stöd till studieorganisationer						
Intäkter	0	0	0	0	0	0
Kostnader	-350	-350	-350	-350	-350	-350
315 Allmän kulturverksamhet						
Intäkter	818	160	828	828	828	828
Kostnader	-5 239	-5 613	-6 564	-6 689	-6 689	-6 689
320 Bibliotek						
Intäkter	839	735	850	850	850	850
Kostnader	-13 374	-13 481	-14 010	-14 010	-14 010	-14 010
340 Idrotts- och fritidsanläggningar						
Intäkter	11 357	11 121	11 086	11 086	11 086	11 086
Kostnader	-21 625	-22 594	-22 915	-22 915	-22 915	-22 915
350 Fritidsgårdar						
Intäkter	31	13	0	0	0	0
Kostnader	-2 154	-2 478	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
920 Gemensamma verksamheter						
Intäkter	660	660	660	660	660	660
Kostnader	-666	-660	-660	-660	-660	-660
Nettokostnader	-35 987	-39 955	-41 831	-41 831	-41 831	-41 831

Investeringsbudget

Det finns ännu oklarheter kring viss fördelning i investeringar mellan KoF och Teknisk förvaltning. Detta gör investeringsplanen oklar i vissa delar.

När ny anläggning i Östhammar är uppförd kommer investeringsbehovet i utrustning sannolikt att öka och investeringsplanen måste då revideras.

Bibliotekens arbete med att skapa attraktiva rum kommer att kräva investeringar.

Tillgängligheten på utomhusbaden behöver även fortsättningsvis prioriteras så att badramper, HC-toaletter etc kommer på plats.

INVESTERINGSBUDGET, NETTO (TKR)	BUDGET TOM 2020	BUDGET 2021	PLAN 2022	PLAN 2023	PLAN 2024
Utrustning gym	300	200	200	200	200
Utrustning ungdomsgårdar	200	150	150	150	150
Tillgänglighet bad	200	300	300	300	300
Div sim- och sporthallar	600	350	350	350	350
Interiör bibliotek	500	400	400	400	400
Interiör Storbrunn	300	200	200	200	200
Elljussår ny belysning	1 100				
Summa	3 200	1 700	1 700	1 700	1 700

Östhammars kommun

Stångörsgatan 10, Box 66 • 74221 Östhammar

Tel: 0173-860 00 • E-post: osthammardirekt@osthammar.se

Hemsida: www.osthammar.se • Orgnr: 212000-0290

Sida	I första utskick handling till KS	I uppdaterad handling till KS	text
4		Ordförandes förord	
24	Måltal S4 år 2021 saknas	Måltal S4 år 2021 1,15%	

Sida	I uppdaterad handling till KS	I handling till KF	text
9	("seniären#) antalet seniörer kan förväntas plana ut...	("seniären#) antalet i åldersgruppen kan förväntas plana ut...	Stycket som börjar med: Den största befolknings... Borttagen parentes och omformulerad text.
11	Vattenförsörjningen, som ligger inom Gästrike Vattens verksamhetsområde, kräver mångmiljonbelopp och tid att åtgärda, och har en direkt inverkan på bostadsproduktionen i kommunen.	Genom överföringsledningen från Tierp till Österbybruk 2021 och till Alunda 2022 löses vattenfrågan i dessa orter och bostadsproduktionen kan komma igång igen	Bytt ut texten i tredje stycket
11	Därmed har sentimentet ändrats...	Därmed har segmentet ändrats..	Byter ordet i slutet av sista stycket
12	23 000 invånare år 2030...	23 000 invånare...	Årtalet tas bort
13	konjunkturen toppar ur	konjunkturen planar ut	Byte av uttryck i andra stycket
17	Landstinget	Regionen	Rättat namn i tabellen utdebitering
18	Under 2020 har arbetet med organisationsförändring pågått och en ny organisation med start 1/1 2021 står i startgroparna.	Under 2020 har arbetet med organisationsförändring pågått och en ny organisation med start 1/1 2021 införs.	
24	S1: ...Undersökningen sker i samarbete med SKL...	S1: ...Undersökningen sker i samarbete med SKR...	

29- 30	I och med TA 2020 ökades ramen med 3,0 mnkr. ...servicebostäder, Rationaliseringsbeting 1,4 mnkr. utökad...	I och med tilläggsanslag 2020 ökades ramen med 3,0 mnkr. ... servicebostäder, Rationaliseringsbeting 1,4 mnkr. Utökad...	I sista stycket under Barn- och utbildningsnämnd I första stycket under Socialnämnd Diverse kolon har lagts till i text för förtydliganden
30	Tillfälligt anslag på 0,5 mnkr permanentas för att kunna upprätthålla en fullgod grundorganisation en lägre självfinansieringsgrad för en mer rådgivande myndighetsutövning.	Tillfälligt anslag på 0,5 mnkr permanentas detta för att bland annat kunna upprätthålla en fullgod grundorganisation.	
28	Uppräkning 2021-2023	Uppräkning 2022-2024	Rättad text i tabellen
37	En öppen kommun Kommunstyrelsenvill... I denna handling även gett förvaltningen särskilt uppdrag...	En öppen kommun Kommunstyrelsen vill... I denna handling även gett förvaltningen ett särskilt uppdrag...	I sista stycket under samma rubrik
37, 38, 52, 53	Punkter på vissa nämndmål under nämndens mål och styrta.	Punkterna tas bort för att det ska vara konsekvent i den typen av tabell	
39	Örbyhus, Gimo och Alunda	Örbyhus, Österbybruk och Alunda	

Hyror och avgifter kultur- och fritidsnämndens verksamhetsområde

Berättigad till föreningspris är allmännyttiga ideella föreningar i Östhammars kommun för verksamhet/träning

Idrottsanläggningar

Samtliga priser för idrottsanläggningar indexregleras en gång per år i augusti, baserat på föregående 12-månaders KPI (SCB).

priser för 2021

Lokalhyra hel hall + Försåkersvallen

Sporthallar (Gimo, Alunda, Östhammar, Öregrund, Österbybruk)

och Frösåkersvallen

Berättigad till föreningspris	/tim	143
Match, tävling, evenemang	/tim	231
Övriga hyresgäster	/tim	462

Lokalhyra halv sporthall och mindre hallar

Olandshallen B-hall Alunda, G.a hallen i Österbybruk, Sven Persson hallen Öregrund, Kristinelundsskolan Östhammar, Hargshamns gymnastiksal, Gräsö gymnastiksal, Räddningstjänsten Östhammar, Gruppträningslokal Gimo och Östhammar.

Berättigad till föreningspris	/tim	82
Match, tävling, evenemang	/tim	138
Övriga hyresgäster	/tim	231

Övernattning/Arrangemang dygn

Stor idrottshall	/dygn	1 569
Övriga lokaler	/dygn	1 046

Lokalhyra ishallar

Gimo och Östhammar

Berättigad till föreningspris	/tim	143
Match, tävling, evenemang	/tim	231
Övriga hyresgäster	/tim	1 359
Evenemang utan is	/dygn	2 092

Omkostnad debiteras hyresgästen till självkostnadspris (t.ex. borttagning av sarg)

Lokalhyra simhall

Berättigad till föreningspris

Gimo, Österbybruk, Alundabadet

/bana	/tim	46
Undervisningsbassäng	/tim	143
Match, tävling, evenemang	/tim	446

Övriga hyresgäster

Gimo, Österbybruk, Alundabadet

/bana	/tim	200
Stora bassängen /hel	/tim	994
Undervisningsbassäng	/tim	523

Badavgifter 2021-2025

Samtliga badavgifter beslutas för 2021-2025.

Alundabadet, Gimo, Österbybruk och Östhammar

		2021	2022-2025
Vuxen			
Bad	/gång	56	60
Rabattkort	/12 ggr	559	560
Årskort	/år	1 057	1 060
Ungdom/pensionär			
Bad	/gång	31	35
Rabattkort	/12 ggr	308	310
Årskort	/år	677	680
Barn under 7år i betalande vuxens sällskap	/gång	0	0
Bastu			
	/gång	31	35
Rabattkort	/12 ggr	305	310
Alundabadet			
Säsongskort, vuxna		472	475
Säsongskort, skolungdom/pensionär		354	355
Säsongskort, familj		764	765

Gym/Friskvårdsrum

Samtliga gym/friskvårdsrumsavgifter beslutas för 2021-2025.

Gimo och Östhammar

		2021	2022-2025
Vuxen			
/gång	/gång	113	120
Träningskort, månad	/månad	549	550
Träningskort, halvår	/halvår	2 236	2 240
Träningskort, år	/år	3 361	3 365
Autogiro löpande minst 1 år	/månad	272	275
Ungdom/pensionär			
/gång	/gång	81	85
Träningskort, månad	/månad	441	445
Träningskort, halvår	/halvår	1 790	1 795
Träningskort, år	/år	2 646	2 650
Autogiro löpande minst 1 år *	/år	221	225
Träningskort år/halvår = gym, bad och bastu			
Öregrund			
Vuxen			
/gång	/gång	77	80
Träningskort, månad	/månad	405	410
Träningskort, halvår	/halvår	1 210	1 215
Träningskort, år	/år	1 579	1 580
Autogiro löpande minst 1 år *	/mån	131	135
Ungdom/pensionär			
/gång	/gång	62	65

Träningskort, månad	/månad	323	325
Träningskort, halvår	/halvår	1 015	1 020
Träningskort, år	/år	1 395	1 400
Autogiro löpande minst 1 år *	/mån	115	120
Österbybruk			
Vuxen			
/gång	/gång	82	85
Träningskort, månad	/månad	441	445
Träningskort, halvår	/halvår	1 790	1 795
Träningskort, år	/år	2 646	2 650
Autogiro löpande minst 1 år *	/månad	221	225
Ungdom/pensionär			
/gång	/gång	67	70
Rabattkort	/12 ggr	677	680
Träningskort, månad	/månad	339	340
Träningskort, halvår	/halvår	1 390	1 395
Träningskort, år	/år	2 092	2 095
Autogiro löpande minst 1 år *	/månad	174	175
Träningskort år = gym, bad och bastu			
Års- och halvårskort köpta i Gimo och Östhammar gäller i alla kommunens simanläggningar och gym.			

Lokaluthyrning

Samtliga priser för lokaluthyrning indexregleras en gång per år i augusti, baserat på föregående 12-månaders KPI (SCB).

Övrig verksamhet i kultur- och fritidsnämndens lokaler

Unkan ungdomsgård Österbybruk,

Berättigad till föreningspris	/timme	62
Övriga hyresgäster	/timme	103

Sven Persson hallen Öregrund

Föreningar	/timme	82
Match/Tävling	/timme	138
Privat/Företag/Extern förening	/timme	231
Tillställning	/dygn	1 569

Rådhusalen, Öregrund

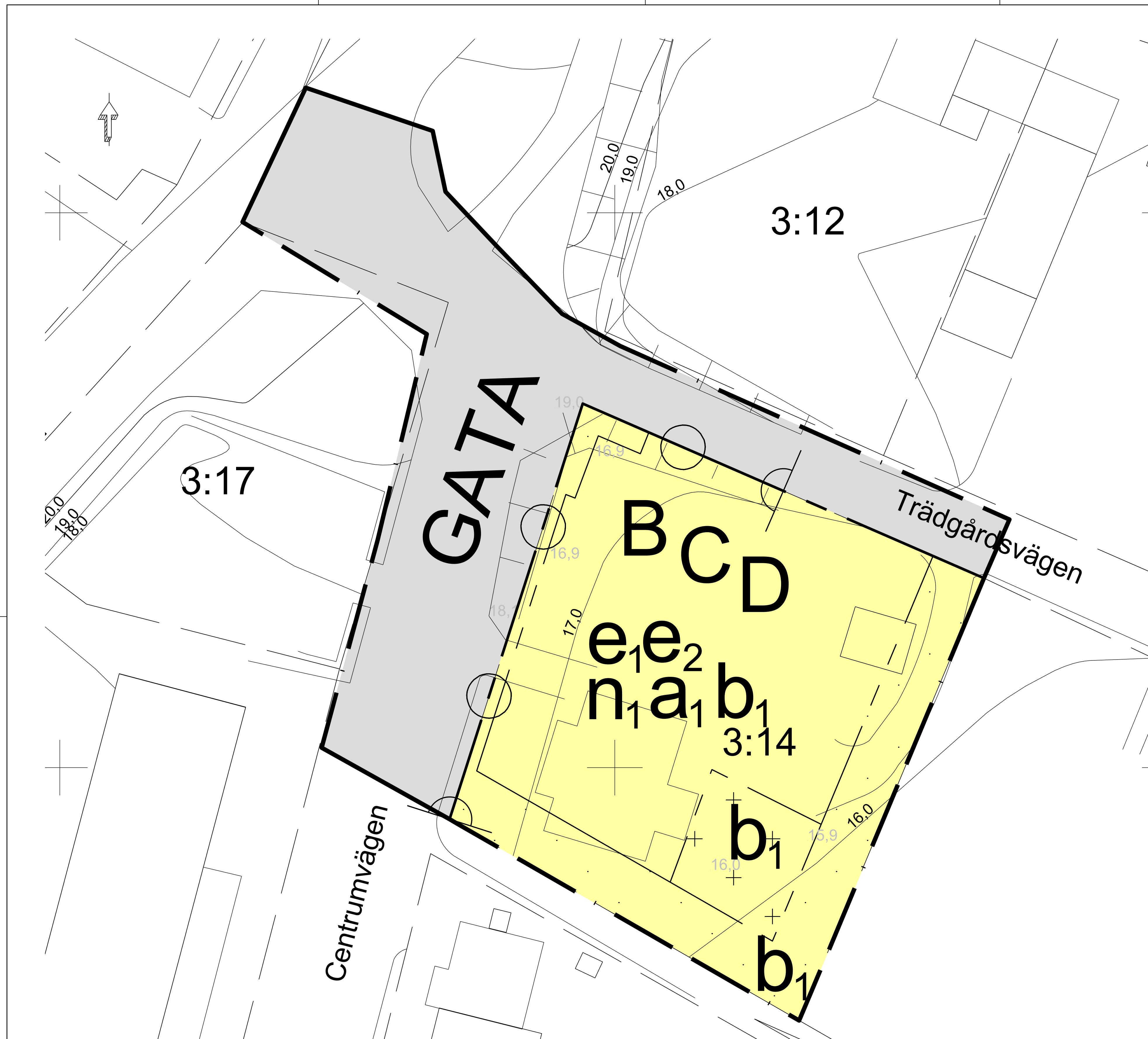
Föreningar	/tillfälle	Ingen avgift
Privatpersoner och företag	/tillfälle	150

Entréavgifter

Kultur- och idrottsevenemang	Delegation Kultur- och fritidschef	
------------------------------	------------------------------------	--

Hyror och avgifter 2021 och tills vidare för Storbrunn, Östhammar

	Avgiftsgrupp 1 Kommunens elever (elevuppspel, kulturskolan etc.)	Avgiftsgrupp 2 Kommunens föreningar, studieförbund, enskilda samt kommunens förvaltningar och verksamheter	Avgiftsgrupp 3 Övriga såsom företag och myndigheter
BIOSALONG			
Vardag			
Heldag 08.00-17.00	600 kr	1 200 kr	4 500 kr
För- eller eftermiddag	300 kr	600 kr	2 400 kr
Kväll 17.00-22.00	300 kr	600 kr	2 400 kr
Tid utöver dessa blocktider	+ 125 kr/tim	+ 245 kr/tim	+ 610 kr/tim
Helg			
4 timmar	600 kr	1 000 kr	2 400 kr
8 tim mellan 10-22	1 200 kr	1 800 kr	4 500 kr
Tid utöver 8 timmar (högst 2 timmar)	+ 185 kr/tim	+ 305 kr/tim	+ 610 kr/tim
<i>Tekniker eller teknisk hjälp behövsprövas och kostnader för teknik och tekniker kan tillkomma</i>			
STORA ATELJÉN			
Heldag 08.00-17.00	Kostnadsfritt	Kostnadsfritt	1 500 kr
För- eller eftermiddag	Kostnadsfritt	Kostnadsfritt	850 kr

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten. Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela planområdet.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- Användningsgräns
- Egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmänna platser med kommunalt huvudmannaskap, 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

- GATA Gata

Kvartersmark, 4 kap. 5 § 1 st 3 p.

- BCD Byggnaden får uppföras i max 4 våningar. Bostäder får finnas i varje våningsplan. Centrumverksamhet får finnas i bottenplan. Vård får finnas i våning 1-4.

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Stängsel och utfart

- får inte finnas, 4 kap. 9 §

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Bebyggandets omfattning

- e_1 Största exploateringsgrad är 40% av fastighetens yta., 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- e_2 Suterrängvåning får anordnas utöver angivet högsta antal våningar., 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Marken får inte förses med byggnad, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Endast komplementbyggnad får placeras, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

Utförande

- b_1 Dagvatten ska avledas till ett makadammagasin vars totala volym bör uppgå till 30 kubikmeter. I anslutning till parkeringsytor anläggs en växtbädd om 17 kvadratmeter som renar och fördröjer dagvatten från p-ytor., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

Markens anordnande och vegetation

- n_1 Parkering anordnas inom kvarterets mark., 4 kap. 13 § 1 st 1 p.

ADMINISTRATIVA BESTÄMMELSER

Genomförandetid

Genomförandetiden är 10 år, 4 kap. 21 §

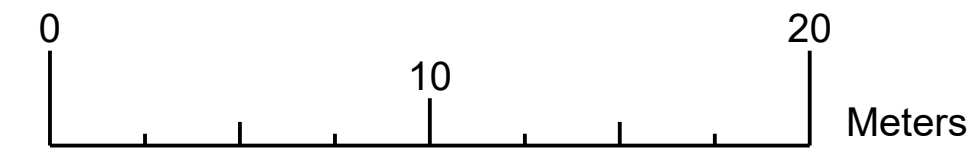
Villkor för lov

- a_1 Bygglov får inte ges för nybyggnation förrän förorenad mark sanerats så att värden för känslig markanvändning uppnås., 4 kap. 14 § 1 st 4 p.

Grundkartans beteckningar

- 1:2 Fastighetsgräns
- Fastighetsbeteckning
- Traktnamn
- Gatunamn
- Ledningsrättsområde
- Byggnader
- Inmätt markhöjd
- Vägkant
- Slänt
- Höjdkurva

Koordinatsystem: Sweref 99 18 00 i plan, RH 2000 i höjd.
Ajourhållning datum: 2018-04-11.

Till planen hör:		☒ Planbeskrivning	☒ Granskningsutlåtande
☐ Planprogram	☐ Miljökonsekvensbeskrivning	☐ Gestaltungsprogram	
☐ Samrådsredogörelse program	☒ Fastighetsförteckning	☐ Kvalitetsprogram	
☐	☒ Samrådsredogörelse	☐ Illustration	
Detaljplan för Marma 3:14, "Centrumvägen"			
		Beslutsdatum	Instans
Östhammars kommun		Uppsala län	
		Godkännande	
		Antagande	
Upprättad 2020-07-21		Laga kraft	
		DNR BMN 2018-315	
Cecilia Willén Johansson Planchef	Emil Lindblom Planarkitekt		

Granskningsutlåtande

Förslag till detaljplan för Centrumvägen, del av fastigheten Marma
3:14
Östhammars kommun, Uppsala län

Upprättad den 12 juli 2020

POSTADRESS

Box 66
Fakturaadress
Box 106
742 21 Östham-
mar

BESÖKSADRESS

Stångörsgatan 10
742 21 Östhammar

TELEFON

+46 (0) 173 860 00
MAIL
byggochmiljo@osthammar.se
www.osthammar.se

ORG.NUMMER

212000-0290
V.A.T. NO
SE212000029001

BANKGIRO

233-1361

Planförfarandet

Förslag till detaljplan för Centrumvägen, del av fastigheten Marma 3:14 utgjorde underlag för granskning under perioden 8 maj – 11 juni 2020. Detaljplanen hanteras med standardförfarande enligt PBL 2010:900.

Berörda förvaltningar inom kommunen, statliga verk, länsstyrelsen samt berörda sakägare och andra med väsentligt intresse av planen har underrättats och beretts tillfälle att yttra sig under denna tid. Planhandlingarna har under granskningstiden varit tillgängliga på kommunkontoret i Östhammar samt på kommunens hemsida.

I detta granskningsutlåtande redovisas de yttranden som inkommit under granskningstiden, samtliga yttranden sammanfattas och kommenteras. Här sammanfattas även vilka synpunkter som inte blivit tillgodosedda under planprocessen och vilka eventuella revideringar som sker i planhandlingarna innan detaljplanen antas.

Sammanfattning

Sammanfattning av inkomna synpunkter.

Inkomna yttranden med kommentarer

Totalt inkom 9 yttranden under granskningen.

Remissinstans	Ankomststämplat	Yttrande utan erinran	Yttrande med synpunkter på planförslaget	Sakägare enligt fastighetsförteckning	Synpunkter som ej tillgodosetts
Myndigheter och grannkommuner					
1. Lantmäteriet Uppsala län	2020-05-12	X			
2. Barn- och utbildningsnämnden	2020-05-14	X			
3. Vattenfall Eldistribution AB	2020-05-19	X			
4. Polismyndigheten	2020-05-17	X			
5. Uppsala brandförsvär	2020-06-02	X			
6. Svenska kraftnät	2020-06-01	X			
7. Länsstyrelsen Uppsala län	2020-06-08	X			
8. Tekniska förvaltningen	2020-06-08		X		
Föreningar och organisationer					
9. Östhammar Vatten	2020-06-09	X			
Privatpersoner					

I detta dokument sammanfattas och kommenteras inkomna yttranden. Samtliga originalyttranden hålls tillgängliga på Samhällsbyggnadsförvaltningen i Östhammars kommun.

Myndigheter och kommuner

1. Lantmäteriet i Uppsala län

Lantmäteriet noterar att kommunen har tagit till sig av de synpunkter som lämnades vid samrådet. Lantmäteriet har inga ytterligare synpunkter på planförslaget.

Kommentar: Yttrande noteras

2. Barn- och utbildningsnämnden Östhammars kommun

Barn- och utbildningsnämnden har inga synpunkter på detaljplanen gällande fastighet Marma 3:14 Centrumvägen.

Kommentar: Yttrande noteras

3. Vattenfall Eldistribution AB

Vattenfall Eldistribution AB har ingen elnätanläggning inom område för rubricerat ärende "Granskning Östhammars kommun förslag detaljplan Marma 3:14 "Centrumvägen" BMN-2018-315" eller inom dess närområde.

Vattenfall Eldistribution AB har inget att erinra i rubricerat ärende.

Kommentar: Yttrande noteras

4. Polismyndigheten

Polisen har inget att erinra mot förslaget till detaljplan för Marma 3:14.

Kommentar: Yttrande noteras.

5. Uppsala brandförsvaret

Uppsala brandförsvaret har tagit del av granskningshandlingarna (samrådsredogörelse, planbeskrivning och plankarta) och har inga nya synpunkter sedan samrådet.

Brandförsvaret vill dock tydliggöra att tillgången till vatten för brandsläckning är en förutsättning för att planen ska kunna genomföras.

Kommentar: Yttrande noteras.

6. Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har i samrådsyttrande daterat 2018-12-11 svarat på berörd remiss. Utöver tidigare lämnat remissvar har Svenska kraftnät ingenting att erinra mot upprättat förslag.

Eftersom vi inte har några synpunkter och Svenska kraftnät inte har några anläggningar i anslutning till aktuellt område anser vi att detta ärende är avslutat från Svenska kraftnäts sida. Därmed önskar vi inte medverka i det fortsatta remiss förfarandet för aktuellt ärende, förutsatt att planområdet inte förändras. Vid eventuella frågor är ni välkomna att höra av er till oss.

Kommentar: Yttrande noteras.

7. Länsstyrelsen Uppsala län

Länsstyrelsen har inga synpunkter utifrån de frågor som bevakas enligt 11 kap 10 § PBL. Länsstyrelsens synpunkter i samrådsskedet framgår av yttrande dnr 402-8156-2018 daterat den 30 november 2018.

Kommunen uppger att inga nya bostäder får uppföras innan vatten- och avloppsituationen är löst. Enligt besked från kommunen kommer det inte att ske. Det är det kommunala bostadsföretaget Östhammarshem som är exploatör, Länsstyrelsens bedömning är att det ligger inom kommunens rådighet att styra över tidpunkt för exploatering.

Kommentar: Yttrande noteras.

8. Tekniska förvaltningen

Gatuutformning

Om huvudentré ska vara mot Centrumvägen ser vi en risk i att det blir svårt att få denna tillgänglig. Detta eftersom det är infartsförbud i detaljplanen och en tillgänglig parkeringsplats ska finnas i anslutning till huvudentrén (max 25 m).

Idag finns allmänna parkeringsplatser längs Centrumvägen. Vi förutsätter att dessa inte räknas in i antalet parkeringsplatser som avses för den nya byggnationen.

Sophämtning

Kommunen ansvarar för att insamling av hushållsavfall inklusive grovavfall för att säkerställa att det tas omhand på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt. För att insamlingen ska kunna utföras från ovan nämnda fastighet ställs följande krav;

- Hushållsavfall som uppkommer vid fastigheten ska sorteras enligt kommunens föreskrifter.
- Avfallsutrymme/kärlens uppställningsplats ska ge plats för sortering av restavfall och matavfall och även förpackningar från bostäderna samt från övriga verksamheter inom fastigheten.
- Hämtning av hushållsavfall ska i normalfallet ske vid fastighetsgräns. Angöring med sopbil ska möjliggöras max 5 meter från avfallsutrymme/uppställningsplatsen av kärLEN.
- Kärlens dragväg, dvs. sträckan mellan sopbilen och avfallsutrymme/kärlens uppställningsplats ska vara jämn och hårdgjord med en lutning på max 1:12.
- Hämtning av avfall ska ske från farbar genomfartsväg alternativt från väg med erforderlig vändmöjligheter.

Kommentar: Parkeringsplats i anslutning till huvudentré inom 25 meter kommer att kunna uppföras inom kvartersmark för det planlagda området och detta tydliggörs med egenskapsbestämelse "n1" i plankartan. In- och utfart kan ske mot Trädgårdsvägen med föreslagna planbestämmelser.

Avfallshanteringen för planområdet finns beskrivet i sektionen "Avfall" i planbeskrivningen.

Föreningar och organisationer

9. Östhammar Vatten

Östhammar Vatten har tagit del av granskningshandlingarna och har inga ytterligare synpunkter.

Kommentar: Yttrande noteras.

Privatpersoner

Inga privatpersoner har yttrat sig i granskningen

Revidering av planförslaget

Granskningen och de synpunkter som inkommit har inte medfört några förändringar i planförslaget.

Cecilia Willén Johansson
Plan- och byggchef

Emil Lindblom
Planarkitekt

Bygg- och miljöförvaltningen
Petter Telning

GRANSKNINGSHANDLING

PLANBESKRIVNING

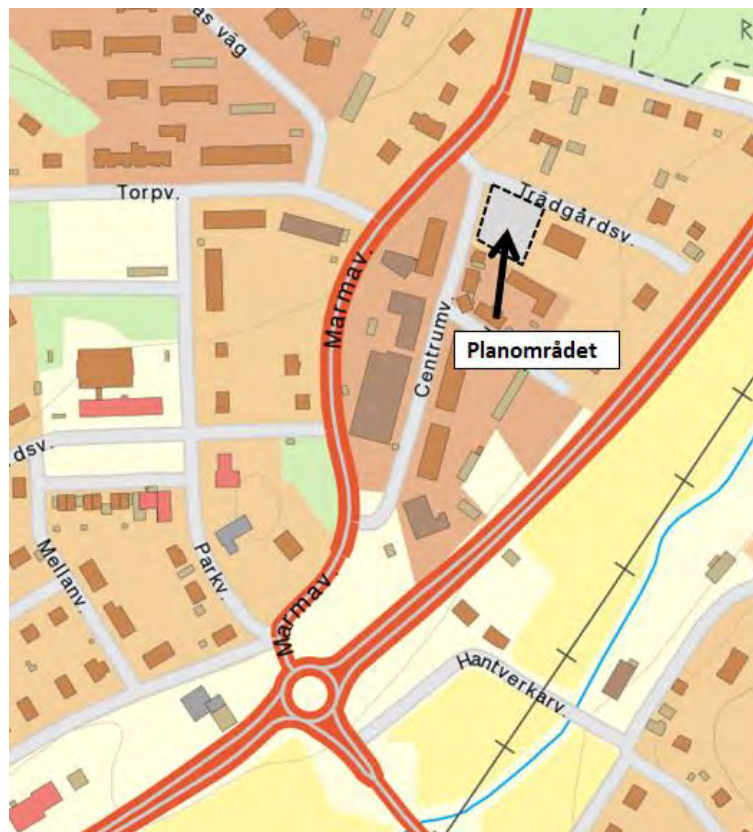
Detaljplan för Centrumvägen, Alunda, fastigheten

Marma 3:14

Östhammars kommun, Uppsala län

Upprättad: oktober 2018

Reviderad: mars 2020

Planområdet

Postadress
Box 66
Fakturaadress
Box 106
742 21 Östhammar

Besöksadress/Reg.office
Stångörsgatan 10
742 21 Östhammar
www.osthammar.se

Telefon
Nat 0173-860 00
Int +46 173 860 00
Epost
byggochmiljo@osthammar.se

Telefax
Nat 0173-125 47
Int +46 173 125 47

Organisationsnummer
212000-0290
V.A.T. No
SE212000029001

Bankgiro
233-1361

INLEDNING

Vad är en detaljplan?

En detaljplan ska ge en samlad bild av markanvändningen och hur den fysiska miljön är tänkt att förändras och bevaras. I detaljplanen ska allmänna platser, kvartersmark och vattenområden redovisas samt gränserna för dessa. Detaljplanen reglerar rättigheter och skyldigheter, inte bara mellan fastighetsägarna och samhället utan också fastighetsägarna emellan. Den är juridisk bindande och bestämmer bland annat vilken typ av bygglov som ges i olika områden eller vilken hänsyn som måste tas till strandskydd, riksintressen eller kulturhistoriska värden.

Arbetet med att ta fram en detaljplan regleras i plan- och bygglagen, PBL.

Processen

Detaljplanen hanteras med ett standardförfarande enligt Plan- och bygglagen 2010:900.

GRANSKNINGSHANDLING

Samrådsförslaget och de synpunkter som inkom under samrådet används som underlag när ett förslag till detaljplan arbetas fram. Detaljplanen har varit ute på samråd mellan 26 november 2018 till 17 januari 2018 där berörda myndigheter, organisationer, allmänheten och sakägare har fått tillfälle att yttra sig. Yttranden som inkommit redovisas i samrådsredogörelsen. Detaljplanens nästa skede är granskning, där är vi nu, där finns det möjlighet att yttra sig igen. Därefter kommer arbetet med att ta fram antagandehandlingar påbörjas. Det är sedan kommunfullmäktige som antar detaljplanen.

PLANHANDLINGAR

Till planförslaget hör:

- Plankarta
- Planbeskrivning
- Undersökning
- Fastighetsförteckning*
- Samrådsredogörelsen

Granskningshandlingarna finns tillgängliga på kommunkontoret i Östhammar, Stångörsgatan 10. Samtliga handlingar finns att ta del av på Östhammars kommuns webbplats www.osthammar.se/detaljplaner. Handlingar markerade med * finns inte på webbplatsen på grund av dataskyddsförordningen(GDPR).”

UTREDNINGAR

- Markteknisk undersökningsrapport, miljö- och geoteknik (Bjerking, 2018) 2018-05-28
- Dagvattenutredning (Bjerking, 2018) 2018-09-13

PLANENS SYFTE OCH HUVUDDRAG

Planens syfte är att möjliggöra för ett flerbostadshus i 4 våningar, utöver det får även en suter-rängvåning anordnas. Planen skall även möjliggöra att flerbostadshuset inrymmer centrumverk-samhet alternativt vård i form av en vårdcentral. Bostäder kommer att möjliggöras på alla vå-ningsplan inklusive bottenvåning. Vårdcentral kommer att möjliggöras i våning 1-4. Centrum-verksamhet kommer vara möjlig i bottenvåningen. Öster om flerbostadshuset kommer en bilpar-kering samt cykelparkering/cykelförråd att anordnas, och därtill även förråd för avfallshantering. Planen har en flexibel inriktning för att möta de behov som i framtiden kan efterfrågas i Alunda centrum.

PLANDATA

Planområdets storlek, läge och avgränsning

Planområdet är beläget i Alunda centrum och omfattar ca 1500 kvm mark. Det gränsar till Träd-gårdsvägen i norr samt Centrumvägen i väster. Området är beläget på ett av de mest centrala lä-gena i Alunda centrum med närhet till kollektivtrafik, skola, livsmedelaffär samt diverse kommu-nal och offentlig service.

Figur 1: Planområdets översiktliga läge markerat i gul färg

Nuvarande markanvändning och markägoförhållanden

Planområdet är idag bebyggt med ett hus som tidigare varit ett bostadshus med caféverksamhet. Huset är uppfört under första delen av 1900-talet och syftet med detaljplaneändringen är att huset

ska rivras och ersättas med ett nytt flerbostadshus som både kan inrymma bostäder, vårdcentral samt centrumverksamhet. Fastigheten ägs av Östhammarshem.

Figur 2: Nuvarande markanvändning i planområdet

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Översiktliga planer

I översiktsplanen, antagen 2016, beskrivs området som ett befintligt planlagt område. Vidare beskrivs att Alunda har stora möjligheter att utvecklas, framförallt genom att befintliga bostadsområdena förtätas och knyts samman. Detaljplaneförslaget bedöms överensstämma med översiktsplanens intentioner eftersom planförslaget innebär en förtätning av Alunda centrum. Detaljplanen kommer bidra till att Alunda med dess centrum utvecklas och det innebär även att området förtätas.

Detaljplaner

Planområdet omfattas idag av detaljplan 4.03 Alunda från 1950 som är reviderad 1958. Bestämmelserna för det aktuella området medger bostäder och handelsverksamhet i uppemot två våningar samt prickmark som innebär att mark inte får bebyggas. Planområdet omfattar även delar av detaljplan 4.33 Trädgårdsbäcken. Området som berörs ligger i nord till nord-västlig riktning och utgörs av allmänt gaturum. Marken föreslås inte byta användning utan kommer fortsättningsvis vara gata.

Riksintressen

Området berörs av riksintresse för totalförsvaret gällande influensområde luftrum. Riksintresset reglerar höga objekt som kan påverka luftrummet, vilket gäller objekt högre än 20 meter utanför tätorter samt högre än 45 meter inom tätorter. Planen bedöms inte påverka riksintresset då den tilltänkta byggnaden inte kommer uppgå till den höjd inom tätorter som riksintresset pekar ut.

Program (bostadsförsörjningsprogram, näringslivsprogram etc.)

I Östhammars kommuns kulturhistoriska utredning jord och järn beskrivs att Alunda har en välbevarad egnahemsbebyggelse från 1900-talets början. Alunda beskrivs även ha en representativ bostads- och centrumbebyggelse från 1940-, 50 och 60-talet.

I Östhammars kommuns bostadsförsörjningsprogram beskrivs att fokus på snabbare utbyggnad ska ske i Alunda. Alunda ligger i ett attraktivt pendlingsläge där närhet finns till både Östhammar och Uppsala. Målet är att skapa minst 150 nya bostäder per år för att möta den efterfrågan som finns.

Kommunala beslut

Bygg- och miljönämndens arbetsutskott fattade 2017-09-13 beslut (Dnr BMN-2017-1855) om att påbörja planarbete för området. Det beslutades att planen skulle hanteras med ett standardförfarande.

UNDERSÖKNING

Förenlighet med 6 kap. Miljöbalken

Sedan 1 januari 2018 är ett nytt sjätte kapitel gällande i miljöbalken. Det nya kapitlet ska tillämpas för planärenden som beslutats efter 1 januari 2018. Kommunen ska genom en undersökning undersöka om genomförandet av planen, planprogrammet eller planändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Kommunen ska efter undersökningen i ett särskilt beslut avgöra om genomförandet av planen, planprogrammet eller planändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Kommunens ställningstagande samråds sedan med Länsstyrelsen.

Undersökning och ställningstagande:

Det berörda planområdet bedöms inte medföra en betydande miljöpåverkan och därmed bedöms det att en strategisk miljöbedömning inte behöver göras enligt Miljöbalken 6 kap 9 §.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FÖRÄNDRINGAR

Natur och kultur

Mark, vegetation, djurliv

Planområdet är idag exploaterat. Marken består till största del av lera samt en mindre del morän. Eftersom planområdet redan är exploaterat bedöms ingen avsevärd påverkan ske på vegetation och djurliv. Gården intill det planerade flerbostadshuset kommer innehålla en grönyta som kan fungera som rekreation för boende.

Landskapsbild/Stadsbild

Planområdet är beläget i Alunda centrum. Karaktären av bebyggelsen är en centrum- och bostadsbebyggelse som växt fram sedan 40-talet. Planen kommer bidra till att förtäta Alunda och möjliggöra för fler bostäder i ett centralt läge med möjlighet till en ny vårdcentral och ytterligare centrumverksamhet i Alunda.

Kulturmiljö och fornlämningar

Det finns inga kända fornlämningar inom planområdet. Det finns ingen kulturmiljö i området som förväntas påverkas av planen.

Miljöförhållanden

Miljö kvalitetsnormer

Närmaste recipient för dagvatten är Olandsån (Bjerking, 2018). Vattendraget har måttlig ekologisk status men uppnår ej god kemisk ytvattenstatus. Olandsån har ett förbättringsbehov gällande tillförsel av totalfosfor. Det finns även ett behov av att förbättra förändringar avseende konnektivitet¹ och morfologi². Efter exploatering när dagvattenflödet ökar så ökar även föroreningsbelastningen vilket kommer kräva renings- och fördröjningsåtgärder.

Förorenad mark

På trädgårdsvägen norr om planområdet har det funnits en plantskola och marken där är förorenad. Under 70-80 talet användes bekämpningsmedel på denna fastighet vilket orsakat föroreningen.

I samband med den geotekniska utredningen på planområdet så har markprover tagits.

I markproverna påträffades en metallförorening bestående av arsenik, barium, krom, kobolt och zink (Bjerking, 2018). Metallföroreningen påträffades i ett fyllnadsmaterial på fastigheten. Metallföroreningen har påvisats i halter över riktvärdet för känslig markanvändning, (KM) där barium, krom, zink och arsenik överstiger riktvärdet för mindre känslig markanvändning (MKM).

---

¹ beskriver möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning, samt från vattenförekomsten till omgivande landområden.

² Morfologi beskriver utformningen av ett vattendrag. Förändringar i vattenförekomstens morfologi kan uppstå på grund av att olika sorters bebyggelse och anläggningar.

Halten av arsenik överstiger även haltgränsen för farligt avfall. Eftersom området ska bebyggas med bostäder så ska riktvärden för känslig markanvändning tillämpas.

KM - Känslig markanvändning, där markkvaliteten inte begränsar val av markanvändning. Alla grupper av människor (barn, vuxna, äldre) kan vistas permanent inom området under en livstid. Grundvatten inom och intill området skyddas.

MKM - Mindre känslig markanvändning, där markkvaliteten begränsar val av markanvändning till exempelvis kontor, industrier eller vägar. De exponerade grupperna antas vara personer som vistas i området under sin yrkesverksamma tid samt barn och äldre som vistas i området tillfälligt. Grundvatten 200 m nedströms området skyddas.

En grävsanering rekommenderas inför/i samband med planerade markarbeten där förorenade massor schaktas ur och transporteras till godkänd mottagningsanläggning. En planbestämmelse har lagts in i plankartan om att bygglov inte får ges förrän förorenad mark sanerats så att värden för känslig markanvändning uppnås.

Radon

Enligt kommunal praxis ska radonmätning ske i bygglovsskedet. Tidigare översiktlig kartläggning av radon inom kommunen har visat sig vara opålitlig när det handlar om att ge indikation på radonhalt i färdig byggnad. Det är upp till respektive fastighetsägare att vidta tillräckliga åtgärder för att rikt- och gränsvärden inte ska överskridas. I den marktekniska undersökningen visade de utförda mätningarna att marken inom området innehåller höga radonhalter. Eftersom marken klassificeras som hög radonmark så ska planerad byggnation utföras radonsäkert.

Störningar

Buller

Planområdet ligger intill Centrumvägen som är genomfartsgata genom Alunda centrum. På Centrumvägen passerar bilar dagligen. Mellan kl. 22-04 är det körförbud på en viss del av Centrumvägen, den delen som löper söder om planområdet. Körbudet kan underlätta för de boende nattetid då de slipper bli störda av genomfartstrafik.

Risk och säkerhet

Skred

Det finns inga uppgifter om skred i området.

Höga vattenstånd/översvämning

Olandsån som ligger på andra sidan om väg 288 har tendens att svämmas över under våren. Olandsån ligger dock på tillräckligt stort avstånd och bedöms därmed inte påverkas i någon större utsträckning.

Transport av farligt gods (m.m.)

Närmast belägna vägen för transport för farligt gods är väg 288, cirka 116 meter från planområdet. Planområdet avskärmas också mot väg 288 av ett antal närliggande flerbostadshus samt ett bullerplank.

Bebyggelseområden

Bostäder (befintliga och föreslagna)

Runt omkring planområdet finns framförallt flerbostadshus representerande. Planarbetet kommer möjliggöra för ett till flerbostadshus med möjlighet till centrumverksamhet och vård. Flerbostadshuset är tänkt att bebyggas med suterräng där byggnaden kommer vara 4 våningar mot Centrumvägen samt 5 våningar mot gården (riktning väg 288). Planarbetet kommer även bidra till förtätning av bebyggelsen i Alunda centrum.

Figur 3: Illustrationer på tänkt bebyggelse

Arbetsplatser, övrig bebyggelse (befintliga och ev. föreslagna)

Kopplat till centrumverksamheter i Alunda centrum finns en hel del arbetsplatser.

Detaljplanen kommer att möjliggöra för centrumverksamhet och vård i och detta i sig kan skapa nya arbetsplatser.

Offentlig service

Ca 200 meter norr om planområdet finns grundskolan Olandsskolan F-9 samt bibliotek som också inryms i Olandsskolans lokaler. Ca 270 meter sydväst om planområdet finns förskola samt vårdcentral. Ca 200 meter söder om planområdet finns även Alundas bussterminal med bussar till Östhammar och Uppsala.

Kommersiell service

Kommersiell service såsom livsmedelsaffär samt kafé finns i Alunda centrum som ligger i direkt anslutning till planområdet.

Friytor

Lek och rekreation

Några ytor för lek och rekreation kommer inte inrymmas i planen.

Inom kvartersmark kommer det finnas ytor för spontanlek.

Park och naturmiljö

Parkmark eller naturmiljö kommer inte inrymmas i detta planförslag. Grönområde finns nordväst om planområdet.

Gator och trafik

Gatunät, gång-, cykel- och mopedtrafik

Planområdet kommer utnyttja det befintliga gatunätet. Inga nya lokalgator föreslås i samband med detaljplanen.

Kollektivtrafik

Alunda bussterminal ligger cirka 200 meter söder om planområdet. Där går bussar till både Östhammar och Uppsala. Det nära avståndet till kollektivtrafik är positivt i den synpunkten att användandet av bil förhoppningsvis kan minska bland de som kommer bo i det planerade flerbostadshuset samt besöka eventuell centrumverksamhet och vårdcentral.

Parkering, varumottag, utfarter

Infart i planerad detaljplan är tänkt att lösas från trädgårdsvägen. Parkering för boende skall lösas inom kvartersmark. Offentlig parkering kommer fortsatt finnas längst med Centrumvägen och trädgårdsvägen. Det är viktigt att parkeringarna på allmänna ytor fortsättningsvis kommer allmänheten till gagn. Ytterst gäller detta utifall en vårdcentral inrättas.

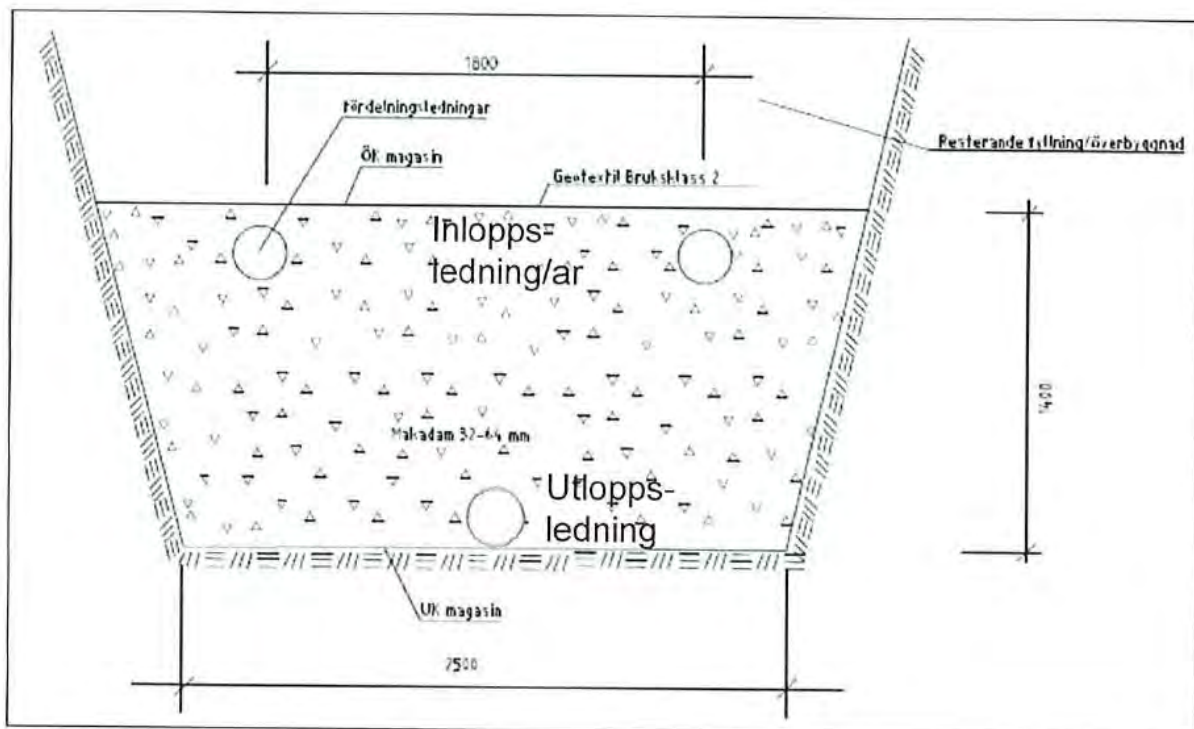
Teknisk försörjning

Vatten och avlopp

Den tillkommande bebyggelsen ska anslutas till det kommunala vatten- och avlopps nätet. Hur anslutningarna skall utformas kommer att utredas närmare i det fortsatta planarbetet. Idag finns ingen ytterligare möjlighet till anslutning till det kommunala vatten- och avlopps nätet i Alunda. Utredning och projektering pågår att etablera en överföringsledning från Tierps kommun till Alunda. Inga nya bostäder får uppföras innan vatten- och avloppssituationen är löst.

Dagvatten

En dagvattenutredning har utförts i området av Bjerking. Fastigheten är idag ansluten till det kommunala dagvatten- och spillvattensystemet. I den mån dagvatten inte kan hanteras i det kommunala dagvatten- och spillvattensystemet så kommer dagvatten att hanteras genom lokalt omhändertagande för att minska belastningen på det kommunala dagvattennätet. Dagvatten från tak leds till ett makadammagasin vars volym bör uppgå till 30 kubikmeter. Magasinet förläggs vid grönytan söder om cykelparkeringen. Från magasinet ansluts en dagvattenledning där vatten avleds till trädgårdsbäcken. Dagvatten från parkeringsytor leds till en växtbädd som avvattnas till samma bäck. Regnvatten som faller på grönytor infiltreras lokalt. Bedömningen är att recipientens beslutade miljö kvalitetsnormer inte kommer påverkas negativt av exploateringen.

Figur 4: Illustration av makadammagasinet

Figur 5: Skiss över dagvattenlösning

El, tele och bredband

Området bedöms kunna anslutas till el- och telenätet samt bredband.

Uppvärmning

Uppvärmning hanteras av fastighetsägare/exploatör.

Avfall

Avfall ska hanteras enligt de föreskrifter om avfallshantering som finns sammanställda i "Renhållningsordning för Östhammars kommun". Avstånd mellan hämtningsställe och avfallsutrymme ska vara högst 10 meter och renhållningsfordon ska kunna angöra från gatan utan backningsrörelser. Utrymme för avfall får anordnas på kvartersmark inom den egna fastigheten.

Sociala frågor

Tillgänglighet och trygghet

Angöringsplats för bilar och parkeringsplatser för rörelsehindrade ska kunna ordnas efter behov inom 25 meters gångavstånd från en tillgänglig entré till publika lokaler, arbetslokaler och bostadshus. Markbeläggningen ska vara fast, jämn och halkfri. Antalet parkeringsplatser bör dimensioneras med hänsyn till avsedd användning eller antal bostäder och långsiktigt behov.

Barnperspektivet

Gården intill det planerade flerbostadshuset kommer ge möjlighet till lek- och utomhusaktivitet för barn.

Administrativa frågor

Tidplan

Här nedan följer en preliminär tidplan för planarbetet. Tidplanen kan komma att ändras allt eftersom att frågor uppstår och utredningar som behöver göras.

Planuppdrag	Mars 2018
Beslut om samråd	November 2018
Samråd	December 2018
Beslut om granskning	Mars 2020
Granskning	April 2020
Godkännande inför antagande	Augusti 2020
Beslut om antagande	September 2020
Laga kraft	Oktober 2020

GENOMFÖRANDE

Organisatoriska frågor

Genomförandetid

Planens genomförandetid föreslås vara 10 år från den dag den vinner laga kraft. Detta för att kommunen önskar en relativt snabb utbyggnad men också för att det ska finnas möjlighet att revidera planförslaget om det uppstår nya behov.

Huvudmannaskap

Planen omfattas endast av kvartersmark och inte av allmän plats. Huvudmannaskap är därmed inte aktuellt.

Ansvarsfördelning

Östhammars kommun ansvarar för

- Upprättande av planhandlingar

Exploatören ansvarar för

- Utbyggnad av kvartersmark enligt detaljplanen.
- Ta fram erforderliga utredningar.
- Planområdet ligger inom område för kommunalt vatten och spillvatten samt kommunalt dagvatten och spillvatten. Befintlig fastighet är ansluten till den allmänna VA-anläggningen. Vid förändringar på en fastighet såsom ombyggnation, nybyggnation, ägarbyte, ändrade fastighetsytor eller anslutning av nya byggnader så ska fastighetsägaren göra en VA-anmälan till Gästrike Vatten (GVAB) i god tid innan planerad anslutning. GVAB företräder Östhammar Vatten som VA-huvudman.

Fastighetsrättsliga frågor och konsekvenser

Fastighetsbildning, gemensamhetsanläggning m.m.

Exploatören står för eventuella kostnader för fastighetsbildning och gemensamhetsanläggning.

Rättigheter

Ett officialservitut finns inom planområdet.

Fastighetskonsekvenser

Planområdet dvs. fastigheten Marma 3:14 kan komma att bli föremål för en fastighetsreglering där dessa fastigheter regleras till grannfastigheten Marma 3:18 som ägs av exploatören Östhammarshem.

Ekonomiska frågor

Planläggningen sker på Östhammarshems fastighet. Kommunen ansvarar för planarbetet och Östhammarshem bekostar planarbetet och erforderliga utredningar.

Ekonomi

Detaljplanen bedöms vara ekonomisk genomförbar.

Anslutningsavgifter

Exploatören ska bekosta de avslutningsavgifter för teknisk infrastruktur som är kopplade till detaljplanens genomförande, exempelvis VA.

Fastighetsbildning/Lantmäteriförrättning

Exploatören bekostar samt initierar de fastighetsrättsliga åtgärder som krävs för att kunna genomföra detaljplanen, det vill säga, fastighetsbildning genom lantmäteriförrättning.

Tekniska frågor

Tekniska utredningar

Exploatören inom området ansvarar för att det som utretts gällande dagvatten och mark och miljöteknik följs vid planens genomförande.

KONSEKVENSER AV PLANENS GENOMFÖRANDE

Miljökonsekvenser

Stadsbild

Detaljplanen kommer möjliggöra för ett nytt flerbostadshus i Alunda centrum. Detta kommer ske genom en naturlig förtätning av centrummiljön. Ett flerbostadshus med vård eller centrumverksamhet i bottenvåningen kan även bidra till att höja centrumkänslan i Alunda centrum samt tydliggör entrén till Alunda centrum.

Kulturmiljö

Det finns ingen kulturmiljö i området som förväntas få en negativ påverkan av planförslaget.

Planförslaget ses som ett naturligt komplement till den existerande centrumbebyggelsen som växt fram från 40-talet och framåt.

Naturmiljö

Ingen naturmiljö finns belägen inom planområdet som kommer påverkas negativt av planförslaget.

Friluftsliv och rekreation

Planområdet förväntas inte negativt påverka friluftsliv eller möjligheten till rekreation. Eftersom planområdet är beläget i Alunda centrum så kommer inte friluftsliv påverkas. Möjlighet till rekreation finns i närliggande grönområden. Möjlighet till rekreation kommer även finnas inom planområdet beläget på gården intill flerbostadshuset.

Mark och vatten

Andelen hårdgjord yta kommer till viss del att öka inom planområdet. Mängden dagvatten att hantera kommer att öka i och med planerad exploatering. Detaljplanen bedöms inte medföra någon negativ påverkan på miljön förutsatt att dagvatten hanteras på ett tillfredställande sätt.

Resurshushållning

Planområdet är beläget i Alunda centrum i befintlig bebyggelse med närhet till befintlig infrastruktur. Befintligt VA-nät finns i närområdet och det är möjligt att ansluta till detta när det finns möjlighet för nya anslutningar.

Hälsa och säkerhet

I byggnationsskedet så kan buller och vibrationer öka i området. Det kan också bli ökade trafikrörelser. Detta kommer dock vara under en kortare period när området byggs ut.

Sociala konsekvenser

Trygghet och säkerhet

Eftersom planområdet ligger mitt i Alunda centrum som är upplyst under dygnets mörka timmar så bör detta bidra till en ökad känsla av trygghet och säkerhet i området. Folklivet i Alunda centrum bör även bidra till en känsla av trygghet och säkerhet.

Tillgänglighet

Det centrala läget i Alunda centrum gör att planområdet är lättillgängligt för boende eller besökande av vårdcentral eller centrumverksamhet.

Barnperspektiv

Innegården kommer inrymma en grönyta där möjligheter för lek- och utomhusaktiviteter finns för barn.

Bostädernas upplåtelseformer

Detaljplanen kommer medge ett flerbostadshus med möjlighet till vårdcentral och centrumverksamhet. Bostäderna är tänkt att bestå av hyresrätter, detta är dock inte tänkt att regleras i planen.

Stadsliv och mötesplatser

Planförslaget kommer inrymma bostäder samt möjliggöra för vårdcentral och centrumverksamhet. Detta kommer bidra till att förstärka mötesplatsen Alunda centrum. Förtätningen bidrar även till

ett mer påtagligt stadsliv i Alunda centrum. Centrumverksamhet kan bidra till att centrum uppfattas mer levande och ytterligare öka mötesplatserna i centrum.

MEDVERKANDE TJÄNSTEMÄN

Planhandlingarna har upprättats av:

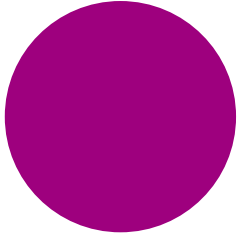
Petter Telning, Planarkitekt

med stöd av:

Östhammarshem

Gästrike vatten

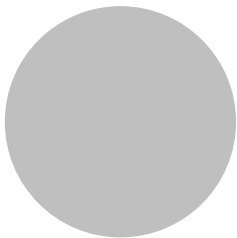
Senny Ennerfors, mark- och exploatering

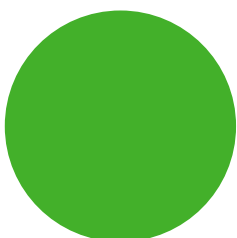
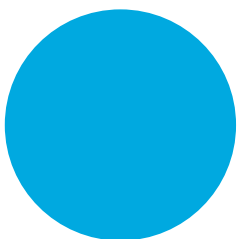
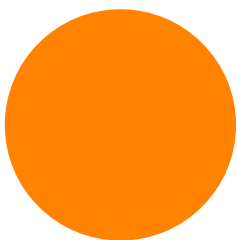
Projekterings PM Miljö- och Geoteknik

Marma 3:14, Alunda
Ny bostadsbebyggelse
Östhammars kommun

Projekterings PM, Miljö- och Geoteknik

Uppdragsnamn

Marma 3:14
Östhammars Kommun
Nytt bostadshus

Östhammarshem
Box 26
747 02 Gimo

Uppdragsgivare

Östhammarshem

Vår handläggare

██████████ - Geoteknik
██████████ - Handläggare Miljö

Datum

2018-05-28

Innehåll

1	Uppdrag	3
2	Objektbeskrivning - översiktlig	3
3	Historik	4
4	Utförda undersökningar	5
5	Markförhållanden	5
6	Grundvatten, ytvatten.....	6
7	Sättningar - allmänt.....	6
8	Miljöteknik	6
8.1	Provtagning	6
8.2	Fältiakttagelser	6
8.2.1	Fältiakttagelser, jord	6
8.2.2	Fältiakttagelser, asfalt	7
8.1	Provurval och laboratorieundersökningar	7
8.1.1	Utförda undersökningar.....	7
8.2	Bedömningsgrunder	8
8.2.1	Bedömningsgrunder, jord	8
8.2.2	Bedömningsgrunder, asfalt	9
8.3	Analysresultat.....	9
8.3.1	Analysresultat jord.....	9
8.3.2	Analysresultat asfalt	13
8.4	Översiktlig riskbedömning	13
8.5	Omhändertagande av förorenade massor	15
8.6	Omhändertagande av massor underskridande föreslaget åtgärds mål.....	15
8.7	Anmälan om förorening	15
9	Radon	16
10	Grundläggning.....	16
10.1.1	Omräkningsfaktor	17

10.1.2	artialkoefficienter	18
10.1.3	Valda materialegenskaper	18
11	Schakt, stabilitet	19
12	Övrigt.....	19

Bilagor

Benämning	Beskrivning	Antal sidor	Daterad
N-10.1-01	Planritning med föreningshalter	1	2018-05-28

1 Uppdrag

Bjerking AB har på uppdrag av Östhammarshem utfört en miljö- och geoteknisk undersökning på fastigheten Marma 3:14 som underlag för projektering av nya bostäder. Det undersökta området ligger i centrala Alunda. Se Figur 1 för ungefärligt undersökningsområde.

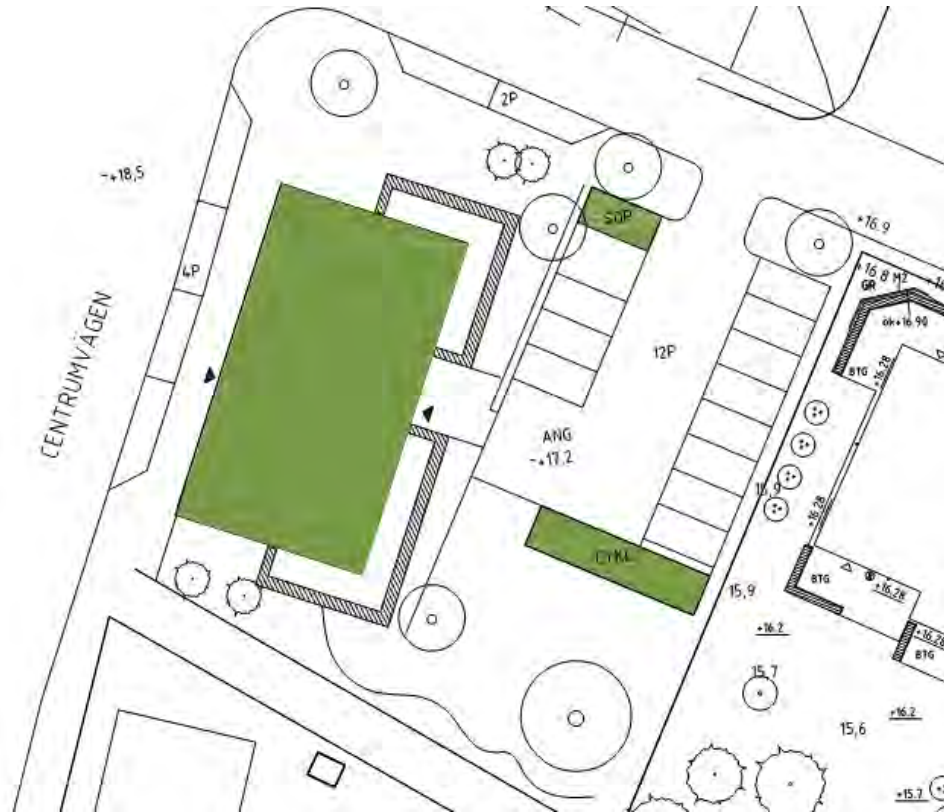

Figur 1 Ungefärligt undersökningsområde markerat med röd begränsningslinje. Bild från Bjerking's kartportal

2 Objektbeskrivning - översiktlig

Östhammarshem planerar att uppföra en ny byggnad inom fastigheten Marma 3:14 i Alunda. Byggnaden kommer inrymma drygt 15 lägenheter och uppföras i 4 - 5 våningar med källare i suterräng. Den totala byggnadsytan omfattar ca 300 m². Se Figur 2 för planerade byggnation.

Figur 2 Situationsplan

3 Historik

På den undersökta fastigheten Marma 3:14 finns det ingen historik av miljöfarlig verksamhet som kommit Bjerking AB till kännedom. Genom länsstyrelsens efterbehandlingsstöd finns vetskap om fem stycken verksamheter på närliggande fastigheter som kan ha gett upphov till föroreningar, se Figur 3ⁱ. Grå markering anger "ej riskklassad".

ⁱ <http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/upsala/underlag/> (2018-04-19).

1. MIFO nr. 45913
Bilvårdsanläggning,
bilverkstad samt
åkerier
2. MIFO nr. 45885
Verkstadsindustri,
utan halogenerade
lösningsmedel
3. MIFO nr. 45943
Gummiproduktion
4. MIFO nr. 45906
Bilvårdsanläggning,
bilverkstad samt
åkerier
5. MIFO nr. 71295
Plantskola

Figur 3 Potentiellt miljöfarliga verksamheter i närområdet kring fastighet Marma 3:14 vars ungefärliga läge markeras i rött (2018-04-19).

Endast en av dessa verksamheter, nr 5 "Plantskola" markerad i orange i Figur 3, har riskklassats av länsstyrelsen. Verksamheten är Alundas handelsträdgård (MIFO nr. 71295ⁱⁱ), belägen på fastigheterna Marma 3:12, 3:13 och 3:30 norr om fastigheten Marma 3:14, som då (2011) tilldelades klass 2 – stor risk (MIFO, fas 1). Plantskolan var verksam från 1933 till 1988. Vid bedömningen lades stor vikt på de potentiella föreningarnas mycket höga farlighet (bekämpningsmedel) och den långa verksamhetstiden.

Den byggnad som idag ligger på den aktuella fastigheten har varit ett bostadshus, där även bageriverksamhet tidigare bedrivits. Idag finns också en trädgård, med bland annat fruktträd och blomrabatter på fastigheten. Strax väster om byggnaden finns ett mindre asfaltsbelagt område.

4 Utförda undersökningar

Resultatet av utförda undersökningar framgår av tillhörande Markteknisk undersökningsrapport med uppdragsnummer 18U0997, daterad 2018-05-28, upprättad av Bjerking AB.

5 Markförhållanden

Jordlagerföljden består i allmänhet överst av ett lager **fyllning** överlagrandes **kohesionsjord** ovan **frikationsjord** vilandes på **berg**. Bergets överyta har påträffats mellan 0,5 m och 3,7 m under befintlig markyta.

Fyllningens mäktighet varierar i undersökta punkter mellan ca 0,3 m och ca 1,2 m. Innehållet utgörs av mulljord, sand, grus och lera. Ställvis har även tegel noterats.

ⁱⁱ MIFO-blankett (fas 1), Alunda handelsträdgård, upprättad av Marie Låås. Tillhandahållen av Stefan Nyström, Länsstyrelsen i Uppsala län (e-post 2018-04-19).

Kohesionsjorden förekommer i flertal punkter och utgörs där av torrskorpelera ner till ca 0,8-1,6 m djup. Ställvis förekommer tunna skikt av silt under eller i torrskorpelera. I två borrhull har även skikt av sand påträffats.

Friktionsjordens mäktighet varierar i undersökta punkter mellan ca 0 m och 2,7 m. Friktionsjorden benämns som sandig siltig Morän.

Berget har inte undersökts närmare, men bedöms homogent utifrån de jordbergsonderingar som utförts ner i berg.

6 Grundvatten, ytvatten

Mot bakgrund av registrerade grundvattenobservation, se Tabell 1, bedöms grundvattenytans trycknivå ligga på ca 0,8 m djup.

Tabell 1 Registrerade grundvattenobservation.

Grundvattenrör	Markytan	Datum	Nivå GVV	Anmärkning
GW18006	+16,3	2018-05-02	15,5	

Ytvatten sjunker normalt ner i fyllning och mulljordslager eller avbördas via befintligt dagvattensystem. Vid riklig nederbörd eller tjälade förhållanden kan även ytvavrinning ske i terrängens lutningsriktning.

7 Sättningar - allmänt

Förekommande lera är av torrskorpekaraktär och betraktas som måttligt sättningsbenägen.

Underliggande morän och berg bedöms inte vara sättningskänslig för planerad byggnation.

Besvärande sättningar bedöms däremot kunna utbildas i förekommande fyllning som sannolikt lagts ut utan krav på innehåll och komprimering.

8 Miljöteknik

8.1 Provtagning

I samband med den geotekniska undersökningen sparades jordprover från skruvprovtagning inför kontroll av eventuellt föroreningsinnehåll. Jordproverna togs som samlingsprov per avvikande skikt eller jordart. Mellan varje provtagningspunkt har borrhullstrustningen rengjorts alternativt skruvborren byts ut mot en ny för att undvika korskontaminering. Generellt för provtagningen har SGF Rapport 2:2013 samt NV:s rapport 4310 och 4311 följts.

Jordproverna förvarades i diffusionstäta påsar och märktes upp med provtagningspunkt och nivåer samt förslöts direkt efter provtagning. Samtliga prover har förvarats mörkt och svalt genom hela kedjan i väntan på urvalsprocessen och därefter analys.

8.2 Fältiakttagelser

8.2.1 Fältiakttagelser, jord

Fastigheten täcks till stor del av en fyllning innehållande mulljord, sand, grus och lera. Mäktigheten på denna fyllning varierar mellan 0,2 m till 0,5 m vid de undersökta punkterna, med undantag för borrhull BG18008. Vid denna punkt, som ligger i anslutning till husets oljepåfyllningssystem, var djupet på fyllningen 1,2 m och innehöll

mer grus än de övriga punkterna. Fyllningen överlagrar en bedömt orörd torrskorpelera innehållande silt.

Ingen lukt eller okulära intryck gav indikationer på att föroreningar förekommer på fastigheten.

Bedömda jordarter för de uttagna jordproverna och övriga fältanteckningar finns sammanställda i tillhörande MUR, se Bilaga 1.

8.2.2 Fältiakttagelser, asfalt

Asfalten som påträffades inom fastigheten avgav ingen lukt som indikerade innehåll av tjära.

8.1 Provurval och laboratorieundersökningar

Med hjälp av fältanteckningar och historik utvaldes 19 stycken delprover, både för enstaka skikt (11 st) och samlingsprov (3 st. av 11 st. delprover) ut för vidare analys. De 3 prover som ingår i samlingsprov 1 Ytprov 0-0,2 m u my har även efter första analysssvar analyserats separat. Laboratorieundersökningar har utförts på Eurofins Environment Testing AB. Laboratoriet är ackrediterat för dessa typer av analyser. Analysrapporter redovisas i tillhörande MUR, se Bilaga 2.

8.1.1 Utförda undersökningar

Totalt 14 stycken jordprover, 3 samlingsprover och 11 enskilda prover, från de 9 stycken borrhullspunkterna BG18001 till BG18009 analyserats, se nedan. Siffror inom parentes anger nivå i meter under markytan. De 3 prover som ingår i samlingsprov 1 Ytprov 0-0,2 m u my har efter första analys svar även analyserats separat.

- Samlingsprov 01/02/09 Ytprov (0-0,2)
gjordes av mulljord från BG18001 (0-0,2), BG18002 (0-0,2) och BG18009 (0-0,2).
- Samlingsprov 03/04/05/06 Fyllning (ca 0-0,4)
gjordes av fyllning från BG18003 (0-0,3), BG18004 (0-0,3), BG18005 (0-0,4) och BG18006 (0-0,4).
- Samlingsprov 03/04/05/06 Fyllning (ca 0,3-1,1)
gjordes av fyllning från BG18003 (0,3-1,0), BG18004 (0,3-1,0), BG18005 (0,4-1,1) och BG18006 (0,4-1,0)*.
- Enskilda prover: BG18001 (0-0,2), BG18001 (0-0,3), BG18002 (0-0,2), BG18002 (0,2-0,4), BG18002 (0,4-1,0)*, BG18009 (0-0,2), BG18007 (0-0,5), BG18007 (0,5-1,0), BG18008 (0-1,0), BG18008 (1,0-1,2), BG18008 (1,2-1,4).

* BG18002 (0,4-1,0) och BG18006 (0,4-1,0)* kan ha förväxlats. Analys av det samlingsprov som BG18006 (0,4-1,0) ingår i och den analys som gjordes på BG18002 (0,4-1,0) visar att totalhalterna av de analyserade parametrarna är i samma storleksordning, och därför görs bedömningen att lerproverna är likvärdiga och inga fler analyser behöver göras för att undersöka leran närmare.

Analys med avseende på fyllnadsmaterialets respektive underliggande bedömd orörd leras lakbarhet gjordes på samlingsprov 2 *Fyllning* och samlingsprov 3 *Lera*.

Omfattning framgår nedan.

- 4 stycken analyser med avseende på BTEX, alifater och aromater.
- 5 stycken analyser med avseende på polycykliska aromatiska föreningar (PAH).
- 4 stycken analyser med avseende på metaller inkl. kvicksilver.
- 7 stycken analyser med avseende på metaller exkl. kvicksilver.
- 8 stycken analyser med avseende på analyserad TOC (totalt organiskt kol).

- 1 styck bredspektrumanalys "Enviscreen" där flyktiga organiska kolväten (VOC_EPA), PAH, PCB, pesticider, klorfenoler, ftalater, klorbensener, kväve och klorinnehållande SVOC, alifater och aromater ingår.
- 1 styck analys med avseende på PCB.
- 2 stycken analyser med avseende på lakbarhet.

1 styck asfaltsprov från borrpunkten BG18003 har analyserats för undersökning av förekomst av stenkolstjära i asfalten.

Omfattning framgår nedan.

- 1 analys med avseende på PAH-16

8.2 Bedömningsgrunder

8.2.1 Bedömningsgrunder, jord

Uppmätta halter i jord jämförs med Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad markⁱⁱⁱ, med reviderade riktvärden^{iv} vilka är gällande från 1 juli 2016. Riktvärdena bygger på ett antal exponeringsvägar för människor såsom intag av jord, hudkontakt, inandning av ångor och inandning av damm. Vidare har hänsyn även tagits till miljöeffekter inom området och för närliggande ytvatten. Det finns riktvärden för två typer av markanvändning.

- KM - Känslig markanvändning, där markkvaliteten inte begränsar val av markanvändning. Alla grupper av människor (barn, vuxna, äldre) kan vistas permanent inom området under en livstid. Grundvatten inom och intill området skyddas.
- MKM - Mindre känslig markanvändning, där markkvaliteten begränsar val av markanvändning till exempelvis kontor, industrier eller vägar. De exponerade grupperna antas vara personer som vistas i området under sin yrkesverksamma tid samt barn och äldre som vistas i området tillfälligt. Grundvatten 200 m nedströms området skyddas.

Jämförelse görs även mot:

- FA – haltgränser för farligt avfall enligt Avfall Sveriges rapport 2007:1.

Inför en eventuell återanvändning av massor på annan fastighet alternativt borttransport av massor beroende på ett massöverskott och/eller att massorna överskrider framtagna åtgärds mål görs även jämförelse mot:

- MRR – nivå för mindre än ringa risk, Naturvårdsverkets handbok 2010:1.
- Inert avfall – gränsvärden enligt § 23 och 24, NFS 2004:10.

Det undersökta området planeras att bebyggas med bostäder och därför föreslås att riktvärden för känslig markanvändning (KM) bör tillämpas. Notera att det är Bygg- och Miljöförvaltningen i Östhammar kommun som beslutar om vilka åtgärds mål och därmed haltkriterier/riktvärden som ska vara gällande för en eventuell efterbehandling.

ⁱⁱⁱ Naturvårdsverket rapport 5976. 2009.

^{iv} <http://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/fororenade-omraden/berakning-riktvarden/generella-riktvarden-20160707.pdf>.

8.2.2 Bedömningsgrunder, asfalt

Naturvårdsverket har inte tagit fram några generella riktvärden för summa PAH-16 i asfalt. För att kunna bedöma hur asfalt ska hanteras har miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö tagit fram gemensamma riktlinjer för hantering av asfalt innehållande PAH^v.

Tabell 2 Riktlinjer av hantering av asfalt enligt gemensamma riktlinjer från miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt VV publ. 2004:90^{vi}.

Klass	Summa PAH 16	Hantering
Klass 1	< 70 ppm	Fri användning som bär- och slitlager inom vägkonstruktioner.
Klass 2	≥ 70 < 300 ppm	Obegränsad användning i vägkonstruktion som bundet eller obundet bärlager/förstärkningslager under ny asfalt.
Klass 3	≥ 300 < 1000 ppm	Begränsad användning i vägkonstruktion som bundet eller obundet bärlager/förstärkningslager under ny asfaltsbeläggning. Ej inom vattenskyddsområde och alltid i samråd med miljömyndigheten.
Klass 4	≥ 1000 ppm alt. ≥ 0,1% konc. stenkolstjära	Farligt avfall (Miljöförvaltningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö). En särskild bedömning krävs (Vägverket)

8.3 Analysresultat

8.3.1 Analysresultat jord

Analysresultaten från borrhöjningarna BG18001, till och med 09 har sammanställts i Tabell a, 3b och 3c. För polycykliska aromatiska kolväten (PAH) redovisas endast summamparametrar. Resultat av enskilda analysparametrar återfinns i Bilaga 2 i tillhörande MUR.

Sammanfattningsvis är det ämnesgruppen metaller som påvisats i halter över föreslaget åtgärdsgränsmål d.v.s. över riktvärdet för känslig markanvändning, KM. Inga halter av PCB eller oljekolvätena BTEX och aromater har påvisats över laboratoriets rapporteringsgräns. En enstaka låg halt av alifater (>C16-C35) har påträffats i BG18002 nivå 0,4-1,0 m u my. PAH:er har detekterats i flertalet prover av fyllnadsmaterial men i halter som underskrider föreslaget åtgärdsgränsmål. Inga halter av pesticider eller andra ämnen specifika för breddspektrumanalysen har påträffats över laboratoriets rapporteringsgräns. Metallföreningen består i att arsenik, barium, krom, kobolt och zink har påvisats i halter över riktvärdet för KM där barium, krom och zink även arsenik överstiger riktvärdet för mindre känslig markanvändning (MKM) och arsenik överstiger haltgränsen för farligt avfall. Metallhalter över riktvärdet för KM har påvisats i 7 av 14 analyserade prov.

Efter Tabell 3 a, b och c beskrivs resultaten per analyserat prov.

^v Tjära i asfaltsbeläggningar – gemensamma rutiner för Stockholm, Göteborg och Malmö, 2003-09-01

^{vi} Hantering av tjärhaltiga beläggningar, publikation 2004:90, Vägverket, 2004-06

Tabell 3a Sammanställning laboratorieanalyser för jordprov, enheter är mg/kg TS om inget annat anges.

Provpunkt BG180	01/02 /09*	01	01	02	02**	02	MRR	KM	MK M	FA
Djup (m u my)	Saml. ca 0-0,2	0-0,2	0-0,3	0-0,2	0,2-0,4	0,4-1,0				
Jordart	Fyllning (mull)	Fyllning (mull)	Fyllning (mull och lera)	Fyllning (mull)	Lera	Lera				
Organiska ämnen										
TOC (%)	-	-	1,3	-	3,0	2,1	i.r	i.r	<u>i.r</u>	
BTEX	u.r.	-	-	-	-	u.r.	i.r	i.r	<u>i.r</u>	<u>1000</u>
Alifater										
>C ₅ -C ₈	-	-	-	-	-	-	i.r	12	<u>80</u>	<u>C₆-C₁₀</u> <u>1000</u>
>C ₈ -C ₁₀	<3,0	-	-	-	-	<3,0	i.r	20	<u>120</u>	<u>1000</u>
>C ₁₀ -C ₁₂	<0,5	-	-	-	-	<0,5	i.r	100	<u>500</u>	<u>C₆-C₁₀</u> <u>10000</u>
>C ₁₂ -C ₁₆	<0,5	-	-	-	-	<0,5	i.r	100	<u>500</u>	<u>10000</u>
>C ₁₆ -C ₃₅	<10	-	-	-	-	12	i.r	100	<u>1000</u>	<u>10000</u>
Aromater										
>C ₈ -C ₁₀	<10	-	-	-	-	<4,0	i.r	10	<u>50</u>	<u>1000</u>
>C ₁₀ -C ₁₆	<0,9	-	-	-	-	<0,90	i.r	3	<u>15</u>	<u>C₁₀-C₃₅</u> <u>1000</u>
>C ₁₆ -C ₃₅	<1,0	-	-	-	-	<0,50	i.r	10	<u>30</u>	<u>1000</u>
Polycykliska aromatiska kolväten										
PAHL	<0,045	-	-	-	-	<0,045	0,6	3	<u>15</u>	
PAHM	0,33	-	-	-	-	<0,075	2	3	<u>20</u>	
PAHH	0,26	-	-	-	-	0,11	0,5	1	<u>10</u>	
PCB										
Summa PCB (7st)	u.r.	-	-	-	-	-	i.r	0,008	<u>0,2</u>	
Metaller										
Arsenik	410	2800	-	69	6,9	4,4	10	10	<u>25</u>	<u>1000</u>
Barium	140	140	-	100	120	130	i.r	200	<u>300</u>	<u>10000</u>
Bly	26	41	-	15	13	11	20	50	<u>400</u>	<u>2500</u>
Kadmium	0,44	0,89	-	0,35	0,2	<0,20	0,2	0,5	<u>15</u>	<u>100-</u> <u>1000</u>
Kobolt	8,9	8,7	-	9,9	13	14	i.r	15	<u>35</u>	<u>100-</u> <u>2500</u>
Koppar	38	36	-	33	29	29	40	80	<u>180</u>	<u>2500</u>
Krom	100	770	-	45	38	45	40	80	<u>150</u>	<u>10000</u>
Kvicksilver	0,028	-	-	-	-	<0,012	0,1	0,25	<u>2,5</u>	<u>500</u> <u>100-</u> <u>1000</u>
Nickel	22	17	-	21	24	29	35	40	<u>120</u>	<u>1000</u>
Vanadin	39	34	-	33	42	49	i.r	100	<u>200</u>	<u>1000</u>
Zink	240	900	-	150	110	100	120	250	<u>500</u>	<u>2500</u>
Övriga ämnen i bredspektrumanalys										
	u.r	-	-	-	-	-				

* = samlingsprover. ** BG18002 (0,4-1,0) och BG18004 (0,4-1,0)* kan ha förväxlats. PAH = polycykliska aromatiska kolväten. TOC = totalt organiskt kol. PCB = polyklorerade bifenoler. < eller u.r. markerar halter under laboratoriets rapporteringsgräns. - markerar ej analyserat. i.r = inget riktvärde. Halter som överskrider Naturvårdsverkets nivå för MRR (Mindre än Ringa Risk, NV Handbok 2010:1) markeras i grönt. Halter som överskrider Naturvårdsverkets generella riktvärden (NV rapport 5976, 2009, reviderade i juni 2016) för KM (känslig markanvändning) markeras i gult/fetstil och för MKM (mindre känslig markanvändning) markeras i rosa/understruken fetstil. Halter som överskrider Avfall Sveriges haltgräns för FA (farligt avfall, Avfall Sveriges rapport 2007:1) markeras i rött/understruken fetstil.

Tabell 3b Sammanställning laboratorieanalyser för jordprov, enheter är mg/kg TS om inget annat anges.

Provpunkt BG180	03/04** /05/06*	03/04/ 05/06*	07	07	MRR	KM	MKM
Djup (m u my)	Saml. ca 0-0,4	Saml. ca 0,3-1,1	0-0,5	0,5-1,0			
Jordart	Fyllning	Lera	Fyllning	Lera			
Organiska ämnen							
TOC (%)	1,1	<0,2	0,057	-	i.r	i.r	<u>i.r</u>
BTEX	u.r.	u.r	-	-	i.r	i.r	<u>i.r</u>
Alifater							
>C ₅ -C ₈	<5,0	<5,0	-	-	i.r	12	80
>C ₈ -C ₁₀	<3,0	<3,0	-	-	i.r	20	120
>C ₁₀ -C ₁₂	<5,0	<5,0	-	-	i.r	100	500
>C ₁₂ -C ₁₆	<5,0	<5,0	-	-	i.r	100	500
>C ₁₆ -C ₃₅	<10	<10	-	-	i.r	100	1000
Aromater							
>C ₈ -C ₁₀	<4,0	<4,0	-	-	i.r	10	50
>C ₁₀ -C ₁₆	<0,90	<0,90	-	-	i.r	3	15
>C ₁₆ -C ₃₅	<0,50	<0,50	-	-	i.r	10	30
Polycykliska aromatiska kolväten							
PAHL	<0,045	< 0,045	<0,045	-	0,6	3	15
PAHM	<0,075	< 0,075	<0,075	-	2	3	20
PAHH	0,12	< 0,11	<0,11	-	0,5	1	10
PCB							
Summa PCB (7st)	<0,0070	-	-	-	i.r	0,008	0,2
Metaller							
Arsenik	5,8	4,5	15	3	10	10	25
Barium	160	92	210	130	i.r	200	300
Bly	19	13	35	11	20	50	400
Kadmium	<0,20	<0,2	0,21	< 0,20	0,2	0,5	15
Kobolt	11	9,2	7,1	15	i.r	15	35
Koppar	29	24	31	33	40	80	180
Krom	41	38	23	46	40	80	150
Kvicksilver	0,016	<0,012	0,019	-	0,1	0,25	2,5
Nickel	26	23	13	29	35	40	120
Vanadin	48	43	28	51	i.r	100	200
Zink	97	73	100	100	120	250	500
Övriga ämnen i bredspektrumanalys							
	-	-	-	-			

* = samlingsprover. ** BG18002 (0,4-1,0) och BG18004 (0,4-1,0)* kan ha förväxlats. PAH = polycykliska aromatiska kolväten. TOC = totalt organiskt kol. PCB = polyklorerade bifenoler. < eller u.r. markerar halter under laboratoriets rapporteringsgräns. – markerar ej analyserat. i.r = inget riktvärde. Halter som överskrider Naturvårdsverkets nivå för MRR (Mindre än Ringa Risk, NV Handbok 2010:1) markeras i grönt. Halter som överskrider Naturvårdsverkets generella riktvärden (NV rapport 5976, 2009, reviderade i juni 2016) för KM (känslig markanvändning) markeras i gult/fetstil och för MKM (mindre känslig markanvändning) markeras i rosa/understruken fetstil. Halter som överskrider Avfall Sveriges haltgräns för FA (farligt avfall, Avfall Sveriges rapport 2007:1) markeras i rött/understruken fetstil.

Tabell 3c Sammanställning laboratorieanalyser för jordprov, enheter är mg/kg TS om inget annat anges.

Provpunkt BG180	08	08	08	09	MRR	KM	MKM
Djup (m u my)	0-1,0	1,0-1,2	1,2-1,4	0-0,2			
Jordart	Fyllning	Fyllning	Lera	Fyllning			
Organiska ämnen							
TOC (%)	0,5	0,4	-	-	i.r	i.r	<u>i.r</u>
BTEX	u.r.	-	-	-	i.r	i.r	<u>i.r</u>
Alifater							
>C ₅ -C ₈	<5,0	-	-	-	i.r	12	<u>80</u>
>C ₈ -C ₁₀	<3,0	-	-	-	i.r	20	<u>120</u>
>C ₁₀ -C ₁₂	<5,0	-	-	-	i.r	100	<u>500</u>
>C ₁₂ -C ₁₆	<5,0	-	-	-	i.r	100	<u>500</u>
>C ₁₆ -C ₃₅	<10	-	-	-	i.r	100	<u>1000</u>
Aromater							
>C ₈ -C ₁₀	<4,0	-	-	-	i.r	10	<u>50</u>
>C ₁₀ -C ₁₆	<0,90	-	-	-	i.r	3	<u>15</u>
>C ₁₆ -C ₃₅	<0,50	-	-	-	i.r	10	<u>30</u>
Polycykliska aromatiska kolväten							
PAHL	<0,045	-	-	-	0,6	3	<u>15</u>
PAHM	0,31	-	-	-	2	3	<u>20</u>
PAHH	0,29	-	-	-	0,5	1	<u>10</u>
PCB							
Summa PCB (7st)	-	-	-	-	i.r	0,008	<u>0,2</u>
Metaller							
Arsenik	5,3	2,3	3	3,1	10	10	<u>25</u>
Barium	440	930	100	140	i.r	200	<u>300</u>
Bly	28	6,3	8,5	19	20	50	<u>400</u>
Kadmium	<0,20	<0,2	<0,20	<0,20	0,2	0,5	<u>15</u>
Kobolt	10	3,6	12	12	i.r	15	<u>35</u>
Koppar	29	17	27	38	40	80	<u>180</u>
Krom	35	6,3	36	34	40	80	<u>150</u>
Kvicksilver	0,027	-	-	-	0,1	0,25	<u>2,5</u>
Nickel	22	2,9	22	22	35	40	<u>120</u>
Vanadin	41	6,8	43	40	i.r	100	<u>200</u>
Zink	120	55	81	190	120	250	<u>500</u>
Övriga ämnen i bredspektrumanalys							
-	-	-	-	-			

* = samlingsprover. ** BG18002 (0,4-1,0) och BG18004 (0,4-1,0)* kan ha förväxlats. PAH = polycykliska aromatiska kolväten. TOC = totalt organiskt kol. PCB = polyklorerade bifenoler. < eller u.r. markerar halter under laboratoriets rapporteringsgräns. – markerar ej analyserat. i.r = inget riktvärde. Halter som överskrider Naturvårdsverkets nivå för MRR (Mindre än Ringa Risk, NV Handbok 2010:1) markeras i grönt. Halter som överskrider Naturvårdsverkets generella riktvärden (NV rapport 5976, 2009, reviderade i juni 2016) för KM (känslig markanvändning) markeras i gult/fetstil och för MKM (mindre känslig markanvändning) markeras i rosa/understruken fetstil. Halter som överskrider Avfall Sveriges haltgräns för FA (farligt avfall, Avfall Sveriges rapport 2007:1) markeras i rött/understruken fetstil.

Analysresultaten från samlingsprovet gjort av mulljord från BG18001, 02 och 09, från områdets norra del mot den f.d. handelsträdgården, påvisar en halt av arsenik som överstiger riktvärdet för MKM (ggr 16) och krom i en halt mellan riktvärdet för KM och MKM. Inga detekterbara halter av pesticider eller andra ämnen som VOC-EPA, klorfenoler, ftalater, klorbensener eller kväve och klorinnehållande SVOC som ingår i bredspektrumanalysen har påvisats i detta samlingsprov. I syfte att vidare undersöka och avgränsa främst de höga arsenikhalterna analyserades de tre delproverna till

höga vilket kan ge upphov till förhöjda halter av arsenik i grundvattnet som följd av urlakning. Arsenik är gentoxiskt och studier visar att ämnet är cancerframkallande. Kronisk exponering kan ge en mängd olika hälsoeffekter med förändringar av huden på handflator och fotsulor som första symptomkärnsador. Även leverskador, diabetes, kronisk hosta och högt blodtryck m.m. har rapporterats ha samband med arsenikexponering. Arsenik är akuttoxiskt och övergående akuta symptom kan uppkomma vid ett engångsintag på 0,05 mg/kg kroppsvikt vilket kan uppkomma om ett mindre barn (10 kg) äter 5 gram jord med arsenikhalter överstigande 100 mg/kg TS. Aktuella påvisade halter på Marma 3:14 på 2800 mg/kg TS motsvarar intag av mindre än 0,2 gram jord TS (torrsubstans) för barn (10 kg) och 1,25 gram TS för vuxna (70 kg).

Generell påvisad metallförorening (arsenik, barium, krom och zink) i fyllnadsmaterialet har en mäktighet på ca 0,2-0,5 m med undantag för den djupare fyllningen ned till ca 1,2 m u my kring byggnaden De avgränsningar som gjorts i djupled indikerar att föroreningarna är begränsade till fyllningsmaterialet som avgränsas i och med övergång till underliggande bedömd orörd lera. Utbredningen i ytled bedöms i dagsläget vara ca 50 % av fastigheten som utgörs av de norra och östra delarna.

8.5 Omhändertagande av förorenade massor

Massor där föreslaget åtgärdsområde överskrids kan inte kvarbli på fastigheten vid planerad markanvändning där åtgärdsområden fastställs av Miljöförvaltningen. Genomförandet av en grävsanering rekommenderas inför/i samband med planerade markarbeten där förorenade massor schaktas ur och transporteras till godkänd mottagningsanläggning.

Utifrån föroreningsgrad och egenskaper hos de förorenade massorna behandlas de på olika sätt hos mottagningsanläggningarna. I NFS 2004:10 finns olika kriterier beskrivna hur en klassindelning av förorenade massor kan utföras. Det är tre klasser - inert avfall, icke-farligt avfall och farligt avfall.

För att ytterligare undersöka utbredningen av det metallförorenade fyllnadsmaterialet rekommenderas en uppföljande miljöteknisk markundersökning. Dessutom rekommenderas laktester och analys av ANC (buffertförmåga) på de massorna bedömts som FA då krav ställs av mottagande deponi.

8.6 Omhändertagande av massor underskridande föreslaget åtgärdsområde

På fastigheten finns områden där halter av de valda analysparametrarna överskrider föreslagna åtgärdsområden. Inga okulära intryck eller annan information om platsen tyder på att områdena skulle vara förorenade. Dessa områden är de generella fyllnadsmaterialet och underliggande lera i de sydvästra delarna av fastigheten med undantag för den djupare fyllningen kring byggnaden där metallförorening påvisats.

Om överskottsmassor uppstår inom detta område bedöms massorna kunna hanteras som inert avfall i enlighet med NFS 2004:10 (§ 23 och 24) och transporteras till godkänd mottagningsanläggning. De två samlingsprover som gjort på fyllnadsmaterial respektive underliggande lera från BG18003, BG18004, BG18005 och BG18006 underskrider kraven för inert avfall gällande totalhalter och metallers lakbarhet. Det är dock aktuell mottagningsanläggning som slutligen gör bedömning om klassning och vilka massor och de kan omhänderta utifrån respektive tillstånd.

8.7 Anmälan om förorening

Alla påvisade föroreningar ska omgående anmälas till Bygg- och Miljöförvaltningen, Östhammars kommun, i enlighet med Miljöbalken 10 kap. 11 §. Bjerkning AB har via mail 2018-05-16 underrättat Bygg- och Miljöförvaltningen om dittills påvisade förhöjda metallhalter. Därefter har högre föroreningshalter påvisats och komplettering av anmälan genom inskickande av denna rapport rekommenderas.

Likaså ska Bygg- och Miljöförvaltningen informeras minst sex veckor innan eventuella markarbeten påbörjas inom förorenat område. Detta genom en anmälan om markarbeten inom förorenat område i enlighet 28 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Utifrån anmälan kan Miljöförvaltningen besluta om vilka åtgärdsåtgärder som gäller för aktuell fastighet.

För att ytterligare undersöka utbredningen av det metallförorenade fyllnadsmaterialet rekommenderas en uppföljande miljöteknisk markundersökning innan övriga planerade markarbeten påbörjas.

Om nya föroreningar upptäcks vid schaktning ska Bygg- och Miljöförvaltningen informeras omgående.

9 Radon

För undersökningen har radonhalten i porluften mätts 3 punkter vars lägen framgår av plan G-10.1-01, se Markteknisk undersökningsrapport – geoteknik med uppdragsnummer 18U0997.

De utförda mätningarna visar att marken inom undersökningsområdet innehåller höga radonhalter.

Marken klassificeras som högradonmark vilket medför att planerad byggnation skall utföras radonsäkert.

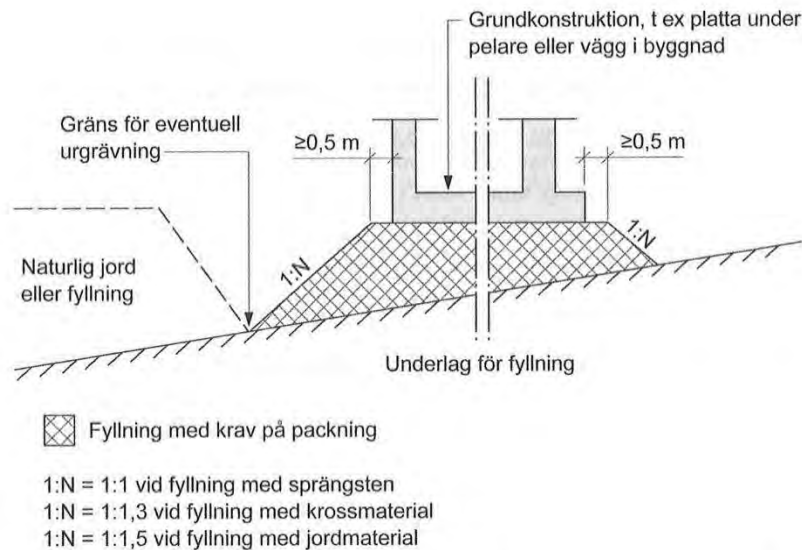
10 Grundläggning

Byggnaden planeras att grundläggas med källare. Grundläggningsnivån är inte slutgiltigt bestämd. Enligt skissförslag från Östhammarshem dat. 2018-03-08 ligger gårdsnivån på ca +17,2. Det innebär en grundläggningsnivå på ca +16,7. Grundläggning bedöms kunna ske direkt i mark på friktionsjord och ev. packad sprängstensbotten med hjälp av hel platta av betong eller utbredda sulor.

Det rekommenderas att utföra plattan extra styv för en god lastspridning med hänsyn till undergrunden samt med åtanke på radonsäkert utförande.

Grundkonstruktioner förses med sedvanligt fuktskydd i form av kapillärbrytande och dränerande skikt samt runtomliggande dräneringsledning. För att erhålla avsedd effekt placeras dräneringen som högst i det kapillärbrytande skiktets underkant.

Före grundläggning skall eventuell förekommande fyllning, lera och grundrester från tidigare byggnad schaktas bort. Fyllning med grus eller krossmaterial för grundläggning av byggnad skall utföras enligt CEB.212, Anläggnings AMA 13. Fyllning för byggnad skall utföras enligt figur CEB.2/1, Anläggnings AMA 13, se nedan.

Figur AMA CEB.2/1. Omfattning av packad fyllning för grundläggning av byggnad, golv o d

Figur 5 Urklipp ur AMA Anläggning 13.

10.1.1 Omräkningsfaktor

Bestämning av omräkningsfaktor, Tabell 5, har utförts i enlighet med kapitel 3.2.3 IEG rapport 7:2008 för plattgrundläggning. För fyllning av grus och krossmaterial ansätts omräkningsfaktorn lika med 1,0 då vald materialegenskap ej är bestämd mot bakgrund av sondering eller provtagning.

Tabell 5 Beräkning av omräkningsfaktor för plattgrundläggning.

Delfaktor	Förklaring	Intervall	Utvärdering
$\eta_{1,2,3,4}$	Hänsyn till fältundersökningens omfattning och kvalitet.	0,8 - 1,1	1,0
$\eta_{5,6}$	Hänsyn till geometri och utformning. Kantförstyvad platta kan ses som långsträckt platta/stor involverad jordvolym/förmår överföra last från svaghetszon till fasta delar av marken.	0,9 – 1,0	1,0
$\eta_{7,8}$	Hänsyn till typ av brott. Segt brott då det förekommer sättningar innan jorden går till brott. I detta fall gäller dränerade förhållanden.	1,1	1,0
η_{total}	Sammanvägning		1,0

10.1.2 Partialkoefficienter

Plattgrundläggning utförs enligt dimensioneringssätt 3, DA3, i enlighet med Eurokod SS EN 1997. Fasta partialkoefficienter ansluter till nationell bilaga BFS 2013:10 (EKS 9) tabell I-6 och framgår i denna rapport av Tabell 6.

Tabell 6 Fasta partialkoefficienter.

Jordparameter	Beteckning	Uppsättning "M2"
Friktionsvinkel, $\tan(\phi)$	γ_ϕ	1,3
Tunghet	γ_γ	1,0
E-modul	-	-

Vid dimensionering i STR/GEO av bärighet ska konstruktionslast räknas enligt BFS 2013:10 tabell B-3 och geotekniska laster enligt tabell B-4

10.1.3 Valda materialegenskaper

Valda materialegenskaper har ansatts med avseende på härledda värden i kapitel 13 ur den markt tekniska undersökningsrapporten eller valda enligt tabellvärden ur kapitel 5 TK GEO 13.

Tabell 7 Valda materialegenskaper vid dimensionering av plattgrundläggning.

Jord	Ansatta materialegenskaper	
Lera (av torrskorpekaraktär)	Tunghet	18 kN/m ³ (8 kN/m ³)*
	Skjuvhållfasthet	50 kPa
	Kohesionsintercept	0,115*od.skjuvh.
	Drän. friktionsvinkel	30 grader
Sandig siltig morän	Tunghet	20 kN/m ³ (12 kN/m ³)*
	Friktionsvinkel	37 grader
	E-modul	30 MPa
Krossmaterial (packad enligt AMA 13)	Tunghet	18 kN/m ³ (11 kN/m ³)*
	Friktionsvinkel	42 grader
	E-modul	45 MPa
Packad sprängstensbotten	Tunghet	18 kN/m ³ (11 kN/m ³)*
	Friktionsvinkel	42 grader
	E-modul	45 MPa

*Effektiv tunghet under grundvattenytan.

11 Schakt, stabilitet

Temporära ledningsschakt och schakt för källare ner till ca 2 meter från befintlig markyta sker i släntlutning 1:1,5 utan särskilda förstärkningsåtgärder^x. Under förutsättning att släntkrön hålls fritt minst 1 m och att last på släntkrön inte överstiger 2 t/m².

Vid våt väderlek eller vattenmättade förhållanden kan den siltiga jorden er hålla flytjordsegenskaper vilket kan komma att kräva flackare slänter. Eventuella sand/siltskikt kan ge inströmmande markvatten i schakt.

12 Övrigt

I god tid före arbetenas start bör en riskanalys upprättas. Där utförs en inventering av angränsande byggnader och anläggningar. Vidare anges erforderlig omfattning av exempelvis syneförrättning, kontrollavvägning och vibrationsövervakning. Vid vibrationsövervakning anges även max tillåtna vibrationsnivåer för resp. kontrollobjekt.

I aktuellt fall gäller detta för planerade schaktnings- och ev. sprängnings arbeten.

Inför rivning av en byggnad bör en materialinventering göras för att undersöka förekomst av farligt avfall och miljöstörande ämnen. Materialinventeringsrapporten beskriver vilket farligt avfall som finns i byggnaden och hur detta ska hanteras och utgör underlag till den kontrollplan för rivning som krävs för alla lov- och anmälningspliktiga byggåtgärder. Även icke lovpliktiga byggåtgärder kan föranleda en materialinventering, t.ex. invändig rivning i byggnader som uppförts eller renoverats under tidsspann då asbest och PCB använts.

Bjerking AB

Geoteknik

██████████
██████████████████
██████████████████████████████

Miljöteknik

██████████████████
██████████████████
██████████████████████████████.se

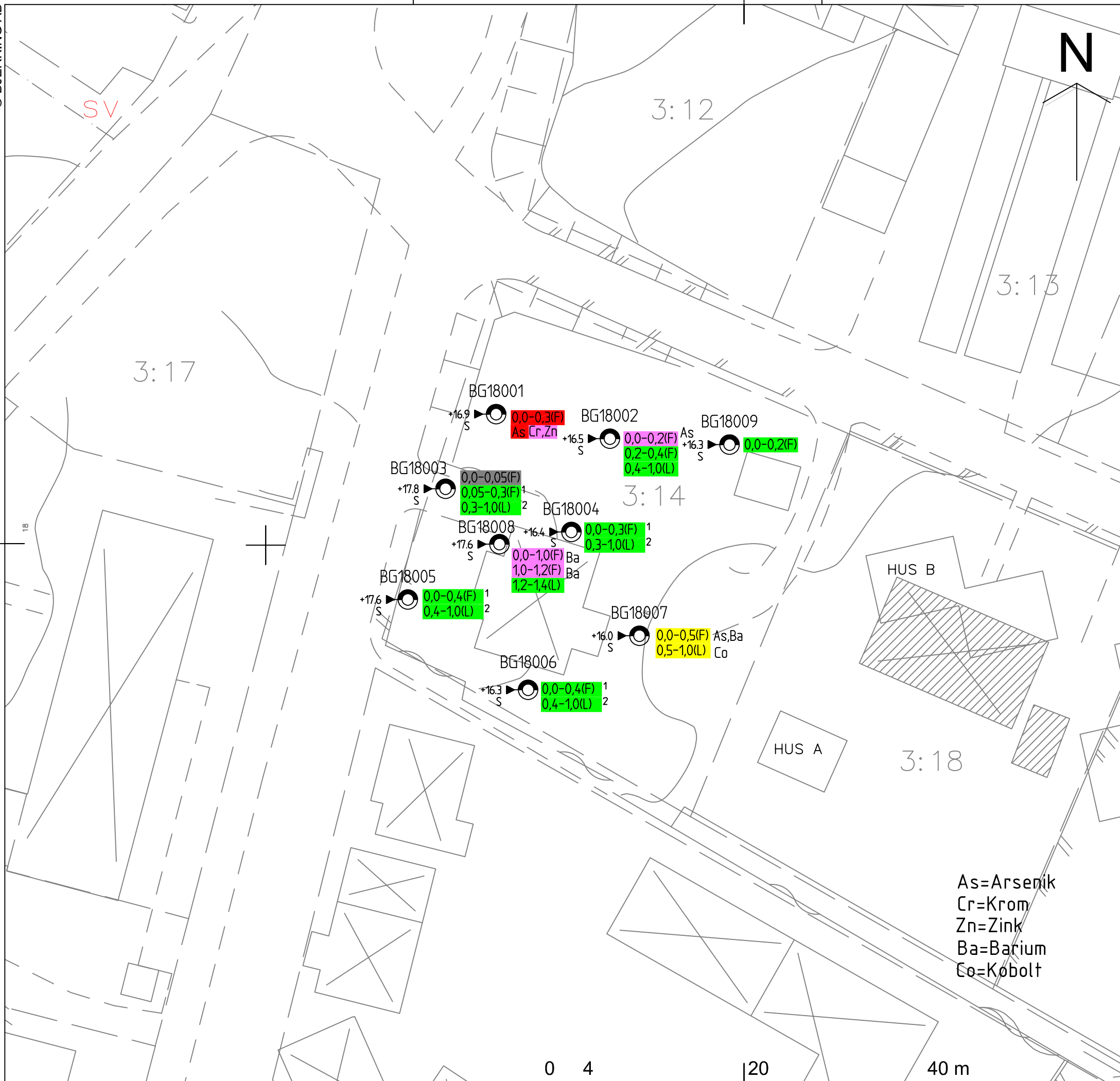
Granskad av

██████████████████
██████████████████████████████
██████████████████████████████

██████████████████
██████████████████████████████
██████████████████████████████

^x Typschakt 9 ur Schakta säkert 2015.

As=Arsenik
Cr=Krom
Zn=Zink
Ba=Barium
Co=Kobolt

FÖRKLARINGAR

KARTA — DIGITAL GRUNDKARTA

KOORDINAT-SYSTEM — SWEREF99 1800

HÖJDSYSTEM — FIX NR 128*11*2516
RH2000

BETECKNINGAR

- ALLM. — ENLIGT SGF/BGS BETECKNINGSSYSTEM VERSION 2001:2 (www.sgf.net)
- PROVTAGNINGSPUNKT
- MILJÖPROVTAGNING - LABANALYS
- ASFALT
- <KM*
- >KM, <MKM*
- >MKM, >FA**
- >FA

* = ENLIGT NATURVÅRDSVERKET'S RAPPORT 5976
** = ENLIGT AVFALL SVERIGES RAPPORT 2007:01

1-2 — SAMLINGSPROV

0,0-1,0 — PROVTAGNING UTFÖRD

(F) — ANTAL METER UNDER MARKYTAN

(L) — Fyllnadsmaterial

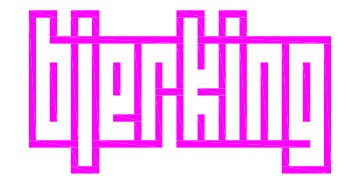
(L) — BEDÖMT ORÖRD LERA

RITNINGEN AVSER ENDAST MILJÖTEKNISK INFORMATION

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN
-----	-----	-----------------	-------	------

PROJEKTERINGSUNDERLAG

ALUNDA - MARMA 3:14 ÖSTHAMMAR KOMMUN

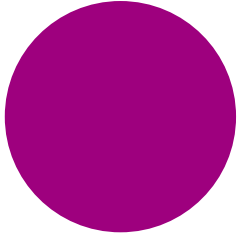

BJERKING AB
Box 1351
751 43 Uppsala
Telefon: 010-211 80 00
Telefax: 010-211 80 01
www.bjerring.se

UPPDRAG NR 18U0997	RITAD/KONSTR AV KAG	HANDLÄGGARE DNS
DATUM 2018-05-28	ANSVARIG HENRIK HÅKANSSON	

MILJÖTEKNISK UNDERSÖKNING PLANRITNING MED FÖRORENINGSHALTER OCH NIVÅER

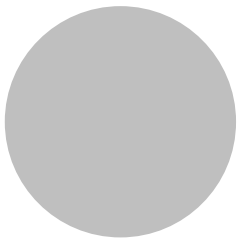
SKALA A1 - A3 1:400	NUMMER N-10.1-01	BET -
---------------------------	----------------------------	----------

---

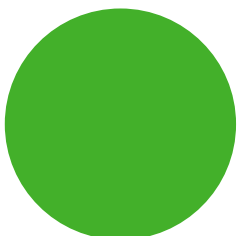
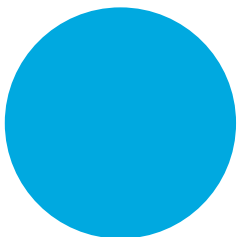
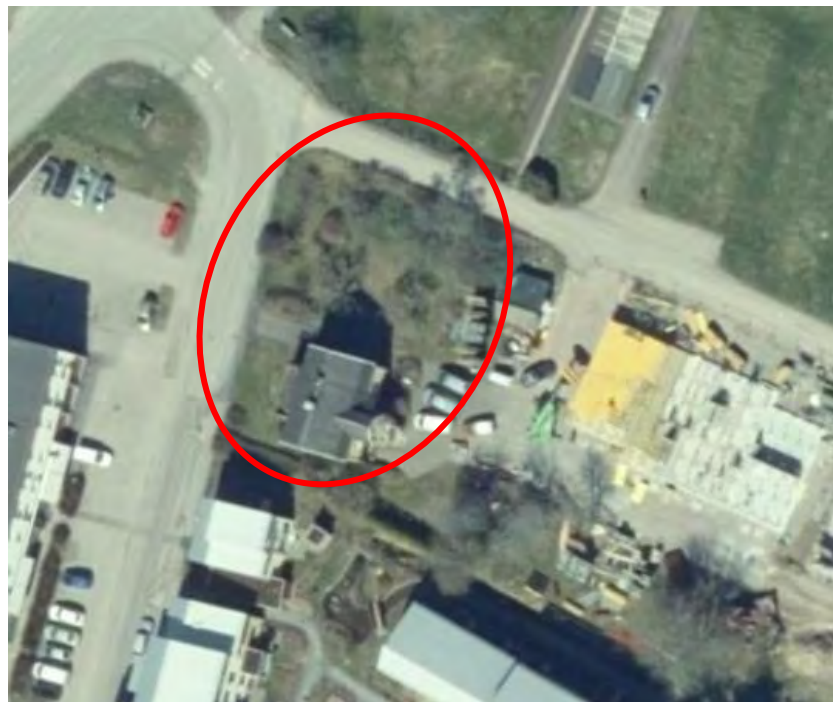
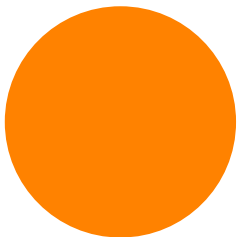
Markteknisk undersökningsrapport Miljö- och Geoteknik

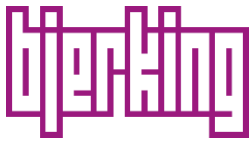

Marma 3:14, Alunda
Ny bostadsbebyggelse
Östhammars kommun

Markteknisk undersökningsrapport, Geo- och miljöteknik

Uppdragsnamn
Marma 3:14
Östhammars kommun
Nytt bostadshus

Östhammarshem
Box 26
747 02 Gimo

Uppdragsgivare
Östhammarshem

Vår handläggare
[REDACTED] - **Geoteknik**
[REDACTED] - **Handläggare Miljö**

Datum
2018-05-28

Innehåll

1	Uppdrag	2
2	Objektbeskrivning - översiktlig	2
3	Underlag för undersökningen	3
4	Tidigare undersökningar	Fel! Bokmärket är inte definierat.
5	Styrande dokument.....	3
6	Geoteknisk kategori	4
7	Befintliga förhållanden	4
8	Positionering	4
9	Fältundersökningar	4
9.1	Utförda sonderingar	5
9.2	Utförda provtagningar	5
9.3	Hydrogeologiska undersökningar	5
9.4	Undersökningsperiod	5
9.5	Fälttekniker.....	5
9.6	Provhantering geoteknik	5
9.7	Provhantering miljöteknik	5
10	Radon.....	5
11	Laborariearbeten-Miljöteknik.....	6
12	Hydrogeologiska undersökningar	6
13	Härledda värden.....	7
14	Värdering av undersökning	7
15	Redovisning.....	7
15.1	Bilagor	7
15.2	Ritningar	7

1 Uppdrag

Bjerking AB har på uppdrag av Östhammarshem utfört en miljö- och geoteknisk undersökning på fastigheten Marma 3:14 som underlag för projektering av nya bostäder. Det undersökta området ligger i centrala Alunda. Se Figur 1 för ungefärligt undersökningsområde.

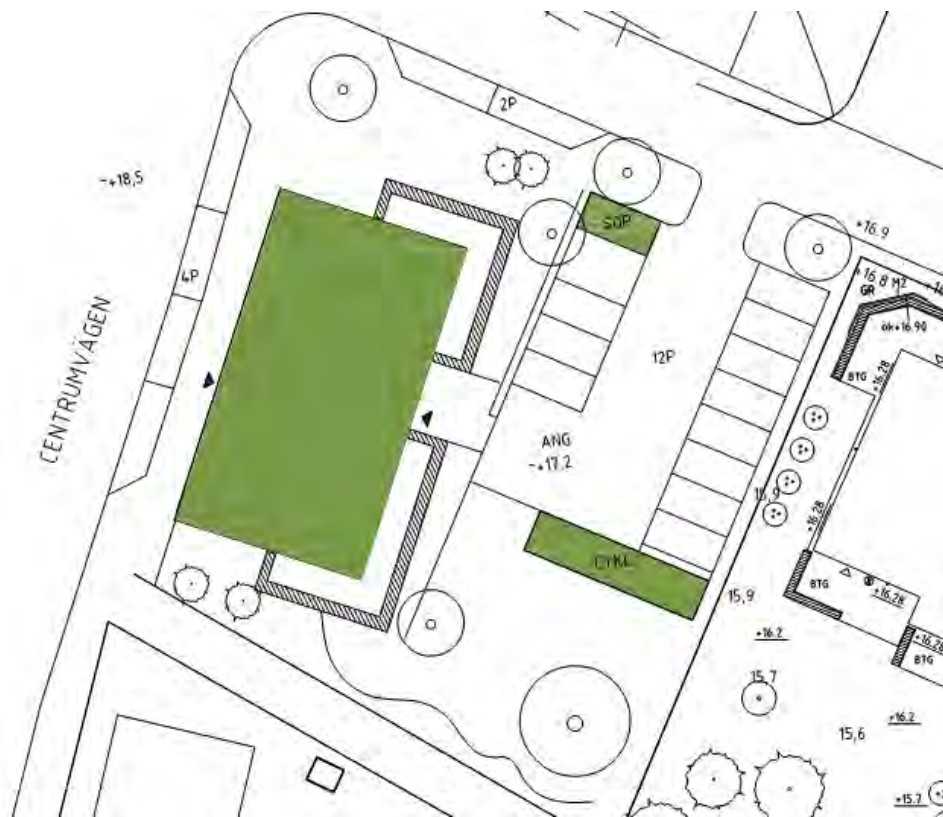

Figur 1 Ungefärligt undersökningsområde markerat med röd begränsningslinje. Bild från Bjerking's kartportal

2 Objektbeskrivning - översiktlig

Östhammarshem planerar att uppföra en ny byggnad inom fastigheten Marma 3:14 i Alunda. Byggnaden kommer inrymma drygt 15 lägenheter och uppföras i 4 - 5 våningar med källare i suterräng. Den totala byggnadsytan omfattar ca 300 m². Se Figur 2 för planerade byggnation.

Figur 2 Situationsplan

3 Underlag för undersökningen

Följande handlingar har utgjort underlag för undersökningen:

- Digitalt kartunderlag.
- Ledningsunderlag från ledningskollen.se.
- Situationsplan.
- Registerutdrag från länsstyrelsens och miljökontorets databaser över förorenade områden.

4 Styrande dokument

Denna rapport ansluter till SS-EN 1997 med tillhörande nationell bilaga enligt Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (Eurokoder), BFS 2011:10 (EKS 8) samt ändringsförfattning BFS 2015:6 (EKS 10). Se Tabell 1 och Tabell 2 för gällande standarder eller andra styrande dokument.

Tabell 1 Standard eller annat styrande dokument för fältundersökningar.

Undersökningsmetod	Standard eller annat styrande dokument
Geoteknisk undersökning och provning - Provtagning genom borrhings- och utgrävningsmetoder och grundvattenmätningar; Del 1: Tekniskt utförande	SS-EN-ISO 22475-1
Geoteknisk fälthandbok. Allmänna råd och metodbeskrivningar	SGF Rapport 1:2013
<u>Övriga, ej Europastandarder</u>	
Jord-bergsondering	SGF Rapport 4:2012

Tabell 2 Standard eller annat styrande dokument för planering och redovisning.

Undersökningsmetod	Standard eller annat styrande dokument
Eurokod 7: Dimensionering av geokonstruktioner; Del 2: Marktekniska undersökningar	SS-EN 1997-2
Geoteknisk fälthandbok. Allmänna råd och metodbeskrivningar	SGF Rapport 1:2013
Beteckningssystem	SGF och BGS "Beteckningssystem för geotekniska utredningar" 2001:2

5 Geoteknisk kategori

Undersökningar är utförda i enlighet med Geoteknisk kategori 2.

6 Befintliga förhållanden

Marknivån i de sonderade punkterna varierar mellan + 16,0 och + 17,8.

Området utgörs idag av en fastighet med en befintlig byggnad som avses rivas samt kringliggande gräs- och grusytor.

7 Positionering

Utsättning av sonderingspunkter och inmätning av området har utförts med GPS – instrument och totalstation. Mätningarna har utförts i mätklass B enligt Geoteknisk Fälthandbok - SGF Rapport 1:2013. Höjdbestämnings har utförts utifrån fix 128*11*2516.

Höjdsystem: RH 2000
Koordinatsystem: SWEREF 99 18 00

8 Fältundersökningar

Sondering och provtagning har utförts med borrhvagn utrustad med fältdator för insamling av undersökningsdata i digitalt format.

8.1 Utförda sonderingar

- 6 stycken jord-bergsonderingar för kontroll av jordlager samt bergets överyta.

8.2 Utförda provtagningar

Störd provtagning utfördes enligt följande:

- 9 stycken punkter för provtagning med skruvborr samt okulär jordartsbedömning.

8.3 Hydrogeologiska undersökningar

- 1 stycken installerat öppet grundvattenrör för kontroll av grundvattnets trycknivå.

8.4 Undersökningsperiod

Geoteknisk sondering och provtagning utfördes under april månad 2018.

8.5 Fälttekniker

Fältarbetet utfördes av fältgeotekniker Mats Jansson och Magnus Björkbäck.

Miljöprovtagning utfördes av Danielle Nevelius den 23 april 2018.

8.6 Provhantering geoteknik

Jordprover har hanterats i enlighet med SGF Rapport 1:2013.

8.7 Provhantering miljöteknik

I samband med den geotekniska undersökningen sparades jordprover från skruvprovtagning inför kontroll av eventuellt föroreningsinnehåll. Jordproverna togs som samlingsprov per avvikande skikt eller jordart. Mellan varje provtagningspunkt har borrrustningen rengjorts alternativt skruvborren byts ut mot en ny för att undvika korskontaminering. Generellt för provtagningen har SGF Rapport 2:2013 samt NV:s rapport 4310 och 4311 följts.

Jordproverna förvarades i diffusionstäta påsar och märktes upp med provtagningspunkt och nivåer samt förslöts direkt efter provtagning. Samtliga prover har förvarats mörkt och svalt genom hela kedjan i väntan på urvalsprocessen och därefter analys.

9 Radon

För bestämning av radonhalten i porluften utfördes mätning med direktregistrerande radongasmätare typ Marcus 10. Mätdjup valdes enligt metod-standard till ca 0,7 m. Detta för att minska de variationer i jordluftens radonhalt som orsakas av nederbörd, temperatur etc. Radonhalten i en och samma jordart kan variera kraftigt bland annat på grund av skillnader i uranhalt (radiumhalt), fuktighet och radontransport från andra jord- och bergarter i närheten.

För undersökningen har radonhalten i porluften mätts i nedan redovisade punkter vars lägen framgår av planritning G-10.1-01 och resultatet av Tabell 3.

Tabell 3 Radonhalt i provpunkter ($\text{kBq/m}^3 = \text{kiloBecquerel per kubikmeter}$).

Provtagningspunkt	Radonhalt [kBq/m^3]	Djup [m]	Jordart
BG18002	10	0,7	Siltig torrskorpelera
BG18003	17	0,7	Siltig torrskorpelera
BG18006	60	0,7	Siltig torrskorpelera

10 Laborariearbeten-Miljöteknik

Totalt 14 stycken jordprover, 3 samlingsprover och 11 enskilda prover, från de 9 stycken borrhullspunkterna BG18001 till BG18009 analyserats, se nedan. Siffror inom parentes anger nivå i meter under markytan. De 3 prover som ingår i samlingsprov 1 Ytprov 0-0,2 m u my har efter första analysvar även analyserats separat.

- Samlingsprov 01/02/09 Ytprov (0-0,2)
gjordes av mulljord från BG18001 (0-0,2), BG18002 (0-0,2) och BG18009 (0-0,2).
- Samlingsprov 03/04/05/06 Fyllning (ca 0-0,4)
gjordes av fyllning från BG18003 (0-0,3), BG18004 (0-0,3), BG18005 (0-0,4) och BG18006 (0-0,4).
- Samlingsprov 03/04/05/06 Fyllning (ca 0,3-1,1)
gjordes av fyllning från BG18003 (0,3-1,0), BG18004 (0,3-1,0), BG18005 (0,4-1,1) och BG18006 (0,4-1,0)*.
- Enskilda prover: BG18001 (0-0,2), BG18001 (0-0,3), BG18002 (0-0,2), BG18002 (0,2-0,4), BG18002 (0,4-1,0)*, BG18009 (0-0,2), BG18007 (0-0,5), BG18007 (0,5-1,0), BG18008 (0-1,0), BG18008 (1,0-1,2), BG18008 (1,2-1,4).

* BG18002 (0,4-1,0) och BG18006 (0,4-1,0)* kan ha förväxlats. Analys av det samlingsprov som BG18006 (0,4-1,0) ingår i och den analys som gjordes på BG18002 (0,4-1,0) visar att totalhalterna av de analyserade parametrarna är i samma storleksordning, och därför görs bedömningen att lerproverna är likvärdiga och inga fler analyser behöver göras för att undersöka leran närmare.

Analys med avseende på fyllnadsmaterialets respektive underliggande bedömd orörd leras lakbarhet gjordes på samlingsprov 2 *Fyllning* och samlingsprov 3 *Lera*.

Omfattning framgår nedan.

- 4 stycken analyser med avseende på BTEX, alifater och aromater.
- 5 stycken analyser med avseende på polycykliska aromatiska föreningar (PAH).
- 4 stycken analyser med avseende på metaller inkl. kvicksilver.
- 7 stycken analyser med avseende på metaller exkl. kvicksilver.
- 8 stycken analyser med avseende på analyserad TOC (totalt organiskt kol).
- 1 styck bredspektrumanalys "Enviscreen" där flyktiga organiska kolväten (VOC_EPA), PAH, PCB, pesticider, klorfenoler, ftalater, klorbensener, kväve och klorinnehållande SVOC, alifater och aromater ingår.
- 1 styck analys med avseende på PCB.
- 2 stycken analyser med avseende på lakbarhet.

1 styck asfaltsprov från borrhullet BG18003 har analyserats för undersökning av förekomst av stenkolstjära i asfalten.

Omfattning framgår nedan.

- 1 analys med avseende på PAH-16.

11 Hydrogeologiska undersökningar

Grundvattenobservationer har utförts i ett nyinstallerat öppet grundvattenrör, GW18006. Funktionskontroll är utförd. Information om grundvattenrören och mätresultat redovisas i Tabell 4 och Tabell 5.

Tabell 4 Avlästa grundvattenrör.

Grundvattenrör	Rörtopp	Rörlängd inkl filter (m)	Spetsnivå	Marknivå
GW18006	+17,6	5	+12,6	+16,3

Tabell 5 Registrerade grundvattenobservationer.

Grundvattenrör	Markytan	Datum	Nivå GVY	Anmärkning
GW18006	+16,3	2018-05-02	15,5	

12 Härledda värden

Redovisning av härledda värden utifrån skruvborrprovtagning redovisas i Bilaga 1. Information från övriga utförda undersökningar återfinns enbart i bifogade ritningar.

13 Värdering av undersökning

Den geotekniska undersökningen utfördes utan några större problem.

14 Redovisning

Utförda undersökningar redovisas på bilagor och ritningar enligt nedan i enlighet med SGF/BGS beteckningssystem version 2001:2 (se www.sgf.net) och SGF Beteckningsblad (2013-04-24) enligt SS-EN ISO 14688-1.

14.1 Bilagor

- Bilaga 1 Jordprovstabell (2 sidor)
- Bilaga 2 Analyser från miljölaboratorium (36 sidor)

14.2 Ritningar

Ritning	Innehåll	Skala	Daterad
G-10.1 – 01	Planritning	1:400	2018-05-28
G-10.2 – 01	Sektion A	1:100	2018-05-28
G-10.2 – 02	Sektion B	1:100	2018-05-28
G-10.2 – 03	Sektion C	1:100	2018-05-28

Bjerking AB

Geoteknik

██████████
██████████
████████████████████

Granskad av

██████████
████████████████████
████████████████████

Miljöteknik

██████████
██████████
████████████████████

Granskad av

██████████
██████████
████████████████████

Bilaga 1 - Jordprovstabell

Uppdragsnamn
Marma 3:14
Östhammars kommun
Nytt bostadshus

Provtagningsdatum
2018-04-23

Borrpunkt	Djup	Metod	Jordart	Anm
BG18001	0,0-0,4	Skr	Fyllning/ mulljord sand lera	Stopp vid 0,4
BG18002	0,0-0,2		Fyllning/ mulljord	
	0,2-0,4		Fyllning/ lera	
	0,4-1,0		siltig Torrskorpelera	
	1,0-1,2		siltig Sand	
	1,2-1,3		siltig sandig Morän	Stopp vid 1,3
BG18003	0,0-0,05		Asfalt	
	0,05-0,3		Fyllning/ grus sand	
	0,3-0,8		siltig Torrskorpelera	
	0,8-1,5		sandig siltig Morän	
BG18004	0,0-0,2		Fyllning/ sand mulljord	
	0,2-0,3		Fyllning/ lera	
	0,3-1,0		Siltig Torrskorpelera	
	1,0-1,2		sandig Silt	
	1,2-1,5		sandig siltig Morän	Stopp vid 1,5
BG18005	0,0-0,4		Fyllning/ mulljord grus sand lera	
	0,4-0,5		siltig Sand	
	0,5-0,8		Torrskorpelera med siltskikt	
	0,8-1,1		grusig sandig Silt	
	1,1-1,6		Torrskorpelera med siltskikt	
	1,6-1,7		sandig siltig Morän	

BG18006	0,0-0,2	Fyllning/ sand mulljord	Tegel
	0,2-0,4	Fyllning/ lera	
	0,4-1,0	siltig Torrskorpelera	
	1,0-1,5	sandig siltig Morän	Stopp vid 1,5
BG18007	0,0-0,3	Fyllning/ mulljord grus sand	
	0,3-0,5	Fyllning/ lera	
	0,5-1,0	siltig Torrskorpelera	
BG18008	0,0-0,2	Fyllning/ mulljord lera	
	0,2-1,2	Fyllning/ grus	Tegel vid 1,1
	1,2-1,8	Torrskorpelera med siltskikt	
	1,8-1,9	sandig siltig Morän	
BG18009	0,0-0,2	Fyllning/ mulljord	

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-076001-02

EUSELI2-00523477

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250795	Djup (m)	0-0,2
Provbeskrivning:		Provtagningsdatum	2018-04-23
Matris:	Jord	Provtagare	[Redacted]
Provet ankom:	2018-04-25		
Utskriftsdatum:	2018-05-18		
Provmärkning:	Ytprov (BG18001 0-0,2)+(BG18002 0-0,2)+BG18009 0-0,2)		
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14		

Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	73.1	%	5%	SS-EN 12880:2000	b)
Alifater >C8-C10	< 5.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	b)*
Alifater >C10-C12	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	b)*
Alifater >C12-C16	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	b)*
Alifater >C16-C35	< 10	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	b)*
Aromater >C8-C10	< 10	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	b)*
Aromater >C10-C16	< 0.90	mg/kg Ts	20%	SPI 2011	b)*
Aromater >C16-C35	< 1.0	mg/kg Ts	25%	SPI 2011	b)*
Metylpiren/fluorantener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SPI 2011	b)*
Metylkrysener/benzo(a)antracener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SPI 2011	b)*
Bens(a)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Krysen	0.054	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Benso(b,k)fluoranten	0.13	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Benso(a)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Dibens(a,h)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	b)
Naftalen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Acenaftylen	< 0.030	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	b)
Acenaften	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Fluoren	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	b)
Fenantren	0.084	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Fluoranten	0.13	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Pyren	0.084	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Benso(g,h,i)perylen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	b)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.045	mg/kg Ts			b)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	0.33	mg/kg Ts			b)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523477

Summa PAH med hög molekylvikt	0.26	mg/kg Ts			b)
Summa cancerogena PAH	0.24	mg/kg Ts			b)
Summa övriga PAH	0.39	mg/kg Ts			b)
Summa totala PAH16	0.63	mg/kg Ts			b)
1,1,1,2-Tetrakloretan	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
1,1,1-Trikloretan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,1,2-Trikloretan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
1,1,2-Trikloreten	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
1,1-Dikloretan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
1,1-Dikloreten	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
1,1-Diklorpropen	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,2,3-Triklorbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
1,2,3-Triklorpropan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,2,4-Triklorbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
1,2,4-Trimetylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
1,2-Dibrometan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,2-Diklorbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	15%	EPA 5021	b)
1,2-Dikloretan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,2-Diklorpropan	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
1,3,5-Trimetylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
1,3-Diklorbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	15%	EPA 5021	b)
1,3-Diklorpropan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,3-Diklorpropen	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
1,4-Diklorbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	15%	EPA 5021	b)
2,2-Diklorpropan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
2-Klortoluen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
4-Klortoluen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Bensen	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
Brombensen	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
Bromdiklorometan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
Bromklormetan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
cis-1,2-Dikloreten	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Dibromklormetan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
Dibrommetan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Diklorometan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Etylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
Hexaklorbutadien (HCBd)	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
iso-Propylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Klorbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
m/p-Xylen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
n-Butylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
o-Xylen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
p-Isopropyltoluen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Propylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
sec-Butylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523477

tert-Butylbensen	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Tetrakloreten	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
Tetraklormetan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
Toluen	< 0.0050	mg/kg Ts	20%	EPA 5021	b)
trans-1,2-Dikloreten	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
trans-1,3-Diklorpropen	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
Tribrommetan	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Triklorflourmetan (CFC-11)	< 0.0050	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	b)
Triklormetan	< 0.0050	mg/kg Ts	25%	EPA 5021	b)
Aluminum Al	17000	mg/kg Ts	15%	SS028311 / ICP-AES	b)
Arsenik As	410	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Barium Ba	140	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Bly Pb	26	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Kadmium Cd	0.44	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Kobolt Co	8.9	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Koppar Cu	38	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Krom Cr	100	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Kvicksilver Hg	0.028	mg/kg Ts	20%	SS028311mod/SS-EN ISO17852mod	b)
Nickel Ni	22	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Silver Ag	< 1.3	mg/kg Ts	25%	EN ISO 17294-2:2016 / SS 028311, utg 1	b)*
Tenn Sn	0.91	mg/kg Ts	25%	EN ISO 17294-2:2016 / SS 028311, utg 1	b)*
Vanadin V	39	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Zink Zn	240	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	b)
Summa Diklorfenoler	< 1.4	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Summa Triklorfenol	< 1.4	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Summa Tetraklorfenol	< 1.4	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Pentaklorfenol	< 1.4	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
DDT-o,p	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
DDT,p,p'	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
DDE,o,p-	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
DDE-p,p	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
HCH-alfa	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
HCH-beta	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method	b)*

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523477

					LidMiljö.0A.01.17
HCH-delta	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
HCH.gamma- (Lindane)	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Hexaklorbensen	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Endosulfan-alpha	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Endosulfan-beta	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Endosulfan-sulfate	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Dieldrin	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Endrin	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 28	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 52	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 101	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 118	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 153	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 138	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
PCB 180	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
S:a PCB (7st)	< 0.40	mg/kg Ts		Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
N-nitroso-di-n-propylamin	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Nitrobensen	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Azobensen	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
N-nitrosodifenylamin	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
2,6-Dinitrotoluen	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
2,4-Dinitrotoluen	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Bis(2-kloretyl)eter	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Bis(2-kloroisopropyl)eter	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Hexakloretan	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Isophorone	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
Bis(2-kloretoxy)metan	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
2-Klornaftalen	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method LidMiljö.0A.01.17	b)*
4-Klorfenyl fenyleter	< 0.14	mg/kg Ts	20%	Internal Method	b)*

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523477

				LidMiljö.0A.01.17	
4-Bromofenyl fenyleter	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Pentaklorbensen	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Dimetylfталат (DMP)	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Dietylfталат	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Di-n-butylfталат	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Bensylbutylfталат	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Di-(2-etylhexyl)fталат	< 1.4 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
Di-n-oktylfталат	< 0.14 mg/kg Ts	20%	Internal Method	LidMiljö.0A.01.17	b)*
1-(3,4-Diklorfenyl)-3-metylurea	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
1-(3,4-Diklorfenyl)urea	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
2,4,5-T	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
2,6-Diklorbenzamid	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Atrazine	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Atrazine-desethyl	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Atrazine-desisopropyl	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Bentazone	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Cyanazine	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
D -2,4	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Diclorprop	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Diuron	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Imazapyr	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Linuron	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
MCPA	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Simazine	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
Terbuthylazine	<0.14 mg/kg Ts	35%	Beräknad från analyserad halt		b)*
1-(3,4-Diklorfenyl)-3-metylurea	<0.10 mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2		a)*
1-(3,4-Diklorfenyl)urea	<0.10 mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2		a)*
2,4,5-T	<0.10 mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2		a)*
2,6-Diklorbenzamid	<0.10 mg/kg	35%	Enviromental Science &		a)*

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523477

				Technology vol. 31, no 2	
Atrazine	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Atrazine-desethyl	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Atrazine-desisopropyl	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Bentazone	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Cyanazine	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
D -2,4	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Diclorprop	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Diuron	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Imazapyr	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Linuron	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
MCPA	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Mekoprop-P (MCP)	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Simazine	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
Terbuthylazine	<0.10	mg/kg	35%	Enviromental Science & Technology vol. 31, no 2	a)*
<p>Kemisk kommentar Denna rapport ersätter tidigare utsänd rapport med samma provnummer p g a omanalys av Arsenik (As). Omanalyserna visar olika resultat, vilket tyder på ett inhomogent prov. Vi redovisar ett medelvärde från de tre enskilda analyserna .</p>					

Utförande laboratorium/underleverantör:

- a) Eurofins Food & Feed Testing Sweden (Lidköping), SWEDEN
- b) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-088056-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180795	Djup (m)	0-0,2		
Provbeskrivning:					
Matris:	Jord				
Provet ankom:	2018-05-17				
Utskriftsdatum:	2018-05-24				
Provmärkning:	BG1001 0-0,2				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	70.9	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Arsenik As	2800	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	140	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	41	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	0.89	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	8.7	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	36	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	770	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Nickel Ni	17	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	34	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	900	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

(d [REDACTED]@bjerking.se)

[REDACTED], Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-086055-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180796	Djup (m)	0-0,3	
Provbeskrivning:				
Matris:	Jord			
Provet ankom:	2018-05-17			
Utskriftsdatum:	2018-05-22			
Provmärkning:	BG18001 0-0,3			
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14			
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref
Torrsubstans	84.6	%	10%	SS-EN 12880:2000 a)
Glödförlust	2.2	% Ts	10%	SS-EN 12879:2000 a)
TOC beräknat	1.3	% Ts		a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

[REDACTED]@bjerking.se)

[REDACTED], Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-088057-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180797	Djup (m)	0-0,2		
Provbeskrivning:					
Matris:	Jord				
Provet ankom:	2018-05-17				
Utskriftsdatum:	2018-05-24				
Provmärkning:	BG18002 0-0,2				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	70.8	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Arsenik As	69	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	100	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	15	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	0.35	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	9.9	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	33	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	45	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Nickel Ni	21	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	33	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	150	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

[REDACTED]@bjerking.se)

[REDACTED], Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

AR-003v47

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-087183-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180798	Djup (m)	0,2-0,4		
Provbeskrivning:					
Matris:	Jord				
Provet ankom:	2018-05-17				
Utskriftsdatum:	2018-05-23				
Provmärkning:	BG18002 0,2-0,4				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	79.2	%	10%	SS-EN 12880:2000	a)
Glödförlust	5.3	% Ts	10%	SS-EN 12879:2000	a)
TOC beräknat	3.0	% Ts			a)
Arsenik As	6.9	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	120	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	13	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	13	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	29	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	38	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Nickel Ni	24	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	42	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	110	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

[REDACTED]@bjerking.se)

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

AR-003v47

 Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-088402-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180799	Djup (m)	0,4-1,0	
Provbeskrivning:				
Matris:	Jord			
Provet ankom:	2018-05-17			
Utskriftsdatum:	2018-05-24			
Provmärkning:	BG18002 0,4-1,0			
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14			
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref
Torrsubstans	76.8	%	10%	SS-EN 12880:2000 a)
Glödförlust	3.6	% Ts	10%	SS-EN 12879:2000 a)
TOC beräknat	2.1	% Ts		a)
Bensen	< 0.0035	mg/kg Ts	30%	EPA 5021 a)
Toluen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021 a)
Etylbensen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021 a)
M/P/O-Xylen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021 a)
Summa TEX	< 0.20	mg/kg Ts	30%	EPA 5021 a)
Alifater >C5-C8	< 5.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011 a)
Alifater >C8-C10	< 3.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011 a)
Alifater >C10-C12	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011 a)
Alifater >C12-C16	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011 a)
Summa Alifater >C5-C16	< 9.0	mg/kg Ts		a)
Alifater >C16-C35	12	mg/kg Ts	30%	SPI 2011 a)
Aromater >C8-C10	< 4.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011 a)
Aromater >C10-C16	< 0.90	mg/kg Ts	20%	SPI 2011 a)
Metylkrysener/benzo(a)antracener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012 a)
Metylpyren/fluorantener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012 a)
Aromater >C16-C35	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012 a)
Oljetyp < C10	Utgår			a)*
Oljetyp > C10	Motorolja. ospec			a)*
Bens(a)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod a)
Krysen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod a)
Benso(b,k)fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod a)
Benzo(a)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod a)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod a)
Dibens(a,h)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod a)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00530143

Naftalen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaftylen	< 0.030	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaften	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoren	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fenantren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Antracenen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(g,h,i)perylen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.045	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	< 0.075	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med hög molekylvikt	< 0.11	mg/kg Ts			a)
Summa cancerogena PAH	< 0.090	mg/kg Ts			a)
Summa övriga PAH	< 0.14	mg/kg Ts			a)
Summa totala PAH16	< 0.23	mg/kg Ts			a)
Arsenik As	4.4	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	130	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	11	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	14	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	29	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	45	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kvicksilver Hg	< 0.012	mg/kg Ts	20%	SS028311mod/SS-EN ISO17852mod	a)
Nickel Ni	29	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	49	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	100	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-076002-01

EUSELI2-00523477

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250796	Djup (m)	0-0,05
Provbeskrivning:		Provtagningsdatum	2018-04-23
Matris:	Asfalt	Provtagare	[Redacted]
Provet ankom:	2018-04-25		
Utskriftsdatum:	2018-05-09		
Provmärkning:	BG18003 (Asfalt)		
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14		

Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Provberedning krossning, malning	1.0			EN 14780:2011/EN 15443:2011/SS 187114:1992/SS 1871	a)
Torrsubstans	99.6	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Bens(a)antracen	0.078	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Krysen	0.30	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benso(b,k)fluoranten	0.42	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(a)pyren	0.080	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	0.12	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Dibens(a,h)antracen	0.14	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Naftalen	< 0.055	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaftylen	< 0.055	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaften	< 0.055	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoren	< 0.055	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fenantren	0.14	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Antracen	< 0.055	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoranten	0.11	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Pyren	0.57	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(g,h,i)perylen	0.24	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.083	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	0.88	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med hög molekylvikt	1.4	mg/kg Ts			a)
Summa cancerogena PAH	1.1	mg/kg Ts			a)
Summa övriga PAH	1.2	mg/kg Ts			a)
Summa totala PAH16	2.3	mg/kg Ts			a)
Kemisk kommentar Höjd rapporteringsgräns för PAH pga svår provmatris.					

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-076004-01

EUSELI2-00523477

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250799	Djup (m)	0-0,4
Provbeskrivning:		Provtagningsdatum	2018-04-23
Matris:	Jord	Provtagare	[Redacted]
Provet ankom:	2018-04-25		
Utskriftsdatum:	2018-05-09		
Provmärkning:	Fyllning (BG18003 0,3-1,0)+(BG18004 0-0,3)+BG18005 0-0,4)+(BG18006 0-0,4)		
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14		

Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Provberedning krossning, malning	1.0			EN 14780:2011/EN 15443:2011/SS 187114:1992/SS 1871	a)
Torrsubstans	85.9	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Bensen	< 0.0035	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Toluen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Etylbensen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
M/P/O-Xylen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Summa TEX	< 0.20	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Alifater >C5-C8	< 5.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	a)
Alifater >C8-C10	< 3.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	a)
Alifater >C10-C12	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Alifater >C12-C16	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Summa Alifater >C5-C16	< 9.0	mg/kg Ts			a)
Alifater >C16-C35	< 10	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Aromater >C8-C10	< 4.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Aromater >C10-C16	< 0.90	mg/kg Ts	20%	SPI 2011	a)
Metylkrysen/benzo(a)antracener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Metylpyren/fluorantener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Aromater >C16-C35	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Oljetyp < C10	Utgår				a)*
Oljetyp > C10	Utgår				a)*
Bens(a)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Krysen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benso(b,k)fluoranten	0.033	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(a)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Dibens(a,h)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523477

Naftalen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaftylen	< 0.030	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaften	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoren	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fenantren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(g,h,i)perylen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.045	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	< 0.075	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med hög molekylvikt	0.12	mg/kg Ts			a)
Summa cancerogena PAH	0.11	mg/kg Ts			a)
Summa övriga PAH	< 0.14	mg/kg Ts			a)
Summa totala PAH16	0.24	mg/kg Ts			a)
PCB 28	< 0.0020	mg/kg Ts	30%	EN 16167:2012 mod	a)
PCB 52	< 0.0020	mg/kg Ts	25%	EN 16167:2012 mod	a)
PCB 101	< 0.0020	mg/kg Ts	25%	EN 16167:2012 mod	a)
PCB 118	< 0.0020	mg/kg Ts	25%	EN 16167:2012 mod	a)
PCB 153	< 0.0020	mg/kg Ts	25%	EN 16167:2012 mod	a)
PCB 138	< 0.0020	mg/kg Ts	25%	EN 16167:2012 mod	a)
PCB 180	< 0.0020	mg/kg Ts	25%	EN 16167:2012 mod	a)
S:a PCB (7st)	< 0.0070	mg/kg Ts		EN 16167:2012 mod	a)
Arsenik As	5.8	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	160	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	19	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	11	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	29	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	41	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kvicksilver Hg	0.016	mg/kg Ts	20%	SS028311mod/SS-EN ISO17852mod	a)
Nickel Ni	26	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	48	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	97	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kol C	1.8	% Ts	10%	EN 13137:2001	a)
TIC, totalt oorganiskt kol	0.70	% Ts	5%	SS-EN 13137:2001 metodappl. A	a)
TOC	1.1	% Ts	10%	SS-EN 13137:2001 metodappl. A	a)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

(██████████@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-076005-01

EUSELI2-00523477

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250800	Djup (m)	0,3-1,1
Provbeskrivning:		Provtagningsdatum	2018-04-23
Matris:	Jord	Provtagare	[Redacted]
Provet ankom:	2018-04-25		
Utskriftsdatum:	2018-05-09		
Provmärkning:	Lera (BG18003 0,3-1,0)+(BG18004 0,3-1,0)+(BG18005 0,4-1,1)+(BG18006 0,4-1,0)		
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14		

Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Provberedning krossning, malning	1.0			EN 14780:2011/EN 15443:2011/SS 187114:1992/SS 1871	a)
Torrsubstans	78.7	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Bensen	< 0.0035	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Toluen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Etylbensen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
M/P/O-Xylen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Summa TEX	< 0.20	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Alifater >C5-C8	< 5.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	a)
Alifater >C8-C10	< 3.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	a)
Alifater >C10-C12	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Alifater >C12-C16	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Summa Alifater >C5-C16	< 9.0	mg/kg Ts			a)
Alifater >C16-C35	< 10	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Aromater >C8-C10	< 4.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Aromater >C10-C16	< 0.90	mg/kg Ts	20%	SPI 2011	a)
Metylkrysen/benzo(a)antracener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Metylpyren/fluorantener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Aromater >C16-C35	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Oljetyp < C10	Utgår				a)*
Oljetyp > C10	Utgår				a)*
Bens(a)antracenen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Krysen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benso(b,k)fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(a)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Dibens(a,h)antracenen	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Naftalen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaftylen	< 0.030	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaften	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoren	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fenantren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(g,h,i)perylen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.045	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	< 0.075	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med hög molekylvikt	< 0.11	mg/kg Ts			a)
Summa cancerogena PAH	< 0.090	mg/kg Ts			a)
Summa övriga PAH	< 0.14	mg/kg Ts			a)
Summa totala PAH16	< 0.23	mg/kg Ts			a)
Arsenik As	4.5	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	92	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	13	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	9.2	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	24	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	38	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kvicksilver Hg	< 0.012	mg/kg Ts	20%	SS028311mod/SS-EN ISO17852mod	a)
Nickel Ni	23	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	43	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	73	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kol C	2.0	% Ts	10%	EN 13137:2001	a)
TIC, totalt oorganiskt kol	1.84	% Ts	5%	SS-EN 13137:2001 metodappl. A	a)
TOC	< 0.2	% Ts	10%	SS-EN 13137:2001 metodappl. A	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-074851-01

EUSELI2-00523477

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250797	Djup (m)	0-0,5
Provbeskrivning:		Provtagningsdatum	2018-04-23
Matris:	Jord	Provtagare	[Redacted]
Provet ankom:	2018-04-25		
Utskriftsdatum:	2018-05-08		
Provmärkning:	BG18007		
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14		

Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	87.2	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Bens(a)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Krysen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benso(b,k)fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(a)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Dibens(a,h)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Naftalen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaftylen	< 0.030	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaften	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoren	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fenantren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoranten	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Pyren	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(g,h,i)perylen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.045	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	< 0.075	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med hög molekylvikt	< 0.11	mg/kg Ts			a)
Summa cancerogena PAH	< 0.090	mg/kg Ts			a)
Summa övriga PAH	< 0.14	mg/kg Ts			a)
Summa totala PAH16	< 0.23	mg/kg Ts			a)
Arsenik As	15	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	210	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	35	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Kadmium Cd	0.21	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	7.1	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	31	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	23	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kvicksilver Hg	0.019	mg/kg Ts	20%	SS028311mod/SS-EN ISO17852mod	a)
Nickel Ni	13	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	28	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	100	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt validerad och signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-086054-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180801	Djup (m)	0,5-1,0	
Provbeskrivning:				
Matris:	Jord			
Provet ankom:	2018-05-17			
Utskriftsdatum:	2018-05-22			
Provmärkning:	BG18007 0-0,5 8 (Fd 177-2018-04250797)			
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14			
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref
Torrsubstans	95.0	%	10%	SS-EN 12880:2000 a)
Glödförlust	0.1	% Ts	10%	SS-EN 12879:2000 a)
TOC beräknat	0.057	% Ts		a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

[REDACTED]@bjerking.se)

[REDACTED], Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt validerad och signerad.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-087185-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180802	Djup (m)	0,5-1,0		
Provbeskrivning:					
Matris:	Jord				
Provet ankom:	2018-05-17				
Utskriftsdatum:	2018-05-23				
Provmärkning:	BG18007 0,5-1,0				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	78.6	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Arsenik As	3.0	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	130	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	11	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	15	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	33	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	46	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Nickel Ni	29	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	51	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	100	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

[REDACTED]@bjerking.se)

[REDACTED], Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-076003-01

EUSELI2-00523477

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250798	Djup (m)	0-1,0		
Provbeskrivning:		Provtagningsdatum	[Redacted]		
Matris:	Jord	Provtagare	[Redacted]		
Provet ankom:	2018-04-25				
Utskriftsdatum:	2018-05-09				
Provmärkning:	BG18008				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Provberedning krossning, malning	1.0			EN 14780:2011/EN 15443:2011/SS 187114:1992/SS 1871	a)
Torrsubstans	82.0	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Bensen	< 0.0035	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Toluen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Etylbensen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
M/P/O-Xylen	< 0.10	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Summa TEX	< 0.20	mg/kg Ts	30%	EPA 5021	a)
Alifater >C5-C8	< 5.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	a)
Alifater >C8-C10	< 3.0	mg/kg Ts	35%	SPI 2011	a)
Alifater >C10-C12	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Alifater >C12-C16	< 5.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Summa Alifater >C5-C16	< 9.0	mg/kg Ts			a)
Alifater >C16-C35	< 10	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Aromater >C8-C10	< 4.0	mg/kg Ts	30%	SPI 2011	a)
Aromater >C10-C16	< 0.90	mg/kg Ts	20%	SPI 2011	a)
Metylkrysen/benzo(a)antracener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Metylpyren/fluorantener	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Aromater >C16-C35	< 0.50	mg/kg Ts	25%	SIS: TK 535 N 012	a)
Oljetyp < C10	Utgår				a)*
Oljetyp > C10	Utgår				a)*
Bens(a)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Krysen	0.039	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benso(b,k)fluoranten	0.10	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(a)pyren	0.038	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Indeno(1,2,3-cd)pyren	0.045	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Dibens(a,h)antracen	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Naftalen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaftylen	< 0.030	mg/kg Ts	40%	ISO 18287:2008 mod	a)
Acenaften	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoren	< 0.030	mg/kg Ts	30%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fenantren	0.082	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Antracen	< 0.030	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Fluoranten	0.11	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Pyren	0.083	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Benzo(g,h,i)perylen	0.040	mg/kg Ts	25%	ISO 18287:2008 mod	a)
Summa PAH med låg molekylvikt	< 0.045	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med medelhög molekylvikt	0.31	mg/kg Ts			a)
Summa PAH med hög molekylvikt	0.29	mg/kg Ts			a)
Summa cancerogena PAH	0.25	mg/kg Ts			a)
Summa övriga PAH	0.39	mg/kg Ts			a)
Summa totala PAH16	0.64	mg/kg Ts			a)
Arsenik As	5.3	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	440	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	28	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	10	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	29	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	35	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kvicksilver Hg	0.027	mg/kg Ts	20%	SS028311mod/SS-EN ISO17852mod	a)
Nickel Ni	22	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	41	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	120	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kol C	4.4	% Ts	10%	EN 13137:2001	a)
TIC, totalt oorganiskt kol	3.91	% Ts	5%	SS-EN 13137:2001 metodappl. A	a)
TOC	0.5	% Ts	10%	SS-EN 13137:2001 metodappl. A	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-088403-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180803	Djup (m)	1,0-1,2		
Provbeskrivning:					
Matris:	Jord				
Provet ankom:	2018-05-17				
Utskriftsdatum:	2018-05-24				
Provmärkning:	BG18008 1,0-1,2				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	94.2	%	10%	SS-EN 12880:2000	a)
Glödförlust	0.7	% Ts	10%	SS-EN 12879:2000	a)
TOC beräknat	0.40	% Ts			a)
Arsenik As	2.3	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	930	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	6.3	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	3.6	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	17	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	6.3	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Nickel Ni	2.9	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	6.8	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	55	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

[REDACTED]@bjerking.se)

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

AR-003v47

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[REDACTED]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-087186-01

EUSELI2-00530143

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:14

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-05180804	Djup (m)	1,2-1,4		
Provbeskrivning:					
Matris:	Jord				
Provet ankom:	2018-05-17				
Utskriftsdatum:	2018-05-23				
Provmärkning:	BG18008 1,2-1,4				
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14				
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref	
Torrsubstans	76.9	%	5%	SS-EN 12880:2000	a)
Arsenik As	3.0	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Barium Ba	100	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Bly Pb	8.5	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kadmium Cd	< 0.20	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Kobolt Co	12	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Koppar Cu	27	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Krom Cr	36	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Nickel Ni	22	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Vanadin V	43	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)
Zink Zn	81	mg/kg Ts	25%	EN ISO 11885:2009 / SS 028311 utg 1	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN

Kopia till:

(d [REDACTED]@bjerking.se)

[REDACTED], Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-077584-01

EUSELI2-00523488

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.
18U0997 Marma 3:4

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250813	Provtagningsdatum	2018-04-23	
Provbeskrivning:		Provtagare	Danielle Nevelius	
Matris:	Jord	Typ av lakning	Tvåstegs skaktest L/S=2 + L/S=10	
Provet ankom:	2018-04-25			
Utskriftsdatum:	2018-05-11			
Provmärkning:	Fyllning (BG18003 0-0,3)+BG18004 0-0,3)+(BG18005 0-0,4)+(BG18006 0-0,4)			
Provtagningsplats:	18U0997 Marma 3:14			
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref
Provberedning krossning, malning	1.0			EN 14780:2011/EN 15443:2011/SS 187114:1992/SS 1871
pH (L/S=2)	8.4		0.2	SS-EN ISO 10523:2012
pH (L/S=8)	8.4		0.2	SS-EN ISO 10523:2012
Temperatur (L/S=2)	22.5	°C		EN 12457-3
Temperatur (L/S=8)	21.1	°C		EN 12457-3
Konduktivitet (L/S=2)	34	mS/m	10%	SS-EN 27888:1994
Konduktivitet (L/S=8)	12	mS/m	10%	SS-EN 27888:1994
Antimon Sb L/S=2	<0.0020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Antimon Sb L/S=10	<0.0060	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Arsenik As L/S=2	<0.010	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Arsenik As L/S=10	<0.050	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Barium Ba L/S=2	<0.70	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Barium Ba L/S=10	<2.0	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Bly Pb L/S=2	<0.020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Bly Pb L/S=10	<0.050	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Kadmium Cd L/S=2	<0.0030	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Kadmium Cd L/S=10	<0.0040	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Koppar Cu L/S=2	<0.090	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Koppar Cu L/S=10	<0.20	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Krom Cr L/S=2	<0.020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Krom Cr L/S=10	<0.050	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Kvicksilver Hg L/S=2	<0.00026	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 17852:2008 mod
Kvicksilver Hg L/S=10	<0.0013	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 17852:2008 mod
Molybden Mo L/S=2	<0.030	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Molybden Mo L/S=10	0.073	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Nickel Ni L/S=2	<0.020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Nickel Ni L/S=10	<0.040	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Selen Se L/S=2	<0.0060	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Selen Se L/S=10	<0.010	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Zink Zn L/S=2	<0.20	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Zink Zn L/S=10	<0.40	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Klorid L/S=2	6.1	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Klorid L/S=10	<10	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Fluorid L/S=2	1.4	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Fluorid L/S=10	6.0	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Sulfat L/S=2	42	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Sulfat L/S=10	43	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Fenolindex L/S=2	<0.050	mg/kg Ts	10%	SS-EN ISO 14402	b)
Fenolindex L/S=10	<0.10	mg/kg Ts	10%	SS-EN ISO 14402	b)
DOC L/S=2	70	mg/kg Ts	30%	SS EN 1484:1997	b)
DOC L/S=10	130	mg/kg Ts	30%	SS EN 1484:1997	b)
Ts för lösta ämnen L/S=2	950	mg/kg Ts	30%	SS 028113:1981	a)
Ts för lösta ämnen L/S=10	2300	mg/kg Ts	30%	SS 028113:1981	a)

Utförande laboratorium/underleverantör:

- a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN
- b) Eurofins Water Testing Sweden, SWEDEN

Kopia till:

██████████s@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

Bjerking AB
[Redacted]
Box 1351
751 43 UPPSALA

AR-18-SL-077585-01

EUSELI2-00523488

Kundnummer: SL8430407

Uppdragsmärkn.

18U0997 [Redacted]

Analysrapport

Provnummer:	177-2018-04250814	Provtagningsdatum	2018-04-23	
Provbeskrivning:		Provtagare	[Redacted]	
Matris:	Jord	Typ av lakning	Tvåstegs skaktest L/S=2 + L/S=10	
Provet ankom:	2018-04-25			
Utskriftsdatum:	2018-05-11			
Provmärkning:	Lera (BG18003-1,0)+(BG18004 0,3-1,0)+BG18005 0,4-1,1)+(BG18006 0,4-1,0)			
Provtagningsplats:	18U0997 [Redacted]			
Analys	Resultat	Enhet	Mäto.	Metod/ref
Provberedning krossning, malning	1.0			EN 14780:2011/EN 15443:2011/SS 187114:1992/SS 1871
pH (L/S=2)	9.0		0.2	SS-EN ISO 10523:2012
pH (L/S=8)	8.2		0.2	SS-EN ISO 10523:2012
Temperatur (L/S=2)	22.3	°C		EN 12457-3
Temperatur (L/S=8)	21.6	°C		EN 12457-3
Konduktivitet (L/S=2)	19	mS/m	10%	SS-EN 27888:1994
Konduktivitet (L/S=8)	8.5	mS/m	10%	SS-EN 27888:1994
Antimon Sb L/S=2	<0.0020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Antimon Sb L/S=10	<0.0060	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Arsenik As L/S=2	<0.010	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Arsenik As L/S=10	<0.050	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Barium Ba L/S=2	<0.70	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Barium Ba L/S=10	<2.0	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Bly Pb L/S=2	<0.020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Bly Pb L/S=10	<0.050	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Kadmium Cd L/S=2	<0.0030	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Kadmium Cd L/S=10	<0.0040	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Koppar Cu L/S=2	<0.090	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Koppar Cu L/S=10	<0.20	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Krom Cr L/S=2	<0.020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Krom Cr L/S=10	<0.050	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Kvicksilver Hg L/S=2	<0.00026	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 17852:2008 mod
Kvicksilver Hg L/S=10	<0.0013	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 17852:2008 mod
Molybden Mo L/S=2	<0.030	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016
Molybden Mo L/S=10	0.051	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016

Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

EUSELI2-00523488

Nickel Ni L/S=2	<0.020	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Nickel Ni L/S=10	<0.040	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Selen Se L/S=2	<0.0060	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Selen Se L/S=10	<0.010	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Zink Zn L/S=2	<0.20	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Zink Zn L/S=10	<0.40	mg/kg Ts	30%	EN ISO 17294-2:2016	a)
Klorid L/S=2	3.0	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Klorid L/S=10	<10	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Fluorid L/S=2	1.3	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Fluorid L/S=10	5.7	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Sulfat L/S=2	17	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Sulfat L/S=10	18	mg/kg Ts	30%	SS-EN ISO 10304-1:2009	b)
Fenolindex L/S=2	<1.0	mg/kg Ts	10%	SS-EN ISO 14402	b)
Fenolindex L/S=10	<1.6	mg/kg Ts	10%	SS-EN ISO 14402	b)
DOC L/S=2	32	mg/kg Ts	30%	SS EN 1484:1997	b)
DOC L/S=10	75	mg/kg Ts	30%	SS EN 1484:1997	b)
Ts för lösta ämnen L/S=2	990	mg/kg Ts	30%	SS 028113:1981	a)
Ts för lösta ämnen L/S=10	<1400	mg/kg Ts	30%	SS 028113:1981	a)
Kemisk kommentar Höjd rapporteringsgräns på fenolindex pga komplex provmatris					

Utförande laboratorium/underleverantör:

- a) Eurofins Environment Testing Sweden AB, SWEDEN
- b) Eurofins Water Testing Sweden, SWEDEN

Kopia till:

██████████@bjerking.se)

██████████, Rapportansvarig

Denna rapport är elektroniskt signerad.

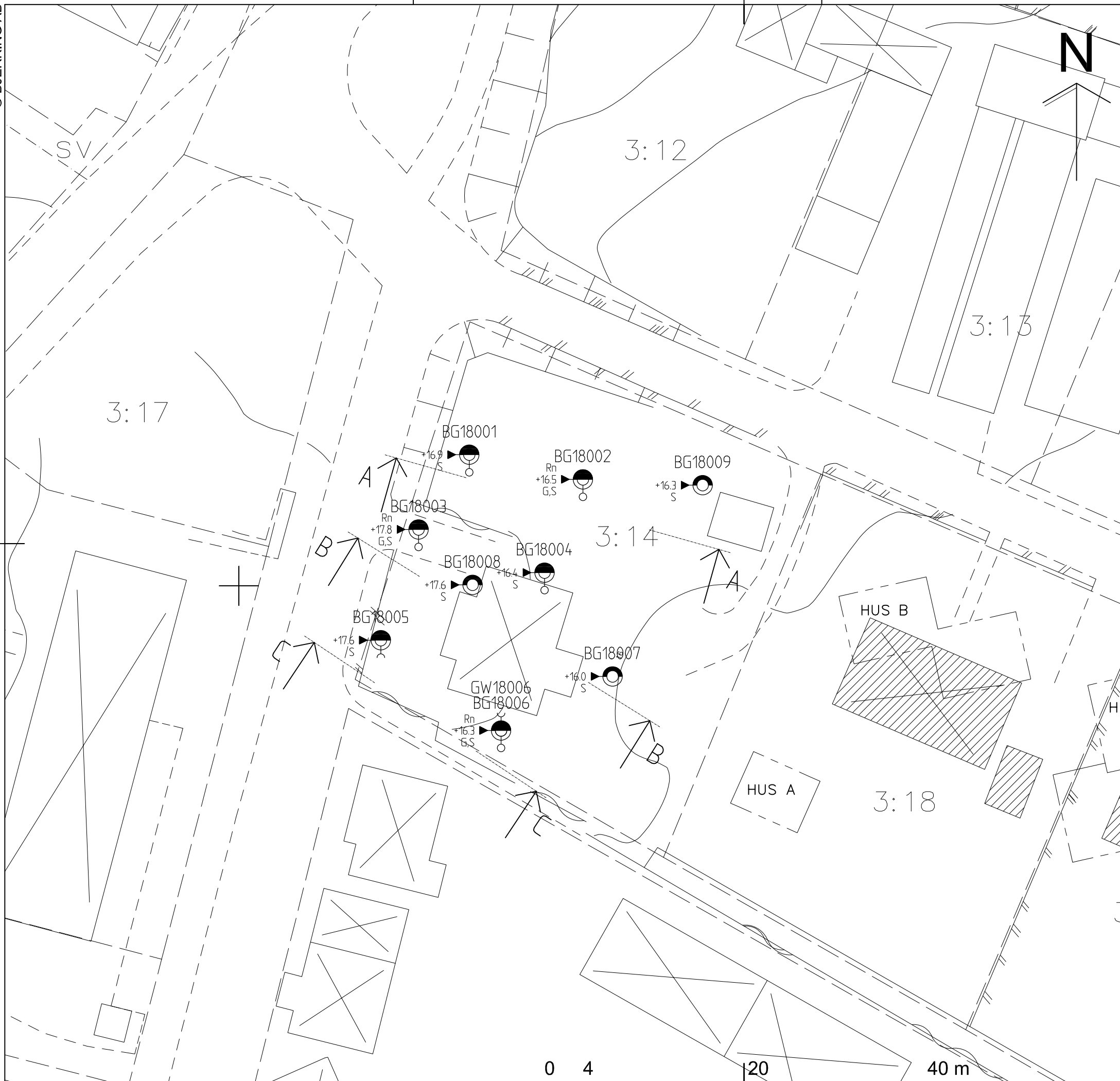
Förklaringar

AR-003v47

Laboratoriet/laboratorierna är ackrediterade av respektive lands ackrediteringsorgan. Ej ackrediterade analyser är markerade med *

Mätosäkerheten, om inget annat anges, redovisas som utvidgad mätosäkerhet med täckningsfaktor 2. Undantag relaterat till analyser utförda utanför Sverige kan förekomma. Ytterligare upplysningar samt mätosäkerhet och detektionsnivåer för mikrobiologiska analyser lämnas på begäran.

Denna rapport får endast återges i sin helhet, om inte utförande laboratorium i förväg skriftligen godkänt annat. Resultaten relaterar endast till det insända provet.

FÖRKLARINGAR

KARTA ——— DIGITAL GRUNDKARTA

KOORDINAT-
SYSTEM ——— SWEREF99 1800

HÖJDSYSTEM ——— FIX NR 128*11*2516
RH2000

BETECKNINGAR

ALLM. ——— ENLIGT SGF/BGS BETECKNINGSSYSTEM
VERSION 2001:2 (www.sgf.net)

○ ——— PROVTAGNINGSPUNKT

● ——— SONDERINGSPUNKT

○ ——— MILJÖPROVTAGNING - LABANALYS

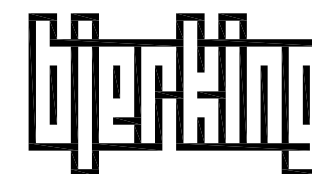
○ ——— GRUNDVATTENRÖR

RITNINGEN AVSER MILJÖ- OCH
GEOTEKNISK INFORMATION

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN

PROJEKTERINGSUNDERLAG

ALUNDA - MARMA 3:14
ÖSTHAMMAR KOMMUN

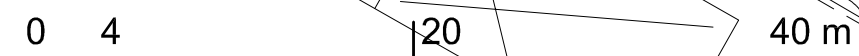
BJERKING AB
Box 1351
751 43 Uppsala
Telefon: 010-211 80 00
Telefax: 010-211 80 01
www.bjerring.se

UPPDRAG NR 18U0997	RITAD/KONSTR AV KAG	HANDLÄGGARE EBF
------------------------------	-------------------------------	---------------------------

DATUM 2018-05-28	ANSVARIG HENRIK HÅKANSSON
----------------------------	-------------------------------------

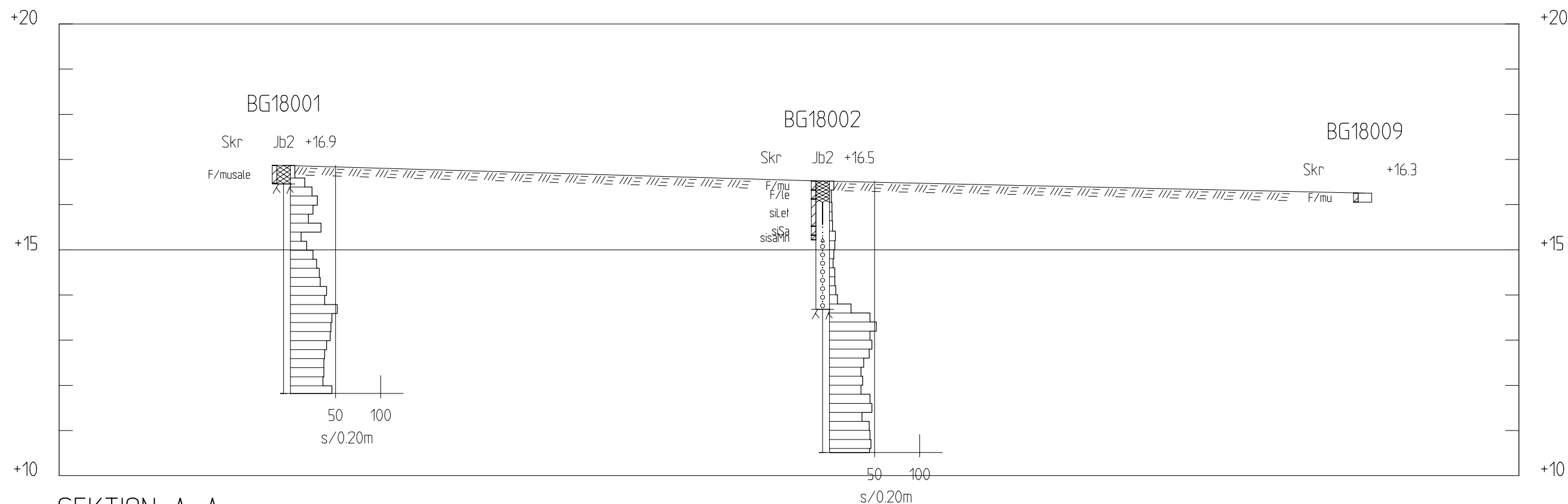
GEO- & MILJÖTEKNISK UNDERSÖKNING
NYTT BOSTADSHUS
PLAN

SKALA A1 - A3 1:400	NUMMER G-10.1-01	BET -
---------------------------	----------------------------	----------

XREFS: J:\2018\18U0997\G\Modell\Trädgårdsbäcken-grundkarta_120215_sweref99_1800.dwg
J:\2018\18U0997\G\Modell\G10_P02.dwg

PL0: 2018-05-28, 10:54, J:\2018\18U0997\G\RITDEF\G-10.1-01.DWG, KAG

SEKTION A-A

1: 100

BETECKNINGAR

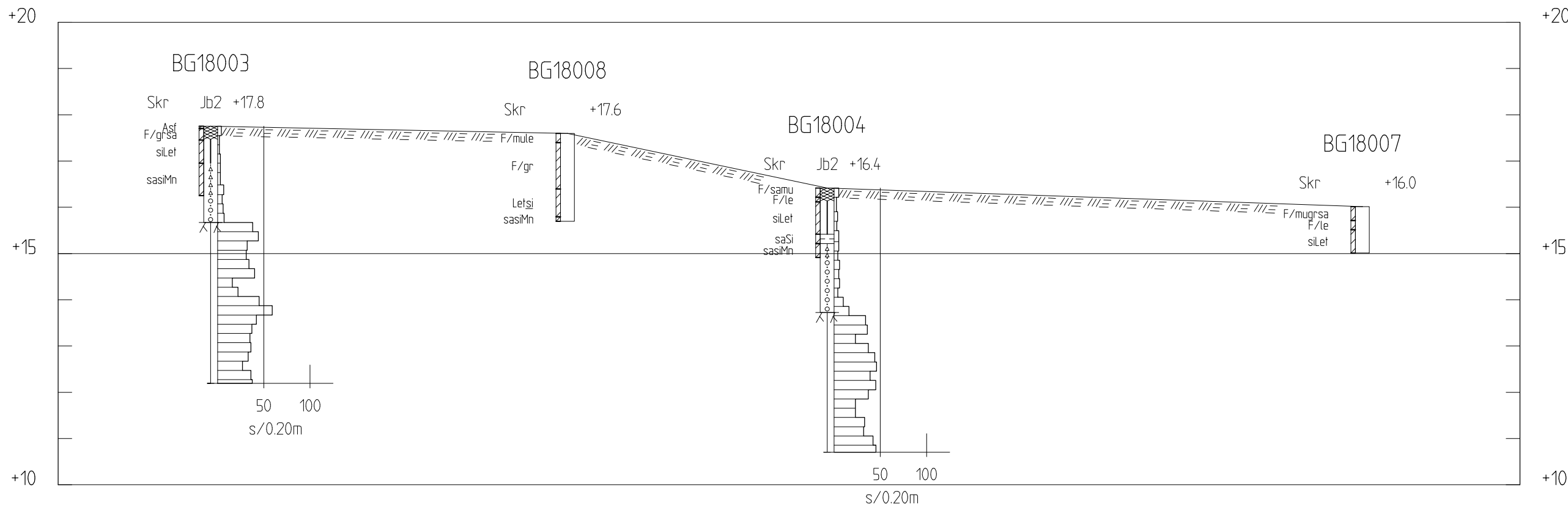
ALLM. — ENLIGT SGF/BGS BETECKNINGSSYSTEM
VERSION 2001:2 (www.sgf.net)

 Bef. mark, ej avvägd

RITNINGEN AVSER ENDAST
GEOTEKNISK INFORMATION

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN
PROJEKTERINGSUNDERLAG				
ALUNDA-MARMA 3:14 ÖSTHAMMAR KOMMUN				
		BJERKING AB Box 1351 751 43 Uppsala Telefon: 010-211 80 00 Telefax: 010-211 80 01 www.bjerring.se		
UPPDRAG NR 18U0997	RITAD/KONSTR AV KAG	HANDLÄGGARE EBF		
DATUM 2018-05-28	ANSVARIG HENRIK HÅKANSSON			
GEOTEKNISK UNDERSÖKNING NYTT BOSTADSHUS SEKTION A-A				
SKALA A1 - A3 1:100	NUMMER G-10.2-01		BET -	

SEKTION B-B

1: 100

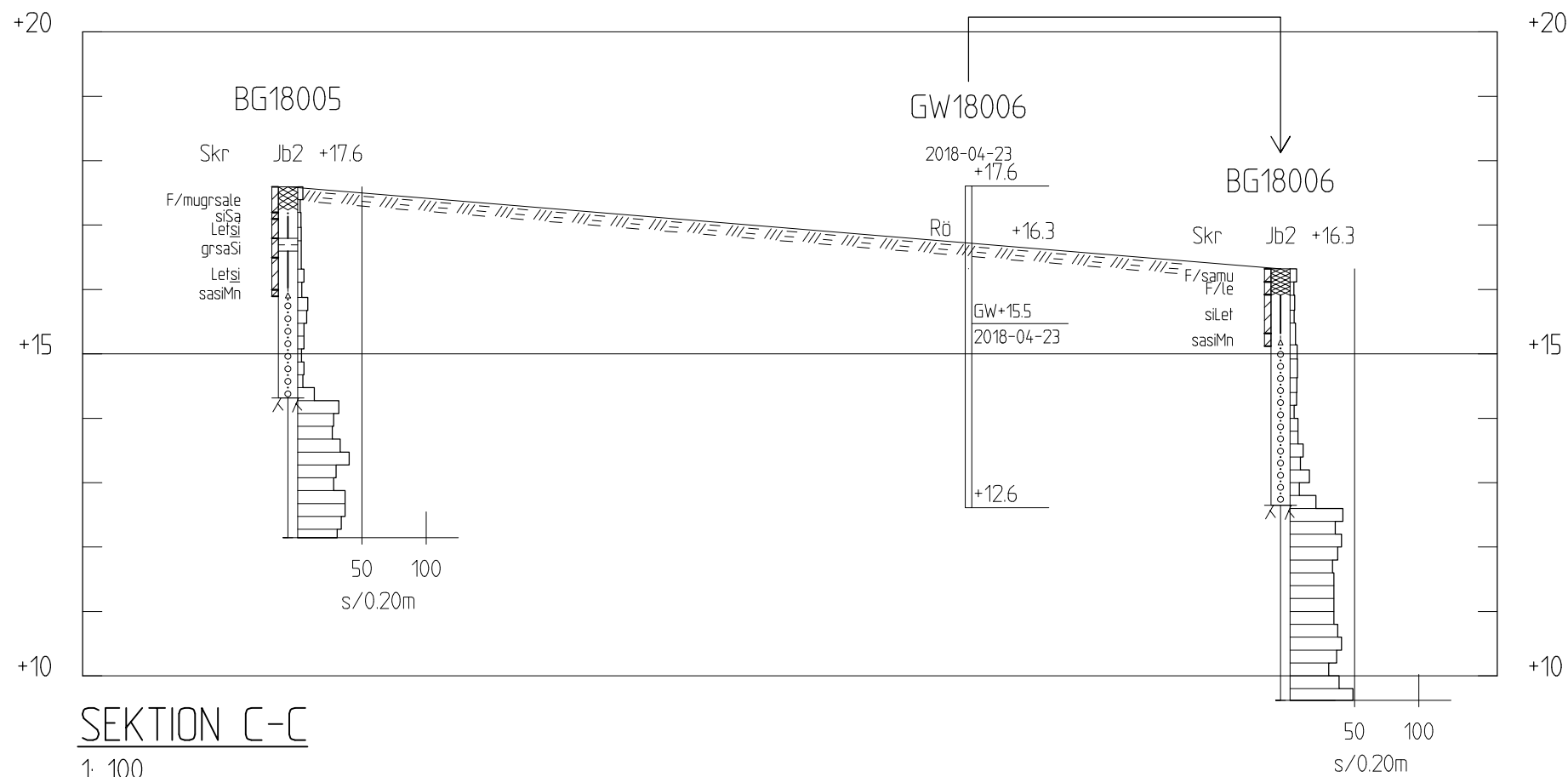
BETECKNINGAR

ALLM. — ENLIGT SGF/BGS BETECKNINGSSYSTEM
VERSION 2001:2 (www.sgf.net)

 Bef. mark, ej avvägd

RITNINGEN AVSER ENDAST
GEOTEKNISK INFORMATION

BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN
PROJEKTERINGSUNDERLAG				
ALUNDA-MARMA 3:14 ÖSTHAMMAR KOMMUN				
		BJERKING AB Box 1351 751 43 Uppsala Telefon: 010-211 80 00 Telefax: 010-211 80 01 www.bjerking.se		
UPPDRAG NR 18U0997	RITAD/KONSTR AV KAG	HANDLÄGGARE EBF		
DATUM 2018-05-28	ANSVARIG HENRIK HÅKANSSON			
GEOTEKNISK UNDERSÖKNING NYTT BOSTADSHUS SEKTION B-B				
SKALA A1 - A3 1:100	NUMMER G-10.2-02		BET -	

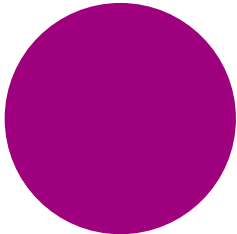
SEKTION C-C
1: 100

BETECKNINGAR

- ALLM. — ENLIGT SGF/BGS BETECKNINGSSYSTEM
VERSION 2001:2 (www.sgf.net)
- Bef. mark, ej avvägd

RITNINGEN AVSER ENDAST
GEOTEKNISK INFORMATION

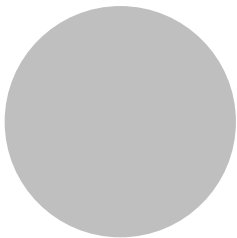
BET	ANT	ÄNDRINGEN AVSER	DATUM	SIGN
PROJEKTERINGSUNDERLAG				
ALUNDA-MARMA 3:14 ÖSTHAMMAR KOMMUN				
		BJERKING AB Box 1351 751 43 Uppsala Telefon: 010-211 80 00 Telefax: 010-211 80 01 www.bjerking.se		
UPPDRAG NR 18U0997	RITAD/KONSTR AV KAG	HANDLÄGGARE EBF		
DATUM 2018-05-28	ANSVARIG HENRIK HÅKANSSON			
GEOTEKNISK UNDERSÖKNING NYTT BOSTADSHUS SEKTION C-C				
SKALA A1 - A3 1:100	NUMMER G-10.2-03		BET -	

Dagvattenutredning

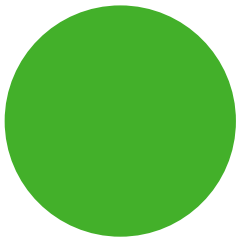
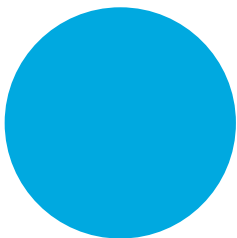
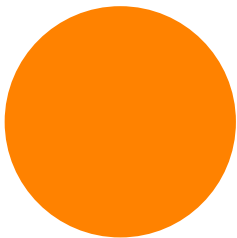

Marma 3:14, Alunda
Ny bostadsbebyggelse
Östhammarshem

2018-09-13

Fasad mot öster, mot
anläggningsterrass.

Uppdragsnamn
Dagvattenutredning
Alunda vårdcentral

[REDACTED]
[REDACTED]
Vattentornet 1
Box 26
747 02 Gimo

Våra handläggare

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Innehållsförteckning

1	SAMMANFATTNING	4
2	BAKGRUND OCH SYFTE	5
2.1	Underlag	5
2.2	Dagvatten	5
3	PLANOMRÅDET OCH DESS FÖRUTSÄTTNINGAR	6
3.1	Förorenad mark	7
3.2	Geologiska förutsättningar	8
3.3	Avrinnings- och tillrinningsområden	9
3.4	Översiktlig beskrivning av dagens markanvändning	10
3.5	Översiktlig beskrivning av planerad markanvändning	10
4	FLÖDESBERÄKNINGAR	12
4.1	Beräkningsförutsättningar	12
4.1.1	Flöden före exploatering	13
4.1.2	Flöden efter exploatering	13
5	RECIPIENTEN (OLANDSÅN) OCH DESS STATUS	14
5.1	Miljö kvalitetsnormer och aktuell miljöstatus	15
5.1.1	Ekologisk status	15
5.1.2	Miljö kvalitetsnorm	15
5.1.3	Kemisk status	15
5.1.4	Miljö kvalitetsnorm	15
5.1.5	Förbättringsbehov	15
5.2	Vattenskyddsområde	15
6	DAGVATTENFÖRORENINGAR	16
6.1	Föroreningsberäkning	16
7	FÖRUTSÄTTNINGAR/PRINCIPER FÖR RENING OCH FÖRDRÖJNING	17
7.1	Beräkning av reningseffekt	17
7.2	Förslag på placering makadammagasin, översilningsyta och växtbädd	18
8	FÖRSLAG TILL PLANBESTÄMMELSER	20

1 Sammanfattning

Bjerking AB har på uppdrag av Östhammarshem tagit fram en dagvattenutredning för exploatering av fastigheten Marma 3:14. På fastigheten planeras för uppförande av byggnad avsedd för bostäder med möjlighet för centrumverksamhet och vård.

Syftet med utredningen är att beskriva dagvattensituationen inom planområdet före och efter exploatering. Utredningen redovisar erforderliga renings-, och fördröjningsåtgärder för omhändertagande av dagvatten inom planområdet.

Efter exploatering av området beräknas dagvattenflödet från fastigheten, vid ett 10-årsregn, uppgå till 21 l/s och vid ett 20-årsregn 27 l/s (inklusive klimatfaktor 1,25) mot dagens ca 6 l/s. Vidare konstateras en ökning av den årliga föroreningstranporten.

Förslag på dagvattenåtgärder

Dagvatten från tak leds till ett makadammagasin vars volym bör uppgå till totalt 30 m³. Magasinet förläggs vid grönytan, söder om cykelparkeringen. Från magasinet ansluts en dagvattenledning där vatten avleds till Trädgårdsbäcken. Dagvatten från parkeringsytor leds till växtbädd om 17 m² (9m³) som avvattnas till samma bäck. Regnvatten som faller på grönytor infiltreras lokalt.

Efter det att dagvattnet renats och fördröjs i grönytor, makadammagasin och växtbädd minskar den årliga föroreningstranporten till recipienten. Efter fördröjning minskar flödet till 5 l/s.

I VISS anges att tillförseln av fosfor till Olandsån skall minska med totalt 900 kg (förbättringsbehov för hela tillrinningsområdet). Denna exploatering innebär enskilt att den årliga tranporten av fosfor till recipienten minskar med 87 % jämfört med kvävetranporten före exploatering.

Bedömningen är att recipientens möjlighet att nå beslutade miljö kvalitetsnormer förbättras efter denna exploatering.

2 Bakgrund och syfte

Östhammarshem planerar att uppföra en byggnad avsedd för bostäder med möjlighet för centrumverksamhet och vård. Den aktuella, fastigheten Marma 3:14, är belägen i centrala Alunda, Östhammars kommun. I samband med exploatering förändras dagvattenflöden och föroreningstransport. Syftet med dagvattenutredningen är att beskriva dagens situation samt de förändringar som den planerade exploateringen innebär på dagvattenflöde och föroreningstransport från området.

2.1 Underlag

- Situationsplan och ritningar, Fidjeland Partners, 2018-03-08.
- Strategi för vatten och avlopp, Östhammars kommun, 2012-05-30.
- Svenskt vattens publikation P110 "Dimensionering av allmänna avloppsledningar" (2016).
- Svenskt Vattens Publikation P104 "Nederbördsdata vid dimensionering och analys av avloppssystem" (2011).
- Svenskt Vattens Publikation P105 "Hållbar dag- och dränvattenhantering – råd vid planering och utförande" (2011).
- VISS (Vatten Informations System Sverige).

2.2 Dagvatten

Östhammars kommun anger i sin strategi för vatten och avlopp att ett lokalt omhändertagande av dagvatten skall eftersträvas. Syftet med detta är att återföra regnvatten till grundvattenmagasinet i syfte att förhindra vattenbrist. En dagvattenpolicy med inriktning mot lokal infiltration skall upprättas.

3 Planområdet och dess förutsättningar

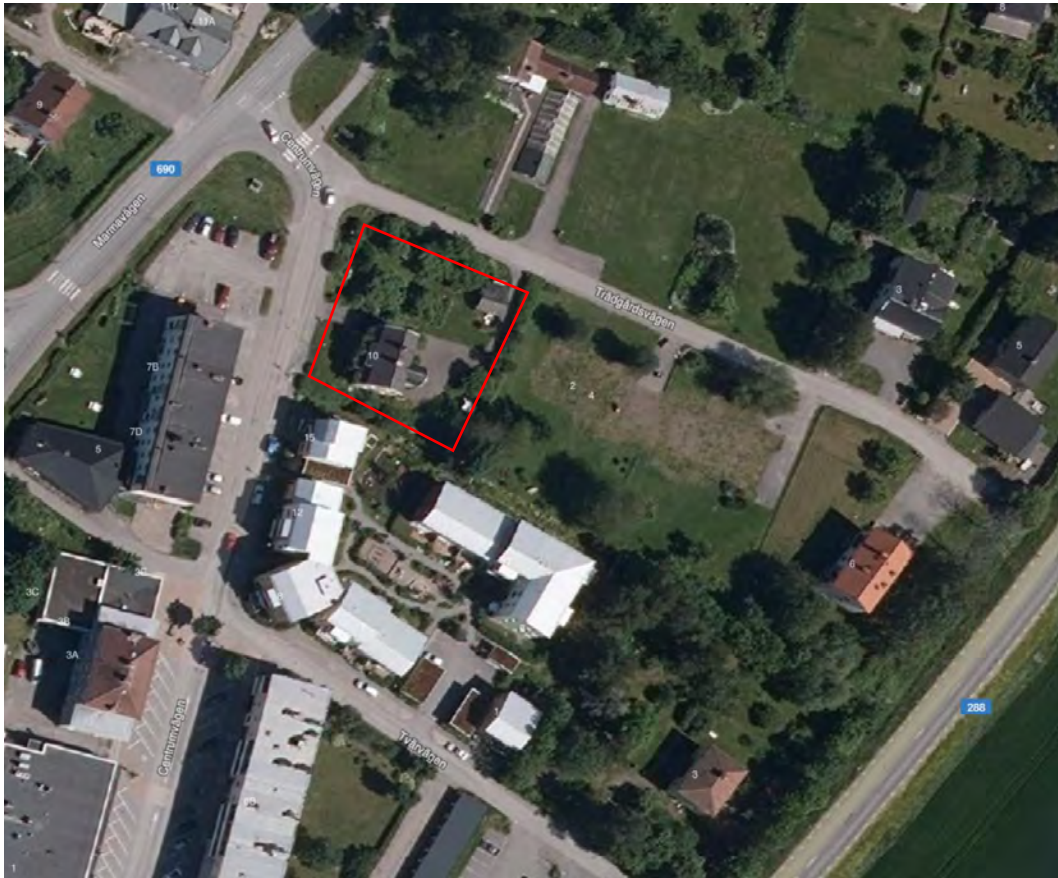
Fastigheten är belägen i centrala Alunda, Östhammars kommun. Inom utredningsområdet finns idag byggnader som avses rivas. Inom området finns gräs- och grusytor. I anslutning till utredningsområdet pågår uppförande av byggnad i etapp 1.

Figur 1. Översiktskarta.

Nedan visas en satellitbild av den aktuella fastigheten och dess närområde.

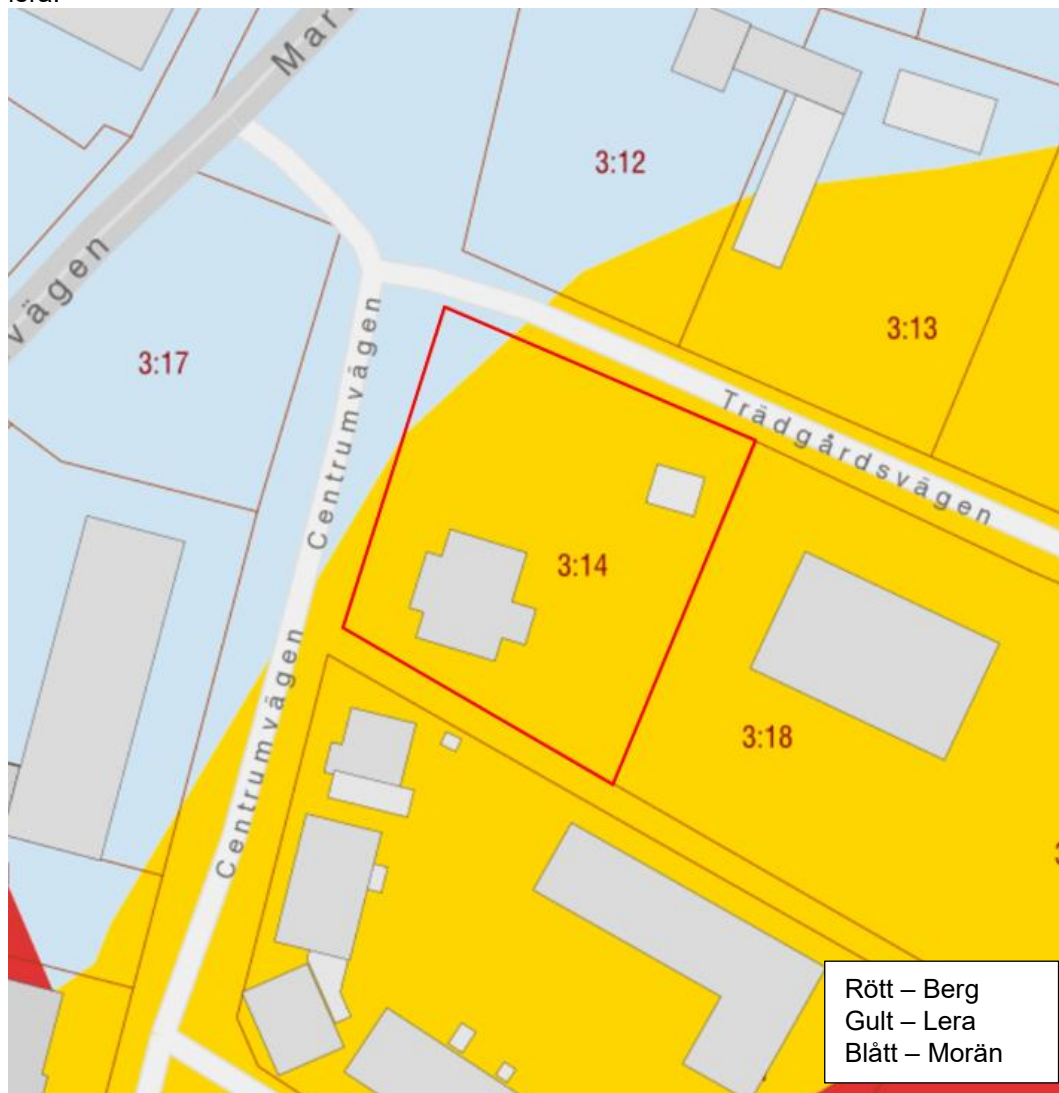
Figur 2. Satellitbild med markerat utredningsområde.

3.1 Förorenad mark

Inom utredningsområdet har markprover påvisat förhöjda metallhalter och ställvis höga halter av arsenik. (Miljöteknisk markundersökning, Bjerking, 2018-05-25). Det är av stor vikt att dessa markföroreningar beaktas i samband med exploateringen.

3.2 Geologiska förutsättningar

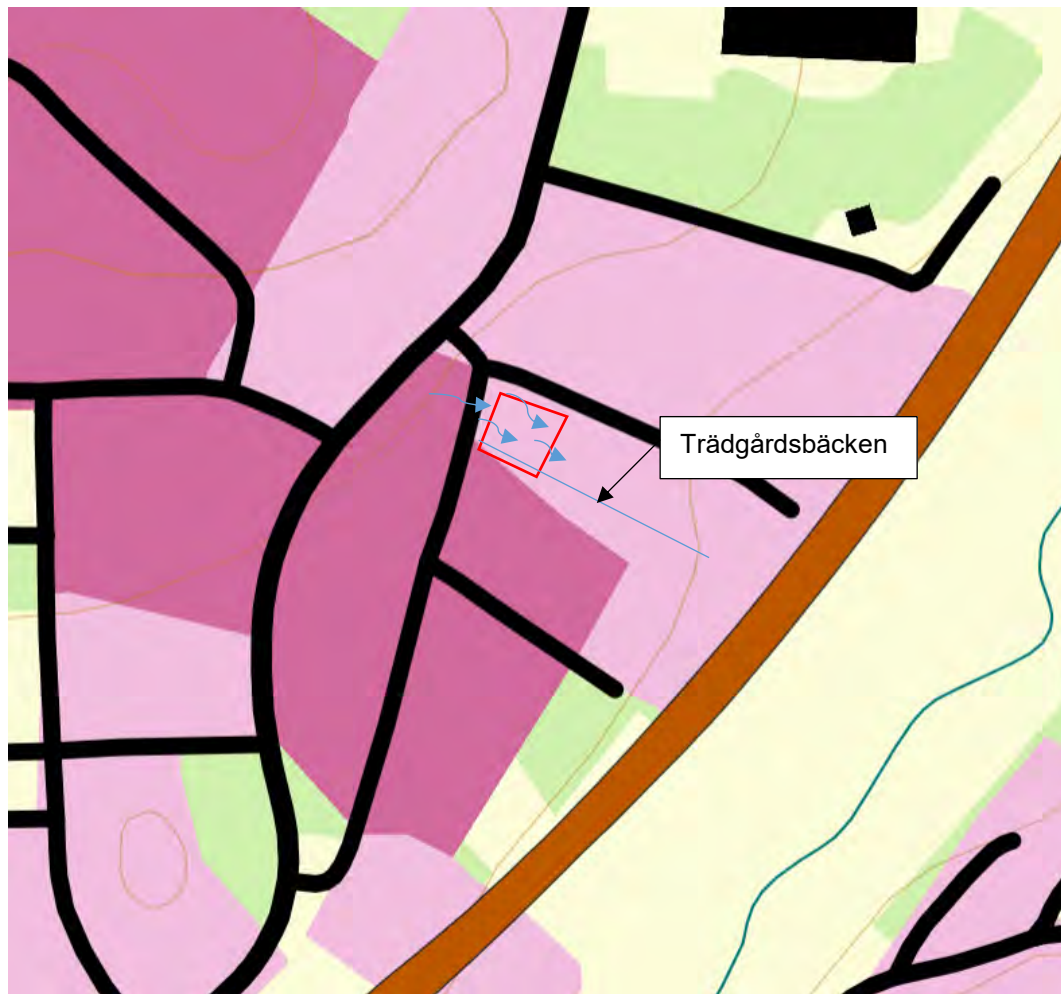
I kartunderlag tillhandahållet av SGU framgår att planområdet i huvudsak underlagras av lera.

Figur 3. Geologisk karta, SGU, 2018-05-28.

3.3 Avrinnings- och tillrinningsområden

Marknivån i de sonderade punkterna varierar mellan + 16,0 och + 17,8. Inom fastigheten finns idag en befintlig byggnad som avses rivas. Utöver denna utgörs området av gräs- och grusytor (MUR, 2018-05-02). Markytan lutar från väst till öst och åtgärder bör vidtas så att tillrinnande vatten inte påverkar den tillkommande byggnaden eller befintlig bebyggelse.

Figur 4. Av-, och tillrinningsområden. Blå pilar anger vattnets rinnriktning (friluftkarta).

3.4 Översiktlig beskrivning av dagens markanvändning

Inom utredningsområdet finns idag byggnader som avses rivas. Byggnaden omges av grönytor och till viss del grusade ytor. I tabell nedan framgår avrinningsområdenas ytor före exploatering.

Tabell 1. Delavrinningsområden före exploatering.

Delavrinningsområden	Area (ha)
Grönyta	0,1
Gata	0,015
Takyta	0,035
Totalt	0,15

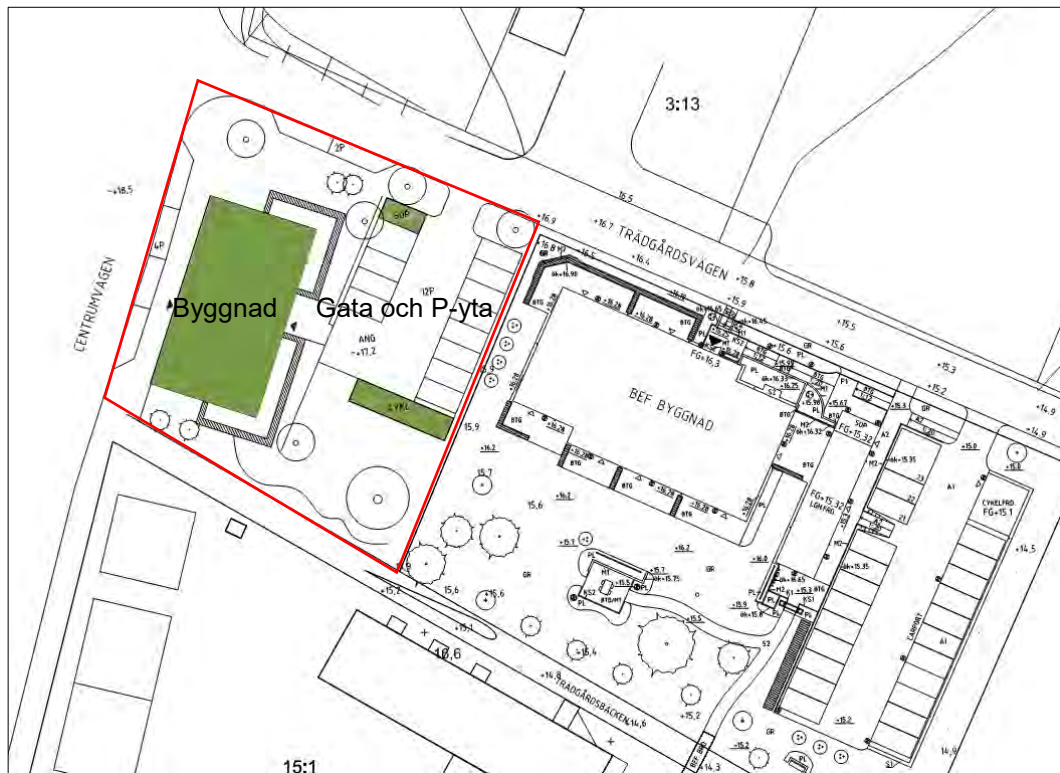
3.5 Översiktlig beskrivning av planerad markanvändning

Östhammarshem planerar uppförande av byggnad på fastigheten Marma 3:14. Byggnaden är avsedd för bostäder med möjlighet till centrumverksamhet och vård. Den totala byggnadsytan uppgår till ca 450 m².

Tabell 2. Delavrinningsområden efter exploatering.

Delavrinningsområden	Area (ha)
Grönyta	0,065
Hårdgjorda ytor (parkering och infart)	0,04
Takyta	0,045
Totalt	0,15

I figur nedan framgår hur fastigheten avses att exploateras.

Figur 5. Illustration med tillkommande byggnad (Fidjeland Partners).

4 Flödesberäkningar

4.1 Beräkningsförutsättningar

Beräkningar har gjorts utifrån följande förutsättningar:

- Planområdets yta uppgår till 0,15 ha.
- Illustrationer, planerad bebyggelse.
- Kartunderlag befintlig bebyggelse.
- Dimensionerande flöden har beräknats med Dahlströms modifierade ekvation (2010) enligt Svenskt Vatten P104.
- Beräkningar är gjorda med regn som har en återkomsttid på 10 och 20 år med en varaktighet på 10 minuter.
- Klimatfaktor 1,25 har använts i flödesberäkningar efter exploatering.

4.1.1 Flöden före exploatering

Dagvattenflödet är beräknat utifrån dagens delavrinningsområden. De flöden som genereras vid ett regn med återkomsttiden 10 år med en varaktighet på 10 minuter redovisas i tabell nedan.

Tabell 3. Dagvattenflöden vid ett 10-årsregn med 10 minuters varaktighet före exploatering.

Ytor	Area	Avrinnings- koefficient	A red	Varaktighet 10-årsregn 10 min	Flöde
	<i>ha</i>			<i>l/s, ha</i>	<i>l/s</i>
Grönyta	0,12	0,05	0,006	228	1,4
Grusyta	0,015	0,3	0,0045	228	1
Takyta	0,018	0,9	0,016	228	3,7
Totalt	0,15		0,026		~6

4.1.2 Flöden efter exploatering

De flöden som genereras vid ett regn med återkomsttiden 10 och 20-årsregn år med en varaktighet på 10 minuter inklusive klimattfaktor 1,25 efter exploatering utan fördröjningsåtgärder redovisas i tabell nedan.

Tabell 4. Dagvattenflöde vid ett 10 och 20-årsregn med 10 minuters varaktighet efter exploatering.

Ytor	Area	Avrinning- koefficient	A red	10-årsregn, 10 min	20-årsregn 10 min	Klimat -faktor	Flöde 10 år	Flöde 20 år
	<i>ha</i>			<i>l/s, ha</i>	<i>l/s/ha</i>		<i>l/s</i>	<i>l/s</i>
* Grönyta (infiltreras lokalt)	0,065	0,05	0,0032	228	287	1,25	0,92	1,15
Hårdgjord yta	0,04	0,8	0,032	228	287	1,25	9	11,5
Takyta	0,045	0,9	0,040	228	287	1,25	11,5	14
Totalt	0,15		0,075				~21	~27

*Regnvatten som faller på grön, - och planteringsytor infiltreras lokalt.

Efter exploatering av området beräknas dagvattenflödet från utredningsområdet, vid ett 10 års-regn, öka från dagens 6 l/s till 21 l/s. Vid ett 20-årsregn

Mot bakgrund av flödesökningen erfordras fördröjningsåtgärder. Flödet från området efter exploatering skall inte överstiga nuvarande flöde från området.

5 Recipienten (Olandsån) och dess status

Olandsån är det största vattendraget i norra Uppland. Olandsån avvattnar ett flackt skogs- och jordbrukslandskap, som fördelar sig på skogsmark, våtmark, åker- och ängsmark samt sjöar. Avrinningsområdets area uppgår till 886 km² och medelflödet vid mynningen är cirka 6 m³/s. Ån är grundligt dikad och kanaliserad. Den största orten i närheten av ån är Gimo (Wikipedia).

Figur 6. Översiktsskarta över närområdet med recipienten Olandsån och Stamsjön.

5.1 Miljö kvalitetsnormer och aktuell miljöstatus

5.1.1 Ekologisk status

Vattendraget har måttlig ekologisk status. Den utslagsgivande kvalitetsfaktorn är hydromorfologisk påverkan.

Bedömningen är en expertbedömning som grundas på att förekomsten ligger inom ett markavvattningsföretag och är utsatt för omfattande grävningar. Förändringar i morfologin påverkar djur och växters livsbetingelser negativt genom att skapa homogena habitat. Förekomsten har även en stor andel artificiell mark i närområdet. Därmed finns heller inte förutsättningar för god ekologisk status.

5.1.2 Miljö kvalitetsnorm

Vattenförekomsten skall uppnå god ekologisk status 2027.

5.1.3 Kemisk status

Vattendraget uppnår ej god kemisk ytvattenstatus med avseende på prioriterade ämnen, bromerad difenyleter, tungmetaller och kvicksilverföreningar.

5.1.4 Miljö kvalitetsnorm

Vattenförekomsten skall uppnå God kemisk ytvattenstatus år 2027.

5.1.5 Förbättringsbehov

För vattenförekomsten Olandsån finns förbättringsbehov gällande tillförsel av totalfosfor (minskning med 900 kg). Utöver detta finns förbättringsbehov avseende konnektivitet och morfologi.

5.2 Vattenskyddsområde

Det aktuella området är inte beläget inom skyddsområde för vattentäkt.

6 Dagvattenföroreningar

6.1 Föroreningsberäkning

Föroreningsmängder-, och halter i dagvattnet har beräknats utifrån schablonhalter i modellverktyget StormTac (Larm Web-2018). Modellverktyget StormTac simulerar, dimensionerar och analyserar bl.a. flöden, fördröjning samt rening av dagvatten. De beräkningsförutsättningar som programmet kräver är områdets areal samt typ av delavrinningsområden.

Nedan redovisas halter och mängder före och efter exploatering utan rening. Föroreningshalter jämförs med riktvärde 2M¹. Vid beräkningar av föroreningsbelastning före exploatering har delavrinningsområden av typen gräsyta, tak och grusyta använts och vid beräkningar efter exploatering har delavrinningsområde flerfamiljshusområde använts.

Tabell 5. Föroreningshalter och mängder före och efter exploatering. Röda siffror anger värden som ökar efter exploatering.

		Riktvärde 2M	Halter		Mängder	
			Halter före expl.	Halter efter expl.	Mängder före expl.	Mängder efter expl.
Ämne	<i>Enhet</i>	<i>(halter)</i>	<i>(halter)</i>	<i>(halter)</i>	<i>(kg/år)</i>	<i>(kg/år)</i>
Fosfor	<i>µg/l</i>	175	100	96	0,23	0,058
Kväve	<i>mg/l</i>	2,5	1,2	1,2	2,7	0,73
Bly	<i>µg/l</i>	10	2,6	12	0,0059	0,0075
Koppar	<i>µg/l</i>	30	9,3	19	0,021	0,012
Zink	<i>µg/l</i>	90	23	66	0,052	0,040
Kadmium	<i>µg/l</i>	0,5	0,33	0,52	0,00074	0,00032
Krom	<i>µg/l</i>	15	2,2	7,4	0,0050	0,0045
Nickel	<i>µg/l</i>	30	2,1	7,5	0,0047	0,0046
Kvick- silver	<i>µg/l</i>	0,07	0,0078	0,021	0,000017	0,000013
Susp. ämnen	<i>mg/l</i>	60	21	65	48	40
Olja	<i>mg/l</i>	0,7	0,085	0,31	0,19	0,19

Vid beräkningar av ämnernas föroreningshalter konstateras att koncentrationen föroreningar ökar i dagvattnet efter exploatering. Vidare konstateras att även den årliga föroreningstransporten avseende bly (kg/år) ökar efter exploatering. Mot bakgrund av ovanstående erfordras reningsåtgärder i syfte att minska belastningen på recipienten.

¹ Förslag till riktvärden för dagvattenutsläpp, riktvärdesgruppen, regionala dagvattennätverket i Stockholms län, 2009.

7 Förutsättningar/principer för rening och fördröjning

Efter exploatering av fastigheten ökar flödet från fastigheten från 6 l/s till 21 l/s Mot bakgrund av ökad föroreningsbelastning och ökat flöde krävs renings-, och fördröjningsåtgärder. För rening och fördröjning av dagvattnet föreslås att det anläggs ett makadammagasin med en totalvolym om 30 m³. Efter fördröjning uppgår dagvattenflödet till 5 l/s.

Till magasinet leds vatten från tak och parkeringsytor. Det regnvatten som faller på grönytor och planteringar infiltreras lokalt.

7.1 Beräkning av reningseffekt

Vid beräkning av reningseffekten har värden hämtats från Storm Tac (Larm Web-2018). Nedan framgår halt och mängd av redovisade ämnen före, - och efter exploatering samt efter reduktion i översilningsyta, växtbädd och makadammagasin. Röda siffror anger värden som ökar efter exploatering.

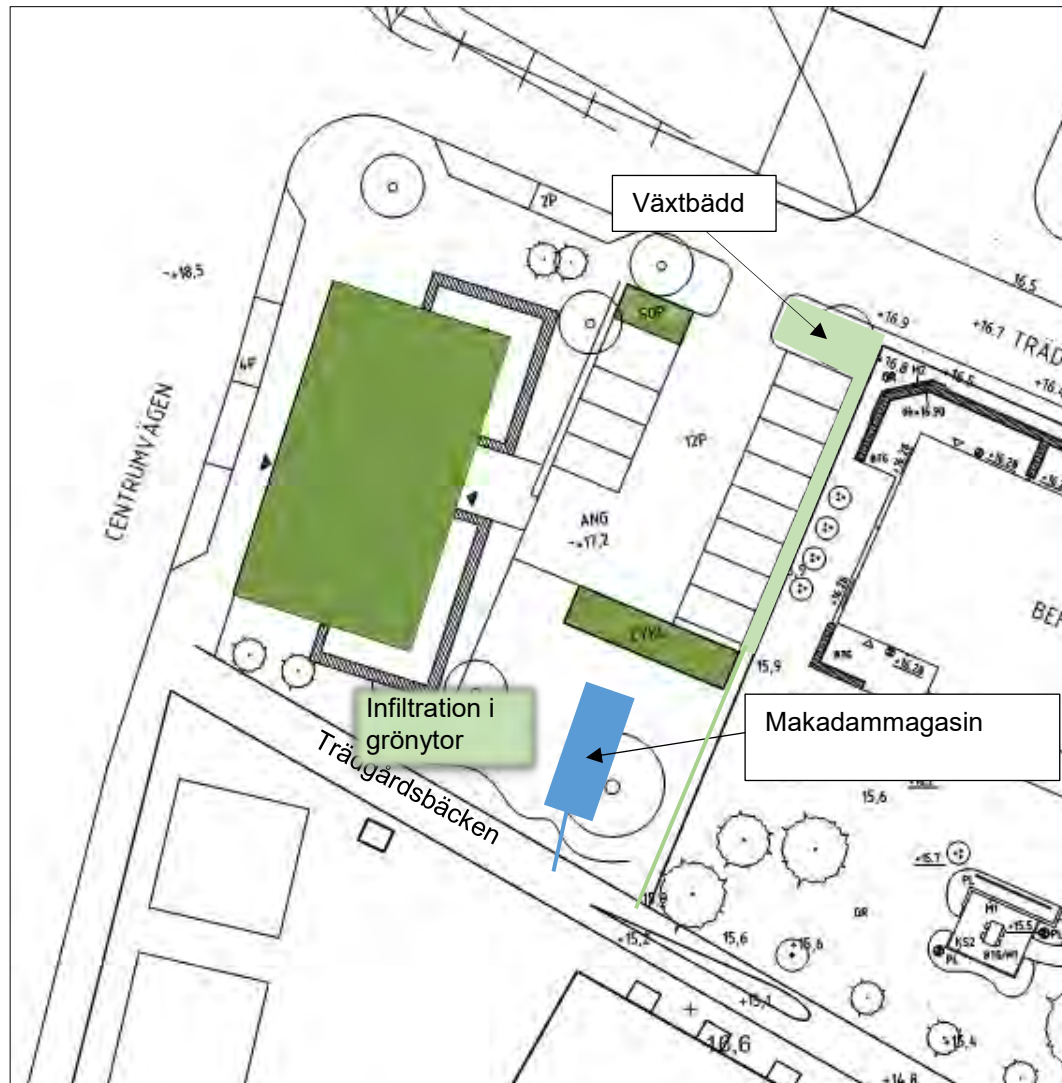
Tabell 6. Föroreningsberäkning efter exploatering och efter reduktion.

		Rikt- värde 2M	Halter			Mängder före expl.	Mängder efter expl.	Mängder efter reduktion
			Halter före expl.	Halter efter expl.	Halter efter reduktion			
Ämne	Enhet	(halter)	(halter)	(halter)	(halter)	(kg/år)	(kg/år)	(kg/år)
Fosfor	µg/l	175	100	96	59	0,23	0,058	0,031
Kväve	mg/l	2,5	1,2	1,2	0,6	2,7	0,73	0,32
Bly	µg/l	10	2,6	12	0,62	0,0059	0,0075	0,00033
Koppar	µg/l	30	9,3	19	3,0	0,021	0,012	0,0016
Zink	µg/l	90	23	66	5,0	0,052	0,040	0,0027
Kadmium	µg/l	0,5	0,33	0,52	0,029	0,00074	0,00032	0,000015
Krom	µg/l	15	2,2	7,4	0,50	0,0050	0,0045	0,00027
Nickel	µg/l	30	2,1	7,5	1,0	0,0047	0,0046	0,00053
Kvick- silver	µg/l	0,07	0,0078	0,021	0,0054	0,000017	0,000013	0,0000029
Susp. ämnen	mg/l	60	21	65	3,0	48	40	1,6
Olja	mg/l	0,7	0,085	0,31	0,1	0,19	0,19	0,053

Efter det att dagvattnet renats i översilningsytor, växtbädd och makadammagasin underskrider koncentrationen och mängden föroreningar jämfört med värden före exploatering.

7.2 Förslag på placering makadammagasin, översilningsyta och växtbädd

Makadammagasinet förläggs i område söder om parkeringsytan. Från magasinet avleds renat dagvatten i ledning till Trädgårdsbäcken. Makadammagasinet totala volym uppgår till 30 m³. Regnvatten som faller på grönytor infiltreras på plats. I anslutning till parkeringsytor anläggs en växtbädd om 17 m² (9 m³) som renar och fördröjer dagvatten från p-ytor.

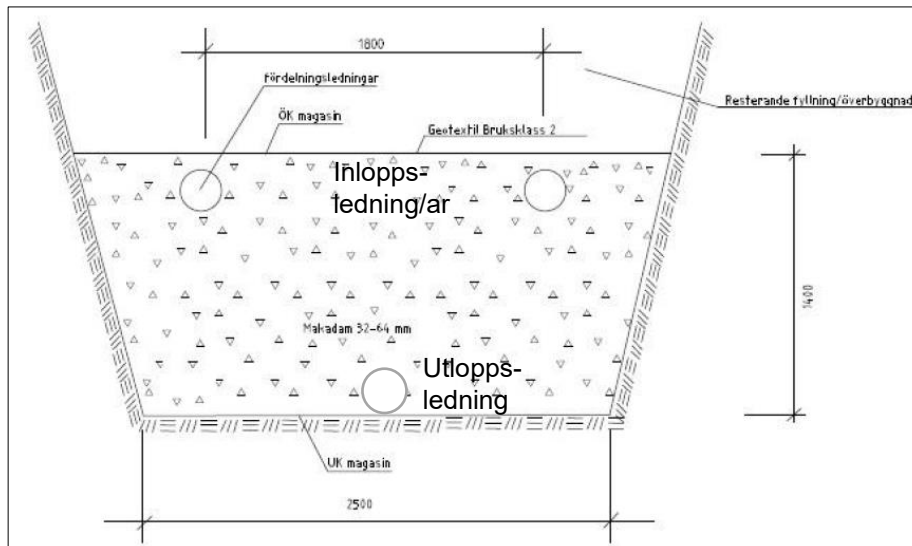
Figur 7. Föreslagen placering av makadammagasin, översilningsyta och växtbädd.

I figur nedan framgår var en växtbädd vid parkering kan anläggas.

Figur 8. Växtbädd i anslutning till parkeringsyta.

I figur nedan framgår hur makadammagasinet föreslås att konstrueras.

Figur 9. Illustration makadammagasin (Novamark)

Tabell 7. Dimensionering makadammagasin

Inflöde	Utflöde	Porvolym makadam (%)	Fördröjningsvolym (m ³)	Total volym
21	5	30	8	30 m ³

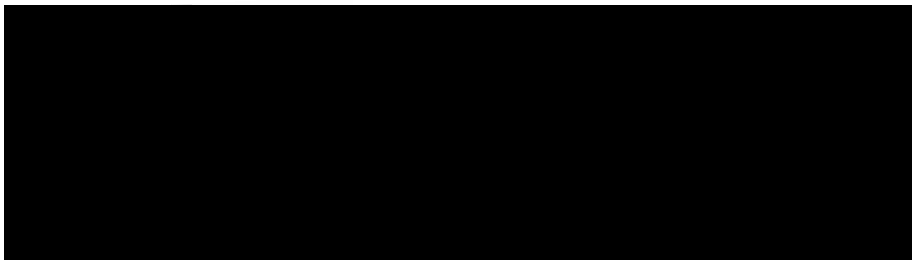
8 Förslag till planbestämmelser

Höjdsättning av mark och byggnader

Höjdsättningen av ett planområde skall projekteras så att bebyggelsen säkras mot översvämning. Vid höjdsättning av gator och byggnader är det viktigt att gatorna läggs lägre än fastighetsmarken så att dagvattnet kan rinna ytlede vid extrema regn. Dagvatten får inte ledas från en fastighet över till en annan.

För att förhindra att tillrinnande vatten, från högpunkter väster om planerad byggnad, är det av stor vikt att ett avskärande dike anläggs så att vatten kan ledas mot Trädgårdsbäcken.

Bjerking AB

Bygg- och miljönämnden

Kommunfullmäktige

BMN-2018-315

§ 80. Marma 3:14, antagande av detaljplan "Centrumvägen"

Beslut

Bygg- och miljönämnden föreslår Kommunfullmäktige att:

- godkänna granskningsutlåtandet
- besluta att detaljplanen inte bedöms medföra betydande miljöpåverkan
- anta detaljplanen för Marma 3:14, Centrumvägen

Upplysningar

Planen hanterades med standardförfarande, enligt Plan- och bygglagen, PBL (2010:900).

Ärendebeskrivning

Bygg- och miljönämndens arbetsutskott beslutade, den 13 september 2017 att lämna positivt planbesked för det aktuella området.

Beslut om samråd fattades av bygg- och miljönämndens arbetsutskott den 7 november 2018. Planen var på samråd under perioden den 26 november till och med den 17 december 2018. Totalt inkom 12 yttranden under samrådet.

Beslut om granskning fattades av planchef den 23 april 2020. Planen var på granskning under perioden den 8 maj till och med den 11 juni 2020. Totalt inkom 9 yttranden.

Planområdet och planförslaget

Planområdet är beläget i Alunda centrum.

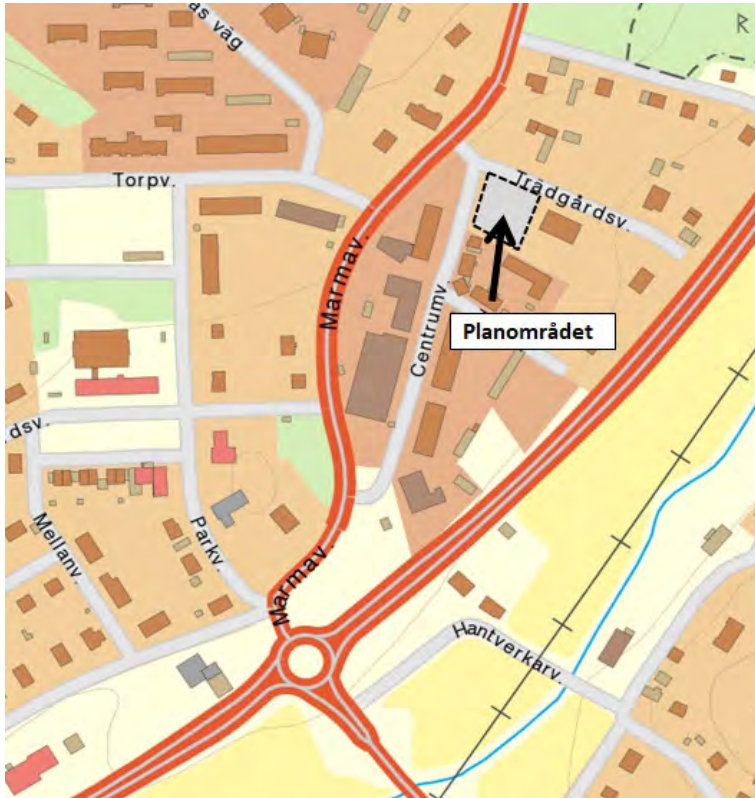
Det gränsar till Centrumvägen i väster och Trädgårdsvägen i norr. Planområdet upptar en yta om cirka 1500 kvm ha.

Detaljplanens syfte är att möjliggöra för flerbostadshus i 4 våningar där en suterrängvåning får anordnas. Detaljplanen skall även möjliggöra att flerbostadshuset inrymmer centrumverksamhet alternativt vård i form av en vårdcentral. Vårdcentral kommer att möjliggöras i alla våningar inkl. bottenvåning medan vårdcentral kommer att möjliggöras i våning 1-4. Centrumverksamhet kommer vara möjlig i bottenvåningen.

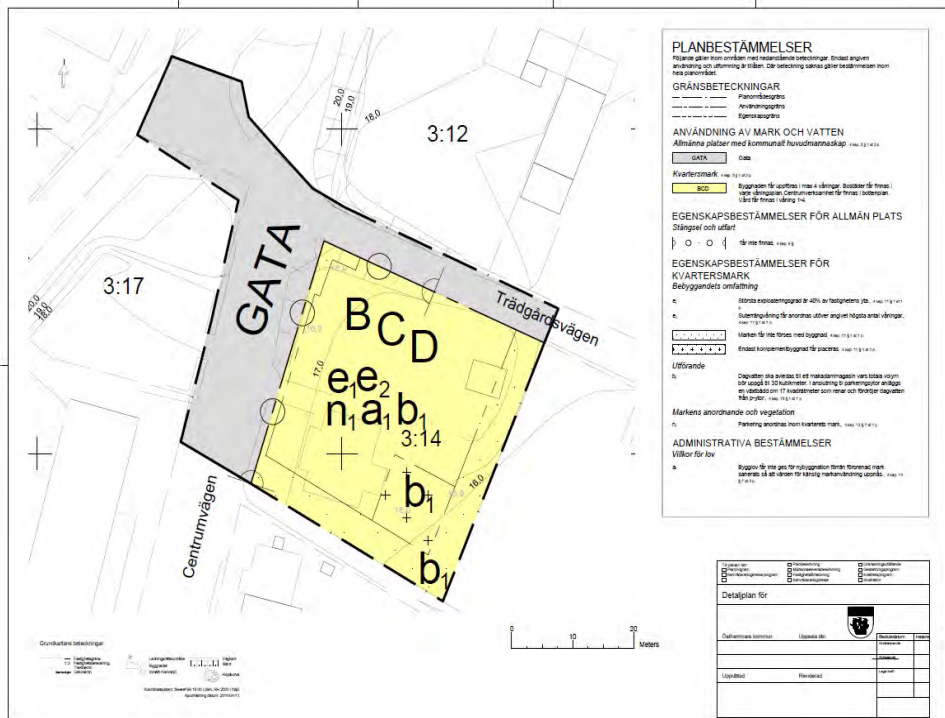

Bygg- och miljönämnden

Forts. § 80

Planområdet.

Plankartan

Bygg- och miljönämnden

Forts. § 80

Revideringar som gjorts efter granskningen

- Redaktionella förändringar

Handlingar

Antagandehandlingarna består av

- Plankarta
- Planbeskrivning
- Granskningsutlåtande
- Behovsbedömning
- Dagvattenutredning
- Markteknisk utredning
- fastighetsförteckning

Beslutet skickas till:

Kommunstyrelsen

Livsmedelspolicy

Antagen i kommunfullmäktige **åååå-mm-dd, § xx**

Ersätter tidigare antagen livsmedelspolicy, KF § 3/2015

Vision

Grunden för en bra måltid är god kvalitet på råvaror så att välsmakande, säker och näringsriktig mat kan erbjudas våra gäster. Med höga krav på råvaror och en positiv attityd till den lokala och regionala livsmedelsproduktionen förstärkts drivkraften för lokal utveckling och tillväxt.

Syfte och mål

Syftet med livsmedelspolicyn är att styra inköpen mot större andel svenskproducerade livsmedel samt främja inköp av livsmedel som bidrar till en hållbar utveckling.

Livsmedelspolicyn ska säkerställa kraven på livsmedelsleverantörer till kommunen avseende svensk djurskyddsstandard, miljöhänsyn samt livsmedelskvalitet.

Kvalitet och utförande

Inköp av livsmedel ska, i så hög grad som möjligt, anpassas efter den svenska säsongens råvaror och andelen närproducerade livsmedel ska öka. Krav på djurskydd motsvarande svensk djurskyddslagstiftning ställs vid upphandling och inköp av kött, kyckling, ägg och mjölk. I övrigt ska Livsmedelsprodukter minst uppfylla de kvalitetskrav som följer varje tid gällande EU-direktiv och EU-förordningar, livsmedelslagstiftningar samt livsmedelsförordningar. Livsmedelsverket och Jordbruksverkets föreskrifter samt de livsmedelsbranschen vedertagna regler om livsmedel ska följas. Vilket innebär att de måltider som serveras är säkra och näringsriktiga.

För att minska kommunens klimatavtryck ska andelen vegetabilier öka och ett kontinuerligt arbete med att minska matsvinnet ska utföras. Ekologiska livsmedel ska utgöra minst 20 % av de totala kommunala livsmedelsinköpen.

I syfte att uppnå angivna kvalitetsmål och möjliggöra god ekonomisk hushållning ska ekonomiska resurser årligen säkerställas vid budgetberedningen.

Reglemente för kommunrevisionen

Antagen i kommunfullmäktige **åååå-mm-dd, § xx**

Ersätter reglemente antaget i fullmäktige § 7/2012

Innehåll

Begreppet revisor som brukas i kommunal revision	4
Verksamhet.....	4
§ 1 Kommunrevisionens roll	4
§ 2 Revisionens formella reglering	5
Arbetsformer	5
§ 3 Sammansättning	5
§ 4 Lekmannarevisorer och suppleanter.....	6
§ 5 Uppdragstid	6
§ 6 Sammankallande	6
§ Möjligt tillägg om önskvärt: Revisorernas sammankomster och sammanträden.....	6
§ 7 Minnesanteckningar	7
§ 8 Protokoll.....	7
§ 9 Underteckning	7
Revisorernas uppgifter	7
§ 10 Lagens krav	7
§ 11 Yttranden.....	8
§ 12 Tillsättande av revisorer i kommunala företag och stiftelser	8
Revisorernas ekonomi och förvaltning.....	8
§ 13 Budgetberedning	8
§ 14 Budget för kommunala företag och stiftelser	8
§ 15 Förvaltningsärenden och jäv	8
§ 16 Räkenskaper och förvaltning.....	8
Revisorernas sakkunniga biträden.....	9
§ 17 Upphandling av sakkunnigt biträde.....	9
§ 18 Rätt till upplysningar	9
Revisorernas rapportering	9
§ 19 Revisionsberättelse och granskningsrapport	9
§ 20 Delårsrapport.....	9
§ 21 Granskningsrapporter till fullmäktige	10
Revisorerna och fullmäktige	10
§ 22 Möte med fullmäktiges presidium.....	10
§ Möjligt tillägg om önskvärt: Revisorerna och fullmäktige	10

§ 23 Initiativrätt	10
Revisorernas arkiv	11
§ 24 Arkivering	11
Personuppgiftsansvar	11
§ 25 Dataskyddsombud	11
Reglementets giltighetstid	11
§ 25 Reglementets giltighet	11

Begreppet revisor som brukas i kommunal revision

Revisor	förtroendevald revisor i kommuner
Lekmannarevisor	av fullmäktige utsedd revisor i kommunalt aktiebolag
Revisor i företag	av fullmäktige utsedd revisor i stiftelse, ekonomisk förening, ideell förening och andelsbolag där kommunen har ett engagemang
Sakkunnig revisor	yrkesrevisorer och specialister som revisorerna och lekmannarevisorerna anlitar/anställer som biträde i sin granskning

Inom ramen för det som föreskrivs om nämnder i kommunallagen ska följande gälla.

Verksamhet

§ 1 Kommunrevisionens roll

Revisorerna och lekmannarevisorerna (revisionen) är fullmäktiges och ytterst medborgarnas demokratiska instrument för granskning och kontroll av den verksamhet som bedrivs i styrelser, nämnder, fullmäktigeberedningar och kommunala företag och stiftelser. Revisionen har en central roll när det gäller att säkerställa insynen i och kontrollen av all verksamhet som kommunen ansvarar för. Den har därmed en viktig funktion i den lokala självstyrelsen. Revisionen kan skänka legitimitet och förtroende åt verksamheten, men också vara förmedlare av väsentlig och nödvändig kritik. Med sina insatser kan revisionen också generera bidrag till förbättring och utveckling.

Den övergripande revisionsuppgiften i kommuner och landsting-regioner är att granska om verksamheten följer fullmäktiges beslut och om verksamheten uppnår de politiska målen inom givna ekonomiska ramar. En väsentlig uppgift är att främja arbetet med styrning och kontroll av verksamheten.

Kommenterad [MR1]: Vi har numera regioner istället för landsting

Att vara revisor och lekmannarevisor är ett förtroendeuppdrag vars syfte är att med oberoende, saklighet och integritet främja, granska och bedöma verksamheten.

Revisorerna värnar om sin integritet i revisionsarbetet och utövar sitt uppdrag fristående från styrelsers, nämnders och företags beslut och verksamhet. Revisorerna är formellt självständiga i förhållande till varandra, men samarbetar i det löpande revisionsarbetet och vid olika ställningstaganden.

Revisorerna lämnar varje år en revisionsberättelse till fullmäktige. I revisionsberättelsen redogör revisorerna för resultatet av sin granskning och lämnar ett särskilt utlåtande om de tillstyrker att ansvarsfrihet ska beviljas eller nekas. Revisorerna kan också rikta anmärkningar i sin revisionsberättelse. På motsvarande sätt rapporterar lekmannarevisorer och revisorer i företag och stiftelse – med granskningsrapporter och revisionsberättelser.

Kommenterad [MR2]: Revisionens ordförandes förslag på tillägg, baserat på SKR:s förslag

§ 2 Revisionens formella reglering

För revisionsverksamheten gäller bestämmelser i lag, god revisionssed, detta reglemente samt utfärdade ägardirektiv för kommunala företag.

Den kommunala revisionen regleras i kommunallagen, främst kapitel 9~~12~~. Lekmannarevisionen regleras i aktiebolagslagen, kapitel 10. Regler för revision finns också i lagstiftning för andra företagsformer t ex stiftelselagen.

Kommenterad [MR3]: Nya kommunallagen.

Förbundsordningen i kommunalförbund och regionförbund ger de grundläggande förutsättningarna i det aktuella förbundet.

God revisionssed i kommunal verksamhet är de föredömliga och goda principer och tillvägagångssätt som är allmänt vedertagna när kommunal revision utförs. Den goda seden uttrycker grundläggande värden, förhållningssätt och förutsättningar liksom processer, principer och tillvägagångssätt i granskning och bedömning i kommunen och dess kommunala företag. God revisionssed i kommunal verksamhet utgår från den kommunala sektorns förhållanden. Revisionsarbetet i kommunen ska bedrivas minst med utgångspunkt från den goda sed som senast är uttolkad och uttryckt i skriften "God revisionssed i kommunal verksamhet" (Sveriges Kommuner och ~~Lands~~ ~~ting~~ ~~Regioner~~).

Kommenterad [MR4]: Bytt namn

När revisorerna beslutar om sin förvaltning och om jäv gäller, i tillämpliga delar också regelverket för beslutsfattande mm, i kommunallagen ~~och kommunens reglemente för styrelse och nämnder~~.

Kommenterad [MR5]: Förslag på tillägg från revisionens ordförande. Valt titeln som vi har på reglementet.

Revisorerna verkar i övrigt under den lagstiftning som allmänt gäller i offentlig verksamhet – tryckfrihetsförordning, ~~och offentlighets- och sekretesslag, förvaltningslag, personuppgifts- och dataskyddsförordningen~~, lagen om offentlig upphandling m fl. Likaså har de att följa kommunövergripande riktlinjer från fullmäktige.

Kommenterad [MR6]: Ändrad lagstiftning. Förslag från revisionens ordförande.

Revisorerna granskar verksamhet som i sin tur är reglerad av speciallagstiftning som de behöver vara orienterade om för insikt om hur dessa lagar styr och påverkar de organ revisorerna granskar.

Arbetsformer

§ 3 Sammansättning

~~9:2, 9:3 KL~~ ~~12 kap. 4-6 §§ KL~~

Kommenterad [MR7]: Nya kommunallagen

Kommunen har fem (5) revisorer, inga ersättare, som efter allmänna val utses av fullmäktige.

Om en revisor avgår eller uppdraget på något sätt upphör under mandatperioden förrättar fullmäktige fyllnadsval så snart som möjligt.

Revisorerna arbetar samfällt med hela granskningsuppdraget.

§ 4 Lekmannarevisorer och suppleanter

Bland kommunens revisorer utser fullmäktige lekmannarevisorer och suppleanter till kommunens aktiebolag och revisorer med suppleanter i kommunala stiftelser i det antal som fastställs för varje enskilt fall.

§ 5 Uppdragstid

9:1 KL | 12 kap. 4 § KL

Fullmäktige väljer revisorerna för en mandatperiod. Uppdraget är slutfört när revisorerna under det femte året efter valet har avslutat granskningen av det fjärde årets verksamhet och avlämnat revisionsberättelse. Det första året i mandatperioden inleds därför med dubbla grupper revisorer.

Kommenterad [MR8]: Nya kommunallagen

§ 6 Sammankallande

Fullmäktige väljer för den tid som fullmäktige bestämmer en sammankallande (ordförande). Rollen är att vara sammankallande och leda gemensamma sammankomster och sammanträden. Sammankallande hämtas ur minoriteten i fullmäktige.

Samman kallande kallar revisorerna till sammankomster i granskningsarbetet och till sammanträden i ärenden om sin förvaltning och om jäv. Sammankallande får kalla även sakkunniga och andra experter samt förtroendevalda i fullmäktigeberedningar och nämnder till dessa sammankomster.

Ersättare för sammankallande (ordföranden)

Om sammankallande (ordförande) ej kan delta i helt sammanträde eller i del av ett sammanträde utser revisionen en annan revisor att vara ordföranden tillfälligt.

§ Möjligt tillägg om önskvärt: Revisorernas sammankomster och sammanträden

Samman kallande kallar revisorerna till sammankomster i granskningsarbetet och till sammanträden i ärenden om sin förvaltning och om jäv. Kallelsen anger tid och plats för mötet, den kan ske skriftligt eller elektroniskt.

Samman kallande får kalla även sakkunniga och andra experter samt förtroendevalda i fullmäktigeberedningar och nämnder till dessa sammankomster.

Revisor får om särskilda skäl föreligger delta i sammankomst eller sammanträde på distans. Revisor som önskar delta på distans anmäler detta till sammankallande som avgör om så är möjligt.

Kommenterad [MR9]: SKR har med denna formulering. Jag tog med den framförallt utifrån de diskussioner som förts i andra sammanhang kring deltagande på distans. Den har korrigerats utifrån revisionens önskemål.

§ 7 Minnesanteckningar

Minnesanteckningar ska föras vid revisorernas sammankomster i granskningsarbetet. Sammankallande ansvarar för att anteckningar upprättas.

§ 8 Protokoll

De beslut som revisorerna fattar om sin förvaltning och om jäv ska tas upp i protokoll. Sammankallande ansvarar för att protokoll upprättas.

Protokollet justeras av sammankallande och en annan revisor. Revisorerna kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Paragrafen ska redovisas skriftligt innan revisorerna justerar den.

§ 9 Underteckning

En skrivelse (eller motsvarande) i revisorernas namn i granskningsarbetet fordrar att alla revisorer är eniga om innehållet. Skrivelsen ska undertecknas av sammankallande eller i särskilda ärenden utsedd revisor. Den enskilde revisorn har vid oenighet rätt att agera och uttrycka sin egen uppfattning.

Revisorernas uppgifter

9:9, 9:9a KL | 12 kap. 1, 2 och 12 §§ KL

Kommenterad [MR10]: Nya kommunallagen. Motsvarar tidigare 9 kap. 9, 9a och 16 §§.

§ 10 Lagens krav

Revisorerna ska (KL 9 kap) årligen granska all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden, i den omfattning som följer av god revisionssed.

Kommenterad [MR11]: Ersätts med hänvisning direkt före § 10

Revisorerna prövar (§ 9)

Kommenterad [MR12]: Ersätts med hänvisning direkt före § 10

- om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och
- om den interna kontrollen inom nämnderna är tillräcklig.

Revisorerna ska (§ 9a) särskilt bedöma om resultatet i delårsrapporten och årsbokslutet är förenligt med av fullmäktige beslutade mål.

Kommenterad [MR13]: Ersätts med hänvisning direkt före § 10

Revisorerna avger (16 §) varje år till fullmäktige en revisionsberättelse med redogörelse för resultatet av den utförda revisionen.

Kommenterad [MR14]: Ersätts med hänvisning direkt före § 10

§ 11 Yttranden

I ärenden från kommunfullmäktige som avser och berör revision har revisorerna rätt att yttra sig.

§ 12 Tillsättande av revisorer i kommunala företag och stiftelser

Kommunens revisorer bevakar att kommunens företag och stiftelser upphandlar auktoriserade och godkända revisorer. Kommunens revisorer ansvarar för en helhetssyn av kommunens samlade verksamheter. Detta innebär att revisorerna inom sig ansvarar för samordning av informationsutbyte och granskningsarbete i kommunen förvaltning, företag och förbund mellan lekmannarevisorer, revisorer och yrkesrevisorer.

Revisorernas ekonomi och förvaltning

§ 13 Budgetberedning

Fullmäktiges presidium ~~upprättar förslag till budget för revisorernas verksamhet bereder den av revisorerna föreslagna budgeten. Revisorerna gör framställning om budget till presidiet i den ordning som presidiet lägger fast.~~

Kommenterad [MR15]: Från möte: SKRs upplägg föreslås införas.

Kommenterad [MR16]: Revisionens ordförandes förslag.

§ 14 Budget för kommunala företag och stiftelser

Fullmäktige beslutar om budget för lekmannarevisorerna och av fullmäktige utsedda revisorer i stiftelser. Respektive företag betalar ut arvoden och vederlag för lekmannarevisionen.

§ 15 Förvaltningsärenden och jäv

För att besluta i ärenden om sin förvaltning och om jäv sammanträder revisorerna enligt de regler som gäller för en kommunal nämnd.

§ 16 Räkenskaper och förvaltning

Revisorerna arbetar inom ramen av fullmäktige beslutad budget.

Revisorernas räkenskaper och förvaltning granskas av fullmäktiges presidium. Revisorerna lämnar de upplysningar och material som begärs för denna granskning.

Revisorernas sakkunniga biträden

§ 17 Upphandling av sakkunnigt biträde

~~12 kap. 8 § KL~~

Revisorerna och lekmannarevisorerna anlitar ~~enligt 9:8 KL~~ själva sakkunniga till sin granskning i den omfattning som behövs för att fullgöra granskningen enligt god revisionsd.

Vid upphandling tillämpas Lagen om offentlig upphandling (LOU) ~~och kommunens styrdokument för upphandlingar~~. Revisorerna och lekmannarevisorerna beslutar själva om upphandling.

§ 18 Rätt till upplysningar

~~9:12 KL~~ ~~12 kap. 9 § KL~~

Bestämmelserna i kommunallagen, aktiebolagslagen och stiftelselagen om revisorernas rätt till upplysningar gäller också de sakkunniga som biträder revisorerna och lekmannarevisorerna.

Revisorernas rapportering

§ 19 Revisionsberättelse och granskningsrapport

~~9:16 KL~~ ~~12 kap. 12 § KL~~

Revisionsberättelsen lämnas till fullmäktige vid den tidpunkt som fullmäktige bestämmer. Därvid ska iaktas att revisorerna ges tid för erforderliga granskningsinsatser.

Till revisionsberättelsen fogas en sammanfattande redogörelse för resultatet av revisorernas granskning.

Lekmannarevisorernas granskningsrapporter ska lämnas till fullmäktige vid den tidpunkt som fullmäktige bestämmer.

§ 20 Delårsrapport

Revisorernas utlåtande om delårsrapport ska lämnas till fullmäktige vid den tidpunkt som fullmäktige bestämmer. Därvid ska iaktas att revisorerna ges tid för erforderliga granskningsinsatser.

Kommenterad [MR17]: Nya kommunallagen

Kommenterad [MR18]: Flyttat till under rubriken för att vara konsekvent, samt ändrat till nytt lagrum.

Kommenterad [MR19]: Förslag till tillägg. SKR har med en liknande formulering. Det som åsyftas är politiskt antagna styrdokument, för närvarande *inköpspolicy* antagen av fullmäktige och *Riktlinjer för upphandling i Östhammars kommun inklusive direktupphandling* antagna av kommunstyrelsen. Dokumenten är under översyn, så jag skriver inte ut titlarna eftersom de kan komma att ändras i närtid.

Kommenterad [MR20]: Nya kommunallagen

Kommenterad [MR21]: Nya kommunallagen

§ 21 Granskningsrapporter till fullmäktige

Revisorerna redovisar resultatet av sina granskningar till fullmäktige. De sakkunnigas rapporter samt rapporter och bedömningar från revisorerna tillställs fullmäktiges presidium så snart en granskning är avslutad. Fullmäktiges presidium svarar för vidare spridning till fullmäktiges alla ledamöter. Revisionens granskningar tillställs ledamöterna i fullmäktige löpande under året.

Detta uppfyller kravet i kommunallagen på att de sakkunnigas rapporter ska bifogas revisionsberättelsen. I revisionsberättelsen förtecknas de rapporter som förmedlats till fullmäktige och som formellt hör till revisionsberättelsen.

Kommenterad [MR22]: Revisionens ordförandes förslag. Diskuterat på presidiemöte och redan infört. Rapporterna läggs upp i fullmäktiges arbetsrum när de kommer till presidiet. Från septembersammanträdet har revisionen möjlighet att lämna information under punkten information, i och med ändring i fullmäktiges arbetsordning som infördes på junisammanträdet. Se även förslag på tillägg mellan §§ 22 och 23.

Revisorerna och fullmäktige

§ 22 Möte med fullmäktiges presidium

Fullmäktiges presidium kallar revisorerna för överläggning två gånger varje år.

§ Möjligt tillägg om önskvärt: Revisorerna och fullmäktige

Kommunens revisorer får delta i överläggningen när kommunfullmäktige behandlar revisionsberättelsen och årsredovisningen. Revisorerna får också delta i överläggningen, när kommunfullmäktige behandlar ett ärende som berör revisorernas granskning eller revisorernas egen förvaltning.

Revisorerna bör vid varje sammanträde ges möjlighet att lämna information om sin pågående verksamhet. Det sker under punkten information, som behandlas vid inledningen av varje fullmäktigesammanträde.

Kommenterad [MR23]: Från SKR:s förslag och vår arbetsordning för fullmäktige, där yttranderätten under punkten information nu är fastställd. Det är framförallt det andra stycket som uppfyller diskussionerna vi har haft om hur fullmäktige bäst får information om revisionens granskningar.

§ 23 Initiativrätt

5:23 KL § kap. 22 § KL

Revisorerna kan initiera ärende i fullmäktige i anledning av sin granskning och om sin förvaltning, när de bedömer att så behövs. Fullmäktiges ordförande svarar för att sådana ärenden tas upp till behandling, så snart som möjligt efter att beredning skett.

Revisorerna kan initiera ärende i nämnder och styrelser i anledning av sin granskning, när de bedömer att så behövs. Nämndens ordförande svarar för att sådana ärenden tas upp till behandling så snart som möjligt.

Revisorerna rapporterar till ansvarig nämnd om de i sin granskning funnit att misstanke om att brott av förmögenhetsrättslig karaktär förövat eller om allmän förvaltningsdomstols avgörande åsidosatts. Om berörd nämnd ej vidtagit tillfredsställande åtgärder med anledning

Kommenterad [MR24]: Nya kommunallagen

därav skall revisorerna rapportera till fullmäktige. Fullmäktiges ordförande svarar för att sådana ärenden tas upp till behandling, så snart som möjligt efter att beredning har skett.

Revisorernas arkiv

§ 24 Arkivering

För vården av revisorernas arkiv gäller bestämmelserna i arkivlagen och i kommunens arkivreglemente.

Kommenterad [MR25]: Utifrån SKR:s förslag.

Personuppgiftsansvar

§ 25 Dataskyddsombud

Revisorerna är personuppgiftsansvariga. De har samma dataskyddsombud som kommunen.

Kommenterad [MR26]: Revisionens ordförandes förslag. Observera att revisionen ändå behöver utse sitt ombud, jmf nämnderna.

Reglementets giltighetstid

§ 25 Reglementets giltighet

Reglementet gäller från 2012-03-01-2020-mm-dd till dess fullmäktige fattar annat beslut.

Kommenterad [MR27]: Nytt nummer pga ny § ovan

Kommenterad [MR28]: Justeringsdatum för KF:s protokoll när reglementet antas

Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn.

Tillämpning av
barnkonventionen

Antagen i xxx åååå-mm-dd, § xx

Innehållsförteckning

Bakgrund	2
Kort om barnkonventionen.....	2
Policy.....	3
Riktlinjer för utveckling av arbetet med policy	3
Omfattning och ansvar	4
Utbildning till personal och förtroendevalda.....	4
Systematisera prövning av barnets bästa.....	4
Prövning av barns bästa.....	5
Barnkonsekvensanalys	5
Regelbunden utvärdering av arbetet.....	5

Bakgrund

Barnkonventionen antogs i FN:s generalförsamling 20 november 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 utan några reservationer. Därefter har tre tilläggsprotokoll antagits i FN varav de två första även de ratificerats av Sverige. Sverige valde att, istället för att inkorporera barnkonventionen som helhet, använda en transformeringsmetod vilket innebär att våra lagar ändras och anpassas till barnkonventionens bestämmelser. Tack vare det så finns barnkonventionen redan idag i många delar av vår lagstiftning, t ex Socialtjänstlagen. Från och med år 2020 är barnkonventionen i sin helhet införlivad i svensk lag. Mot bakgrund av införandet av barnkonventionen i svensk lag beslutade Kommunfullmäktige att ge en arbetsgrupp uppdraget att,

- Ta fram förslag till en kommunövergripande policy för hur barnkonventionen ska förverkligas i praktiken och implementeras i kommunens alla förvaltningar samt hur arbetet ska utvärderas
- Rutinen för barnkonsekvensanalyser behöver ses över och tydliggöras så att det tydligt framgår att barn/ungdomar ska tillfrågas i en barnkonsekvensanalys.

Kort om barnkonventionen

Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen lag i Sverige. Lagen innebär att konventionens artiklar får högre status som svensk lag. Det åläggs ett större ansvar på till exempel lokala myndigheter och beslutsfattare att tillämpa barnkonventionen så att den får ett större genomslag vid bedömningar och ärenden som berör barn. Barnkonventionen består av 54 artiklar som ska läsas som en helhet. Rättigheterna i barnkonventionen gäller alla barn och ungdomar upp till 18 års ålder. Förenta Nationernas kommitté för barnets rättigheter har sammanfattat barnkonventionen i fyra grundprinciper, artikel 2, artikel 3, artikel 6 samt artikel 12. Dessa grundprinciper är en del av kommunens policy, se nedan.

Policy

I Östhammars kommun ska hela barnkonventionen och särskilt de fyra grundprinciperna genomsyra alla anställdas och förtroendevaldas utövande.

De fyra grundprinciperna är:

- Artikel 2: Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras
- Artikel 3: Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa
- Artikel 6: Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- Artikel 12: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.¹

Detta innebär att:

All kommunal verksamhet i Östhammars kommun ska alltid analysera barnets bästa i förhållande till ett beslut som direkt eller indirekt påverkar barn före beslutet fattas. Analysen ska alltid utföras i skenet av barnkonventionens fyra grundprinciper.

Riktlinjer för utveckling av arbetet med policy

Riktlinjerna är framtagna för att underlätta samtliga verksamheters arbete med efterlevnad av policyn. Riktlinjerna är ett led i att uppfylla barnkonventionens krav.

Den förväntade effekten av att tillämpa policyn och riktlinjerna i det dagliga arbetet är att barnrättsperspektivet synliggörs och respekteras i såväl styrning, planering, beslutsfattande samt uppföljning.

Östhammars kommun ska leva upp till barns rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barns rättigheter och inflytande i Östhammars kommun är inte enbart viktiga inom områden där barn tydligt är i fokus, som till exempel förskola, skola och socialtjänst. Rättigheterna ska genomsyra all kommunal verksamhet som direkt eller indirekt påverkar barn. Exempel på det kan vara när nya bostadsområden planeras och när nya gång- och cykelvägar ska byggas.

För att Östhammars kommuns verksamheter ska genomsyras av en gemensam syn på barnets rätt till delaktighet i beslut ska dessa riktlinjer tillämpas tillsammans med kommunens policy.

För att arbetet med barnkonventionen ska falla väl ut i samtliga verksamheter krävs ett kontinuerligt arbete, åtagande och vilja att arbeta utifrån barnets bästa.

---

¹ UNICEF. Barnkonventionen.
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#kort-version>
(Hämtad 2020-03-13).

Omfattning och ansvar

Dessa riktlinjer berör kommunal verksamhet. Med kommunal verksamhet åsyftas här allt arbete som utförs av anställda, förtroendevalda, bolag och stiftelser.

Varje verksamhet har ett ansvar för att tillämpa riktlinjen inom sitt område samt att regelbundet utvärdera sitt arbete. Frågor kring delaktighet, processer med utgångspunkt från styrdokument, rutiner samt kompetens är exempel på ansvarets omfattning.

Utbildning till personal och förtroendevalda

För att påverka attityder, arbetssätt och förhållningssätt i kommunens verksamheter krävs att kunskapen om barnkonventionen sprids och synliggörs i hela organisationen. Varje chef ansvarar för att höja samtliga medarbetares kunskapsnivå, kartlägga nuvarande arbetssätt, ta fram processer som införlivar barnkonventionens artiklar, policyn och dessa riktlinjer i det dagliga arbetet samt att regelbundet följa upp och rapportera hur arbetet fortskrider. Till stöd (valbart) för detta arbete har ett särskilt utbildningsmaterial samt mall för prövning av barns bästa och barnkonsekvensanalys tagits fram.

För att inspirera och väcka lusten till förbättrade arbetssätt kan utbildningar i ämnet genomföras, till exempel genom en föreläsning av barnombudsman eller barnrättsexpert. Detta ansvarar respektive chef för att utforma och bekosta.

En förutsättning för att detta arbete ska bli framgångsrikt är att återkommande informations- och utbildningsinsatser genomförs och arbetet utvecklas genom att resultatet av utvärderingar införlivas i det dagliga arbetet. Detta arbete ansvarar respektive chef för att utforma och bekosta.

Systematisera prövning av barnets bästa

Barnets bästa som tillvägagångssätt innebär att de beslut som påverkar barn ska föregås av en bedömning av vilka konsekvenser beslutet kan få för det enskilda barnet eller för barn i grupp.

Den som fattar beslut ska

- motivera vad barnets bästa bedöms vara,
- beskriva hur prövningen har genomförts,
- beskriva hur barnets bästa har bedömts gentemot andra intressen,
- Om ett beslut tas som inte är i linje med barnets bästa, ska även eventuella kompensatoriska åtgärder redovisas.

All kommunal verksamhet i Östhammars kommun ska alltid analysera barnets bästa i förhållande till ett beslut som direkt eller indirekt påverkar barn före beslutet fattas. När det i prövningen av barnets bästa framkommer att barn påverkas i hög grad ska även en konsekvensanalys göras.

Det innebär att en prövning av barnets bästa ska vara en integrerad del av verksamhetens ärende- och beslutsprocesser. Varje verksamhet ansvarar för att det finns tydliga beskrivningar för hur prövningar av barnets bästa genomförs. Till stöd för detta arbete har det

tagits fram en mall för prövning av barnets bästa vid enklare frågor. Vid komplexare frågor skall prövningen kompletteras med en barnkonsekvensanalys som det också finns en mall för.

Prövning av barns bästa

En prövning av barns bästa ska utgå från ett barnrättsperspektiv och fungerar som en undersökning där man tar hänsyn till rådande lagstiftning, forskning, synpunkter från beprövad erfarenhet, barns sociala nätverk och barnets/barns åsikter.

1. Barnperspektiv

- Vad säger forskning
- Vad säger erfarenhet och praxis
- Vad säger vuxna runt barnet

2. Barnets perspektiv

- Vilka barn berörs och ska tillfrågas?
- Vad säger barnet självt?
- Har barnet tillfrågats på ett sätt som passar barnet?

Barnrättsperspektiv

Som grund för
bedömning av
barnets bästa

Begreppet barnets bästa är flexibelt och anpassningsbart. Den som fattar beslut ska ta hänsyn till barnets personliga förutsättningar och behov. I beslut som rör barn som kollektiv måste barns bästa bedömas och fastställas med utgångspunkt i de omständigheter som råder för den grupp av barn det gäller och för barn i allmänhet. I båda fallen bör bedömningen och fastställandet göras med full respekt för rättigheterna i barnkonventionen.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys ska användas vid större förändringar som rör barn, vilken kompletterar en prövning av barnets bästa. Det kan till exempel gälla framtagande av policydokument och budget, nedläggningar av skolor, byggande av bostadsområden och förändringar i verksamheter.

I en barnkonsekvensanalys, som är en mer omfattande prövning av barns bästa, tas även hänsyn till andra faktorer som bär vikt i frågan, så som långsiktighet, intressekonflikter och ekonomi.

Regelbunden utvärdering av arbetet

All kommunal verksamhets arbete med tillämpningen av barnkonventionen ska utvärderas. Detta sker genom att verksamheterna gör en årlig analys och rapporterar via kommunens ledningssystem. Sammanställning och analys av inrapporterat underlag ska resultera i en rapport. Rapporten redovisas till kommunfullmäktige av sektor samhälle, verksamheten attraktivitet.

Dnr KS-2019-647 1(5)

Kultur- och fritidsförvaltningen
Malin Arrendell

Datum

Redogörelse över inkomna yttranden

Förslag till policy och riktlinjer för kommunens arbete och beslut som påverkar barn i Östhammars kommun.

POSTADRESS

Box 66
Fakturaadress
Box 106
742 21 Östhammar

BESÖKSADRESS

Stångörsgatan 10
742 21 Östhammar

TELEFON

+46 (0) 173 860 00

MAIL

byggochmiljo@osthammar.se
www.osthammar.se

ORG.NUMMER

212000-0290

V.A.T. NO

SE212000029001

BANKGIRO

233-1361

Remissförfarandet

Förslag till policy och riktlinjer för kommunens arbete och beslut som påverkar barn utgjorde, efter beslut i KSAU 12-05-2020, underlag för remiss under perioden 2020-05-12 – 2020-06-25.

Berörda nämnder inom kommunen samt stiftelsen Östhammarshem, med väsentligt intresse av förslaget till policy och har underrättats och beretts tillfälle att yttra sig under denna tid. Underlaget har även kommunicerats med elevråd på kommunens gymnasium samt samtliga högstadieskolor där inkomna synpunkter har beaktats.

I denna redogörelse redovisas de yttranden som inkommit under remisstiden, samtliga yttranden redovisas och kommenteras.

Inkomna yttranden med kommentarer

Totalt inkom fem (5) yttranden under remissperioden.

Remissinstans	Ankomst-stämplat	Yttrande utan erinran	Yttrande med synpunkter	Synpunkter som ej tillgodosetts
1. Barn- och utbildningsnämnden	2020-06-25		x	x
2. Socialnämnden	2020-06-22		x	x
3. Kultur- och fritidsnämnden	2020-05-29	x		
4. Bygg- och miljönämnden	2020-06-22	x		
5. Stiftelsen Östhammarshem	2020-06-24	x		

I detta dokument sammanfattas de inkomna yttranden och kommenteras.

Inkomna yttranden

1. Barn- och utbildningsnämnden

Det uppdrag som Kommunfullmäktige gav var att ta fram förslag till en kommunövergripande policy för hur barnkonventionen ska förverkligas i praktiken och implementeras i kommunens alla förvaltningar samt hur arbetet ska utvärderas. En policy fastställer de grundprinciper som ska vara gällande för de kommunanställdas agerande i allmänhet eller inom särskilda områden och beslutas av kommunfullmäktige. Riktlinjer beslutas i regel av nämnd eller på förvaltningsnivå. Barn- och utbildningsnämnden anser att dokumentet ”Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn” behöver arbetas om. I den nuvarande formen är dokumentet rörigt och mycket av det som står under kapitlet ”RIKTLINJER för implementering av policy” skulle efter bearbetning kunna ingå i en mer omfattande ”Policy

för arbetet med barnkonventionen i Östhammars Kommun”. Implementering behöver följas av en handlingsplan. I dokumentet står även att mallen barnkonsekvensanalys ska användas vid större förändringar som rör barn. Barn- och utbildningsnämnden vill i detta sammanhang påpeka att även vid mindre förändringar som påverkar barn ska en barnkonsekvensanalys göras. Om mallen endast är till för större beslut bör även en mall för mindre förändringar tas fram. Barn- och utbildningsnämnden föreslår utifrån ovanstående att:

- Förslaget till policy omarbetas helt och att begreppet riktlinje inte används i dokumentet.
- En handlingsplan för implementering tas fram.
- Varje nämnd får i uppdrag att ta fram egna riktlinjer för hur policyn ska implementeras i den egna verksamheten.
- Barn- och utbildningsnämnden föreslår också att en metodhandbok för barnkonsekvensanalys tas fram.

Kommentar: Missuppfattningar kring i vilken instans riktlinjer ska beslutas bör inte föranleda att det aktuella dokumentet behöver revideras. Arbetsgruppen har följt de anvisningar som givits kring utformning och nomenklatur för kommunens olika styrande dokument. Redaktionella förändringar har utförts i syfte att förbättra dokumentets tydlighet. Tydligare utpekat ansvar kring uppföljningsprocessen har infogats.

En handlingsplan behöver inte se likadan ut för kommunens olika verksamheter. Upprättande av handlingsplaner ligger utanför arbetsgruppens uppdrag.

Den kommunikationsplan som finns bilagt ärendet syftar till att ge alla ledningsgrupper förståelse för innebörden i policyn och riktlinjen så att all verksamhet i kommunen ges bra förutsättningar för att efterleva dokumentet i den organisation som ledningen ansvarar för. Det är varje ledningsgrupps ansvar att vid behov upprätta de anvisningar och styrdokument som säkerställer att arbetet i den egna verksamheten förhåller sig till kommunens policy och riktlinjer.

Arbetsgruppen har uppfattat uppdraget att riktlinjen ska vara kommunövergripande och att det står varje förvaltning fritt att utforma anvisningar för implementering i den egna verksamheten.

Det givna uppdraget omfattar inte framtagande av en metodhandbok. Beroende på verksamhet så kommer metoder att variera, varför det bör vara verksamheternas specifika behov av stöd vid handläggning som styr vilka stöddokument som tjänstemännen har behov av.

2. Socialnämnden

Det uppdrag som Kommunfullmäktige gav var att ta fram förslag till en kommunövergripande policy för hur barnkonventionen ska förverkligas i praktiken och implementeras i kommunens alla förvalt-

ningar samt hur arbetet ska utvärderas. En policy fastställer de grundprinciper som ska vara gällande för de kommunanställdas agerande i allmänhet eller inom särskilda områden och beslutas av kommunfullmäktige. Riktlinjer beslutas i regel av nämnd eller på förvaltningsnivå. Socialnämnden anser att dokumentet ”Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn” behöver arbetas om. I den nuvarande formen är dokumentet rörigt och mycket av det som står under kapitlet ”RIKTLINJER för implementering av policy” skulle efter bearbetning kunna ingå i en mer omfattande ”Policy för arbetet med barnkonventionen i Östhammars Kommun”. Implementering behöver följas av en handlingsplan. I dokumentet står även att mallen barnkonsekvensanalys ska användas vid större förändringar som rör barn. Socialnämnden vill i detta sammanhang påpeka att även vid mindre förändringar som påverkar barn ska en barnkonsekvensanalys göras. Om mallen endast är till för större beslut bör även en mall för mindre förändringar tas fram. Socialnämnden föreslår utifrån ovanstående att:

- Förslaget till policy omarbetas helt och att begreppet riktlinje inte används i dokumentet.
- En handlingsplan för implementering tas fram.
- Varje nämnd får i uppdrag att ta fram egna riktlinjer för hur policyn ska implementeras i den egna verksamheten.
- Barn- och utbildningsnämnden föreslår också att en metodhandbok för barnkonsekvensanalyser tas fram.

Kommentar: Eftersom Socialnämndens yttrande är samma som barn- och utbildningsnämndens yttrande så hänvisas till kommentarerna ovan under rubriken barn- och utbildningsnämnden.

3. Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden har inget att erinra mot förslag till Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn och tillhörande förslag till kommunikationsplan.

Kommentar: Yttrandet noteras.

4. Bygg- och miljönämnden

Bygg- och miljönämnden ställer sig bakom förslaget till policy och till riktlinjer för Östhammars kommun.

Kommentar: Yttrandet noteras.

5. Stiftelsen Östhammarshem

- Bra och tydlig policy, väl värd att implementera.

Östhammarshem skall fortsätta verka för:

- Att bibehålla den goda samverkan med Socialförvaltningen i avhysningsförebyggande åtgärder och som direkt kan påverka barn.
- Att vi ser till att ge barnen i våra bostadsområden rätt till goda möjligheter för trygg utomhuslek, nära bostad.
- Att förstärka miljöer, utifrån barnens perspektiv, vid kommande nyproduktioner och ombyggnationer.
- Att lyssna till barnens tankar vid boinflytande-frågor som uppkommer vid hyresgäst-träffar.
- Att öka tryggheten i barnens boendemiljö genom att medverka i en samverkans/nätverksgrupp för att hindra våld i hemmet.
- Att alla medarbetare och avtalsknutna entreprenörer som arbetar i och kring hyresgästernas hem, känner ansvar i att kunna oros-anmäla, där det inte känns/är bra.

Kommentar: Yttrandet noteras.

Revidering av förslag till "Policy samt riktlinjer för Östhammars kommuns arbete och beslut som påverkar barn"

De synpunkter som inkommit har medfört vissa förändringar i förslaget;

- Redaktionella ändringar har utförts för att förtydliga och öka förståelsen för innehållet i dokumentet,
- Begreppet implementering av riktlinjen har redigerats,
- Tydligare processbeskrivning kring ansvar, uppföljning och analys av resultat har införts,
- Utpekat ansvar för att bereda ärendet till kommunfullmäktige har infogats,
- Att redovisningen till kommunfullmäktige sker årligen,
- Förtydliganden kring prövning av barnets bästa har införts,
- Kommunikationsplanen, som kan ses som en handlingsplan gällande implementering av policy och riktlinjen, har uppdaterats,
- Dokumentet har förtydligats gällande varje verksamhets ansvar att fritt att utforma anvisningar för arbetet i den egna verksamheten.

Bilaga Kommunikationsplan till Policy och riktlinjer för kommunens arbete och beslut som berör barn

Vem? (målgrupp)	Vad? (innehåll)	Varför? (effekt)	Hur? (kanal)	När?	Ansvarig
Förtroende- valda	Policy, riktlinjerna och ansvar/uppföljning	Väl förankrat och tillämpat	Presentation enligt politikens önskemål	KV1 2021	Respektive nämnd säkerställer att alla tar till sig informationen
Sektors- ledningarna, ansvarig för att informationen når samtliga medarbetare.	Policy, riktlinjerna, ansvar/uppföljning och stödmaterial	Väl förankrat och tillämpat	Presentation på ett ordinarie möte.	KV 1-2 2021	BK-gruppen
KLG	Policy, riktlinjerna, ansvar/uppföljning och stödmaterial	Väl förankrat och tillämpat	Presentation på ett ordinarie möte.	KV1 2021	BK-gruppen
Bolag och stiftelser	Policy, riktlinjerna, ansvar/uppföljning och stödmaterial	Väl förankrat och tillämpat	Presentation på ett ordinarie möte.	KV 1-2 2021	BK-gruppen
Barn	Information anpassad efter olika ålderskategorier.	Kännedom om barns rättigheter och att kommunen tar frågan på allvar.	Unicum, elevråd, Samhällsveckan (temadag). Utskick till verksamheter riktade mot barn, förskola,	Löpande	Sektor bildning och ungdomssamordnare sektor samhälle

			grundskola, gymnasium med flera.		
Externwebb	Information, Policyn, riktlinjerna	Kännedom om barns rättigheter och att kommunen tar frågan på allvar	Hemsidan	Efter beslut i KF	BK-gruppen
Internwebb	Policyn, riktlinjerna, ansvar/uppföljning och stödmaterial	Lättillgängligt stöd till medarbetare	Ines	Efter beslut i KF	BK-gruppen

Förslag åtgärder och aktiviteter – samlat för kommunstyrelsen samt beslut övriga nämnder

FÖRKLARINGAR

- Grön markering** föreslagna aktiviteter inom Kommunstyrelsens verksamhet att arbeta med under programmets 4-årsperiod 2020-2023. Beslut från annan nämnd i parentes, aktiviteterna genomförs då i samarbete mellan nämndernas verksamheter.
- Orange markering** aktivitet som KS kan arbeta med, bör diskuteras.
- Rosa markeringar** aktiviteter en annan nämnd beslutat att de har möjlighet att arbeta med där KS inte direkt berörs. Vissa av dessa föreslås här att kommunen ej ansluter sig till, då överstrukna. Se info i kommentarer.
- Budget krävs** ● Alla aktiviteter utom de markerade med gul cirkel kan enligt nämndernas beslut genomföras inom befintlig budget (görs redan, kan göras genom ändrade arbetsätt etc). Vid gul cirkel kan aktiviteten genomföras men det krävs ytterligare medel, främst genom ansökan av externa projektmedel.

Åtgärd 1. Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag

Aktivitet

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet om insatser som gynnar biologisk mångfald i limniska miljöer riktat mot kommuner och markägare. Exempelvis anordna vattendragsvandringar och träffar om vatten i landskapet. (KS)
- i. Skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vandringsberoende arter i vattendrag med vandringshinder. (KS, KFN) ●
- l. Anlägga dagvattendammar för rening av dagvatten som även gynnar biologisk mångfald. (KS) ●
- m. Utveckla rutiner för ärendehantering och tillsyn kopplat till strandskydd. (BMN)

Åtgärd 2. Bevara värdefulla livsmiljöer i marin miljö

Aktivitet

- e. Minska påverkan vid exploatering genom exempelvis miljövänlig konstruktion av bryggor och förankringsbojor eller genom att välja rätt tidpunkt och minimera uppgrumling vid muddring och dumpning. Extra viktigt i grunda vågskyddade områden. (KS, KFN)
- h. Använda miljövänlig teknik för att minska utsläpp av förorenande ämnen som exempelvis biocider från fritidsbåtar. (KS, KFN)
- m. Skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vandringsberoende arter i havsmynnande vattendrag. (KS, KFN) ●
- n. Motverka intensivt storskaligt fiske. (fråga: önskar KS anta detta som en aktivitet?)

Åtgärd 3. Bevara och återskapa våtmarker

Aktivitet

- h. Genomföra skötsel, restaurering och anläggning/återskapande av våtmarker på egen mark. (KS)
(anläggning/återskapande kräver extra budget, skötsel ska ingå i löpande skötselbudget men kan kräva ett lyft)
- i. Genomföra restaurering av våtmarker i kustområden med syfte att gynna fiskreproduktion. (KS, KFN)
- k. Öka tillgängligheten och därmed intresset och kunskapen om våtmarker. (KS, KFN)

Åtgärd 4. Verka för ett varierat skogsbruk med god miljöhänsyn

Aktivitet

- b. Skapa och delta i forum för dialog och kompetensutveckling kring metoder för anpassningar inom trakthyggesbruket som skapar mångfunktionella skogar som stödjer olika typer av ekosystemtjänster. (KS)
- g. Ta fram, alternativt uppdatera, skogsbruksplaner för skogar i statlig, kommunal och kyrklig förvaltning så de inkluderar ett varierat brukande för att skapa mångfunktionella skogar som stödjer olika allmännyttiga ekosystemtjänster. (KS)

Åtgärd 5. Öka naturvårdande skötsel i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden

Aktivitet

- c. Upprätta skötselplaner för tätortsnära skog med fokus på ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald, pollinering, rekreation och klimatanpassning. (KS, KFN)

Åtgärd 6. Öka andelen skyddad skog genom frivilliga avsättningar och formellt skydd.

Aktivitet

- k. Arbeta för att säkerställa tätortsnära natur för invånare i alla åldrar – för bostadsområden, skola, förskola och särskilda boenden. (KS, KFN)

Åtgärd 7. Bevara bete och slätter i jordbrukslandskapet

Aktivitet

- o. Initiera eller stöd lokala samverkansprojekt för att underlätta skötsel av slättermiljöer med hävdgynnade värden, exempelvis forum för redskapsdelning och slättergillen eller lokala nätverk för skötselåtgärder. (KS, KFN)
- q. Öka tillgängligheten till ängs- och hagmarker med höga kulturhistoriska värden samt synliggör dessas kopplingar till biologisk mångfald. (KS, KFN)

- t. Sköta och restaurera ängar och betesmarker som finns i skyddade naturområden och på kommunägd mark. (KS)
(skötsel ska ingå i löpande skötselbudget men kan kräva ett lyft – vissa marker kan arrenderas ut)

Åtgärd 8. Öka variationen i åkerlandskapet

Aktivitet

Ingen aktivitet föreslagen

Åtgärd 9. Minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel

Aktivitet

- j. Inventera användning av växtskyddsmedel på kommunalt markinnehav och arbeta för utbyte till andra metoder. (KS)

Åtgärd 10. Motverka invasiva främmande arter

Aktivitet

- a. Initiera och delta i nätverk för kompetensutveckling och samverkan för relevanta aktörer verksamma i länet, exempelvis länsstyrelsen, kommuner, markägare med flera. (KS)
- f. Genomföra kompetenshöjande aktivitet riktat mot allmänheten, förskolor och skolor om hur invasiva främmande arter kan motverkas. I detta ingår att utveckla möjligheterna att ta emot invasiva arter på återvinningscentraler. (KS, KFN)
- m. Bekämpa och minska påverkan från invasiva främmande arter på kommunalt markinnehav. (KS)

Åtgärd 11. Öka hänsyn till biologisk mångfald i fysisk planering

Aktivitet

- a. Genomföra/delta i kunskapshöjande aktivitet för hur hänsyn till biologisk mångfald kan tas om hand i planeringsprocessen för att få genomslag i faktiskt genomförande och förvaltning.
Målgrupp: politiker planhandläggare, bygglovshandläggare, kommunekologer. (KS, BMN)
- c. Anta strategiska ställningstaganden, mål och riktlinjer, till exempel i översiktsplan eller strategiskt dokument, för att i samhällsplaneringen aktivt skapa förutsättningar för att bevara och stärka biologisk mångfald. *T.ex. gällande att säkerställa tillgång till tätortsnära natur. Riktlinjer kan exempelvis innehålla att krav ska ställas i mark-, arrende- och exploateringsavtal. (KS, BMN, KFN)*
- f. Säkerställa att arbetssätt och rutiner finns så att intentionerna om biologisk mångfald i den fysiska planeringen tas om hand i faktiskt genomförande och förvaltning, exempelvis genom rutiner för uppföljning av intentionerna i detaljplan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB). (BMN)
- g. Säkra rutiner för att löpande implementera relevanta kunskapsunderlag i planeringsprocessen genom tidig dialog. (KS, BMN)
- l. Säkerställa en medveten reglering som främjar biologisk mångfald vid detaljplanering av parker, exempelvis genom reglering för anläggning av öppna vattenstrukturer. (BMN)

~~m. Bidra till fler öppna småvatten i landskapet genom avvägd dagvattenhantering, exempelvis genom att välja öppna diken och dammar istället för kulvertering. (BMN)
Föreslås strykas, mycket lik aktivitet l ovan.~~

Åtgärd 12. Bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden

Aktivitet

- a. Initiera och delta i nätverk för kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte för tekniska nämnder, parkförvaltning och kyrkogårdsförvaltning, exempelvis i samverkan med SLU:s utbildning för landskapsarkitekter eller Enköpings utbildning för trädgårdsmästare. (KS)
- c. Säkerställa att det görs medvetna val som främjar biologisk mångfald och stärker det positiva biologiska kulturarvet vid gestaltning, projektering och anläggning av parker, golfbanor och andra grönområden. (KS)
- d. Säkerställa att skötselplaner och vårdplaner för parker, golfbanor och grönytor innehåller anpassade skötselmetoder för att främja biologisk mångfald. (KS)
- g. Ta fram informationsmaterial för att sprida kunskap om biologisk mångfald till besökare i parker och grönområden. (KS, KFN)
- ~~h. Bevara och planera för skyddsvärda träd, framför allt i värde-trakter för skyddsvärda träd, genom inventering, information och skötsel. (KFN)
Föreslås strykas, KFN antog den om KS deltar. Kräver ev för mycket resurser.~~
- i. Genomföra insatser som gynnar pollinerare, exempelvis anlägga mer blommande och bärande träd, bedriva skötsel utan kemiska växtskyddsmedel, bibehålla sandblottor samt anlägga sandbäddar och bihotell. (KS, KFN)
- ~~k. Kartlägga förekomst av invasiva och främmande växter och ersätt dessa med arter av lokalt ursprung. (KFN)
Föreslås strykas, KFN antog den om KS deltar. Kräver ev för mycket resurser.~~

Åtgärd 13. Bevara och öka biologisk mångfald i infrastrukturens biotoper

Aktivitet

Ingen aktivitet föreslagen

Åtgärd 14. Öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster

Aktivitet

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet kring hur upphandling och inköp kan göras med ökad hänsyn till miljömässig hållbarhet och biologisk mångfald. (KS, SN)
- c. Genomföra kartläggning av verksamhetens strategiskt viktiga inköpsområden samt produktgrupper som kan förväntas ha stor påverkan på biologisk mångfald. (KS, SN)

- ~~d. Genomföra upphandlingar som främjar innovativt tänkande och utveckling inom produktion, förädling, distribution och förvaltning för ökad hänsyn till biologisk mångfald, exempelvis genom funktionsupphandling. (SN)
Föreslås strykas, SN antog den men den bör kunna införlivas i aktivitet i nedan.~~
- ~~h. Sammanställa och sprida informationsmaterial kring upphandling och inköp av varor och tjänster med ökad miljöhänsyn. (SN)
Föreslås strykas, SN antog den men den bör kunna införlivas i aktivitet a ovan.~~
- i. Ställa relevanta miljökrav i upphandlingar och inköp för att minska påverkan på biologisk mångfald. (KS, KFN)

Åtgärd 15. Inspirera länsinvånarna till hållbara val som gynnar biologisk mångfald

Aktivitet

- c. Genomföra insatser för att underlätta vistelse i naturen för olika målgrupper, exempelvis genom att utveckla naturvägledning och öka tillgängligheten till tätortsnära natur. (KS, KFN)
- d. Genomföra informations- och inspirationsinsatser för att öka intresse och kunskap om insatser för biologisk mångfald hos villaägare, bostadsrättsföreningar med flera. Dessa kan exempelvis välja växter som gynnar pollinatörer, sätta upp insektshotell, fågelholkar och bikupor samt anlägga stadsodlingar och gröna tak. (KFN)
- f. Främja etablering av lokala marknader för livsmedel och produkter. (KFN)

Åtgärd 16. Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola

Aktivitet

- d. Anpassa och utforma utemiljöer så att de stimulerar till utevistelse samtidigt som de bidrar till kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet. (KS, BUN, KFN)
- e. Placera nya skolor och förskolor med närhet till naturområden. (KS, BUN, KFN)
- f. Genomföra kartläggning eller översyn samt komplettering av närhet till naturområden för skolor och förskolor. (KS)
- g. Genomföra kunskapshöjande aktiviteter för skolchefer och rektorer för att öka förståelsen om vikten av barns lärande kopplat till biologisk mångfald och hållbar utveckling. (BUN)
- h. Tillhandahålla och informera om kurser i exempelvis utomhuspedagogik för pedagoger. (BUN)
- i. Öka kunskapen om naturmiljöers betydelse för barns lek och utveckling. (BUN)

Åtgärd 17. Genomför utbildnings- och informationsinsatser om biologisk mångfald för beslutsfattare

Aktivitet

- h. Som beslutsfattare, delta i utbildningar, dialoger och samverkan som rör biologisk mångfald. (KS, KFN)

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

1(1)

2020-06-26

501-1693-19

██████████
Miljömålssamordnare
010-2233407

██████████@lansstyrelsen.se

Fastställande av Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald

Länsstyrelsen beslutar att fastställa det regionala åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald, Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald, enligt bilaga.

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen har enligt sin instruktion i uppdrag att utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Genom ett ökat fokus och en ökad samverkan i miljöarbetet förväntas åtgärdstakten inom miljöarbetet i länet öka och därigenom på sikt leda till ett bättre miljö tillstånd och ökad måluppfyllelse av de nationella miljö kvalitetsmålen. Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald är det andra av fyra regionala program som planeras att tas fram för länet. De fyra programmen omfattar tillsammans åtgärdsarbete med samtliga miljö mål som länet berörs av.

Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald omfattar åtgärder och aktiviteter som kan genomföras av aktörer verksamma i länet. Programmets genomförande bygger på att länets aktörer erbjuder att frivilligt teckna hållbarhetslöften med länsstyrelsen och därmed åta sig att under programperioden genomföra åtgärder ur programmet.

Därigenom förväntas åtgärdstakten öka och på sikt ha en positiv effekt på ekosystemen och den biologiska mångfalden i länet.

De som medverkat i beslutet

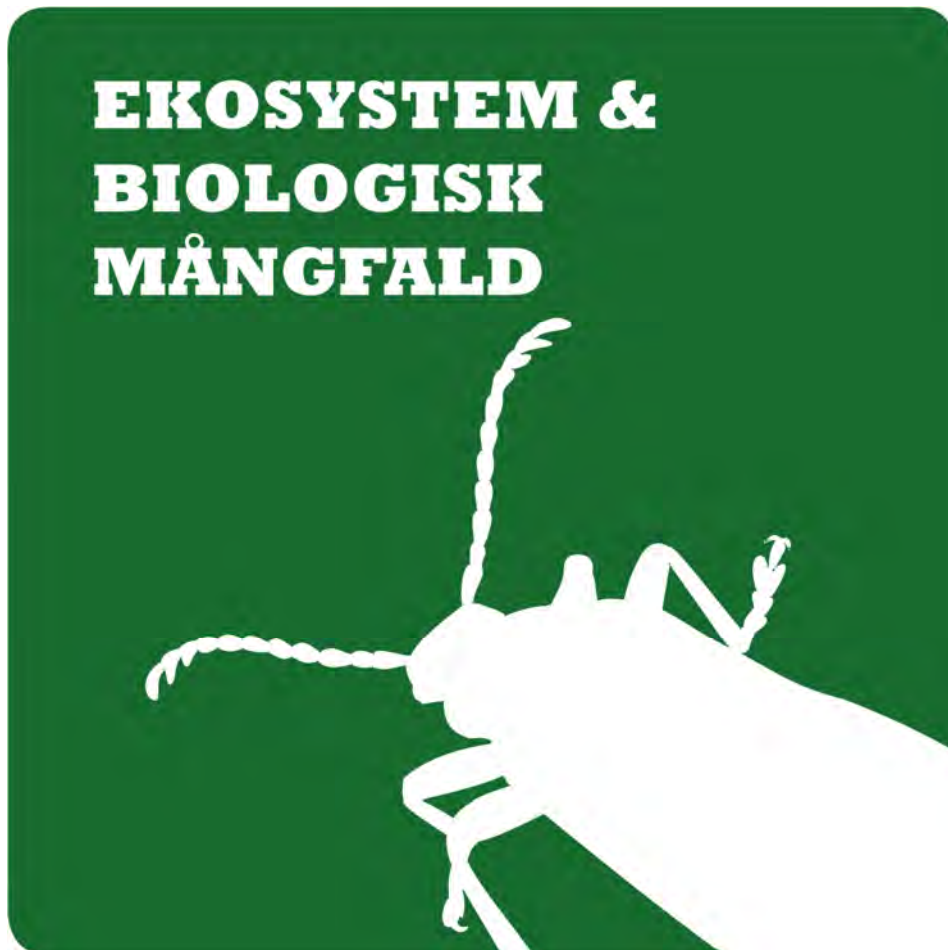
Beslutet har fattats av landshövding Göran Enander, med miljömålssamordnare Linnéa Larsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Lennart Nordvarg och enhetschef Helena Brunnkvist medverkat. Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

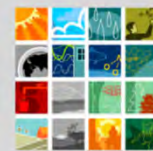
Bilaga *Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald*.

Färdplan för ett hållbart län

Åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

LÄNSSTYRELSENS
MEDDELANDESERIE
2020:02
MILJÖSTRATEGIENHETEN
ISSN1400-4712

Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald

Huvudförfattare: Linnéa Larsson

Projektgrupp: Malin Larsson, Emma Höök, Åsa Norling-Staland och Fredrik Söderman

Länsstyrelsen i Uppsala län

Bäverns gränd 17

751 86 Uppsala

Tfn: 010-22 33 000 (vxl)

E-post: [uppsala@lansstyrelsen.se](mailto: uppsala@lansstyrelsen.se)

Webbplats: www.lansstyrelsen.se/uppsala

Länsstyrelsens Meddelandeserie 2020:02

ISSN 1400-4712

Du hittar rapporten som pdf-fil på vår webbplats

Förord

Ekosystemens livskraft och variation är hotad på många sätt över hela jorden. Det behövs en global kraftsamling för att hejda den pågående förlusten av biologisk mångfald. FN:s expertpanel för biologisk mångfald, IPBES, konstaterar i sin första rapport (2019) att minskad tillgång till ekosystemtjänster till följd av minskad biologisk mångfald, utgör ett lika stort hot mot mänskligheten som klimatförändringarna. Det behövs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen och hejda förlusten av biologisk mångfald i miljön.

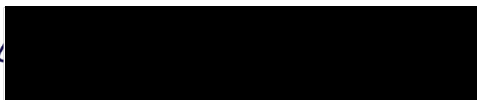
Länsstyrelsen har i uppdrag från regeringen att utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Genom ett ökat fokus och en ökad samverkan i miljöarbetet förväntas åtgärdstakten inom miljöarbetet i länet öka och därigenom på sikt leda till ett bättre miljö tillstånd och ökad måluppfyllelse av de nationella miljö kvalitetsmålen.

Åtgärdsprogrammet är det andra av totalt fyra regionala åtgärdsprogram för miljömålen som tillsammans kommer att utgöra Färdplan för ett hållbart Uppsala län – en inriktning för länets miljöarbete. Åtgärdsprogrammet är framtaget i bred samverkan med länets aktörer och samlar 17 åtgärder som alla utgår från utgångspunkter sammanställda och regionaliserade utifrån nationella och internationella strategier. Programmet fyller därmed en viktig funktion i att komplettera det nationella och internationella arbetet för biologisk mångfald.

I programmet lyfts åtgärder som lokala och regionala aktörer har mandat och styrmedel att genomföra, vilket därmed ger förutsättningar för bred delaktighet och uppslutning till programmet. Programmets genomförande bygger på och drivs av att länets aktörer frivilligt tecknar hållbarhetslöften med länsstyrelsen och med åtagande om att genomföra åtgärder ur programmet under programperioden 2020-2023.

Ett bibehållande av funktionella ekosystemtjänster och en rik biologisk mångfald i Uppsala län kräver handling och är beroende av en bred uppslutning kring detta åtgärdsprogram. Med ett brett engagemang där många aktörer utifrån sina olika förutsättningar genomför åtgärder för att bevara och stärka ekosystem och biologisk mångfald, kan vi gemensamt nå framgång i att hejda utarmningen av den, för våra liv helt avgörande, biologiska mångfalden.

Uppsala 2020-06-26

Göran Enander, Landshövding Uppsala län

Innehåll

Förord.....	1
Sammanfattning.....	4
Läsanvisning	6
I. Inledning	8
Bakgrund	8
Syfte med åtgärdsprogram för ekosystem och biologisk mångfald.....	11
Biologisk mångfald i det svenska miljömålssystemet	11
Kopplingar till internationella mål för ekosystem och biologisk mångfald.....	14
Avgränsningar och kopplingar till andra underlag och program.....	15
Utgångspunkter och fokusområden för åtgärdsprogrammet.....	17
II. Framtagande och genomförande	20
Framtagande av åtgärdsprogrammet	20
Genomförande av åtgärdsprogrammet	20
III. Åtgärder	26
Åtgärder inom fokusområde vattenlandskapet.....	26
Åtgärd 1. Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag	28
Åtgärd 2. Bevara värdefulla livsmiljöer i marin miljö	30
Åtgärd 3. Bevara och återskapa våtmarker.....	32
Åtgärder inom fokusområde skogslandskapet.....	34
Åtgärd 4. Verka för ett varierat skogsbruk med god miljöhänsyn	36
Åtgärd 5. Öka naturvårdande skötsel i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden.....	38
Åtgärd 6. Öka andelen skyddad skog genom frivilliga avsättningar och formellt skydd.	40
Åtgärder inom fokusområde jordbrukslandskapet.....	42
Åtgärd 7. Bevara bete och slåtter i jordbrukslandskapet.....	44
Åtgärd 8. Öka variationen i åkerlandskapet.....	46
Åtgärd 9. Minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel	49
Åtgärder inom fokusområde invasiva arter	51
Åtgärd 10. Motverka invasiva främmande arter.....	52
Åtgärder inom fokusområde byggd miljö	54
Åtgärd 11. Öka hänsyn till biologisk mångfald i fysisk planering	55
Åtgärd 12. Bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden.....	57
Åtgärd 13. Bevara och öka biologisk mångfald i infrastrukturens biotoper	59
Åtgärder inom fokusområde beteende och konsumtion.....	61
Åtgärd 14. Öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster.....	62
Åtgärd 15. Inspirera länsinvånarna till hållbara val som gynnar biologisk mångfald.....	64

Åtgärd 16. Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola.....	66
Åtgärd 17. Genomför utbildnings- och informationsinsatser om biologisk mångfald för beslutsfattare	68
Ordlista och begreppsförklaring.....	70
Bilaga 1. Färdplan för ett hållbart län – fyra åtgärdsprogram för Uppsala läns miljömålsarbete	73
Bilaga 2. Sveriges miljömål och internationella mål med koppling till ekosystem och biologisk mångfald.....	75
Bilaga 3. Naturen i Uppsala län	79

Sammanfattning

Naturtillståndet, inbegripet dess mångfald, ekosystemens funktion och de ekosystemtjänster som tillhandahålls, försämras snabbare än någonsin i mänsklighetens historia. Enligt FN:s vetenskapliga panel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) riskerar en halv till en miljon av dagens drygt åtta miljoner arter att utrotas i närtid om inte kraftfulla insatser sätts in. Den pågående utarmningen av biologisk mångfald orsakas framförallt av ohållbar användning av land och vatten, direkt överutnyttjande av naturresurser, klimatförändringar, föroreningar och spridning av invasiva främmande arter. Även Sverige och Uppsala län förlorar biologisk mångfald. Efterfrågan på resurser som livsmedel, råvaror, energi och vatten ökar och konsumtion och produktion leder till negativ påverkan på ekosystem både lokalt och globalt.

Biologisk mångfald är en grundförutsättning för multifunktionella ekosystem som levererar en mångfald av livsnödvändiga ekosystemtjänster såsom dricksvatten, luftrening, pollinering av grödor, produktion av livsmedel, klimatreglering, friluftsliv och hälsa. Biologisk mångfald och ekosystemtjänster är därför en grund för vår välfärd och en förutsättning inte bara för ekologisk hållbarhet utan även för social och ekonomisk hållbarhet. Utan mångfalden av arter med skilda funktioner är risken stor att ekosystemens förmåga att leverera ekosystemtjänster kraftigt reduceras, vilket utgör ett lika stort hot mot världens ekosystem och människans existens som klimatförändringarna. Det räcker inte att bevara befintlig biologisk mångfald utan arter och naturmiljöer behöver stärkas och mångfalden öka för att skapa resilienta och hållbara ekosystem.

Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald syftar till att öka takten i genomförandet av åtgärder som bidrar till hållbara ekosystem genom att bevara och stärka biologisk mångfald i Uppsala län. Åtgärdsprogrammet är det andra av totalt fyra regionala åtgärdsprogram för miljömålen som tillsammans kommer att utgöra inriktningen för länets miljöarbete, se bilaga 1. Åtgärderna i programmet bidrar främst till att nå miljö kvalitetsmålen Ett rikt växt- och djurliv, Ett rikt odlingslandskap, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande skogar, Myllrande våtmarker, Giftfri miljö och God bebyggd miljö. Åtgärderna bidrar även till att uppnå generationsmålet samt de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, främst mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.

För att stärka genomförandet av programmets åtgärder uppmanas aktörer i länet att teckna hållbarhetslöften med länsstyrelsen. Hållbarhetslöften är en frivillig avsiktsförklaring och innebär att aktörer åtar sig att genomföra åtgärder ur programmet, där genomförandet följs upp regelbundet, bland annat via Uppsala läns miljö och klimatråd. Genom hållbarhetslöften kommuniceras och synliggörs aktörers åtgärdsarbete för att bevara och stärka biologisk mångfald vilket ökar möjligheter till samverkan i åtgärdsarbetet. Sammantaget ger åtgärdsprogrammet ett ökat fokus och en ökad samverkan i arbetet för biologisk mångfald i länet vilket på sikt förväntas leda till ett bättre miljö tillstånd och ökad måluppfyllelse av de nationella miljö kvalitetsmålen.

De insatsområden som beskrivs som prioriterade att arbeta med för att bevara och stärka biologisk mångfald utifrån nationella och internationella underlag och strategier¹ bedöms vara prioriterade att arbeta med även i Uppsala län. Mot bakgrund av detta blir åtgärdsprogrammets förslag på åtgärder och aktiviteter en regionalisering av etablerade internationella och nationella strategier för biologisk mångfald.

Att i första hand bevara den biologiska mångfald som finns i länet är en av grundstenarna i det regionala åtgärdsarbetet. Flera olika typer av insatser behövs för att bevara och stärka biologisk mångfald. Insatser kan exempelvis bestå av att skydda särskilt värdefulla naturmiljöer, att arbeta

---

¹ Avser Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen (2019), En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (2014), etappmålen för biologisk mångfald, IPBES rapport (2019), EU:s strategi för biologisk mångfald (2020)

med en grön infrastruktur i hela landskapet eller att genomföra specifika åtgärder för hotade arter. Det finns också ett behov av ökad hänsyn till biologisk mångfald vid samhällsplanering.

Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald beskriver 17 åtgärder inom sex fokusområden:

- Vattenlandskapet
- Skogslandskapet
- Jordbrukslandskapet
- Invasiva arter
- Byggt miljö
- Beteende och konsumtion

Åtgärderna i programmet har tagits fram i bred samverkan med aktörer i länet. Gemensamt för åtgärderna är att de kan genomföras av aktörer i länet, att de bidrar till att nå miljömålen och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 samt att de är möjliga att påbörja, och helst genomföra, under programperioden 2020–2023.

I tabell 1 följer en sammanställning över åtgärder i det regionala åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald samt deras kopplingar till de nationella miljö kvalitetsmålen och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Tabell 1. Sammanställning av åtgärder inom det regionala åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald samt deras främsta kopplingar till nationella miljö kvalitetsmål och globala hållbarhetsmål i Agenda 2030. Till samtliga åtgärder finns vissa kopplingar till ytterligare globala hållbarhetsmål, exempelvis mål 3 God hälsa och välbefinnande utifrån de synergier som finns mellan ökad biologisk mångfald och friluftsliv.

Nr	Åtgärd	Bidrar främst till nationella miljö kvalitetsmål	Bidrar främst till globala hållbarhetsmål i Agenda 2030
1	Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag	<ul style="list-style-type: none"> • Levande sjöar och vattendrag • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 6. Rent vatten och sanitet • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
2	Bevara värdefulla livsmiljöer i marin miljö	<ul style="list-style-type: none"> • Ett rikt växt- och djurliv • Hav i balans samt levande kust- och skärgård 	<ul style="list-style-type: none"> • 14. Hav och marina resurser • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
3	Bevara och återskapa våtmarker	<ul style="list-style-type: none"> • Myllrande våtmarker • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 6. Rent vatten och sanitet • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
4	Verka för ett varierat skogsbruk med god miljöhänsyn	<ul style="list-style-type: none"> • Levande skogar • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
5	Öka naturvårdande skötsel i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden	<ul style="list-style-type: none"> • Levande skogar • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
6	Öka andelen skyddad skog genom frivilliga avsättningar och formellt skydd	<ul style="list-style-type: none"> • Levande skogar • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
7	Bevara bete och slåtter i jordbrukslandskapet	<ul style="list-style-type: none"> • Ett rikt odlingslandskap • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 2. Ingen hunger • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald

Nr	Åtgärd	Bidrar främst till nationella miljökvalitetsmål	Bidrar främst till globala hållbarhetsmål i Agenda 2030
8	Öka variationen i åkerlandskapet	<ul style="list-style-type: none"> • Ett rikt odlingslandskap • Ett rikt växt- och djurliv • Myllrande våtmarker • Levande sjöar och vattendrag 	<ul style="list-style-type: none"> • 2. Ingen hunger • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
9	Minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel	<ul style="list-style-type: none"> • Giftfri miljö • Ett rikt odlingslandskap • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 2. Ingen hunger • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
10	Motverka invasiva främmande arter	<ul style="list-style-type: none"> • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
11	Öka hänsyn till biologisk mångfald genom fysisk planering	<ul style="list-style-type: none"> • God bebyggd miljö • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 11. Hållbara städer och samhällen • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
12	Bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden	<ul style="list-style-type: none"> • God bebyggd miljö • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 11. Hållbara städer och samhällen • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
13	Bevara och öka biologisk mångfald i infrastrukturens biotoper	<ul style="list-style-type: none"> • God bebyggd miljö • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
14	Öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster	<ul style="list-style-type: none"> • Giftfri miljö • Ett rikt odlingslandskap • Levande skogar • Hav i balans samt levande kust och skärgård • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
15	Inspirera länsinvånarna till hållbara val som gynnar biologisk mångfald	<ul style="list-style-type: none"> • Giftfri miljö • Ett rikt odlingslandskap • Levande skogar • Hav i balans samt levande kust och skärgård • Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> • 4. God utbildning för alla • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
16	Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola	<ul style="list-style-type: none"> • Ett rikt växt- och djurliv • God bebyggd miljö 	<ul style="list-style-type: none"> • 4. God utbildning för alla • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald
17	Genomför utbildnings- och informationsinsatser om biologisk mångfald för beslutsfattare	<ul style="list-style-type: none"> • Giftfri miljö • Ett rikt odlingslandskap • Levande skogar • Hav i balans samt levande kust och skärgård • Ett rikt växt- och djurliv • God bebyggd miljö 	<ul style="list-style-type: none"> • 4. God utbildning för alla • 11. Hållbara städer och samhällen • 12. Hållbar konsumtion och produktion • 15. Ekosystem och biologisk mångfald

Läsanvisning

Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald består av tre huvuddelar. Den inledande delen (I) förklarar begreppen ekosystem och biologisk mångfald, anger syfte och avgränsningar för programmet samt beskriver nationella och internationella underlag och mål för biologisk mångfald. Här beskrivs även utgångspunkter och fokusområden för åtgärdsprogrammet. Den andra delen (II) beskriver framtagandet och genomförandet av åtgärdsprogrammet med delar som rör målgrupp, aktörernas medverkan, hållbarhetslöften och uppföljning. Den tredje delen (III) består av de 17 föreslagna åtgärderna indelade i sex fokusområden. Varje åtgärd beskrivs med syfte och mål, potentiella aktörer, bakgrund samt ett antal förslag på aktiviteter. Avslutningsvis finns tre bilagor. Bilaga 1 beskriver arbetet med åtgärdsprogram för miljömål i Uppsala län, *Färdplan för ett hållbart län*, och kopplingen mellan detta program och de tre övriga. Bilaga 2 ger information om det svenska miljömålssystemet och Agenda 2030. Bilaga 3 ger en kortfattad beskrivning av länets naturmiljö.

I. Inledning

Bakgrund

Biologisk mångfald minskar i en allt snabbare takt över hela världen. Växt- och djurliv hotas av ohållbar mark- och vattenanvändning, föroreningar, överutnyttjande av naturresurser, invasiva främmande arter och klimatförändringar. Utan mångfalden av arter med skilda funktioner är risken stor att ekosystemens förmåga att leverera ekosystemtjänster kraftigt reduceras, vilket utgör ett lika stort hot mot världens ekosystem och människans existens som klimatförändringarna.²

Ekosystemtjänster kallas alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår överlevnad, välfärd och livskvalitet. Biologisk mångfald är en förutsättning för att viktiga ekosystemtjänster inte ska förloras. Biologisk mångfald och ekosystemtjänster har tydliga kopplingar till kulturmiljö- och friluftslivsvärden samt klimatomställning och klimatanpassning, vilka alla i sin tur är kopplade till människors hälsa och säkerhet.

Människan har ett moraliskt och etiskt ansvar att inte utrota arter oavsett om de har en direkt koppling till ekosystemtjänster eller inte. I det ligger att naturen har ett egenvärde som inte är avhängigt att människan har en direkt nytta av den, samtidigt som att det finns synergieffekter i vårt beroende av stabila ekosystem.

En förutsättning för biologisk mångfald är fungerande ekosystem och med det menas tillräckliga arealer av livsmiljöer med tillräcklig kvalitet. De kvaliteter som sammanställs inom grön infrastruktur är naturtyper, arter och ekosystemtjänster på land, i vatten och i övergångszoner mellan naturtyper. Dessa kvaliteter beskrivs på en regional nivå för olika naturtyper, så kallade värdekärnor. Värdekärnor är ofta naturliga miljöer och/eller miljöer med ett biologiskt kulturarv, vilka återfinns spridda i landskapet. Områden med hög koncentration av värdekärnor kallas värdetrakter. Med utgångspunkt från var värdetrakter för olika naturtyper är belägna i länet så kan åtgärdsprogrammet geografiskt rikta insatser för att bevara och utveckla biologisk mångfald där det finns goda förutsättningar att lyckas. Genom att utveckla redan befintliga värden riktas samhällsresurser dit de gör mest nytta. På så sätt kan olika aktörer bidra genom att anpassa sin verksamhet eller planering för att utveckla biologisk mångfald i länets landskap. Även om värdetrakter poängterar särskilt goda förutsättningar för åtgärdsarbete så kan åtgärdsarbete utanför värdetrakter också vara av stor vikt för att bevara och utveckla biologisk mångfald i länet.

Ekosystem: Enhetlig del av landskapet med dess organismer och abiotiska (icke levande) delar. I begreppet ingår bland annat växter, djur och flöden av energi, näring och grundämnen.

Biologisk mångfald: FN:s konvention om biologisk mångfald definierar biologisk mångfald som ett samlingsbegrepp som omfattar den genetiska variationen hos individerna inom en art, variationen mellan olika arter och mellan olika naturtyper och landskap. *(Den omfattar inte bara den vilda naturen, utan också miljöer och arter som används av oss människor, exempelvis tamdjur och odlade växter.)*

Ekosystemtjänster: Ekosystemtjänster är den mångfald av tjänster som naturens ekosystem erbjuder och som används av människan. Ekosystemtjänster delas ofta in i fyra kategorier; försörjande som mat och vatten, reglerande som pollinering och vattenrening, kulturella som hälsa och upplevelsevärden samt stödande som fotosyntes och bildning av jordmån.

² IPBES (2019): Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES secretariat, Bonn, Germany.

Friluftsliv fyller en viktig funktion för biologisk mångfald genom sitt bidrag till att öka kunskapen och engagemanget för biologisk mångfald och hållbara livsstilar. När människor vistas i naturen växer förståelsen för ekologiska samband och att naturen är värd att bevara. Att vistas i naturen har även positiva effekter på människors fysiska och psykiska hälsa. När åtgärder och insatser görs för biologisk mångfald stärks ofta värden som även är viktiga för friluftslivet och vice versa. För att nå synergieffekter och kostnadseffektivitet kan åtgärdsarbete för biologisk mångfald ofta bedrivas i samarbete med åtgärdsarbete för att stärka friluftslivet.

Det finns en koppling mellan klimatförändring och förlust av biologisk mångfald. Ekosystem med en rik biologisk mångfald har en högre resiliens, med bättre förmåga att motstå samt anpassa sig till störningar som uppkommer till följd av ett förändrat klimat. En direkt effekt av klimatförändringen är att vegetationszoner flyttar norrut och att främmande arter som förut inte fanns i området konkurrerar ut inhemska arter. Ändrade konkurrensförhållanden kan även påverka inhemska arter så att vissa gynnas på bekostnad av andra. Vid ett varmare klimat kan även smittämnen komma att öka vilket kan påverka biologisk mångfald negativt. Ekosystemens förmåga att producera en mångfald av ekosystemtjänster är avgörande för klimatanpassning. Genom att knyta ihop klimatanpassningsarbetet med arbete för biologisk mångfald, men även med det regionala arbetet med energiomställning, kan många samordningsvinster genereras.³

Enligt FN:s vetenskapliga panel för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) rapport *The global assessment of biodiversity and ecosystem services* (2019) riskerar en halv till en miljon av dagens drygt åtta miljoner arter att utrotas i närtid om inte kraftfulla insatser sätts in.

IPBES rapport lyfter fram fem övergripande hot mot den biologiska mångfalden:

- **Mark- och vattenanvändning** som leder till att livsmiljön för djur, växter och svampar försämras eller försvinner genom ohållbart jord- och skogsbruk, ändrad markanvändning eller fragmentering.
- Direkt **utnyttjande av naturresurser** genom människans överutnyttjande i form av ohållbar jakt och fiske som inte ger utrymme för livskraftiga populationer.
- **Klimatförändringar** ändrar livsvillkoren för många arter på ett snabbare och mer dramatiskt sätt än naturliga störningar.
- **Föroreningar**, som direkt kan påverka förekomsten av djur, växter och svampar eller försämra deras fortplantningsförmåga.
- **Invasiva främmande arter**, det vill säga arter som har introducerats av människan och som orsakar problem för den inhemska biologiska mångfalden genom konkurrens om resurser, predation eller sjukdomar.⁴

I Sveriges senaste nationella statusrapportering till EU (2019) av bevarandestatus för olika arter och naturtyper framgår att endast 20 procent av Sveriges naturtyper och 40 procent av arterna mår bra.⁵ Den svenska rödlistan är en bedömning och sammanställning över enskilda arters risk att dö ut i Sverige och ger en överblick över arternas tillstånd. Resultatet som presenteras i den senast uppdaterade rödlistan, *Rödlistade arter i Sverige 2020*⁶, visar sammantaget en viss försämring för Sveriges arter. Enligt rödlistan är de viktigaste negativa påverkansfaktorerna för Sveriges arter

³ Länsstyrelsen i Uppsala län (2014). Regional handlingsplan för klimatanpassning i Uppsala län, 2014:14

⁴ IPBES (2019): Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES secretariat, Bonn, Germany.

⁵ Naturvårdsverket (2020). Arter och naturtyper – statusrapport, Hämtad från: <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Biologisk-mangfald/arter-naturtyper-statusrapport/>

⁶ SLU, Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020.

avverkning av skogar med höga naturvärden samt igenväxning av öppna och halvöppna marker till följd av upphörd hävd.

Även i Naturvårdsverkets fördjupade utvärderingen av miljömålen 2019 bedöms utvecklingen av ekosystemens återhämtning och biologisk mångfald huvudsakligen vara negativ i Sverige.⁷ Enligt rapporten är klimatförändringarna och utarmningen av den biologiska mångfalden två områden där det behövs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen i miljön.

Naturvårdsverket bedömer att det finns flera starka skäl att prioritera dessa områden i miljöpolitiken under de kommande åren. Rapporten lyfter bland annat fram behovet av helhetssyn på landskapet, lokal förankring samt ökad hänsyn till ekosystemtjänster vid beslut om mark- och vattenanvändning.

Länsstyrelsen bedömer att även Uppsala län förlorar biologisk mångfald, trots pågående restaurerings- och skyddsinsatser för att stärka områdesskydd och arters återhämtning.⁸

Bedömningen av utvecklingen för målen påverkas även av att naturens återhämtning i många fall är långsam varför effekten av genomförda åtgärder får genomslag först senare. Ett långsiktigt och kontinuerligt åtgärdsarbete är avgörande för att vända utvecklingstrenden för miljö kvalitetsmålen i positiv riktning.

För att förhindra förlusten av biologisk mångfalden i länet måste åtgärdstakten öka och den biologiska mångfalden värnas i hela landskapet, såväl i starkt människopräglade som i mer naturliga miljöer. En större andel av länets naturområden behöver skyddas och det behöver ske en omställning till ett jord- och skogsbruk som i högre grad bevarar och stärker den biologiska mångfalden. Arbetet för att synliggöra värdet av ekosystemtjänster och biologisk mångfald måste fortgå liksom en fortsatt utveckling av kunskapsunderlag och forskning inom området. Vid utveckling av länet måste det säkerställas att landskapets funktioner behålls så att en tillräcklig nivå av biologisk mångfald och nödvändiga ekosystemtjänster säkras nu och i framtiden. För att lyckas måste även hållbara konsumtionsmönster uppnås. Detta innebär långsiktiga och betydande utmaningar men även möjligheter. Exempelvis har stabila ekosystem bättre förmåga att dämpa negativa effekter av, och anpassa sig till, klimatförändringar och därmed begränsa effekterna av den globala uppvärmningen.⁹

Ansvar för att värna och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster är delat mellan offentliga, privata och ideella aktörer. Offentlig sektor har en möjlighet och ett ansvar att verka som föregångare och röja ny mark för att etablera arbetssätt och synsätt som skapar förutsättningar för biologisk mångfald och en övergripande ekologisk hållbarhet såväl som ekonomisk och social hållbarhet.

Situationen för biologisk mångfald är kritisk och behovet av kraftfulla åtgärder är därför stort för att skapa förutsättningar för mångfald och hållbarhet. Skogspolitik och EU:s jordbrukspolitik med stödsystem har satt ramarna för den markanvändning som är allmänt rådande idag. Värdet av goda förhandlingar för svensk naturvård vid gemensamma kompromisser på EU-nivå som innebär ställningstaganden för svensk jord- och skogspolitik är av stor vikt för arbetet med biologisk mångfald. Det är de nationella sektorsansvariga myndigheter som ansvarar för att driva på förhandlingarna om, och tillsynen av, hänsynsfullt brukande inom sina respektive områden. Dessa övergripande systembeslut på internationell och nationell nivå sätter även ramar för vad som kan åstadkommas genom ett regionalt åtgärdsprogram.

---

⁷ Naturvårdsverket (2019). Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019. Naturvårdsverket rapport 6865.

Naturvårdsverket (2020). Arter och naturtyper – statusrapport, Hämtad från: <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Biologisk-mangfald/arter-naturtyper-statusrapport/>

⁸ Länsstyrelsen Uppsala län (2019). Regional årlig uppföljning av Miljö kvalitetsmålen för Uppsala län.

⁹ Naturvårdsverket (2020). Konsekvenser för naturmiljö och ekosystem, Hämtad från: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/Klimatet-i-framtiden/Effekter-i-Sverige/Konsekvenser-for-naturmiljo-och-ekosystem/>

Det regionala åtgärdsprogrammet bygger på och genomförs genom frivillighet utifrån olika aktörers möjlighet och rådighet. Programmet erbjuder därmed inga systemförändringar i sig, utan fyller en viktig funktion i att komplettera det nationella och internationella arbetet för biologisk mångfald. Arbetssättet utgör ett steg på vägen för att nå längre i arbetet med att nå miljömålen kopplade till biologisk mångfald i Uppsala län.

Syfte med åtgärdsprogram för ekosystem och biologisk mångfald

Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald syftar till att öka takten i genomförandet av åtgärder för att bevara och stärka den biologiska mångfalden i länet. En bibehållen biologisk mångfald är avgörande för att länets ekosystem ska fungera och leverera livsnödvardiga ekosystemtjänster. Ambitionen är att åtgärdsprogrammet ska vara ett användbart verktyg för aktörer på både regional och lokal nivå. Åtgärdsprogrammet ska:

- ge exempel på konkreta aktiviteter i arbetet med ekosystem och biologisk mångfald
- ge vägledning och stöd för att prioritera aktiviteter och utvecklingsinsatser
- stimulera till ökad samverkan i miljöarbetet mellan aktörer i länet
- bidra till att användning av länets naturresurser inte ger en negativ påverkan på biologisk mångfald
- inspirera till innovation och utveckling inom området
- leda till en ambitionshöjning i arbetet så att en tillräcklig nivå av biologisk mångfald och nödvändiga ekosystemtjänster säkras i länet nu och i framtiden.

Åtgärdsprogrammet utgör en del av det samlade arbetet för att bevara och stärka biologisk mångfald i Uppsala län. Förhoppningen är att så många aktörer som möjligt kan se sin del i åtgärdsarbetet både inom områden där man redan bedriver åtgärdsarbete och inom nya och närliggande områden. Arbetet är tänkt att integreras i aktörernas ordinarie planering och verksamhet, vilket skapar drivkraft och undviker dubbelarbete.

Programmet omfattar åtgärder och aktiviteter som kan påbörjas och genomföras av aktörer verksamma i länet under programperioden 2020–2023 samt har en förväntad positiv effekt på biologisk mångfald som huvudsyfte. Även om detta åtgärdsprogram endast sträcker sig till 2023 kommer åtgärder att fortsätta vara betydelsefulla i kommande åtgärdsprogram.

Biologisk mångfald i det svenska miljömålssystemet

De svenska miljömålen ska vara politiskt vägledande och består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål samt 17 etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och klimat. Miljö målen är beslutade av riksdagen och är de nationella mål som bidrar till att vi uppnår den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Åtgärder som beskrivs i åtgärdsprogrammet bidrar därmed till genomförandet av ett flertal av FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030 såväl som flera av de svenska miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. I tabell 1 finns en sammanställning över de mål inom Agenda 2030 och det svenska miljömålssystemet som åtgärder främst bidrar till. Mer information om de svenska miljömålen, miljömålssystemet och Agenda 2030 återfinns i bilaga 2.

För varje miljömål har regeringen fastställt preciseringar som förtydligar målen, vilka används i det löpande uppföljningsarbetet. I arbetet med ekosystem och biologisk mångfald kompletterar generationsmålet de nationella miljö kvalitetsmålen genom att omfatta miljöpåverkan utanför

Sveriges gränser, den indirekta påverkan som vår konsumtion har på ekosystem och biologisk mångfald i andra länder genom produktion av varor, turism och handel med hotade växter och djur.

Inom miljömålssystemet har regeringen beslutat om ett antal etappmål vilka utgör steg på vägen för att nå miljömålen. Tio etappmål för biologisk mångfald har beslutats, se bilaga 2. Sammantaget beskriver de tio etappmålen behovet av ökad kunskap inom området och behov av en ökad samsyn och helhetssyn på markanvändningen utifrån grön infrastruktur och ett landskapsperspektiv. För flertalet av etappmålen har slutdatum passerat men inom samtliga mål bedöms fortsatt arbete vara viktigt för att uppnå de svenska miljö kvalitetsmålen, generationsmålet, samt de internationella målen med koppling till biologisk mångfald.¹⁰

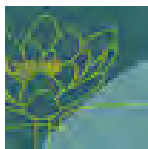
Ett rikt växt och djurliv

”Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”¹¹

Preciseringarna för Ett rikt växt- och djurliv omfattar bland annat att säkerställa en god bevarandestatus av arter och naturtyper samt att underlätta för arters anpassning till ett förändrat klimat. Vikten av en fungerande grön infrastruktur betonas där fragmentering av populationer och livsmiljöer inte får ske. Det biologiska kulturarvet ska förvaltas så att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och biologisk mångfald ska värnas, bibehållas samt vara tillgänglig för alla.

Levande sjöar och vattendrag

”Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”¹²

Preciseringarna av Levande sjöar och vattendrag omfattar bland annat att sjöar och vattendrag ska ha en god ekologisk och kemisk status. Naturliga vattenflöden och vattennivåer ska bibehållas och möjliggöra goda spridningsvägar för växter- och djur. Vattenlevande arter ska ha en gynnsam bevarandestatus och viktiga ekosystemtjänster ska vidmakthållas. Natur- och kulturmiljövärden ska bevaras och förutsättningar ska finnas för ett fortsatt bevarande samt utveckling av dessa värden. Fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv ska värnas.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”¹³

¹⁰ Regeringskansliet, Miljö- och energidepartementet (2016). Biologisk mångfald och ekosystemtjänster, Kontrollstation 2016. Ds 2017:32.

¹¹ Riksdagens definition av miljömålet, <https://sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-vaxt-och-djurliv/>

¹² Riksdagens definition av miljömålet, <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/levande-sjoar-och-vattendrag/>

¹³ Riksdagens definition av miljömålet, <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/hav-i-balans-samt-levande-kust-och-skargard/>

Preciseringarna av Hav i balans samt levande kust och skärgård omfattar bland annat att kust- och havsvatten ska ha en god fysikalisk, kemisk och biologisk miljöstatus. Kustnära miljöer ska präglas av en rik biologisk mångfald, naturligt förekommande fiskarter och andra havslevande arter ska fortleva i livskraftiga bestånd samt viktiga ekosystemtjänster ska vidmakthållas. Natur- och kulturvärden ska bevaras och utvecklas. I dessa miljöer ska även värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv värnas och bibehållas.

Myllrande våtmarker

”Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”¹⁴

Preciseringarna av Myllrande våtmarker omfattar bland annat att våtmarker av alla typer ska finnas representerade i hela landet inom sina naturliga utbredningsområden. Våtmarker ska återskapas, i synnerhet där aktiviteter som exempelvis dränering och torvtäkter har medfört förlust och fragmentering av våtmarker och arter knutna till denna miljö. Våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv ska bevaras och utvecklas. Våtmarkernas värde för friluftsliv ska värnas och bibehållas.

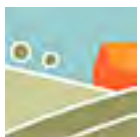
Levande skogar

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”¹⁵

Preciseringarna av Levande skogar omfattar bland annat att skogsmarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer ska bibehållas. Samtliga naturgeografiska regioner ska bevaras och arter ska ha möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden. Natur- och kulturmiljövärden i skogen ska bevaras och utvecklas. Skogens värde för friluftsliv ska värnas och bibehållas.

Ett rikt odlingslandskap

”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”¹⁶

Preciseringar av Ett rikt odlingslandskap omfattar bland annat att åkermarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer ska bibehållas. Vidare ska jordbruksmarken ha så pass låga halter av föroreningar att ekosystemens funktioner, biologiska mångfald och människors hälsa inte hotas. Odlingslandskapet ska vara öppet och variationsrikt. Biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel ska bevaras eller förstärkas. Odlingslandskapet ska värnas och bibehållas.

¹⁴ Riksdagens definition av miljömålet, <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/myllrande-vatmarker/>

¹⁵ Riksdagens definition av miljömålet, <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/levande-skogar/>

¹⁶ Riksdagens definition av miljömålet, <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-odlingslandskap/>

God bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”¹⁷

Preciseringarna av God bebyggd miljö omfattar bland annat att en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur ska utvecklas både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar, verksamheter och vid användning, förvaltning samt omvandling av befintlig bebyggelse. Det ska finnas natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen som är tillgänglig för alla. Användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser ska ske på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt och primärt ska förnybara energikällor användas.¹⁸

Kopplingar till internationella mål för ekosystem och biologisk mångfald

FN:s konvention om biologisk mångfald är en del av ett brett och etablerat internationellt arbete för bevarande av biologisk mångfald.¹⁹ Kopplat till konventionen finns en strategisk plan för att skydda biologisk mångfald och ekosystem, Nagoyaplanen. Planen innehåller 20 specifika delmål, de så kallade Aichimålen, som gäller fram till år 2020.²⁰ För att implementera FN:s konvention antog EU 2011 en gemensam strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, vilken uppdaterades 2020²¹. Målen för EU:s nya strategi för biologisk mångfald handlar bland annat om utökat och effektivare skydd för land- och vattenområden samt att återställa skadade livsmiljöer på land och i vatten. Detta ska uppnås bland annat genom att öka det ekologiska jordbruket, hejda minskningen av pollinerande insekter, halvera användningen av bekämpningsmedel och återställa vattendrag till naturligare flöden.

De internationella målen för biologisk mångfald omhändertas inom ramen för det svenska miljömålssystemet. Figur 1 illustrerar sambanden mellan arbetet med biologisk mångfald på internationell, nationell samt regional och lokal nivå.

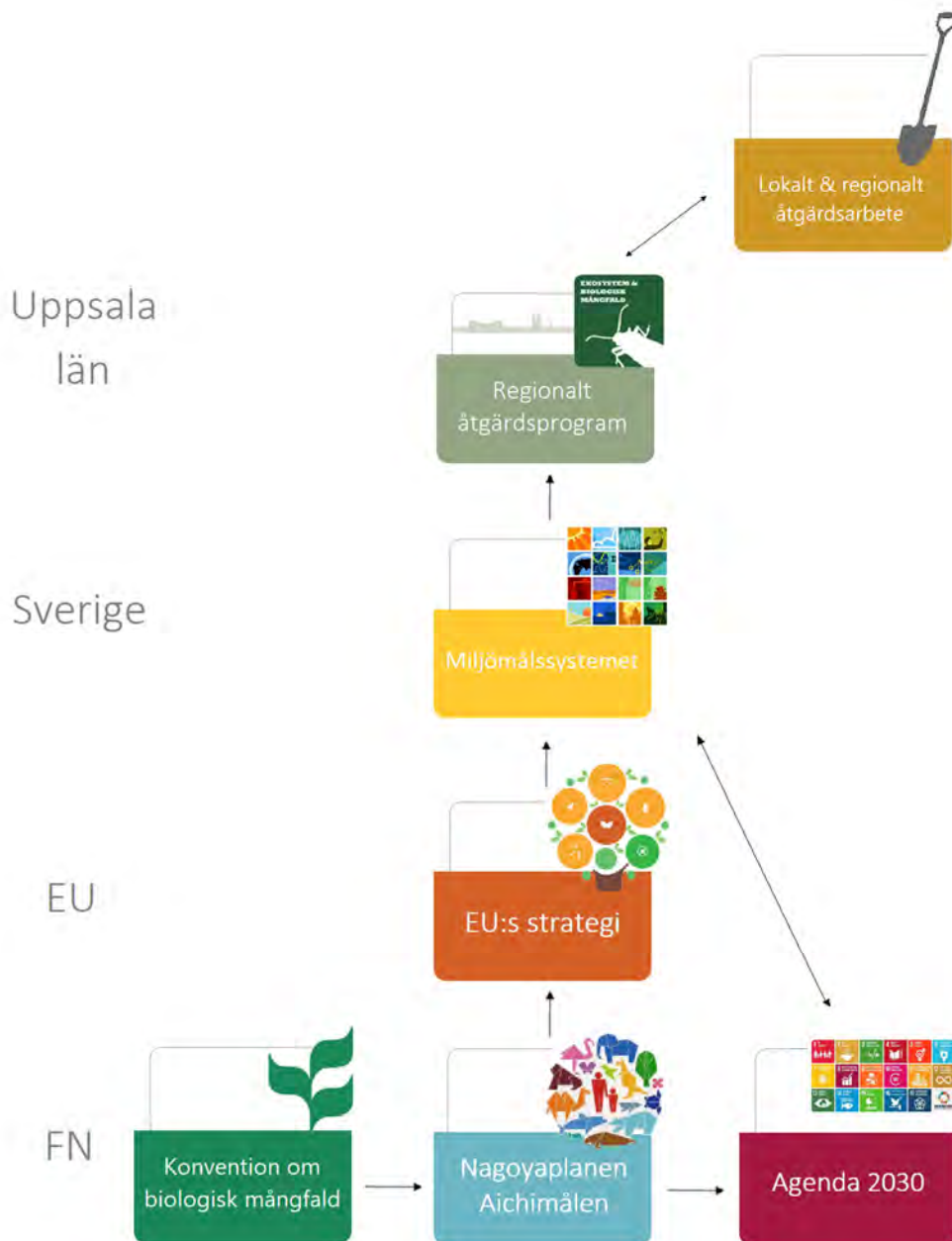
¹⁷ Riksdagens definition av miljömålet, <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/god-bebyggd-miljo/>

¹⁸ Sveriges miljömål (2020). Hämtad från: <https://www.sverigesmiljomal.se/>

¹⁹ United Nations (1992). Convention on Biological Diversity.

²⁰ Regeringskansliet (2020). Informationsmaterial: Mål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2014/03/m2014.03/>

²¹ Europeiska kommissionen (2020). EU Biodiversity Strategy for 2030 - Bringing nature back into our lives.

Figur 1. Schematisk bild över internationella och nationella planer och mål samt deras koppling till åtgärdsarbete på regional och lokal nivå. Konventionen om biologisk mångfald tydliggörs i Nagoyaplanen och Aichimålen och dessa ligger till grund för målen i EU:s strategi för biologisk mångfald. EU:s strategi utgör inriktningen för de delar av miljömålssystemet som har koppling till ekosystem och biologisk mångfald (miljökvalitetsmål, etappmål och generationsmålet). Aichimålen utgör en grund för de mål som rör biologisk mångfald inom de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. De globala hållbarhetsmålen omhändertas nationellt inom det svenska miljömålssystemet. Det regionala åtgärdsprogrammet utgår från prioriterade insatsområden som lyfts fram i dessa internationella och nationella planer och mål.

Avgränsningar och kopplingar till andra underlag och program

Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald har en viktig strategisk funktion i det regionala arbetet för att skapa hållbara ekosystem genom att bevara och stärka biologisk mångfald. Det relaterar till internationella överenskommelser och strategier samt till det svenska

miljömålssystemet och FN:s globala hållbarhetsmål. Programmet är tänkt som ett komplement och i vissa fall en förstärkning till både nationella åtgärdsprogram, exempelvis åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP)²², samt till regionala handlingsplaner och strategier, och i förekommande fall även till lokala initiativ och handlingsplaner. De viktigaste regionala dokumenten och handlingsplanerna som påverkar arbetet samt dess kopplingar till åtgärdsprogrammet beskrivs här.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS)²³ är en övergripande och långsiktig strategi som pekar ut inriktningen för den regionala utvecklingen för Uppsala län. Strategin är under revidering och en uppdaterad RUS planeras att fastställas 2021. Den uppdaterade strategin föreslås även fungera som en övergripande Agenda 2030-strategi för länet, och ska säkerställa en regional utveckling i linje med Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald förstärker och kompletterar RUS genom sitt bidrag till genomförandet av den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 där åtgärdsprogrammet regionaliserar, samordnar och konkretiserar åtgärdsarbetet för att nå generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen.

Kunskapsunderlaget *Ansvarsarter och naturtyper i Uppsala län*²⁴ pekar ut ett antal hotade arter och naturtyper som återfinns i Uppsala län men som i stor utsträckning försvunnit i andra delar av landet. Underlaget beskriver 212 ansvarsarter och 14 ansvarsnaturtyper samt deras behov. Dessa representerar regionalt värdefulla naturliga miljöer och/eller biologiskt kulturarv. Att rikta resurser för att bevara dessa hotade arter och miljöer är ett effektivt sätt att bevara och utveckla biologisk mångfald i länet då de även skapar goda förutsättningar för många icke hotade arter. Dokumentet utgör ett viktigt kunskapsunderlag för åtgärdsprogrammet samt vid genomförandet av flera åtgärder.

Handlingsplanen *Grön infrastruktur i Uppsala län*²⁵ är ett kunskapsunderlag för långsiktig planering och prioritering av insatser från olika aktörer som leder till att säkra ekosystemtjänster, förbättra måluppfyllelse för miljökvalitetsmål samt möjliggöra anpassningar till ett förändrat klimat. Det fortsatta arbetet med grön infrastruktur planeras att ske integrerat med det regionala åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald.

Den regionala handlingsplanen för klimatanpassning i Uppsala län²⁶ är en vägledning som hjälper länet att aktivt möta klimatförändringen, att minska sårbarheter och tillvarata möjligheter för att utveckla ett långsiktigt robust samhälle. Handlingsplanen är för närvarande under revidering. Det finns tydliga synergieffekter i att knyta samman arbete för biologisk mångfald med klimatanpassningsarbetet för att uppnå en ökad resiliens mot störningar som uppkommer till följd av ett förändrat klimat i länet.

Den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet²⁷ syftar till att utveckla landsbygderna i länet genom målstyrd fördelning av stöd och ersättningar. I handlingsplanen finns tydliga målsättningar att återställa, bevara och främja ekosystem kopplade till jordbruks- och skogslandskapet vilket stödjer genomförandet av flera av åtgärdsprogrammets åtgärder.

---

²² Läs mer om nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper på Naturvårdsverkets webbplats, <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Atgardsprogram-for-hotade-arter>

²³ Region Uppsala (2017). Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län.

²⁴ Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03.

²⁵ Länsstyrelsen i Uppsala län (2019). Grön infrastruktur i Uppsala län, 2019:03.

²⁶ Länsstyrelsen i Uppsala län (2014). Regional handlingsplan för klimatanpassning i Uppsala län, 2014:14

²⁷ Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2015:04.

Den regionala handlingsplanen *Ät Uppsala län - handlingsplan för att bidra till en hållbar och konkurrenskraftig Livsmedelsproduktion*²⁸ bidrar till måluppfyllelsen i länets regionala utvecklingsstrategi för livsmedelsproduktion. Handlingsplanen innehåller målsättningar om långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion vilket har en tydlig koppling till bevarad biologisk mångfald. Handlingsplanen genomförs genom arbete inom olika tematiska områden där teman inom exempelvis upphandling samt hållbar livsmedelsproduktion kopplar till genomförandet av flera av åtgärdsprogrammets åtgärder.

Åtgärdsprogrammet är det andra av fyra planerade program inom *Färdplan för ett hållbart län*, se bilaga 1. Programmen har en stark koppling till varandra och de bidrar i vissa fall till att nå samma miljömål. Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald har tydliga kopplingar till såväl åtgärdsprogrammet för minskad klimatpåverkan²⁹ som till kommande program om vatten och samhällsutveckling då klimatförändringar, exploatering av mark och vatten, föroreningar och överutnyttjande av resurser alla utgör de största hoten mot biologisk mångfald. Det finns synergieffekter och ibland motsättningar mellan måluppfyllelser för olika miljömål. I genomförandet av samtliga åtgärdsprogram är det av stor vikt att hålla ett brett hållbarhetsperspektiv så att inte genomförandet av åtgärder inom ett program får en negativ påverkan på andra delar av åtgärdsarbetet.

En avgränsning mot kommande åtgärdsprogram inom temaområde vatten har gjorts. Avgränsningen innebär att åtgärder och aktiviteter med främsta syfte att höja vattenkvalitén, exempelvis genom att minska övergödning och miljöföroreningar i länets vattenmiljöer, kommer att omhändertas inom åtgärdsprogrammet för vatten, även om de också ger positiva effekter för biologisk mångfald. Denna avgränsning syftar till att minska överlapp mellan programmen. Läs mer i avsnittet fokusområde vattenlandskapet.

Utgångspunkter och fokusområden för åtgärdsprogrammet

De insatsområden som beskrivs som prioriterade att arbeta med för att bevara och stärka biologisk mångfald utifrån nationella och internationella underlag och strategier³⁰ bedöms vara prioriterade att arbeta med även i Uppsala län. Mot bakgrund av detta blir åtgärdsprogrammets förslag på åtgärder och aktiviteter en regionalisering av etablerade internationella och nationella strategier för biologisk mångfald.

Utgångspunkter

Åtgärderna i programmet kan knytas till fem viktiga utgångspunkter från nationella och internationella strategier:

- Ökad förståelse för biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster
- En mer hållbar markanvändning med bibehållna ekosystem
- Effektiva åtgärder med utgångspunkt i hotade arter och naturtypers behov utifrån ett landskapsperspektiv
- Stärkt skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden
- Minskad påverkan på biologisk mångfald från konsumtion

²⁸ Länsstyrelsen i Uppsala län (2018). *Ät Uppsala län - handlingsplan för att bidra till en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion*., diarienummer 604-5750-2018.

²⁹ Länsstyrelsen i Uppsala län (2019). *Färdplan för ett hållbart län – Åtgärder för minskad klimatpåverkan 2019:4*.

³⁰ Avser Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen (2019), Svensk strategi och etappmålen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (2014), IPBES rapport (2019), EU:s strategi för biologisk mångfald (2020)

En beskrivning av respektive utgångspunkt ges nedan.

Ökad förståelse för biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster

Förståelse för betydelsen av biologisk mångfald och dess värde för att skapa ekosystemtjänster är centralt i åtgärdsprogrammet. En grundläggande princip är att ekosystem alltid ska kunna producera en mångfald av ekosystemtjänster. En förutsättning för genomförandet av åtgärdsprogrammet är en grundläggande kunskap om den aktuella problematik som ligger bakom olika hot och åtgärdsbehov samt den nytta direkta och indirekta ekosystemtjänster ger. I samtliga fokusområden handlar därför många aktiviteter om kunskapsuppbyggnad på olika sätt. Den avvägning som kan behöva göras i enskilt fall mellan ekosystemtjänster och andra värden, är inte något som omhändertas i åtgärdsprogrammet. Då kunskap är levande och i kontinuerlig utveckling kan behovet tillkomma för revidering och komplettering av kunskapsunderlag under pågående programperiod.

En mer hållbar markanvändning med bibehållna ekosystem

Med hållbar markanvändning menas brukande som bevarar och stärker biologisk mångfald och fungerande ekosystem så att de kan leverera en mångfald av ekosystemtjänster. Uppsala län är en mycket expansiv region och har sedan länge ett ökande behov av bostäder, infrastruktur och service. Samtidigt bedrivs ett modernt jord- och skogsbruk i länet. Sammantaget har detta bidragit till att livsmiljöer försvunnit och fragmenterats och att spridningsvägar för växter och djur försvagats. För att vända trenden behövs åtgärder som styr mot en mer hållbar markanvändning ur ett långsiktigt ekologiskt perspektiv. Det kan även innebära att med gemensamma ansträngningar återställa funktioner som kompenserar för tidigare ohållbar markanvändning. Det finns utmaningar som behöver hanteras för att kombinera en mer hållbar markanvändning med regionala mål för en ökad livsmedelsproduktion samt till en förväntad ökad efterfrågan på skogsråvara för att ersätta fossila råvaror. Inom åtgärdsprogrammets fokusområden för Vatten-, Skogs- och Jordbrukslandskapet samt inom fokusområde för Byggd miljö finns åtgärder med aktiviteter där länets aktörer ges möjlighet att påverka markanvändningen i en mer hållbar riktning.

Effektiva åtgärder med utgångspunkt i hotade arter och naturtypers behov utifrån ett landskapsperspektiv

Att rikta resurser för att bevara hotade arter och miljöer är generellt ett effektivt sätt att bevara biologisk mångfald i länet då de även skapar goda förutsättningar för flertalet icke hotade arter. I planering av fysiska aktiviteter i syfte att bevara och stärka biologisk mångfald i ett område krävs också kunskap om det berörda området och om det landskap som det är en del av. En förståelse för varför de kvaliteter som ska bevaras finns just i det aktuella området är därmed grundläggande i arbetet. I genomförandet av fysiska aktiviteter för biologisk mångfald förespråkar åtgärdsprogrammet ett arbetssätt som utgår ifrån ett landskapsperspektiv där prioriteringar görs utifrån länets ansvarsarter och ansvarsnaturtyper samt utifrån grön infrastruktur. Detta arbetssätt ökar förutsättningarna för att åtgärder görs på rätt plats för att bevara och stärka värdefull natur i länet.

Stärkt skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden

Det finns områden på både land och i vatten som har miljövärden och kvaliteter som motiverar att de långsiktigt undantas från exploatering och brukande. Ett utökat skydd är därmed ett viktigt instrument för att långsiktigt bevara arter och värdefulla livsmiljöer. Att öka arealen skyddad mark, stärka skyddet samt utveckla skötseln i skyddade områden är särskilt viktigt i länets skogslandskap, i marina miljöer, i åsmiljöer och i tätortsnära natur. I arbetet med skydd av områden behövs ett ökat landskapsperspektiv genom grön infrastruktur för att stärka gröna och blå samband mellan skyddade områden och till omgivande miljöer. I arbetet med områdesskydd kan gamla metoder behöva ses över för att mer precist bevara regionala naturvärden och ekosystemtjänster. Inom åtgärdsprogrammets fokusområden för Vatten- Skogs- och Jordbrukslandskapet samt inom

fokusområde för Byggd miljö finns åtgärder med aktiviteter där länets aktörer ges möjlighet att bidra i arbetet för stärkt skydd.

Minskad påverkan på biologisk mångfald från konsumtion

Enligt forskning är överkonsumtion, särskilt i den rika delen av världen, en av huvudorsakerna till den snabba artförlusten.³¹ Konsumtion påverkar indirekt ekosystem och den biologiska mångfalden då produktion av varor och tjänster oftast är grundorsaken till förlust och försämringar av livsmiljöer till följd av förändrad markanvändning, överutnyttjande av naturresurser och till föroreningar via utsläpp till mark, luft och vatten. För att möta dessa utmaningar krävs en omställning där samhället anpassas för en mer hållbar utveckling och där beslut och beteenden styr mot hållbara produktionsätt och konsumtionsmönster. Inom åtgärdsprogrammets fokusområden Beteende och konsumtion finns åtgärder med aktiviteter där länets aktörer ges möjlighet att påverka och minska både sin egen verksamhets, och länsinvånarnas, negativa påverkan på biologisk mångfald från konsumtion.

Fokusområden

Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i sex fokusområden i syfte att skapa överblick över programmets åtgärder. Dessa fokusområden är:

- Vattenlandskapet
- Skogslandskapet
- Jordbrukslandskapet
- Invasiva arter
- Byggd miljö
- Beteende och konsumtion

Åtgärder inom fokusområdena överlappar delvis varandra, exempelvis i mosaiklandskap och i övergångszoner mellan olika naturtyper. Fokusområdet Invasiva arter är tvärsektoriellt och föreslagna aktiviteter kan genomföras inom samtliga övriga fokusområden. På motsvarande sätt har åtgärder inom fokusområde för Byggd miljö och Beteende och konsumtion tydliga beröringspunkter med flera av de övriga fokusområdena.

De ovan beskrivna utgångspunkterna integreras i åtgärdsprogrammets sex fokusområden längre ner i rapporten.

---

³¹ Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Service, IPBES (u.å). Hämtad från: <https://ipbes.net/>

II. Framtagande och genomförande

Framtagande av åtgärdsprogrammet

Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald har utarbetats av Länsstyrelsen i Uppsala län i bred samverkan med aktörer verksamma i länet. Under våren 2019 genomfördes två dialogmöten, så kallade åtgärdsverkstäder, med representanter från länets kommuner, Region Uppsala, universitet, näringsliv, regionala myndigheter samt regionala förbund och ideella organisationer.³²

Målsättningen med åtgärdsverkstäderna var att gemensamt identifiera och formulera konkreta åtgärder som bidrar till att skapa hållbara ekosystem genom att bevara och stärka biologisk mångfald i länet. Under de två åtgärdsverkstädernas gruppdiskussioner togs ett stort antal åtgärdsförslag fram. Förslag och idéer har bearbetats och konkretiserats till 17 åtgärder som på olika sätt bidrar till att bevara och stärka biologisk mångfald i länet och globalt. Åtgärderna har förankrats i Uppsala läns Miljö- och klimatråd i november 2019 samt i maj 2020.

Utgångspunkten i arbetet har varit att åtgärder och aktiviteter i programmet ska kunna genomföras av en aktör som är verksam i länet och vara möjlig att påbörja och helst genomföra under programperioden 2020–2023.

Genomförande av åtgärdsprogrammet

Åtgärder för olika aktörer

Åtgärdsprogrammet samlar åtgärder som identifierats som prioriterade att genomföra i länet utifrån regionala, nationella och internationella underlag och strategier³³ kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Åtgärderna ger förutsättningar för bred delaktighet och uppslutning till programmet av aktörer i hela länet.

Förutsättningar och behov av åtgärder för biologisk mångfald ser olika ut i olika delar av länet och i olika delar av landskapet. De åtgärder och aktiviteter som presenteras i programmet är inte avsedda att genomföras generellt i länet utan ska ses som exempel på prioriterade insatser som kan och bör genomföras där behov överensstämmer med möjligheterna. Målet med genomförandet av programmets aktiviteter är inte alltid att maximera artrikedomen i varje område, utan att bevara och vårda det som är unikt och ursprungligt och gynna rätt arter i rätt miljö. Den kvalitativa aspekten i begreppet biologisk mångfald är i detta fall viktigare än den kvantitativa.

Samtliga åtgärder består av ett antal valbara aktiviteter som kan utföras inom ramen för åtgärden, där olika aktiviteter passar olika typer av aktörer. För samtliga åtgärder finns även valet att som aktör utforma egna aktiviteter med samma syfte som åtgärden eller genom att ytterligare konkretisera de befintliga aktiviteterna. Genom att erbjuda aktörer att utforma ytterligare aktiviteter öppnas

---

³² Deltagande organisationer vid åtgärdsverkstäder: Biotopia, Ekologigruppen AB, Ekologiska lantbrukarna, Enköpings kommun, Heby kommun, Håbo kommun, Jägareförbundet Uppsala län, Knivsta kommun, LRF Mälardalen, Naturföretaget, Naturjouren, Naturskyddsföreningen Uppsala län, Region Uppsala, Riksdagsledamot, SLU, SKB (Svensk kärnbränslehantering), Skogsstyrelsen, Svenska golfförbundet, Svenska rovdjursföreningen, Swerock AB, Tierps kommun, Upplandsbygd lokalt ledd utveckling, Upplandsstiftelsen, Uppsala kommun, Uppsala svampklubb, Uppsala vatten AB, WSP Sverige AB, Östhammars kommun.

³³ Avser Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län (2015), Grön infrastruktur i Uppsala län (2019), Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av miljömålen (2019), Svensk strategi och etappmålen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (2014), IPBES rapport (2019), EU:s strategi för biologisk mångfald (2020)

möjligheter att löpande komplettera åtgärdsprogrammet med aktiviteter utifrån nya identifierade behov av exempelvis innovation och samverkan.

Åtgärderna och aktiviteterna i programmet är inte inbördes prioriterade. Det är därför viktigt att aktörer gör en analys av vilka åtgärder som är möjliga att genomföra utifrån egna uppdrag och egen verksamhet. Utifrån respektive aktörs olika förutsättningar bör de åtgärder som ger störst förväntad effekt på miljön prioriteras i genomförandet. För kommuner är åtgärder inom fysisk planering viktiga att prioritera, men även i rollen som markägare har kommuner, liksom andra aktörer inom offentlig sektor, en viktig uppgift att bana väg för exempelvis hållbar markanvändning genom skötsel, ökat skydd och kunskapsspridning till samhällsmedborgare. Företag och näringsliv kan genom sin verksamhet gynna eller minska påverkan på biologisk mångfald samt skapa medvetenhet i sin marknadsföring. Ideella föreningar och stiftelser kan genom sin verksamhet skapa förutsättningar genom konkreta åtgärder och sprida goda exempel som gynnar hållbara ekosystem.

Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald antas av länsstyrelsen. Genomförandet drivs av aktörer verksamma i länet och bygger på att aktörer tecknar hållbarhetslöften med länsstyrelsen och därmed åtar sig att under programperioden genomföra åtgärder ur programmet. Utförande aktörer ansvarar själva för att antagna löften implementeras i den ordinarie verksamheten.

Med detta arbetssätt förväntas åtgärdsprogrammet bidra till att öka takten i genomförandet av åtgärder i länet. Genomförandet av antagna hållbarhetslöften följs upp regelbundet. Programmet stimulerar även till ökad samverkan i åtgärdsarbetet där länets aktörer kan nå en större förändring genom att olika regionala och lokala aktörer arbetar tillsammans mot samma mål.

Åtgärderna i programmet utgör bara en del av det samlade arbetet med biologisk mångfald i Uppsala län och är steg på vägen för att nå de nationella miljömålen med koppling till biologisk mångfald.

Målgrupp

Åtgärderna i programmet riktar sig till lokala och regionala aktörer som är verksamma i Uppsala län och har mandat att genom sin verksamhet agera för en stärkt biologisk mångfald. Exempel på aktörer som åtgärdsprogrammet främst riktar sig till:

- Länets åtta kommuner inklusive kommunala bolag
- Region Uppsala
- Företag och näringsliv
- Universitet och högskolor
- Förskolor, grundskolor, gymnasieskolor
- Ideella organisationer och föreningar
- Enskilda markägare
- Stiftelser och förbund
- Myndigheter
- Länsstyrelsen i Uppsala län

För varje åtgärd föreslås aktörer eller aktörsgupper som är lämpliga att genomföra åtgärden. Det utesluter inte att åtgärder genomförs av andra aktörer eller grupper i samhället. Enskilda individers val har också stor betydelse för biologisk mångfald. Åtgärdsprogrammet har dock inte allmänheten som en direkt målgrupp men det innehåller aktiviteter där aktörer riktar sig till allmänheten exempelvis genom kunskapsspridning och information.

Samverkan

Samverkan mellan aktörer på olika nivåer och inom olika sektorer är en framgångsfaktor för att lösa många utmaningar kopplade till ekosystem och biologisk mångfald. Utmaningar för biologisk mångfald låter sig inte begränsas av ägo gränser eller administrativa gränser. Det handlar exempelvis om att hitta effektiva sätt att bekämpa invasiva arter, att etablera funktionella spridningsnätverk i landskapet, eller att förstå hur den egna verksamheten både är beroende av och påverkar hållbara ekosystem och biologisk mångfald.

En del aktiviteter i programmet kan genomföras av enskilda aktörer, andra utförs i samverkan mellan flera aktörer. Målsättningen är att samverkan i åtgärdsarbetet så långt som möjligt integreras i redan befintliga nätverk och pågående samarbetsformer i länet. Samverkan kan även knyta an till det befintliga åtgärdsprogrammet för minskad klimatpåverkan.

Exempel på befintliga nätverk som kan användas för samverkan i åtgärdsarbetet:

- Uppsala läns miljö- och klimatråd
- Forum för Fysisk planering³⁴
- Nätverk för kommunernas miljöstrategier/ -samordnare³⁵
- Gröna gruppen³⁶
- Blågrönt nätverk³⁷
- Styrgrupp för smultronställen i naturen³⁸
- Nätverket för kommunekologer/kommunens naturvårdssakkunniga i Uppsala län³⁹
- Flertal nätverk inom arbetet med hotade arter med åtgärdsprogram
- Skogsstyrelsens distriktsråd
- Partnerskap för landsbygdsutveckling

Åtgärdsprogrammet kan bidra till att utveckla och stärka samverkan i befintliga nätverk. Det kan även synliggöra behov av ytterligare samverkansformer och till att skapa nya nätverk mellan aktörer i länet.

Hållbarhetslöften

För att stärka genomförandet av åtgärdsprogrammet uppmanas länets aktörer att teckna hållbarhetslöften med länsstyrelsen. Därmed åtar sig aktören att genomföra åtgärder ur programmet under programperioden och att genomförandet följs upp regelbundet. För att möjliggöra uppföljning utformar aktörerna egna mål för de åtgärder och aktiviteter som omfattas av respektive aktörs hållbarhetslöfte. Antagna hållbarhetslöften kan med fördel implementeras i den ordinarie verksamheten. Nya aktörer kan ansluta sig till åtgärdsprogrammet och teckna hållbarhetslöften under hela programperioden. Tecknade löften publiceras på länsstyrelsens externa webbplats och gäller under hela programperioden.

---

³⁴ Forum för Fysisk planering är ett samverkansforum inom samhällsplanering, infrastruktur samt kollektivtrafik och samlar tjänstepersoner i länets kommuner, Trafikverket Region Öst, Länsstyrelsen Uppsala län och Region Uppsala.

³⁵ Nätverk för kommunernas miljöstrategier eller motsvarande, Länsstyrelsen är sammankallande.

³⁶ Samverkansforum för länets kommuner, Länsstyrelsen och Upplandsstiftelsen. Upplandsstiftelsen är sammankallande

³⁷ Nätverk för handläggare på kommuner för samverkan kring blågröna frågor

³⁸ Styrgrupp för arbete med smultronställen i naturen består av Upplandsstiftelsen (ordförande) och länets kommuner

³⁹ Kunskapsforum för kommunekologer och naturvårdssakkunniga inom kommunerna i Uppsala län samt naturvårdsansvarig hos Region Uppsala.

Genom hållbarhetslöften tydliggörs och kommuniceras aktörers åtgärdsarbete. Genom att synliggöra olika aktörers åtgärdsarbete ökar möjligheter till samverkan och effektivare resursutnyttjande i åtgärdsarbetet.

Aktörer kan med fördel samordna åtgärdsarbetet och därmed nå ett effektivare resursutnyttjande. Exempelvis kan flera kommuner och kommunala bolag eller en grupp aktörer med liknande verksamheter samverka kring samma aktiviteter och teckna liknande hållbarhetslöften.

Uppföljning av hållbarhetslöften och åtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att årligen skicka en förfrågan till medverkande aktörer angående genomförandet av åtgärder i antagna hållbarhetslöften. Aktörerna följer upp genomförandet av sina respektive åtgärder utifrån de egna målen. Uppföljning av åtgärder kommer att ske enligt GHPE-modellen⁴⁰. Enligt GHPE-modellen klassas genomförandegraden av åtgärder i en graderad skala enligt följande:

- G = Genomförd helt eller i huvudsak genomfört eller pågår kontinuerligt
- H = Genomförd till hälften eller mer
- P = Påbörjad men ännu inte gjort hälften
- E = Inte påbörjad

En sammanställning av resultatet från den årliga uppföljningen av åtgärdsarbetet kommer att presenteras för Uppsala läns miljö- och klimatråd samt publiceras på länsstyrelsens webbplats. Sammanställningen kommer även att användas som underlag i den årliga regionala bedömningen av miljömålen som rapporteras till Naturvårdsverket.

De aktiviteter som föreslås i åtgärdsprogrammet förväntas ge en positiv effekt på den biologiska mångfalden. I den årliga uppföljningen följs dock inte åtgärdernas effekt upp då det saknas relevanta indikatorer och mätsystem för detta. Genomförda åtgärders effekter på miljön är ofta långsiktiga och därför inte mätbara från ett år till ett annat. Det är värdefullt med förslag kring utveckling av regional och nationell miljöövervakning som visar att åtgärder gör nytta. Detta kan utgöra en del av åtgärdsprogrammet i det fall aktörer med inriktning mot forskning och miljöövervakning medverkar i genomförandet av programmet. För vissa åtgärder kan enskilda aktörer mäta och följa upp effekten av en genomförd åtgärd kopplat till den egna verksamheten. Detta uppmuntras och i de fall det görs kan effekten följas upp och presenteras i den årliga uppföljningen.

Länsstyrelsen förbehåller sig rätten att vid behov komplettera eller förtydliga delar av åtgärdsprogrammet under pågående programperiod. Efter avslutad programperiod görs en utvärdering av åtgärder och genomförande, kopplat till bland annat samverkan och effektivitet, som underlag för revidering av åtgärdsprogrammet inför en ny programperiod.

---

⁴⁰ Stefan Lundvall (2015). Verktyg för uppföljning och utvärdering av åtgärder och projekt 2015:05, Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Finansiering av åtgärder

Åtgärdsprogrammets genomförande bygger på frivillighet och aktörer ansvarar för finansiering av de åtgärder som ingår i sina respektive hållbarhetslöften. Flera åtgärder kan genomföras genom prioriteringar i befintlig verksamhet, medan andra åtgärder kräver extra finansiering. Det finns möjligheter att söka bidragsfinansiering genom exempelvis lokala naturvårdsprojekt (LONA), lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) eller stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (NOKÅS).

För de statliga bidragsmedel som länsstyrelsen tilldelar sker en allokering av medel till åtgärder som svarar mot handlingsplanen för grön infrastruktur i Uppsala län och detta regionala åtgärdsprogram för ekosystem och biologisk mångfald. Som stöd för att hitta extra finansiering till åtgärdsarbete finns broschyren *Var finns pengarna? – En sammanställning av stöd och bidragsmöjligheter till åtgärder och insatser för att nå miljömålen*⁴¹.

Jämställdhet och jämlikhet i arbete med biologisk mångfald

En av grundstenarna för en hållbar utveckling är att integrera miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter i beslutsfattandet. Faktorer som medverkar till social hållbarhet är bland annat jämställdhet, delaktighet, inflytande, hälsa och livskvalitet. I arbete med ekosystem och biologisk mångfald bör ansvarig utförare alltid integrera ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv vid planering och genomförande av åtgärder. En viktig del av det arbetet är att i eventuella förstudier och analyser ta hänsyn till variabler så som exempelvis kön, ålder, ekonomisk ställning och funktionsnedsättning. Då synliggörs skillnader mellan till exempel livsvillkor, beteenden, konsumtion samt mäns och kvinnors behov. Tillgång till artrik och varierad närnatur ger alla människor, oavsett ålder, härkomst, kön och så vidare, möjlighet att uppleva biologisk mångfald samtidigt som det skapar möjligheter för rekreation och rörelse. Detta leder i sin tur till ökade förutsättningar för en stimulerande och variationsrik närnatur för alla. Det ökar också möjligheterna till förståelse för betydelsen av biologisk mångfald och hållbara ekosystem.

Att integrera detta arbetssätt i åtgärdsarbetet för ökad biologisk mångfald kan exempelvis göras genom att:

- Genomföra riktade informationsinsatser anpassade för olika målgrupper, exempelvis barn och unga, äldre, villaägare, naturovana grupper eller restaurangbesökare.
- Målgruppsanpassa information genom att exempelvis tänka på hur, var och i vilket format olika grupper bäst kan nås, exempelvis genom att erbjuda information på minoritetsspråk eller på lätt svenska.
- Tillämpa ett inkluderande förhållningssätt vid inbjudningar och kallelser till informationsträffar och nätverk, exempelvis genom att kommunikation och lokaler är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

⁴¹ Var finns pengarna – En sammanställning av stöd och bidragsmöjligheter till åtgärder och insatser för att nå miljömålen (2019). Länsstyrelsen Västra Götalands webbplats. <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/tjanster/publikationer/ovriga/var-finns-pengarna.html>

- Tillgängliggöra naturen för alla då vistelse i naturen skapar engagemang och ökar förståelsen för vikten av biologisk mångfald. Detta ger samtidigt positiva mervärden i form av ökad livskvalitet, hälsa och välbefinnande vilket minskar psykisk ohälsa, fysiska besvär och sjukdomar till följd av beteende och livsstil.
- Motverka och ifrågasätta stereotypa föreställningar om exempelvis livsstil och konsumtionsmönster i kommunikationsinsatser i form av bild, text och språk kopplat till åtgärdsarbete så att olika målgrupper nås och känner igen sig i kommunikationen. Detta möjliggör att fler grupper kan ta del av information kopplat till arbetet med biologisk mångfald och olika gruppers behov och intressen kan tas tillvara.
- Säkerställa att föreningslivet och de invånare som berörs av aktuella insatser ges möjlighet till delaktighet och inflytande. Det kan exempelvis handla om att genomföra samråd eller fokus- och referensgrupper med föreningslivet eller specifika målgrupper som barn och äldre. Det kan också handla om att aktivt bjuda in föreningslivets aktörer till relevanta nätverk och konferenser.

III. Åtgärder

Åtgärder inom fokusområde vattenlandskapet

Den biologiska mångfalden i och i anslutning till vattenmiljöer är hög. Artrikedomen är större exempelvis i vatten med naturliga flöden, längs opåverkade stränder med omgivande svämplan, på opåverkade bottnar samt i vatten med god vattenkvalitet.

Sjöar, vattendrag, hav och våtmarker ger oss tillgång till ekosystemtjänster som dricksvatten, livsmedelsproduktion och bevattning inom jordbruket. Vatten i landskapet fungerar som naturliga reningsverk som minskar övergödning och bryter ner giftiga ämnen. Våtmarker kan även binda och lagra kol samt jämna ut vattenflöden i avrinningsområdet vilket bidrar till bildandet av grundvatten samt minskar risken för översvämningar. Vattenmiljöer spelar en viktig roll för rekreation och friluftsliv och därmed för människors hälsa och välbefinnande.

Den mångfald av arter som finns i och i nära anslutning till olika typer av vattenmiljöer är ett resultat av samspelet mellan områdets geologi, naturhistoria, kulturhistoria och klimat. Mänsklig påverkan i form av exempelvis bete och slätter på strandängar har i vissa fall historiskt utgjort en förutsättning för variationen av arter. Djur och växter i vattnet påverkas idag i stor utsträckning av mänsklig aktivitet och förändrade eller förstörda livsmiljöer är ett stort problem som medför minskad artrikedomen både i sötvatten, hav och våtmarker såväl globalt som i Uppsala län.

Vatten i form av såväl sjöar, vattendrag och havet som våtmarker och småvatten är viktiga livsmiljöer för en mängd djur- och växtarter. Det finns arter som lever hela sitt liv i vatten, under vattenytan, medan andra arter är beroende av vattenmiljöer för födosök eller reproduktion.

Biologisk mångfald i länets vattenmiljöer minskar till följd av olika typer av fysisk påverkan. Sänkta sjöar, utdikade våtmarker och uträtade, kanaliserade och uppdämda vattendrag har gett förbättrade förutsättningar för livsmedels- och virkesproduktion inom jord- och skogsbruket samt för vattenkraft, men har samtidigt resulterat i att många naturliga livsmiljöer har försvunnit med förlust av biologisk mångfald som följd. Biologisk mångfald i vattenmiljöer påverkas även negativt av bland annat klimatförändring, övergödning, intensivt fiske och utsläpp av miljöfarliga ämnen. Invasiva främmande arter som exempelvis vattenpest, sjögull, kräftpest, vandrarmussla och mink utgör hot mot det inhemska växt- och djurlivet. Aktiviteter med målsättningen att minska förekomst och spridning av invasiva främmande arter finns samlade under åtgärd 10, Motverka invasiva främmande arter.

För att skapa förutsättningar för att bevara kulturmiljövärden i vatten är det viktigt att åtgärder för biologisk mångfald planeras och anpassas så att den negativ påverkan på dessa värden minimeras, exempelvis vid utrivning av gamla dammar.

Åtgärder inom fokusområde Vattenlandskapet fokuserar främst på att bevara och återskapa hållbara livsmiljöer för arter i och i anslutning till vattenmiljöer. Det är särskilt prioriterat att genomföra aktiviteter i de artrika ansvarsnaturtyper som återfinns i och i anslutning till länets vattenmiljöer, exempelvis i kransalgssjöar, grunda vågexponerade hårbottnar, små öar och skär, havsstrandängar, grunda trösklade havsvikar och i rikkärr. Det är även prioriterat med kunskapsuppbyggnad kopplat till livsmiljöer för vattenlevande växt- och djurarter, framför allt i marin miljö.

Åtgärder med främsta syfte att minska övergödning och miljöföroreningar i länets vattenmiljöer kommer att omhändertas i kommande åtgärdsprogram med temaområde vatten. Här kommer även åtgärder kopplat till grundvatten att tas om hand. Denna avgränsning har helt och hållet en praktisk

orsak för att hantera utformningen av färdplanen i flera åtgärdsprogram utan att skapa onödigt överlapp mellan programmen.

Åtgärder som är prioriterade att genomföra inom fokusområde Vattenlandskapet är:

- Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag
- Bevara värdefulla livsmiljöer i marin miljö
- Bevara och återskapa våtmarker

Åtgärd 1. Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att återskapa hållbara livsmiljöer för arter som lever i och i anslutning till länets sjöar och vattendrag som är påverkade av sjösänkning, dämmen och andra typer av fysisk påverkan.

Målet är att öka antalet insatser för att återskapa naturligare flöden och livsmiljöer i och i anslutning till länets sjöar och vattendrag.

Potentiella aktörer

Vattenregleringsföretag, VA-organisationer, länsstyrelsen, kommuner, Region Uppsala, Upplandsstiftelsen, universiteten, Skogsstyrelsen, LRF, skogsnäringen, markägare och ideella föreningar (exempelvis vattenvårdsförbund).

Bakgrund

Sjöar och vattendrag, så kallade limniska miljöer, behöver strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i en grön och blå infrastruktur. Den biologiska mångfalden i och i anslutning till länets sjöar och vattendrag skulle generellt gynnas av restaureringar i syfte att återställa naturligare vattenflöden, exempelvis svämplan, i reglerade vattendrag och sänkningspåverkade sjöar. På många håll har markägare, vattenvårdsförbund och kommuner genomfört eller planerat för åtgärder i detta syfte.

Av länets vattendragsförekomster är mer än 70 procent av den totala sträckan direkt påverkad av grävningar och uträtningar⁴² i syfte att öka produktionen inom jordbruket. Länets vattendrag är även i stor utsträckning uppdämda men idag finns få kraftverk för elproduktion. Långa kanaliserade sträckor och vandringshinder i form av anlagda dämmen leder till en fragmentering av vattenlandskapet vilket innebär försämrade livsmiljöer för såväl vatten- som landlevande arter. Ett exempel på detta är lekvandrande fisk som är beroende av fria vandringsvägar för sin reproduktion. Fysisk påverkan från dammar utgör idag ett av de främsta hoten mot biologisk mångfald i länets vattenlandskap. Under de kommande 20 åren ska alla vattenkraftverk förses med moderna miljövillkor enligt den Nationella planen för omprövning av vattenkraften som tagits fram av nationella myndigheter. Syftet med planen är att omprövningarna av vattenkraftens miljövillkor ska leda till både största möjliga nytta för vattenmiljön och en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. För Uppsala läns del gäller detta kraftverken i Dalälven, Fyrisån, Örsundaån, Tämnrån och Sagån.

Av de cirka 200 sjöar som fanns i Uppsala län i början av 1800-talet har nästa alla sänkts och ungefär hälften har helt torrlagts till förmån för ökade arealer jordbruksmark. De opåverkade sjöarna fungerar bättre som utjämningsmagasin då vattennivån sänks långsammare och därmed minskar risken för översvämningar och torrlagda vattendrag. Många av länets sänkta sjöar är även näringsrika och detta leder i många fall till perioder av syrgasbrist vilket påverkar den biologiska mångfalden negativt.

Ekologiskt funktionella kantzoner mot omgivande marker är viktiga för den biologiska mångfalden och saknas längs med många av länets sjöar och vattendrag. I många fall ligger åkermark, kraftigt påverkad skogsmark eller hårdgjord mark i direkt anslutning till vattnet utan någon buffrande kantzon. Hos en ekologiskt funktionell kantzon är gränsen mellan vattendraget och omgivande mark utformad så att det blir särskilt gynnsamt för livet i vattendraget. Träd, buskar och annan vegetation motverkar erosion och har en temperaturreglerande funktion genom beskuggning. Kantzonernas växtlighet utgör också viktiga livsmiljöer och spridningsvägar för både växter och djur. Den tillför

⁴² Vatteninformationssystem Sverige, VISS (2020). Hämtad från: <https://viss.lansstyrelsen.se/>

även viktig näring till vattenlevande organismer genom nedfallande blad, grenar och insekter. Mark och växter i kantzonen filtrerar och renar vattnet från bland annat tungmetaller och näringsämnen innan det rinner ut i vattendraget.

Samtliga stränder, oavsett storlek och tillgång på vatten, omfattas av strandskydd som syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandzonen utgör en produktiv del av sjöar och vattendrag där störningar i form av exempelvis markarbeten, klippning av vass och rensning kan göra stor skada för vattenlevande växter och djur.

Att återskapa naturliga flöden och meandrande vattendrag har stor positiv påverkan på såväl biologisk mångfald som transport av näringsämnen. Att välja rätt tidpunkt på året vid arbete i vattenmiljöer, att ha kunskap om biologiska värden i vatten och olika typer av hänsynstagande är viktiga förutsättningar för att gynna den biologiska mångfalden och skapa funktionella och hållbara vattnekosystem.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet om insatser som gynnar biologisk mångfald i limniska miljöer riktat mot kommuner och markägare. Exempelvis anordna vattendragsvandringar och träffar om vatten i landskapet.
- b. Sammanställa och tillgängliggöra underlag som visar var det är prioriterat att genomföra restaureringar av sjöar och vattendrag.
- c. Återskapa naturliga flöden i vattendrag, exempelvis genom att återställa översilningsytor och svämplan.
- d. Kartlägga var det är särskilt prioriterat att anlägga ekologisk funktionella kantzoner.
- e. Anlägga ekologiskt funktionella kantzoner med naturlig vegetation där det är särskilt prioriterat och skapa naturligare miljöer längs stränder där det är möjligt.
- f. Utredda möjligheterna att bredda skydds- och kantzoner mot åkermark, särskilt i områden med behov av bredare strandzon och där friluftslivet kan gynnas.
- g. Skapa fler lekplatser i vattendrag genom att återskapa naturliga bottenstrukturer, till exempel öka mängden död ved och större stenar.
- h. Sammanställa och tillgängliggöra underlag för prioritering av åtgärder kopplat till dammar och vandringshinder ur både ett natur- och kulturvärdesperspektiv.
- i. Skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vandringsberoende arter i vattendrag med vandringshinder.
- j. Genomföra informationsinsatser för att motverka olagligt fiske på leklokaler för hotade fiskarter, exempelvis asp.
- k. Genomföra aktivitet för att öka kunskapen om länets ansvarsnaturtyp kransalgssjöar och ansvarsarter kopplade till sjöar och vattendrag.
- l. Anlägga dagvattendammar för rening av dagvatten som även gynnar biologisk mångfald.
- m. Utveckla rutiner för ärendehantering och tillsyn kopplat till strandskydd.
- n. Förbättra rutiner för handläggning, uppföljning och tillsyn av vattenverksamheter.
- o. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärd 2. Bevara värdefulla livsmiljöer i marin miljö

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att bevara och minska negativ påverkan på värdefulla livsmiljöer för arter som lever i och i anslutning till marina vattenmiljöer.

Målet är att öka kunskapen om värdefulla marina miljöer i länet samt öka antalet insatser för att bevara dessa.

Potentiella aktörer

VA-organisationer, länsstyrelsen, kommuner, Region Uppsala, Upplandsstiftelsen, universiteten, Skogsstyrelsen, LRF, skogsnäringen, markägare och ideella föreningar (exempelvis vattenvårdsförbund).

Bakgrund

De variationsrika miljöerna längs länets kust har gett upphov till en unik biologisk mångfald. Grunda havsvikar med vegetationsklädda bottenar, grunda vågskyddade vikar, de kustmynnande vattendragens mynningsområden och en måttligt exploaterad kuststräcka utgör alla förutsättningar för viktiga livsmiljöer för många arter. Den grunda landhöjningskusten är unik, med stora områden präglade av strandförskjutning och avsnörning av grunda havsvikar. Vattenvegetationen är ofta rik i dessa så kallade laguner och särskilt utmärkande är de känsliga kransalgerna. Tack vare en tidig uppvärmning på våren utgör lagunerna fina lek- och uppväxtmiljöer för fisk. Lagunerna genomgår en naturlig succession då de med tiden snörs av till glosjöar som sedan kan övergå till rikkärr eller sumpskogar. Längs med skyddade stränder finns havsstrandängar. De skiljer sig beroende på om de hävdas, störs av isskav eller är helt ohävdade. Liksom i de flesta andra kantzoner kan artrikedomen vara mycket hög.

Länets skärgård är varierad med ett stort antal skogklädda öar och exponerade skär, som ofta hyser en rik och skyddsvärd fågelfauna. De grunda, solbelysta hårbottenarna karaktäriseras av ett produktivt växt- och djursamhälle. Sex av länets utpekade ansvarsnaturtyper finns bland länets marina miljöer och kustmiljöer, inklusive övergångsmiljöer mot land; grunda vågexponerade hårbottenar (vid exempelvis utsjöbankarna), små öar och skär i Östersjön, havsstrandängar, grunda trösklade havsvikar, rikkärr och kransalgssjöar. För mer information om dessa, se kunskapsunderlaget om ansvarsarter och ansvarsnaturtyper.⁴³

Samtliga stränder, oavsett storlek och tillgång på vatten, omfattas av strandskydd som syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet bidrar till att djur och växter kan fortsätta leva i sin miljö men även till ett rikt friluftsliv.

Generellt hotas länets marina miljöer av övergödning, miljögifter, oljeutsläpp, klimatförändringar, främmande arter och av intensivt fiske. Skärgård och kustnära miljöer påverkas av exploatering, muddring, fritidsbebyggelse samt fartygs- och småbåtstrafik, vilket exempelvis leder till uppgrumling av sediment och skador på bottenmiljöer. Landhöjningen innebär att många hamnanläggningar och farleder blir för grunda och det uppstår behov av muddring och bortsprängning av trösklar. Sammantaget kan detta leda till förändringar eller förlust av värdefulla livsmiljöer.⁴⁴

Det råder en generell kunskapsbrist där livsmiljöer i havet är sämre kända än många miljöer på land bland annat när det gäller utbredning av marina livsmiljöer, spridningsmönster för marina arter och

⁴³ Länsstyrelsen i Uppsala län, Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, Länsstyrelsens meddelandeserie 2015:03

⁴⁴ Moksnes, P. O., Eriander, L., Hansen, J., Albertsson, J., Andersson, M., Bergström, U., ... & Lindgren, F. (2019). Fritidsbåtars påverkan på grunda kustekosystem i Sverige.

effekter av miljöförändringar. Uppsala län saknar idag ett heltäckande underlag för att kunna arbeta fram tillförlitliga värdegränser och beskrivningar av den marina gröna infrastrukturen. Kartering av de marina bottenmiljöerna i Uppsala län pågår som en del i det fortsatta arbetet med grön infrastruktur, detta underlag kan sedan användas för att klassa naturvärden och identifiera värdekärnor.

Negativ påverkan på marina miljöer till följd av belastning av näringsämnen och miljöföroreningar kommer att omhändertas i kommande åtgärdsprogram med temaområde vatten.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Sammanställa och tillgängliggöra befintliga kartläggningar, inventeringar och kunskapsunderlag över marina naturmiljöer.
- b. Upprätta ett planeringsunderlag över känsliga botten och lekplatser för fisk i marin miljö som stöd i handläggning av strandskyddsdispenser.
- c. Genomföra kunskapshöjande och kompetensutvecklande aktivitet för att minska negativ påverkan på biologisk mångfald i samband med olika typer av fysiska störningar, exempelvis rensning av vegetation och muddring.
- d. Genomföra informationsinsats för hur bryggor kan konstrueras för att minska negativ påverkan på biologisk mångfald.
- e. Minska påverkan vid exploatering genom exempelvis miljövänlig konstruktion av bryggor och förankringsbojor eller genom att välja rätt tidpunkt och minimera uppgrumling vid muddring och dumpning. Extra viktigt i grunda vågskyddade områden.
- f. Kartlägga och prioritera behovet av restriktioner gällande exempelvis båttrafik, muddring och andra typer av verksamhet i vatten i känsliga marina områden.
- g. Införa begränsningar för motorbåtstrafik, båtaras hastighet och storlek i de känsligaste och mest prioriterade marina områdena, till exempel i grunda vegetationsrika vikar.
- h. Använda miljövänlig teknik för att minska utsläpp av förorenande ämnen som exempelvis biocider från fritidsbåtar.
- i. Utveckla rutiner för handläggning, uppföljning och tillsyn av vattenverksamheter.
- j. Begränsa möjlighet till tillstånd för muddring och borttagande av trösklar där möjligheter finns att flytta hamnar och anläggningar längre ut i kusten.
- k. Genomföra en översyn av länets fågelskyddsområden för att identifiera och sammanställa viktiga fågelskär som saknar skydd.
- l. Genomföra minkjakt i fågelskyddsområden och andra områden som bedöms vara viktiga för fågellivet.
- m. Skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vandringsberoende arter i havsmynnande vattendrag.
- n. Motverka intensivt storskaligt fiske.
- o. Verka för att skydda marina miljöer exempelvis i form av bildande av marina naturreservat.
- p. Utredda klimatförändringens påverkan på biologisk mångfald längs kusten.
- q. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärd 3. Bevara och återskapa våtmarker

Syfte och mål

Syftet är att bevara och återskapa våtmarker med höga naturvärden i länet, vilka i stor utsträckning är påverkade av utdikning och igenväxning.

Målet är att öka antalet skötsel- och restaureringsinsatser för att bevara och återskapa våtmarker med höga naturvärden.

Potentiella aktörer

Vattenregleringsföretag, VA-organisationer, länsstyrelsen, kommuner, Region Uppsala, Upplandsstiftelsen, universiteten, Skogsstyrelsen, skogsnäringen, markägare, LRF och ideella föreningar.

Bakgrund

Våtmarker finns spridda i hela länet både i jordbruks- och skogslandskapet och finns kartlagda i våtmarksinventeringen.⁴⁵ Många mindre våtmarker i länet är inte kartlagda. Mindre vattensamlingar som huvudsakligen har använts för agrara verksamheter, så kallade småvatten, omfattas också av den här åtgärden. Den kalkhaltiga moränen som främst återfinns i de norra delarna av länet ger upphov till kalkrika våtmarker i området, så kallade rikkärr, med speciella förutsättningar för artrikedom. Rikkärr är en utpekad ansvarsnaturtyp för Uppsala län. Historiskt har majoriteten av rikkärren i bebodda trakter nyttjats som slätter- och betesmarker, vilket bidragit till att hålla markerna öppna.

Rikkärr utmärker sig genom att vara de artrikaste våtmarkerna med många specialiserade arter av kärlväxter, mossor, landmollusker och svampar.

Många våtmarker i såväl jordbrukslandskapet som i skogslandskapet är kraftigt påverkade av dikningsföretag, med förändrad hydrologi och igenväxning som följd. Den totala arealen våtmark i länet har mer än halverats sedan mitten av 1800-talet och över 90 procent av alla våtmarker har skadats genom sjösänkningar, utdikning och dränering i syfte att tillgängliggöra och förbättra intilliggande marker för jord- och skogsbruk.⁴⁶

Torvbildande våtmarker fungerar som kolsänka då de lagrar kol vilket är gynnsamt för minskad klimatpåverkan. Återvätning av tidigare dikade våtmarker kan genom åtgärder som höjer grundvattennivån gå från att avge koldioxid, genom att organogen jord bryts ner, till att binda in koldioxid. Våtmarker minskar också följderna av den pågående klimatförändringen genom att fördröja vattnets uppehållstid i landskapet. Den längre uppehållstiden är positiv på många sätt exempelvis genom minskad risk för översvämning, torka och brand.

De största utmaningarna för länets våtmarker, inklusive rikkärren, är att hantera den pågående igenväxningen till följd av den utdikning som gjorts för att skapa mer odlingsbar mark och för att öka produktionen av skog. Igenväxningen beror också till en del på att den historiska hävden i form av bete och slätter har upphört. Även näringsbelastning från främst jordbruksmark liksom längre perioder av låga grundvattennivåer påverkar våtmarkernas biologiska mångfald negativt. Till denna utmaning hör också ett stort kunskapsbehov kopplat till identifiering av lämpliga områden för skötsel, restaurering och anläggande av våtmarker i länet. Torvtäkter är ytterligare en utmaning i bevarandet av våtmarker även om det sker i begränsad omfattning i Uppsala län.

⁴⁵ Länsstyrelsen i Uppsala län (2019). Grön infrastruktur i Uppsala län, 2019:03.

⁴⁶ Länsstyrelsen i Uppsala län (2012). Planeringsunderlag för anläggning och restaurering av våtmarker i odlingslandskapet i Uppsala län 2012:1.

Återskapande och restaurering av våtmarker bidrar till bättre vattenkvalitet samt till att bevara och stärka den biologiska mångfalden i landskapet. Våtmarker gynnar också fiske och jakt samt har betydelse för friluftsliv och kulturmiljövård. Handledning och underlag för planering vid anläggning och restaurering av våtmarker finns i Naturvårdsverkets rapport 5926, Rätt våtmark på rätt plats⁴⁷ samt i våtmarksguiden⁴⁸. För att bevara våtmarkernas stora naturvärden krävs det att våtmarkerna är tillräckligt stora och inte för fragmenterade, annars kan försämrade konnektivitet i våtmarkslandskapet påverka biologisk mångfald negativt. Förutsättningarna för lyckade restaureringar och skötsel skiljer sig åt mellan olika marker och områden och varje insats bör därför anpassas efter de specifika förhållanden som råder och som lämpar sig för platsen.

Det finns särskilda LONA-medel att söka för kommuner och lokala aktörer för att anlägga och restaurera våtmarker.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet för skötsel av olika typer av våtmarker, särskilt riktade mot värdefulla våtmarker som exempelvis rikkärr eller mot ansvarsarter kopplade till våtmarker.
- b. Verka för skydd av våtmarker, exempelvis genom bildande av naturreservat, särskilt våtmarker utpekade i Myrskyddsplan för Sverige⁴⁹.
- c. Inventera befintliga och potentiella våtmarker på offentligt ägd mark.
- d. Sammanställa och tillgängliggöra underlag som visar var det är prioriterat att återskapa och restaurera våtmarker i länet.
- e. Ta fram en regionalt anpassad praktisk handbok för restaurering, nyskapande och skötsel av våtmarker.
- f. Utveckla rådgivning för restaurering och skötsel av olika våtmarkstyper som till exempel utdikade myrar, rikkärr och småvatten.
- g. Återuppta hävd i form av bete och slåtter i tidigare hävdade våtmarker för att hålla dessa öppna.
- h. Genomföra skötsel, restaurering och anläggning/återskapande av våtmarker på egen mark.
- i. Genomföra restaurering av våtmarker i kustområden med syfte att gynna fiskreproduktion (bör kombineras med marint områdesskydd för att gynna årsyngels överlevnad).
- j. Genomföra artbevarande aktivitet med riktade insatser för exempelvis länets ansvarsarter.
- k. Öka tillgängligheten och därmed intresset och kunskapen om våtmarker.
- l. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

---

⁴⁷ Naturvårdsverket (2009). Rätt våtmark på rätt plats, rapport 5926.

⁴⁸ Våtmarksguiden (2020), hämtad från: <http://vatmarksguiden.se/>

⁴⁹ Naturvårdsverket (2007). Myrskyddsplan för Sverige - objekt i Svealand.

Åtgärder inom fokusområde skogslandskapet

I Uppsala län är andelen skogsmark 65,8 %⁵⁰ av den totala landytan, varav 62 %⁵¹ är produktiv skogsmark. Skogen är viktig för länets biologiska mångfald och erbjuder unika livsmiljöer för djur och växter. Ungefär hälften av Sveriges rödlistade arter utnyttjar skogen på olika sätt och 42 procent av dessa arter har skogen som sin viktigaste hemvist. Skogar med höga biologiska värden, exempelvis naturskogar⁵², kännetecknas av stor variation i träslag liksom i ålder och storlek på träd. Dessa skogar har många gamla och storvuxna träd, gott om döda träd och död ved, de har luckor och gläntor som släpper ned ljus, trädbärande hagmarker och opåverkad hydrologi.⁵³

Den svenska skogspolitiken har två jämställda mål mellan produktion och miljö. Skogen ska ge hög och värdefull virkesproduktion samtidigt som skogens miljövärden ska bevaras och utvecklas.

Skogen tillhandahåller ekosystemtjänster såsom produktion av träråvara, bioenergi, livsmedel, kolupptag och kolinlagring, närings- och vattenreglering. Skogen har även stora sociala värden. Sveriges goda tillgång till skog för dagligt rekreativt brukande och den svenska allemansrätten har bidragit till att skogen har fått en speciell betydelse för många människor som nyttjar skogen för olika typer av friluftsliv, naturupplevelser, bär- och svamplockning samt jakt. Preferensstudier visar att naturskogar och slutavverkningsmogna produktionsskogar är de mest uppskattade skogsmiljöerna för friluftsliv och att utsikter, variation och framkomlighet är viktiga komponenter i en bra rekreationsskog.⁵⁴

Skogen anses också viktig för Sveriges omställning till en framtida bioekonomi där skogsråvara kan ersätta fossila råvaror för biodrivmedel, biobaserade plaster och för att ersätta betong i byggande. En ökad efterfrågan på skogsråvaror ger behov av ökad skogsproduktion. I det nationella skogsprogrammet⁵⁵ tydliggörs att samtidigt som produktionen behöver öka behöver även naturhänsynen utvecklas för att miljömålen ska uppnås. Det finns utmaningar i att förena ökad produktion och ökad naturhänsyn. För den biologiska mångfalden är det avgörande var och hur en ökad produktion genomförs. För att lyckas med att förena en ökad produktion med att bevara och öka den biologiska mångfalden i skogen måste planeringen ha ett ökat landskapsperspektiv. Särskilda insatser och åtgärder för att stärka naturvärden behövs också. Samtidigt som det är positivt ur klimatsynpunkt att skogsprodukter kan ersätta fossila råvaror så ger skogsavverkning minskat kolupptag både genom att trädens kolupptag upphör på den avvertrade ytan och genom att skogsmarken på ett hygge börjar avge koldioxid⁵⁶. Det är därför inte självklart vad som ger den största klimatnyttan när flera aspekter vägs in, till exempel tids- och landskapsperspektiv, men det är viktigt att fortsatt arbete sker för att klargöra hur största klimatnytta kan kombineras med naturvårdshänsyn.

Biologisk mångfald i skogen påverkas negativt av det moderna skogsbrukets rationella mer likartade brukande, och av att olika former av hävd som exempelvis skogsbete har upphört eller minskat. Samtidigt motverkas naturlig störning såsom skogsbränder, stormar och översvämningar så effektivt att variationen i skogen uteblir. Sammantaget innebär detta att vissa skogstyper med unika

⁵⁰ SCB, Markanvändningen i Sverige, sjunde utgåvan (2019)

⁵¹ SLU (u.å) Riksskogstaxeringen. Hämtad från: www.slu.se/riksskogstaxeringen

⁵² Naturskog kallas skog som varit opåverkad av mänskliga aktiviteter så länge att den till största delen återfått de egenskaper som kännetecknar urskog

⁵³ SLU, Artdatabanken (2017). Hur mår den svenska skogen egentligen? Hämtad från: <https://www.artdatabanken.se/arter-och-natur/naturtyper/skog/skogens-arter-har-det-svart/>

⁵⁴ Skogsstyrelsen (2016)., Skogsskötsel för friluftsliv och rekreation, skogsskötselserien nr 15.

⁵⁵ Regeringskansliet (2018), Strategi för Sveriges nationella skogsprogram

⁵⁶ Naturvårdsverket (2020), Skog och mark 2020

livsmiljöer minskar med utarmning av biologisk mångfald som följd. Även klimatförändring kan ge negativa effekter på biologisk mångfald i skogen, exempelvis till följd av förändrad väderlek och vegetationszoner.⁵⁷ Det finns dock positiva trender för biologisk mångfald i skogslandskapet till följd av insatser inom skogsbruket de senaste 30 åren. Exempelvis har mängden hård död ved i skogen ökat liksom arealer av gammal skog.⁵⁸

Det krävs fortsatta frivilliga insatser för att bevara och öka biologisk mångfald i skogslandskapet utöver vad dagens lagstiftning kräver. Det behövs åtgärder som med ett ökat landskapsperspektiv motverkar fragmentering och förlust av livsmiljöer där avverkning av skog med höga naturvärden och igenväxning av tidigare öppna och halvöppna marker är allvarliga hot mot mångfalden i länets skogslandskap. En övergripande utmaning är att anpassa skogsbrukets metoder så att de bevarar och utvecklar skogens natur- och kulturvärden och samtidigt är konkurrenskraftiga.

91 procent av länets produktiva skogsmark utnyttjas för skogsproduktion.⁵⁹ Det innebär att en tillämpad miljöhänsyn i skogsbruket tillsammans med frivilliga avsättningar är av största betydelse för bevarande av biologisk mångfald i skogslandskapet. Ett fortsatt arbete för att formellt skydda skogar med särskilt höga naturvärden bör fortgå som viktigt komplement till detta. Det är särskilt prioriterat att genomföra insatser för att bevara och stärka biologisk mångfald i de artrika ansvarsnaturtyper som återfinns i länets skogslandskap, exempelvis åsbarrskog, kalkbarrskog, asprika miljöer och ädellövmiljöer. Aktiviteter med målsättningen att minska förekomst och spridning av invasiva främmande arter finns samlade under åtgärd 10, Motverka invasiva främmande arter.

Åtgärder som är prioriterade att genomföra inom fokusområde skogslandskapet är:

- Verka för ett varierat skogsbruk med god miljöhänsyn
- Öka naturvårdande skötsel i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden
- Öka andelen skyddad skog genom frivilliga avsättningar och formellt skydd

---

⁵⁷ Andersson, C., Andersson, E., Blomqvist, S., Eriksson, A., Eriksson, H., Karlsson, S., & Roberge, J. M. (2019). Fördjupad utvärdering av Levande skogar 2019. *Skogsstyrelsen, Jönköping*.

⁵⁸ Skogsstyrelsen (2019), Fördjupad utvärdering av levande skogar 2019, rapport 2019/2

⁵⁹ SCB (2020). Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark. Hämtad från: <https://www.scb.se/mi0605>

Åtgärd 4. Verka för ett varierat skogsbruk med god miljöhänsyn

Syfte och mål

Syftet är att bevara och stärka biologisk mångfald i länets produktionsskogar.

Målet är en ökad funktionalitet av miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder och en ökad praktisk tillämpning av skogssektorns målbilder för god miljöhänsyn.

Potentiella aktörer

Skogsstyrelsen, kommuner, skogsägare, skogsföretag, virkesinköpare, Upplandsstiftelsen, ideella föreningar och universiteten.

Bakgrund

Miljöhänsyn ska tas vid alla skogsbruksåtgärder för att förhindra och begränsa negativ påverkan på skogens natur- och kulturmiljövärden. Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn⁶⁰ ger praktisk vägledning om hur miljöhänsyn bör tas vid planering och genomförande av olika typer av skogsbruksåtgärder.

Läs mer om skogssektorns målbilder samt miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder på Skogsstyrelsens webbplats

För att ge god effekt bör miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder planeras med ett landskapsperspektiv så att rätt insats görs på rätt sätt och på rätt plats. Genom att beakta det omgivande landskapet ges ett underlag för att planera hänsyn och skogsåtgärder för att bevara och återskapa hållbara livsmiljöer och biologiskt viktiga inslag som även ger god hänsyn till friluftsliv och rekreation. Handlingsplanen *Grön infrastruktur i Uppsala län* ger ett regionalt perspektiv på landskapet, där värde-trakter kan ge viss information om vilka kvaliteter som är värdefulla att beakta på den övergripande skalan och som kan behöva beaktas genom anpassade brukningsmetoder. För att säkerställa att intentionerna i planerad hänsyn uppfylls är det viktigt med god kommunikation mellan markägare och den entreprenör som ska utföra den skogliga åtgärden.

Miljöhänsyn kan bestå av att särskilt beakta hänsynskrävande biotoper, bevara och återskapa ekologiskt funktionella kantzoner vid vattenmiljöer, undvika körskador, skapa solbelysta gläntor, skapa död ved med mera. Ett ökat lövinslag i produktionsskogen gynnar inte bara biologisk mångfald utan ger även ett naturligt skydd mot stormskador, bränder och skadegörare. I många fall finns det ett värde att i pågående markanvändning och skogsproduktion beakta flera olika ekosystemtjänster. Skogsbrukandet kan anpassas efter brukarens önskemål och behov för att även ge goda bestånd av vilt, vandringsvänliga rekreationsskogar med gott om bär eller för att ge öppna gläntrika skogar med mer ädellövinslag som gynnar pollinatörer.

Många arter är beroende av skoglig kontinuitet och hyggesfasen efter avverkning har stor negativ påverkan på fler än 1 400 arter⁶¹. För dessa arters överlevnad är det avgörande att funktionella hänsynstråd och hänsynsområden sparas som på lång sikt kan medföra att strukturer och förbindelse-länkar som finns i naturskog också kan återfinnas i brukad skog. Det finns möjligheter att utforma och anpassa hyggesbruket för att bättre ge stöd åt produktion av mångfunktionella skogar som stödjer olika typer av ekosystemtjänster, exempelvis pollinering, kolinbindning, jakt och friluftsliv. Ett exempel på anpassning är att planera för luckor i skogen redan vid plantering. Vissa

⁶⁰ Se målbilder för god miljöhänsyn på Skogsstyrelsens webbplats <https://www.skogsstyrelsen.se/mer-om-skog/malbilder-for-god-miljohansyn/>

⁶¹ SLU, Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020.

arter som är beroende av skoglig kontinuitet kan klara ett hyggesfritt⁶² skogsbruk bättre. Ett exempel är mykorrhizabildande svampar som både bidrar till biologisk mångfald och ökad kolinlagring.⁶³

För att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden i skogen finns ett behov av fortsatt utveckling av konkurrenskraftiga alternativa brukningsmetoder med ökad miljöhänsyn.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Skapa och delta i forum för kompetensutveckling och samverkan för ett ökat landskapsperspektiv vid planering och genomförande av skogsbruksåtgärder. Exempelvis med utgångspunkt i regionala underlag om skogliga värdeattrakter.
- b. Skapa och delta i forum för dialog och kompetensutveckling kring metoder för anpassningar inom trakthyggesbruket som skapar mångfunktionella skogar som stödjer olika typer av ekosystemtjänster.
- c. Genomföra kunskapshöjande aktivitet om hur naturliga processer såsom brand, storm eller insektsangrepp kan efterliknas i skogsbruket för att stärka biologisk mångfald.
- d. Genomföra kunskapshöjande aktivitet för att öka tillämpningen av skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn.
- e. Integrera/implementera skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn i egna skogsbruksplaner och skogsvårdsplaner.
- f. Genomföra kunskapshöjande aktivitet riktat mot virkesinköpare om hur de i sin roll kan verka för ökad biologisk mångfald, exempelvis genom rådgivning med ökat landskapsperspektiv.
- g. Ta fram, alternativt uppdatera, skogsbruksplaner för skogar i statlig, kommunal och kyrklig förvaltning så de inkluderar ett varierat brukande för att skapa mångfunktionella skogar som stödjer olika allmännyttiga ekosystemtjänster.
- h. Inventera skogliga värdekärnor och ansvarsnaturtyper på eget innehav och ta särskild hänsyn i dessa områden vid skogsbruksåtgärder.
- i. Använda hyggesfritt skogsbruk i lämpliga delar av det egna skogsinnehavet.
- j. Miljöcertifiera skog på eget innehav (enligt FSC eller PEFC).
- k. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden

---

⁶² Som hyggesfritt skogsbruk räknas alla brukandeformer som innebär att marken alltid har ett trädskikt, exempelvis blädning och andra metoder som luckhuggning.

⁶³ Clemmensen, K. E., Finlay, R. D., Dahlberg, A., Stenlid, J., Wardle, D. A., & Lindahl, B. D. (2015). Carbon sequestration is related to mycorrhizal fungal community shifts during long-term succession in boreal forests. *New Phytologist*, 205(4), 1525-1536.

Åtgärd 5. Öka naturvårdande skötsel i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden

Syfte och mål

Syftet är att genom skötselinsatser bevara och restaurera miljöer med höga naturvärden i länets skogslandskap.

Målet är att öka antalet naturvårdanden skötselinsatser som genomförs i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden i länet.

Potentiella aktörer

Länsstyrelsen, kommuner, skogsägare, skogsföretag, Skogsstyrelsen, Upplandsstiftelsen, ideella föreningar och universiteten.

Bakgrund

Naturvårdande skötsel bör ta avstamp i naturliga processer och biologiskt kulturarv. Naturliga skogar skiljer sig på många sätt från brukade. Naturskogar har mer luckor och gläntor som släpper ned ljus, är mer flerskiktade, har mer lövinslag, mer död ved, mer inslag av blommande träd, buskar och ofta ett fältskikt med partier av blottad eller betespräglad mark. Några naturliga processer som skapade dessa förutsättningar, och som är bakgrunden till mångfalden i skogen, är stormar, brand, svämmad skog, ras, bete, djur- och svampangrepp. Genom att utgå från dessa naturliga processer kan skötsel och skötselsystem utvecklas som gör nytta för naturvärden.

Naturvårdande skötsel i skogslandskapet bör utgå från ett landskapsperspektiv med målet att bevara och vårda det som är unikt och ursprungligt och gynna "rätt" arter i "rätt" miljö. Problematiken kan identifieras genom en djupare förståelse för hotade arter och vegetationstyper. Där hotade arter förekommer finns lite mer kvar av kvaliteter som minskat i landskapet i övrigt. Detta poängteras genom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP).

Död ved i olika stadier och kvaliteter är viktig för den biologiska mångfalden i skogen och närmare hälften av våra rödlistade arter i skogen är beroende av död ved. Till död ved räknas döda stående träd, stubbar och liggande stammar (lågor).

Även om alla som äger och brukar skog kan initiera naturvårdande skötselinsatser så kan det vara enklast att åstadkomma vid skötsel av skyddad natur. Det kan även vara aktuellt i strategiskt viktiga lägen i vardagslandskapet som identifierats i arbetet med grön infrastruktur. System kan behöva utvecklas för att synliggöra enskilda brukares eller skogsbolags insatser.

En naturvårdsinsats skulle kunna vara att upprätthålla skogsbeten, vilket motverkar igenväxning i öppna- till halvöppna marker och gynnar många arter.⁶⁴ Traditionellt har i stort sett all skog utnyttjats som foderresurs i djurproduktionen. Idag förekommer denna kvarleva enbart på några få platser i landskapet, men där är den betespräglade marken ofta väldigt artrik och skapar värdefulla utflyktsmål för friluftstövare.

Då stora delar av skogsmarken i Uppsala län är påverkad av dikning är återställande av skogsmarkens naturliga hydrologi och vattenståndsfuktuationer i lämpliga marker en viktig insats för att återskapa naturliga livsmiljöer. Återvätning av skogsmark bidrar även till kolinbinding som motverkar

⁶⁴ Andersson, L. (1993). Betespräglad äldre bondeskog-från naturvårdssynpunkt: [biologi och inventeringsmetodik]. Skogsstyr.

klimatpåverkan samt till ett naturligt skydd mot skogsbränder⁶⁵. En återställning kan exempelvis göras genom igenläggning av diken och skapa förutsättningar för säsongsfuktighet.

Ytterligare exempel på naturvårdande skötselinsatser är skapande av ekologiskt funktionella kantzoner vid känsliga skogs- och vattenmiljöer, framröjning av gamla evighetsträd och luckor samt skogsvårdsbränningar.

I övergångszonerna mellan skogs- och jordbruksmark finns olika typer av brynmiljöer. Brynmiljöerna erbjuder ofta variationsrika miljöer som är viktiga för den biologiska mångfalden samtidigt som de utgör en betydelsefull komponent i den gröna infrastrukturen. Brynmiljöerna behöver skötas så att deras variationsrikedom bevaras och stärks.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Skapa och delta i forum för kompetensutveckling och samverkan för naturvårdande insatser i skogslandskapet ur ett landskapsperspektiv.
- b. Genomföra kunskapshöjande aktivitet gällande skötsel av särskilt värdefulla naturtyper, till exempel ansvarsnaturtyperna kalkbarrskogar, svämskogar, åsbarrskog, asprik skog och ädellövmiljöer.
- c. Upprätta skötselplaner för tätortsnära skog med fokus på ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald, pollinering, rekreation och klimatanpassning.
- d. Komplettera skötselplaner med målsättningar som gynnar pollinatörer, exempelvis mer bar sandig mark, öppnare och mer flerskiktade skogar.
- e. Revidera vid behov föreskrifter och skötselplaner för formellt skyddade områden så att de harmoniserar med skötselbehovet.
- f. Genomföra informationsinsatser om artrika brynmiljöers och övergångszoners betydelse för biologisk mångfald.
- g. Inventera behov av naturvårdande insatser på eget markinnehav.
- h. Ta fram strategier och/eller genomförandeplaner för skötsel av marker med naturvårdsmål på eget innehav för att uppnå bästa miljönytta.
- i. Sprida kunskap om Artportalen och hur man använder sig av data om hotade arter i sin planering av insatser för biologisk mångfald.
- j. Genomföra naturvårdande insats inom åtgärdsprogram för hotade arter till exempel genom bevarande och skötsel av skyddsvärda träd.
- k. Genomföra naturvårdande insatser, exempelvis öka andel död ved, genomför kontrollerad naturvårdsbränning, skapa öppna solbelysta sandmiljöer och gallra fram lövträd.
- l. Sammanställa och tillgängliggöra underlag som visar var det är prioriterat att återveta skogsmark, exempelvis genom att restaurera och återskapa sumpskogar och våtmarker.
- m. Restaurera och återskapa sumpskogar och våtmarker.
- n. Genomföra insatser för att öka anslutningsgraden till olika typer av stöd och ersättningar för naturvårdsinsatser i skogen, exempelvis Nokås⁶⁶.
- o. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

⁶⁵ Klimatpolitiska vägvalsutredningen (2020). Vägen till en klimatpositiv framtid, SOU 2020:4.

⁶⁶ Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås)

Åtgärd 6. Öka andelen skyddad skog genom frivilliga avsättningar och formellt skydd.

Syfte och mål

Syftet är att skydda och bevara särskilt värdefulla miljöer för arter knutna till skogslandskapet genom frivilliga avsättningar, naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal.

Målet är att öka andelen skog som skyddas genom frivilliga avsättningar, naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal.

Potentiella aktörer

Länsstyrelsen, kommuner, skogsägare, skogsföretag, Skogsstyrelsen, Upplandsstiftelsen, ideella föreningar och universiteten.

Bakgrund

Utöver miljöhänsynen i de brukade skogarna finns skogar som har miljövärden och kvaliteter som motiverar att de långsiktigt undantas från skogsbruk. Det är ett av offentlig sektors viktigaste instrument för att bevara arter och värdefulla livsmiljöer i skogslandskapet. Att mer skog undantas från avverkning är även positivt ur klimatsynpunkt då kolinbindningen ökar fram till dess att skogen kommit i ett jämviktsläge där lika mycket koldioxid avges som binds in.⁶⁷ I Uppsala län har fem procent av den produktiva skogsmarken ett formellt skydd medan fyra procent är skyddade av frivilliga avsättningar.⁶⁸

En frivillig avsättning är ett område som markägaren frivilligt och utan ekonomisk ersättning undantar från vanlig skogsproduktion. Oftast avsätts skogsområden som är klassade som nyckelbiotoper eller som har, eller med tiden kan utveckla, höga naturvärden. Frivilliga avsättningar bör planeras och genomföras med ett landskapsperspektiv för att ge god effekt för att uppnå kritiska minimivåer för koncentration av skogliga kvaliteter i landskapet för arter och naturtyper på landskapsnivå. Detta stärker arternas möjligheter att sprida sig mellan livsmiljöerna.

Skog kan formellt skyddas via naturreservat som är ett av de vanligaste sätten att långsiktigt skydda värdefull natur. Naturreservat kan beslutas av länsstyrelsen och kommuner med stöd av miljöbalken. Sådana beslut gäller för all framtid. En annan form av formellt skydd är naturvårdsavtal som är tidsbegränsade, civilrättsliga avtal om skydd av vissa områden som tecknas mellan naturvårdsmyndigheterna och markägare. Biotopskyddsområde är en tredje formell skyddsform. De beslutas av Skogsstyrelsen och kan användas för små mark- och vattenområden, så kallade biotoper. Biotopskyddsområden skiljer sig från till exempel naturreservat genom att det är ett antal namngivna biotoper som får skyddas som biotopskyddsområde⁶⁹. Till skyddsformerna räknas ofta även strandskyddet, som är ett mer generellt skydd mot exploatering i anslutning till sjöar och vattendrag. Strandskydd påverkar vanligen inte brukande, men kan behöva särskild prövning för skogar med särskilda värden.

Vilka områden som bör skyddas baseras på olika grunder för prioritering enligt den nationella strategin för formellt skydd av skog⁷⁰. Några prioriteringsgrunder är naturlighet, naturvärde, artrikedom, förekomst av skyddsvärda arter, rekreation, friluftsliv, exploateringsstryck och

⁶⁷ Naturvårdsverket (2020). Skog och mark, tema ekosystemtjänster.

⁶⁸SCB (2020). Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark. Hämtad från: <https://www.scb.se/mi0605>

⁶⁹ Läs mer om skyddsvärda biotoper på Skogsstyrelsens hemsida; <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/skydda-skog/biotopskydd/skyddsvärda-biotoper/>

⁷⁰ Naturvårdsverket (2017). Nationell strategi för formellt skydd av skog, rapport 6762.

landskapsperspektiv. Ofta utgår man från naturvärden, men landskapsperspektivet genom identifierade skogliga värdestrakter är ett viktigt argument.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Öka arealen formellt skyddad skogsmark genom bildande av statliga och kommunala reservat och biotopskyddsområden.
- b. Skapa och delta i forum för kompetensutveckling och samverkan för ett ökat landskapsperspektiv vid planering av frivilliga avsättningar.
- c. Genomföra kunskapshöjande och stödjande insatser som bidrar till ökad andel frivilliga avsättningar av skogsmark med höga naturvärden, exempelvis genom rådgivning till privata markägare.⁷¹
- d. Göra frivilliga avsättningar i skogar med höga naturvärden på det egna skogsinnehavet, till exempel i anslutning till värdekärnor eller där man vill gynna friluftslivet.
- e. Genomföra informationsinsats om markägares möjligheter att anmäla intresse för att formellt skydda egen skog genom systemet Nya Komet⁷².
- f. Utveckla och förstärk arbetet med skydd av skog och verka för att inga värdekärnor⁷³ ska avverkas.
- g. Inventera skogliga värdekärnor och ansvarsnaturtyper på eget innehav.
- h. Skapa buffert-/skyddszon kring naturreservat, exempelvis genom överenskommelser på grannfastigheter.
- i. Öka takten i revideringen av skötselplaner som möjliggör en modern skötsel.
- j. Utveckla arbetsmodell för gemensamma skötselplaner för frivilliga avsättningar på angränsande skogsfastigheter som ett alternativ till formellt skydd av skog.
- k. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

---

⁷¹ Exempelvis Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, Grön infrastruktur i Uppsala län

⁷² Komet – KOMpletterande METoder för skydd av skogsmark. Nya KOMET - nuvarande arbetssätt, det ursprungliga Kometprogrammet pågick 2010–2014.

⁷³ Definition i Nationell strategi för formellt skydd av skog, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2017.

Åtgärder inom fokusområde jordbrukslandskapet

Människans odling och djurhållning har under tusentals år bidragit till en rik biologisk mångfald i jordbrukslandskapet. Under de senaste hundra åren har jordbrukslandskapet genomgått en förändring som medfört att många arter och naturtyper minskat i antal och utbredning. Bland annat har en omfattande nedläggning av jordbruk till följd av bristande lönsamhet inneburit att stora arealer naturbetesmarker, slåtterängar och åkrar växt igen. I andra områden är det istället en ökad intensifiering av jordbruket som påverkat många arter och deras livsmiljöer negativt.

Jordbruk och biologisk mångfald är ömsesidigt beroende av varandra. Jordbruket förser oss inte enbart med livsmedel utan utgör även ett fundament för långsiktigt bevarande av jordbrukslandskapets natur- och kulturvärden. Utan ett aktivt brukande av jorden kommer det öppna jordbrukslandskapet på sikt att försvinna och därmed även förutsättningarna för de djur och växter som lever där. Jordbruket är i sin tur beroende av biologisk mångfald för viktiga ekosystemtjänster såsom pollinering, luckring av jorden och skadedjursbekämpning. I åtgärdsarbete för biologisk mångfald i jordbrukslandskapet behövs därför en helhetssyn på landskapet som inkluderar både produktions- och naturvårdsaspekter.

Åtminstone hälften av de svenska blomväxterarterna och en stor del av djurarterna finns i jordbrukslandskapet. Mängden och variationen av livsmiljöer är den viktigaste förutsättningen för artrikedomen.

De största hoten mot biologisk mångfald i länets jordbrukslandskap varierar geografiskt. I slättbygd behövs en ökad geografisk och tidsmässig variation i åkerlandskapet samt att de negativa effekterna av växtskyddsmedel minskar. I skogs- och mellanbygd är upphörd hävd som följs av igenväxning eller igenplantering av tidigare öppna eller halvöppna marker det största hotet mot biologisk mångfald. Här är, utöver en bristande lönsamhet i produktionen, även generationsskiften en stor utmaning.⁷⁴

Exploatering av jordbruksmark för andra ändamål än livsmedelsproduktion ökar i länet, bland annat till följd av en växande befolknings behov av bostäder. När jordbruksmark succesivt tas i anspråk för bebyggelse blir resultatet på sikt att stora arealer jordbruksmark försvinner vilket kan vara ett hot mot såväl framtida livsmedelsförsörjning som biologisk mångfald. Exploatering av åkermark kan även få andra negativa följder för biologisk mångfald, exempelvis genom att fragmenteringen i landskapet ökar. Målkonflikter mellan jordbruksmark och andra markanvändningsanspråk behöver därför synliggöras och avvägas i översiktsplaneringen.

Att bevara ett öppet och varierat jordbrukslandskap med en rik biologisk mångfald kräver insatser från hela samhället, från den enskilda lantbrukaren till konsumenters efterfrågan på svenska produkter. En viktig del i bevarandet av biologisk mångfald är att det ska kunna gå att förena med en rationell och lönsam jordbruksdrift, eftersom fortsatt jordbruk är det enskilt viktigaste verktyget för en tryggad svensk livsmedelsproduktion. Åtgärder inom fokusområde jordbrukslandskapet fokuserar på att i första hand bevara värdefulla och artrika livsmiljöer i jordbrukslandskapet och att på sikt öka livsmiljöernas kvalitet och areal i landskapet. Aktiviteter med målsättningen att minska förekomst och spridning av invasiva främmande arter finns samlade under åtgärd 10, Motverka invasiva främmande arter.

⁷⁴ Wallander, J., Karlsson, L., Berglund, H., Mebus, F., Nilsson, L., Bruun, M., & Johansson, L. (2019). Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald.

I det nuvarande landsbygdsprogrammet finns flera stöd och ersättningar som främjar biologisk mångfald, både direkt och indirekt. Den som söker gårdsstöd söker automatiskt förgröningsstödet, vars villkor säkerställer att variationen i jordbrukslandskapet ökar och att viktiga miljöer för många arter bevaras. Andra exempel är miljöersättningar för betesmarker och slåtterängar samt för skötsel och restaurering av våtmarker. I nuläget är det inte klart när kommande landsbygdsprogram startar, eller hur villkoren för stöd och ersättningar kommer att vara utformade. Det innebär att de aktiviteter inom fokusområde jordbrukslandskapet som är kopplade till landsbygdsprogrammet kan behöva revideras när det nya landsbygdsprogrammet startar.

Åtgärder som är prioriterade att genomföra inom fokusområde jordbrukslandskapet är:

- Bevara bete och slåtter i jordbrukslandskapet
- Öka variationen i åkerlandskapet
- Minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel

Åtgärd 7. Bevara bete och slätter i jordbrukslandskapet

Syfte och mål

Syftet är att bevara särskilt värdefulla miljöer för arter som är beroende av bete och slätter i jordbrukslandskapet.

Målet är att öka antalet insatser för att bevara och öka de arealer som sköts genom bete eller slätter i jordbrukslandskapet.

Potentiella aktörer

LRF, Länsstyrelsen, kommuner, universiteten, Upplandsstiftelsen, lantbruksföretag och ideella föreningar.

Bakgrund

Ängs- och naturbetesmarker är en viktig del av vårt biologiska kulturarv och utgör några av de artrikaste miljöerna, med många hotade arter, i länets jordbrukslandskap. Dessa miljöer blir alltmer ovanliga i takt med ett mer storskaligt och specialiserat jordbruk samt nedläggning av jordbruk med upphört bete och igenväxning som följd. För att bevara dessa miljöer och den mångfald av arter som är beroende av dem behövs en förståelse för varför traditionell ängsskötsel och betesdrift gav så rika marker.

Slätter innebär att slå gräs med lie, skära eller med en slätterbalk monterad på traktorn efter att blommor hunnit fröa av sig. Marken blir näringsfattig av att det slagna gräset tas bort från ängen. I de här miljöerna kan det finnas 40–50 olika gräs- och blomarter på en kvadratmeter, dessutom finns många insekter, svampar och andra markorganismer som är direkt knutna till växterna.

En betad hage är likt slätterängar ofta mycket artrika. En anledning till denna artrikedom är att den betade marken släpper upp många långsamtväxande växter som annars inte klarar konkurrensen från snabbväxande gräs och buskar. Hagmarker är också hem för många gamla barr- och lövträd som erbjuder livsmiljöer för en stor mängd arter.

Det finns goda möjligheter att återuppta hävd på marker som relativt nyligen blivit övergivna varför insatser för restaurering och skötsel bör prioriteras i dessa områden. Projektet Roslagshagar⁷⁵ är ett framgångsrikt exempel på detta som resulterat i att stora arealer ängs- och hagmarker längs Upplandskusten återställts och numera sköts genom bete eller slätter. Det finns även potential i att utveckla alternativa skötselmetoder, både med andra betesdjur och med maskinell skötsel vid frånvaro av traditionella betesdjur.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Sammanställa underlag över betesmarker och slätterängar med höga biologiska värden för att underlätta prioritering av insatser i syfte att bevara och restaurera dessa värden/markar.
- b. Restaurera gamla betesmarker som idag är ohävdade men där de hävdgynnade värdena finns kvar på platsen eller i närheten.
- c. Genomföra uppsökande verksamhet för att öka anslutningsgraden till Landsbygdsprogrammets ersättningar för restaurering och skötsel av betesmarker och slätterängar.
- d. Genomföra uppsökande verksamhet för att öka anslutningsgraden till Landsbygdsprogrammets ersättningar för skogsbete i särskilt värdefulla miljöer, exempelvis i kalkbarrskogar eller mosaikbete i ädellövmiljöer.

---

⁷⁵ Roslagshagar är ett samverkansprojekt mellan Upplandsstiftelsen och WWF, läs mer på http://www.upplandsstiftelsen.se/kulturlandskap/roslagshagar__74

- e. Genomföra bete i särskilt värdefulla miljöer exempelvis skogsbete i kalkbarrskogar och mosaikbete i ädellövmiljöer.
- f. Utveckla och sprid information om betesförmedlingen för att koppla ihop obetade marker med djurhållare som behöver bete och tvärtom.
- g. Utföra slåtter på slåtterängar enligt den historiska hävden av ängarna.
- h. Genomföra insatser som underlättar för lantbrukare vid restaurering av marker med hävdgynnade värden, exempelvis genom rådgivning om lämpliga marker, att söka restaureringsstöd och ta fram en restaureringsplan med mera.
- i. Genomföra insatser för att öka efterfrågan på lokalt naturbeteskött.
- j. Genomföra informationsinsatser för att uppmärksamma artrika brynmiljöers och övergångszoners betydelse för biologisk mångfald.
- k. Sköta brynmiljöer för att gynna biologisk mångfald och stärka viktiga ekosystemtjänster.
- l. Bedriva fortsatt forskning om alternativa metoder för hävd där traditionella metoder inte fungerar, till exempel där betesdjur saknas.
- m. Genomföra rådgivning både ur ett landskapsperspektiv, för att återskapa/bibehålla naturtyper, samt för hotade arters behov i dessa livsmiljöer. Exempelvis rådgivning för bete anpassat till olika naturtyper.
- n. Öka medvetenheten kring hotade arters närvaro hos markägare och djurhållare genom exempelvis rådgivning.
- o. Initiera eller stöd lokala samverkansprojekt för att underlätta skötsel av slåttermiljöer med hävdgynnade värden, exempelvis forum för redskapsdelning och slåttergillen eller lokala nätverk för skötselåtgärder.
- p. Utveckla reservat som omfattar odlingslandskapet så att de blir lättillgängliga för allmänhet.
- q. Öka tillgängligheten till ängs- och hagmarker med höga kulturhistoriska värden samt synliggör dessas kopplingar till biologisk mångfald.
- r. Genomföra insatser för att öka medvetenheten om stödutfodrings negativa påverkan på biologisk mångfald i betesmarker med höga naturvärden.
- s. Engagera närboende och hembygdsföreningar i skötsel av exempelvis slåtterängar.
- t. Sköta och restaurera ängar och betesmarker som finns i skyddade naturområden och på kommunägd mark.
- u. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden

Åtgärd 8. Öka variationen i åkerlandskapet

Syfte och mål

Syftet är att i första hand bevara och i andra hand öka de strukturer som skapar variation av livsmiljöer för arter som lever i och i anslutning/anknytning till åkerlandskapet.

Målet är att öka antalet insatser för att bevara och öka de strukturer som skapar variation i åkerlandskapet, exempelvis genom att sköta och skapa olika typer av småbiotoper.

Potentiella aktörer

LRF, Länsstyrelsen, kommuner, universiteten, Upplandsstiftelsen, lantbruksföretag och ideella föreningar.

Bakgrund

I intensivt brukade åkerlandskap har mycket av variationen och det tidigare mosaikartade landskapet försvunnit genom en ökad likriktning i produktionen mot endera spannmåls- eller animalieproduktion. Samtidigt har många av de tidigare förekommande småbiotoperna i landskapet tagits bort för att göra brukningen mer rationell. Att bevara och återskapa strukturer som ökar variationen i och i anslutning till åkermark är därför en förutsättning för att bevara och stärka biologisk mångfald i jordbrukslandskapet. Vetenskapliga studier visar att produktionskapaciteten i variationsrika åkerlandskap generellt är högre än i mindre variationsrika landskap⁷⁶.

Ett variationsrikt åkerlandskap omfattar både en rumslig och tidsmässig variation i landskapet. Rumslig variation avser olika typer av fysiska strukturer som skapar variation, exempelvis småbiotoper och varierad markanvändning så som betesmark och odlad åker. Tidsmässig variation innebär istället exempelvis variation i grödor över tid.

Småbiotoper definieras som små och välavgränsade livsmiljöer för jordbrukslandskapets arter. Exempel på småbiotoper är brynmiljöer, multifunktionella skyddszoner (SamZoner⁷⁷), odlingsrösen, åkerholmar, gamla träd, stenmurar, fågelåkrar, lärkrutor, och gårdsmiljöer. Småbiotoper har stor betydelse för åkerlandskapets rumsliga variation då de utgör viktiga livsmiljöer och spridningsvägar för olika arter, särskilt viktiga för fåglar och insekter. Att öka mängden och variationen av småbiotoper är en av de viktigaste insatserna för att gynna biologisk mångfald i slättbygd/åkerdominerat landskap. En ökad mängd småbiotoper i slättbygd är även möjlig att kombinera med ett konkurrenskraftigt jordbruk då det kan vara primärt marginalmarker och fältkanter som tas i anspråk, det vill säga marker som redan från början har en lägre avkastning än fälten i övrigt.⁷⁸

Olika vattenmiljöer har en stor betydelse i jordbrukslandskapet, både för att motverka torka och som livsmiljö för många olika arter. De flesta groddjur, fåglar, insekter och smådäggdjur som är knutna till jordbrukslandskapet gynnas av det skydd och den födotillgång som olika vattenmiljöer ger.⁷⁹ När bäckar rätas ut, öppna diken rörläggs och vattensamlingar fylls igen eller torrläggs i syfte att öka livsmedelsproduktionen, försvinner förutsättningarna för de arter i jordbrukslandskapet som är beroende av dessa miljöer. Genom att återställa naturliga vattenregimer så som våtmarker på strategiska ställen kan bland annat effekten av översvämningar samt utsläpp av övergödande ämnen

⁷⁶ Ricketts, T. et al. (2008). Landscape effects on crop pollination services: Are there general patterns? *Ecology Letters* 11(5): 499-515.

⁷⁷ SamZon är ett projekt som syftar till att utveckla ett koncept för skyddszoner, med många olika funktioner, såsom minimerar risken för läckage och oönskade ämnen, gynna biologisk mångfald, gynna eller skydda mot vilt, rekreation etc. SamZons projekten är ett samarbete mellan flera olika parter med finansiering från EU-fonden för landsbygdsutveckling.

⁷⁸ Wallander, J., Karlsson, L., Berglund, H., Mebus, F., Nilsson, L., Bruun, M., & Johansson, L. (2019). Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald.

⁷⁹ Naturvårdsverket (2014). Småvatten och våtmark i jordbruksmark.

minska. Att återställa våtmarker bidrar även till kolinbindning vilket motverkar klimatpåverkan från utsläpp av växthusgaser.^{80,81}

Variera grödor över tid som skördas vid olika tillfällen ökar den tidsmässiga variationen i åkerlandskapet. Att en diversitet av grödor har en positiv effekt kan förklaras med att olika typer av grödor ofta erbjuder livsmiljöer för olika arter och kompletterar varandra på olika sätt.⁸² Att etablera en jämnare fördelning av höst-och vårsådd, lämna stubbåkrar fram till vårplöjning samt etablera en vallinsådd är ytterligare exempel på insatser som medför att föda och livsmiljöer erbjuds under en längre tid på året.⁸³

Det finns ett behov av att öka kunskapen om var i åkerlandskapet det är extra prioriterat att genomföra insatser för ökad variation. Ytterligare rådgivning och kompetensutveckling kring nyttan av biologisk mångfald och hur man med relativt enkla metoder kan gynna den kan skapa ett ökat intresse hos lantbrukare. Det är även angeläget att rådgivningen är sammanfallande med aktuella regelverk inom jordbrukarstöden så att åtgärdsförslag inte motsäger aktuella bestämmelser.⁸⁴

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande insatser om hur variation som gynnar biologisk mångfald kan skapas i åkerlandskapet, exempelvis genom multifunktionella skyddszoner (SamZoner).
- b. Bedriva fortsatt forskning för att utveckla produktionssätt med synergieffekter för både biologisk mångfald och ökad/god produktion.
- c. Förstärka befintlig variation i åkerlandskapet som även gynnar produktionen, exempelvis genom att anlägga och utveckla multifunktionella skyddszoner.
- d. Anlägga eller restaurera småbiotoper på eller i anslutning till åkermark. Exempel på insatser ges bland annat i Jordbruksverkets broschyr *Åkrar, småbiotoper och gårdsmiljöer*.
- e. Genomföra skötselinsatser i åkerlandskapets småbiotoper. Exempel på insatser ges bland annat i Jordbruksverkets broschyr *Åkrar, småbiotoper och gårdsmiljöer*.
- f. Genomföra insatser för ökad tidsmässig variation i åkerlandskapet, exempelvis genom att så grödor som skördas vid olika tillfällen.
- g. Genomföra insatser för skyddsvärda träd i åkerlandskapet genom skötsel (exempelvis frihuggning och hamling) och minskande av åldersglapp hos skyddsvärda träd (exempelvis plantering och skötsel av efterträdare och veteranisering).
- h. Genomföra insatser för att öka anslutningsgraden till Landsbygdsprogrammets miljöersättningar för att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald i odlingslandskapet.
- i. Sprida kunskap om Artportalen och hur man använder sig av data om hotade arter i sin planering av insatser för biologisk mångfald.

Biotopskydd - De här småbiotoperna är skyddade i hela Sverige enligt lag: • alléer • källor med omgivande våtmark i jordbruksmark • odlingsrösen i jordbruksmark • pilevallar • småvatten och våtmarker i odlingslandskapet • stenmurar i jordbruksmark • åkerholmar. Biotopskyddet innebär att du som lantbrukare inom det skyddade området inte får bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som kan skada naturmiljön (miljöbalken 7 kap. 11 § och förordning 1998:1252 om områdesskydd).

⁸⁰ Jordbruksverket (2018). Återvätning av organogen jordbruksmark som klimatåtgärd. rapport 2018:30.

⁸¹ Klimatpolitiska vägvalsutredningen (2020). Vägen till en klimatpositiv framtid, SOU 2020:4.

⁸² Sirami, C., Gross, N., Baillod, A. B., Bertrand, C., Carrié, R., Hass, A., ... & Girard, J. (2019). Increasing crop heterogeneity enhances multitrophic diversity across agricultural regions. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(33), 16442-16447.

⁸³ Svenska Jägareförbundet (u.å). Viltvård för ett rikare landskap.

⁸⁴ Wallander, J., Karlsson, L., Berglund, H., Mebus, F., Nilsson, L., Bruun, M., & Johansson, L. (2019). Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald.

- j. Återväta lågproduktiv mark i åkerlandskapet.
- k. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärd 9. Minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel

Syfte och mål

Syftet är att minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel.

Målet är att genom anpassad och minskad användning av växtskyddsmedel minska deras direkta och indirekta negativa påverkan på arter som lever i och anslutning till jordbrukslandskapet.

Potentiella aktörer

LRF, Länsstyrelsen, kommuner, universiteten, Upplandsstiftelsen, lantbruksföretag och ideella föreningar.

Bakgrund

Växtskyddsmedel började användas i stor skala under 1940-talet, vilket missgynnade många arter som levde i och vid fälten. Växtskyddsmedlets funktion är att hämma eller slå ut ogräs, svampar och skadedjur som angriper grödor och effekten av användningen kan vara att arter drabbas direkt av växtskyddsmedlen eller indirekt genom att deras föda eller värdväxter påverkas.⁸⁵

Dagens växtskyddsmedel är mer specifika än vad de var förr men de kan fortfarande ge en oönskad påverkan på arter som är närbesläktade med den organism som ska bekämpas.⁸⁶ Exempelvis kan andra insektsarter än den som är målet för bekämpningen slås ut i området. Växtskyddsmedel kan även ge indirekta effekter som är negativ för biologisk mångfald. Fåglar i jordbrukslandskapet påverkas av att delar av deras födoresurser försvinner till följd av insektsbekämpning. Pollinatörer som exempelvis humlor och bin får svårare att hitta föda om många av de växter som är rika på pollen och nektar försvinner med anledning av ogräsbekämpning. Vice versa kan växtarter påverkas negativt av att en del av de pollinerande insekterna försvinner genom användningen av insekticider. Följaktligen kan exempelvis vindpollinerade växter börja dominera över insektpollinerade arter.⁸⁷

Utöver arter ovan jord kan växtskyddsmedel även utgöra ett selektionstryck på markorganismer. Användning av växtskyddsmedel medför att organismer som är mindre känsliga kan ta större plats och därmed förändras den biologiska sammansättningen i marken. Exempelvis har daggmaskar visat sig vara känsliga för vissa svampmedel, som även har en negativ påverkan på mykorrhizbildande svampar i jorden.⁸⁸

Användningen av kemiska växtskyddsmedel anges ofta som en viktig bidragande faktor till minskningen av biologisk mångfald i jordbrukslandskapet. Den specifika effekten av växtskyddsmedelsanvändning är i de flesta fall svår att urskilja från andra förändringar som skett parallellt. Exempel på detta kan vara en förändrad markanvändning, markpackning och jordbearbetning.⁸⁹ Bedömning av påverkan från växtskyddsmedel försvåras ytterligare av att effekten av medlet kan visa sig först efter en lång tid efter exponeringen, eller vid upprepad eller långvarig exponeringstid. Dessa kroniska effekter kan orsaka exempelvis försämrad tillväxt, nedsatt immunförsvar samt lägre reproduktionsförmåga vilket påverkar arters populationsstorlek och följaktligen hela ekosystem på sikt. I naturen kan effekten av växtskyddsmedel också bero på kombinationseffekter av flera olika växtskyddsmedel eller miljögifter⁹⁰. Då effekterna av kemiska

⁸⁵ Wallander, J., Karlsson, L., Berglund, H., Mebus, F., Nilsson, L., Bruun, M., & Johansson, L. (2019). Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald.

⁸⁶ Naturvårdsverket (2016). Högfluorerade ämnen (PFAS) och bekämpningsmedel, rapport 6709.

⁸⁷ SLU (2019). Miljöeffekter av bekämpningsmedel. Hämtad från: <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/SLU-Centrum-for-kemiska-bekampningsmedel-i-miljon/information-om-bekampningsmedel-i-miljon1/exponering-och-miljoeffekter/>

⁸⁸ Jordbruksverket (2019). Gynna mångfalden i marken, Jordbruksinformation 6 – 2019.

⁸⁹ Rundlöf, M., Lundin, O., & Bommarco, R. (2012). Växtskyddsmedlens påverkan på biologisk mångfald i jordbrukslandskapet.

Kompetenscentrum för kemiska bekämpningsmedel (CKB), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

⁹⁰ SLU (2019). Miljöeffekter av bekämpningsmedel. Hämtad från: <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/SLU-Centrum-for-kemiska-bekampningsmedel-i-miljon/information-om-bekampningsmedel-i-miljon1/exponering-och-miljoeffekter/>

växtskyddsmedel på biologisk mångfald inte är fullständigt klarlagda är det viktigt med fortsatt forskning inom området.

Genom olika anpassningar kan förutsättningarna för att minska negativ påverkan av växtskyddsmedel på biologisk mångfald öka. Exempel på anpassningar är att anlägga multifunktionella skyddszoner (SamZoner⁹¹), skalbaggsåsar⁹², ersätta kemisk bekämpning med jordbearbetning eller ställa om till ekologisk produktion. Forskning tyder på att ekologisk produktion i slättbygd ger en rikare biologisk mångfald än vad konventionell produktion gör, bland annat på grund av att kemiska växtskyddsmedel ej används.⁹³ Det finns nationellt och regionalt⁹⁴ antagna mål för att 30 procent av jordbruksmarken ska brukas ekologiskt år 2030.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kompetenshöjande aktivitet om hur man kan minska negativa effekter på biologisk mångfald vid användning av kemiska växtskyddsmedel.
- b. Anlägga multifunktionella skyddszoner (SamZoner).
- c. Minska användning av kemiska bekämpningsmedel genom exempelvis fler grödor i växtföljderna.
- d. Bedriva fortsatt forskning om kemiska växtskyddsmedels effekter på biologisk mångfald.
- e. Informera om de vinster som finns med biologisk skadedjursbekämpning i form av nyttodjur.
- f. Genomföra insatser som gynnar viktiga nyttodjur. Exempelvis anlägga skalbaggsåsar.
- g. Genomföra kurser och rådgivning för markägare och lantbrukare som önskar förändra sin produktion så att det bättre gynnar biologisk mångfald.
- h. Minska användningen av kemiska växtskyddsmedel, exempelvis genom att ställa om till ekologisk produktion.
- i. Genomföra insatser för att öka anslutningsgraden till Landsbygdsprogrammets miljöersättningar, till exempel för omställning till ekologisk produktion.
- j. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

---

⁹¹ SamZon är ett projekt som syftar till att utveckla ett koncept för skyddszoner, med många olika funktioner, såsom minimerar risken för läckage och oönskade ämnen, gynna biologisk mångfald, gynna eller skydda mot vilt, rekreation etc. SamZons projekten är ett samarbete mellan flera olika parter med finansiering från EU-fonden för landsbygdsutveckling.

⁹² Eva Mellqvist (2019). Att förebygga växtskyddsproblem. Jordbruksverket.

⁹³ Wallander, J., Karlsson, L., Berglund, H., Mebus, F., Nilsson, L., Bruun, M., & Johansson, L. (2019). Plan för odlingslandskapets biologiska mångfald.

⁹⁴ Region Uppsala (2017). Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län.

Åtgärder inom fokusområde invasiva arter

Invasiva främmande arter räknas globalt som ett av de absolut största hoten mot biologisk mångfald. Främmande arter är djur, växter eller svampar som tagit sig till Sverige med hjälp av människan. Några av dessa främmande arter trivs för bra i sin nya miljö, som exempelvis kan sakna artens naturliga fiender. Det gör att arten kan öka kraftigt och på så sätt påverka den biologiska mångfalden. Dessa arter brukar kallas *invasiva främmande arter* eller *invasiva arter*. I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva.

Problemen med invasiva främmande arter i Sverige ökar i takt med att vi blir fler människor, och att vi dessutom reser mer. Vi har också en ökad världshandel där vi både medvetet och omedvetet flyttar arter mellan ekosystem. Jakt- och fiskeintressen har infört exempelvis signalkräfta, dovhjort, fälthare, mufflonfår och fasan som nu finns spridda i den svenska naturen. Olika fiskarter har planterats in i många sjöar sedan lång tid tillbaka. En annan vanlig källa till spridning har varit trädgårdsodling, varifrån många arter spridit sig. Exempel på rymlingar från trädgårdsodling är vresros, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och jätteloka. Många arter har även kommit in oavsiktligt, genom att till exempel följa med i transporter av andra varor eller med ballastvatten i fartyg. Exempelvis har den spanska skogssnigeln, även kallad mördarsnigel, följt med importerade grönsaker och trädgårdsväxter. Sedan dess spridning tog fart under 1980-talet har den lyckats sprida sig över stora delar av landet.

Främmande växter och djur kan vara ett hot mot den inhemska floran och faunan på flera olika sätt, exempelvis genom att konkurrera ut inhemska arter eller sprida invasiva sjukdomar. Många invasiva växter bildar täta bestånd som fullständigt skuggar den underliggande marken. Vissa arter har förmåga att förändra markens egenskaper genom att exempelvis binda kväve eller att fälla stora mängder förna. Även de ekonomiska konsekvenserna kan bli omfattande när nya oönskade växter ska bekämpas. Utöver den biologiska mångfalden kan invasiva arter utgöra ett hot mot bebyggelse och infrastruktur. Jordstammen hos växten parkslide har förmågan att tränga in i små springor och expandera, vilket kan förstöra såväl husgrunder som asfalt. För växter krävs ofta åtgärder vid flertalet tillfällen varje säsong, upprepat över ett flertal år. En väl etablerad invasiv art är oftast omöjlig att utrota vilket innebär att begränsning och lokal utrotning måste upprepas årligen med stora, återkommande fysiska insatser och kostnader som följd.

På Naturvårdsverkets webbplats finns mer information om vilka invasiva arter som är av särskild betydelse i Sverige.⁹⁵ Länsstyrelsen har i uppdrag att förebygga introduktion och spridning av invasiva främmande arter.⁹⁶ För att de insatser som görs i arbetet med att begränsa och utrota invasiva främmande arter ska vara välriktade och effektiva arbetar länsstyrelsen med att ta fram en regionaliserad problembild för invasiva främmande arter i Uppsala län.

Åtgärd som är prioriterad att genomföra inom fokusområde invasiva arter är:

- Motverka invasiva främmande arter

⁹⁵ Naturvårdsverket (u.å). Invasiva främmande arter. Hämtad från: <https://www.naturvardsverket.se/Amnen/Invasiva-frammande-arter/>

⁹⁶ Regeringen, Finansdepartementet (2019). Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende länsstyrelserna.

Åtgärd 10. Motverka invasiva främmande arter

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att begränsa förekomst och spridning av invasiva främmande arter som har en negativ påverkan på den biologiska mångfalden i länet.

Målet är att öka informationsspridning och genomförande av fysiska insatser för att begränsa förekomst och spridning av invasiva främmande arter.

Potentiella aktörer

Kommuner, länsstyrelsen, Region Uppsala, Upplandsstiftelsen, Trafikverket, trädgårdsföretag, LRF, fastighets- och markägare samt ideella föreningar.

Bakgrund

Att motverka invasiva främmande arter är viktigt inom samtliga fokusområden i åtgärdsprogrammet. Fysiska insatser för att begränsa förekomst och spridning av invasiva främmande arter behövs såväl i vattenlandskapet, skogslandskapet, jordbrukslandskapet och i parkmiljöer som i bebyggd miljö och längs linjestrukturer. Fastighets- och markägare har det primära ansvaret för att vidta åtgärder för att bekämpa invasiva främmande arter på egen mark. Detta gäller såväl staten, kommuner som företag och privatpersoner. Det är därför prioriterat att sprida kunskap och genomföra fysiska insatser för att förebygga och bekämpa invasiva arter brett i länet. Som ansvariga för avfallshanteringen har kommunerna även ett ansvar för att avfallet från invasiva främmande arter hanteras på sådant sätt att det inte blir en spridningskälla.

Bekämpning av främmande invasiva arter regleras sedan 2019 enligt den svenska förordningen om invasiva främmande arter⁹⁷ som ratificerar motsvarande EU-förordning.⁹⁸ De invasiva arter som är listade i EU-förordningen får inte importeras, säljas, odlas, födas upp, transporteras, användas, bytas, släppas ut eller hållas levande. Av de 66 arter som 2020 finns på EU-förteckningen över invasiva främmande arter, har sex arter återkommande påträffats i Uppsala län:

- Gul skunkkalla
- Jättebalsamin
- Jätteloka
- Signalkräfta
- Smal vattenpest
- Tromsöloka

Utöver dessa har enstaka fynd rapporterats av ett flertal ytterligare arter från EU-förteckningen. En del arter som ses som de största hoten för flora och fauna i Sverige omfattas emellertid inte av denna lagstiftning. Det gäller till exempel mink, sjögull, vresros och blomsterlupin. Arbetet pågår med framtagande av en nationell förteckning av invasiva arter av betydelse för Sverige. Införandet av denna förteckning kommer att komplettera förteckningen över arter listade i EU-förordningen, och medföra samma skyldigheter till åtgärder.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samordnar det nationella arbetet med invasiva arter, samt ansvarar för att ta fram hanteringsåtgärder för EU-listade arter som bedöms ha stor spridning. Detta innefattar i dagsläget jätteloka, jättebalsamin och signalkräfta. Länsstyrelsen samordnar länets åtgärder mot de invasiva främmande arterna som finns listade i EU-förordningen och kommer att ha samma roll i åtgärdsarbete mot arter listade i kommande nationella förteckning.

⁹⁷ SFS 2018:1939. Förordning om invasiva främmande arter. Stockholm: Miljö- och energidepartementet.

⁹⁸ EU (2014). Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

På länsstyrelsen pågår arbete med att identifiera, prioritera och åtgärda spridning av invasiva arter av regional betydelse.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Initiera och delta i nätverk för kompetensutveckling och samverkan för relevanta aktörer verksamma i länet, exempelvis länsstyrelsen, kommuner, markägare med flera.
- b. Genomföra kompetenshöjande aktiviteter riktade sektorsvis till aktörer verksamma exempelvis inom skogssektorn, jordbrukssektorn, inom infrastrukturens biotoper med flera.
- c. Ta fram en regional handlingsplan för att motverka invasiva främmande arter baserat på ny EU-förordning.
- d. Ta fram regionala spridningskartor för invasiva främmande arter för att underlätta bekämpningen.
- e. Genomföra insatser för att ta bort invasiva främmande arter i skyddade områden, i särskilt känsliga miljöer och där de hotar höga naturvärden.
- f. Genomföra kompetenshöjande aktivitet riktat mot allmänheten, förskolor och skolor om hur invasiva främmande arter kan motverkas.
- g. Utesluta invasiva främmande arter vid val av vilka växter som planteras, exempelvis inom park- och grönområden.
- h. Inventera och rapportera förekomster av invasiva arter.
- i. Informera om möjligheten att få LONA/LOVA-medel för bekämpning av invasiva främmande arter.
- j. Bekämpa och minska påverkan från invasiva främmande arter oavsett var de förekommer, exempelvis jättebalsamin, jätteloka, blomsterlupin och mink.
- k. Genomföra uppföljande forskning och miljöövervakning kopplat till hanteringsåtgärder för invasiva främmande arter.
- l. Sprida information om Artdatabankens risklista *Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige*.
- m. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärder inom fokusområde byggd miljö

Med byggd miljö avses i åtgärdsprogrammet miljöer som planeras, eller redan är anlagda, för bebyggelse och för rekreations- och friluftsområden samt för kommunikationsinfrastruktur som vägar, järnvägar, kraftledningsgator med flera.

Förutsättningarna för biologisk mångfald i byggd miljö måste bevaras och stärkas för att andra viktiga ekosystemtjänster såsom rekreation och friluftsliv, pollinering, luftrening, temperaturregulering, vattenrening med mera inte ska förloras.

Uppsala län är en mycket expansiv region med planer och målsättningar om helt nya exploaterade områden, exempelvis i samband med utbyggnad av fler järnvägsspår. Det skapar en ökad risk för att värdefulla livsmiljöer fragmenteras eller försvinner men kan också skapa möjligheter till att stärka grundläggande faktorer för ekosystemtjänster. Det föreligger ett ökat behov av att spridningsvägar och variationsrika livsmiljöer av tillräcklig storlek och kvalitet bevaras och utvecklas. Kombinationen av en expansiv region och länets specifika naturförutsättningar gör att åtgärder som kan anpassa eller kompensera för ingrepp i landskapet blir centrala i planeringen. En av de mest betydande faktorerna att ta hänsyn till i den fysiska planeringen är biologisk mångfald eftersom den utgör en grundförutsättning för ekosystemens förmåga att leverera ekosystemtjänster. Målkonflikterna som ska avvägas i den fysiska planeringen är många och ny kunskap och nya beslutsunderlag behöver löpande införlivas i planprocesserna. Fysisk planering är ett viktigt verktyg för att bevara och stärka biologisk mångfald, från vägledande beslut i exempelvis översiktsplan, till reglerande beslut i exempelvis detalj- eller vägplan.

De livsmiljöer som bevaras och skapas i och i anknytning till byggd miljö såsom tätortsnära skogar, parker och grönområden får en ökande betydelse för överlevnad av olika arter. Detta på grund av att de naturliga livsmiljöerna i landskapet minskat och fragmenterats till följd av bland annat pågående markanvändning och exploateringen i länet. Genom medvetna åtgärder inom planering, anläggning och förvaltning av exempelvis parker och grönområden kan dessa miljöer utvecklas till förmån för biologisk mångfald.

Infrastrukturens biotoper, det vill säga de miljöer som skapats i grustag, sandiga miljöer på skjutfält, längs järnvägsbankar och vägkanter utmed både små och stora vägar utgör idag viktiga livsmiljöer för många hotade och rödlistade arter som tidigare levt i det traditionella jordbrukslandskapet. Genom medvetna åtgärder inom planering, anläggning och förvaltning kan även dessa miljöer bevaras och utvecklas till förmån för biologisk mångfald.

Aktiviteter med målsättningen att minska förekomst och spridning av invasiva främmande arter finns samlade under åtgärd 10, Motverka invasiva främmande arter.

Åtgärder som är prioriterade att genomföra inom fokusområde den bebyggda infrastrukturen är:

- Öka hänsyn till biologisk mångfald i fysisk planering
- Bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden
- Bevara och öka biologisk mångfald i infrastrukturens biotoper

Åtgärd 11. Öka hänsyn till biologisk mångfald i fysisk planering

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att öka hänsyn till biologisk mångfald i den fysiska planeringens processer.

Målet är att integrera ett ökat hänsynstagande till biologisk mångfald i planeringsprocesser från strategisk nivå till praktiskt genomförande, och löpande integrera nya underlag som har bäring på biologisk mångfald, exempelvis grön infrastruktur.

Potentiella aktörer

Kommuner, länsstyrelsen, Region Uppsala och Trafikverket.

Bakgrund

Den fysiska planeringens planer och riktlinjer ska se till den samlade miljönyttan och säkerställa att mark- och vattenområden används för de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Det är viktigt att i fysisk planering ta vara på möjligheten att bygga in och inte bort förutsättningar för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Biologisk mångfald och ekosystemtjänster har tydliga kopplingar till kulturmiljö- och friluftslivsvärden samt klimatomställning och klimatanpassning, vilka alla i sin tur är kopplade till människors hälsa och säkerhet.

Uppsala län är en mycket expansiv region med planer och målsättningar om helt nya exploaterade områden, exempelvis i samband med utbyggnad av fler järnvägsspår. Kombinationen av en expansiv region och länets specifika naturförutsättningar gör att åtgärder som kan anpassa eller kompensera för ingrepp i landskapet blir centrala i planeringen. Kopplat till detta pågår på länsstyrelsen exempelvis ett arbete för att ta fram principer och förtydliganden av hur exploatering av jordbruksmark ska hanteras i fysisk planering vilket kopplar till detta. Om inte tillräcklig hänsyn till miljö- och naturvärden kan uppnås via planering kan metoder som ekologisk kompensation vara ett verktyg för att kompensera för förväntad negativ påverkan på arters livsmiljöer.

En förutsättning för att kunna ta god hänsyn till biologisk mångfald i den fysiska planeringen och ha en effektiv planeringsprocess är tillgång till relevanta kunskapsunderlag som nyttjas i tidiga dialoger. Det är särskilt viktigt när parallell lagstiftning berörs, till exempel artskyddslagstiftning. Avvägningar mellan olika intressen bör angripas tvärvetenskapligt på både strategisk och praktisk nivå för att bli långsiktigt hållbara. Utmaningen är att få planernas intentioner för naturhänsyn att följa med genom genomförande- och förvaltandefas, en utmaning som exempelvis kan mötas genom utvecklat användande av strategisk, eller i förekommande fall specifik, miljöbedömning.⁹⁹

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet för hur hänsyn till biologisk mångfald kan tas om hand i planeringsprocessen för att få genomslag i faktiskt genomförande och förvaltning riktat till politiker samt gemensamt till planhandläggare, bygglovshandläggare, kommunekologer och regionplanerare.
- b. Sammanställa regionalt kunskapsunderlag om var och när ekologisk kompensation är relevant.
- c. Anta strategiska ställningstaganden, mål och riktlinjer, till exempel i översiktsplan eller strategiskt dokument, för att i samhällsplaneringen aktivt skapa förutsättningar för att bevara och stärka biologisk mångfald. Exempelvis kan den kommunala planeringen i högre grad säkerställa tillgång till tätortsnära natur. Riktlinjer kan exempelvis innehålla att krav ska ställas i mark-, arrende- och exploateringsavtal.

---

⁹⁹ Miljöbedömning är en process där syftet är att integrera miljöaspekter i ett tidigt skede i framtagandet och antagandet av planer.

- d. Genomföra kunskapshöjande aktivitet om hur regionala och nationella kunskapsunderlag med bäring på biologisk mångfald, exempelvis handlingsplan för grön infrastruktur, kan brytas ned på kommunal nivå för den fysiska planeringen.
- e. Bryta ned regionala kunskapsunderlag med bäring på biologisk mångfald, exempelvis handlingsplan för grön infrastruktur, till kommunal nivå för den fysiska planeringen. Underlagen visar exempelvis vart i kommungeografin värdekärnor och ansvarsarter återfinns.
- f. Säkerställa att arbetssätt och rutiner finns så att intentionerna om biologisk mångfald i den fysiska planeringen tas om hand i faktiskt genomförande och förvaltning, exempelvis genom rutiner för uppföljning av intentionerna i detaljplan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB).¹⁰⁰
- g. Säkra rutiner för att löpande implementera relevanta kunskapsunderlag i planeringsprocessen genom tidig dialog.
- h. Säkerställa rutiner för att uppdatera befintliga planeringsunderlag, exempelvis naturvärdesinventeringar i förhållande till Grön infrastruktur¹⁰¹ och länets ansvarsarter och ansvarsnaturtyper.¹⁰²
- i. Ta fram en regional åsvårdsplan som beskriver naturvärden och ekosystemtjänster i och i anknytning till länets åsmiljöer.
- j. Utveckla användarvänliga GIS-metoder för att testa barriäreffekter efter olika åtgärder i planering och/eller framtagande av MKB.
- k. Möjliggöra anläggning av kreatoper som gynnar biologisk mångfald i detaljplaner för urban och exploaterad miljö, exempelvis genom att reglera för fickparker, gröna tak, växtplanteringar på vertikala ytor samt blomrika miljöer för pollinerare.
- l. Säkerställa en medveten reglering som främjar biologisk mångfald vid detaljplanering av parker, exempelvis genom reglering för anläggning av öppna vattenstrukturer.
- m. Bidra till fler öppna småvatten i landskapet genom avvägd dagvattenhantering, exempelvis genom att välja öppna diken och dammar istället för kulvertering.
- n. Ställa krav i MKB på att verksamhetsutövare ska ta hänsyn till biologisk mångfald vid exploatering genom att öka användningen av ekologisk kompensation, exempelvis vid planering av vägar, järnvägar, broar och kraftledningar.
- o. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden

¹⁰⁰ SFS 1998:808. Miljöbalk. Stockholm: Miljö- och energidepartementet.

¹⁰¹ Länsstyrelsen i Uppsala län (2019). Grön infrastruktur i Uppsala län, 2019:03.

¹⁰² Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03.

Åtgärd 12. Bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att bevara och skapa miljöer med höga naturvärden i parker och grönområden. Med parker och grönområden avses i åtgärdsprogrammet parkmiljöer, tätortsnära natur- och friluftsområden, kyrkogårdar, golfbanor, planteringar och klippta gräsmattor.

Målet är att öka kvalitativ planering, anläggning och skötsel av parker och grönområden som gynnar biologisk mångfald.

Potentiella aktörer

Kommuner, länsstyrelsen, entreprenörer inom parkförvaltning och trädgårdsskötsel, kyrkogårdsförvaltning och större fastighetsägare.

Bakgrund

Parker och grönområden kan stötta ekosystemtjänster såsom, pollinering, luftrening, temperaturregulering och vattenrening. De har också en mycket stor betydelse för människors hälsa och välmående genom att erbjuda möjligheter till rekreation, friluftsliv, lek och skönhetsupplevelser med mera. Genom att erbjuda variationsrika livsmiljöer och spridningsvägar ut mot närliggande natur har parker och grönområden en stor betydelse för överlevnad för olika arter.

Vid planering och anläggning av parker och grönområden bör man utgå från befintliga förutsättningar och natur- och kulturvärden på platsen och i omgivningen och i första hand gynna och utveckla biologisk mångfald som redan finns eller har funnits. Med utgångspunkt i detta finns stora möjligheter att styra utformning och förvaltning så att det bevarar och stärker biologisk mångfald.

I förvaltningen av parker och grönområden finns det möjligheter att med enkla medel förbättra förutsättningarna för biologisk mångfald både genom generella och arts specifika insatser. Goda exempel på detta ges bland annat i sammanställningen *Receptsamling för biologisk mångfald i parker och trädgårdar*¹⁰³. För golfbanor finns tips på STERF:s hemsida.¹⁰⁴ Generella aktiviteter som gynnar biologisk mångfald kan exempelvis vara att bevara död ved i olika stadier, minska användningen av kemiska växtskyddsmedel, välja inhemska växtarter samt anlägga och hålla rent dammar. Att låta gräsytor och gräsmattor som inte används för rekreation eller lek bli ängsmark med lågintensiva skötselmetoder är ytterligare en generell insats som kan ge många arter en frizon på platsen. I upplysta park och grönområden kan anpassningar för att gynna nattaktiva djur som fladdermöss och insekter övervägas.¹⁰⁵ Arts specifika insatser i park- och grönområden bör främst göras för hotade arter som har dessa områden som sin främsta kvarvarande livsmiljö eller som en viktig spridningsväg. Park- och grönområden erbjuder goda möjligheter att på ett pedagogiskt sätt både synliggöra och informera om ekosystem och biologisk mångfald till besökarna då den kan ges i direkt anslutning till området.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Initiera och delta i nätverk för kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte för tekniska nämnder, parkförvaltning och kyrkogårdsförvaltning, exempelvis i samverkan med SLU:s utbildning för landskapsarkitekter eller Enköpings utbildning för trädgårdsmästare.
- b. Genomföra kunskapshöjande aktivitet om hur biologisk mångfald kan främjas på park- och grönytor riktad mot exempelvis bostadsbolag, större fastighetsägare, företrädare för golfklubbar och parkentreprenörer.

¹⁰³ Länsstyrelsen i Västmanlands län (2019). Receptsamling för biologisk mångfald i parker och trädgårdar.

¹⁰⁴ STERF (u.å). Handböcker. Hämtad från: <http://www.sterf.org/se/handbocker>

¹⁰⁵ Eklöf, J., & Rydell, J. (2018). Det dödliga ljuset. Forskning & Framsteg, 8/2018.

- c. Säkerställa att det görs medvetna val som främjar biologisk mångfald och stärker det positiva biologiska kulturarvet vid gestaltning, projektering och anläggning av parker, golfbanor och andra grönområden.
- d. Säkerställa att skötselplaner och vårdplaner för parker, golfbanor och grönytor innehåller anpassade skötselmetoder för att främja biologisk mångfald.
- e. Anpassa skötselmetoder så att de gynnar biologisk mångfald exempelvis i parker och grönområden samt på golfbanor och kyrkogårdar.
- f. Sprida kunskap om Artportalen och hur man använder sig av data om hotade arter i sin planering av insatser för biologisk mångfald.
- g. Ta fram informationsmaterial för att sprida kunskap om biologisk mångfald till besökare i parker och grönområden.
- h. Bevara och planera för skyddsvärda träd, framför allt i värdetrakter för skyddsvärda träd¹⁰⁶, genom inventering, information och skötsel.
- i. Genomföra insatser som gynnar pollinerare, exempelvis anlägga mer blommande och bärande träd, bedriva skötsel utan kemiska växtskyddsmedel, bibehålla sandblottor samt anlägga sandbäddar och bihotell.
- j. Minska den negativa effekten av belysning på insekter och fladdermöss, exempelvis genom att utreda behov av belysning nattetid samt om möjligt ersätta kontinuerlig belysning med rörelsestyrd i parker och vid fasadbelysning av slott och kyrkor.
- k. Kartlägga förekomst av invasiva och främmande växter och ersätt dessa med arter av lokalt ursprung.
- l. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

---

¹⁰⁶ Måreby, J. (2018). Vårt ansvar – naturtyper och arter i Uppsala län. Nardus – Ekologisk konsult. Länsstyrelsen i Uppsala län.

Åtgärd 13. Bevara och öka biologisk mångfald i infrastrukturens biotoper

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att bevara och skapa miljöer med höga naturvärden i infrastrukturens biotoper, exempelvis i linjestrukturer, täkter, skjutfält och på ruderatmark i industriområden.

Målet är att öka kvalitativ anläggning och skötsel av infrastrukturens biotoper som gynnar biologisk mångfald.

Potentiella aktörer

Trafikkontor, Trafikverket, kommuner, länsstyrelsen, Försvarmakten, Upplandsstiftelsen, kraftnätsägare, skogsbolag, ideella föreningar, större industrier och täktbolag.

Bakgrund

Infrastrukturens biotoper som grustäkter, sandiga miljöer på skjutfält, längs järnvägsbankar samt vägkanter utmed både små och stora vägar utgör idag viktiga livsmiljöer för många hotade och rödlistade arter som tidigare levit i det traditionella jordbrukslandskapet. Den brist på dessa livsmiljöer som uppkommit i det moderna jordbrukslandskapet kan delvis kompenseras i infrastrukturens biotoper genom kvalitativ anläggning och skötsel.

Generellt är den biologiska mångfalden i infrastrukturens biotoper beroende av någon slags störning för att motverka igenväxning. Vid genomförande av skötselåtgärder är en specifik anpassning efter biotopens behov nödvändig för att uppnå goda resultat. Ett exempel på detta är att anpassa intensiteten av störningen där sen slätter av vägkanter och uppsamling av förna är viktiga åtgärder som gynnar en artrik blomning och fröproduktion medan torra vägkanter, vägslänter och järnvägsmiljöer enbart bör slås enstaka år.¹⁰⁷

För ett effektivt åtgärdsarbete är det särskilt viktigt att prioritera rätt skötselinsatser i de miljöer som pekas ut som värdefulla i olika kunskaps- och planeringsunderlag.¹⁰⁸ Samverkan mellan olika aktörer samt uppföljning av genomförda aktiviteter är viktigt för erfarenhetsåterföring och för att säkerställa att genomförda skötselåtgärder får önskad effekt. Det pågående regionala samverkansprojektet *Infrastrukturens biotoper*¹⁰⁹ är ett befintligt forum för detta med fokus på forskning och åtgärdsarbete för biologisk mångfald i linjestrukturer.

Vid utbyggnad av infrastruktur kommer nya infrastrukturbiotoper att anläggas. Dessa biotoper kan också få stort värde för biologisk mångfald om det i tidigt skede planeras med utgångspunkt i de naturliga förutsättningarna på platsen så att värdefulla miljöer bevaras eller återskapas.

Längs länets åsar finns grustäkter som kan anpassas för att bättre bevara och stärka biologisk mångfald. Dessa miljöer är särskilt viktiga för fåglar, pollinatörer och vissa växtarter. Uppsala läns åsmiljöer erbjuder även viktiga ekosystemtjänster såsom grundvattenförsörjning, vattenrening och friluftsliv.

¹⁰⁷ Lennartsson, T., & Gylje, S. (2009). *Infrastrukturens biotoper: en refug för biologisk mångfald: [en skrift från CBM om transportinfrastruktur och biologisk mångfald]*. Centrum för biologisk mångfald.

¹⁰⁸ Exempel på underlag är: Länsstyrelsen i Uppsala län (2019). Grön infrastruktur i Uppsala län, 2019:03. Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03. Trafikverket, (u.å). Artrika väg- och järnvägsmiljöer. Hämtad från: <https://trafikverket.ineko.se/se/artrika-veg-och-jarnvagsmiljoeer>. Triekol (u.å). Publications. Hämtad från: <http://triekol.se/publikationer/>.

¹⁰⁹ Samverkansprojektet "Infrastrukturens biotoper" bedrivs på nationell samt regional nivå av ArtDatabanken. Deltagande aktörer i länet är Swedavia airports, Svenska golfförbundet, Centrum för biologisk mångfald, Upplandsstiftelsen, Trafikverket, Svenska kraftnät, Ellevio AB, Vattenfall AB, Sveaskog AB, Sveriges Lantbruksuniversitet och Länsstyrelsen.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande och kompetensutvecklande aktivitet om hur biologisk mångfald kan främjas genom anläggning, skötsel och underhåll av infrastrukturens biotoper till prioriterade aktörer i länet.
- b. Delta i regionalt samverkansprojekt *Infrastrukturens biotoper* som omfattar forskning och åtgärdsarbete i linjestrukturer.
- c. Säkerställa och uppdatera rutiner och skötselplaner så att de tydligt stärker biologisk mångfald i linjestrukturer såsom vägkanter, kraftledningsgator och banvallar.
- d. Genomföra uppföljningar av genomförda skötselåtgärder i infrastrukturens biotoper för att säkerställa att rutiner och arbetsätt fungerar.
- e. Inventera linjestrukturer, exempelvis kommunala vägar och skogsbilvägar, med avseende på höga naturvärden och upprätta skötselplaner för de mest värdefulla sträckorna.
- f. Inventera behovet av faunapassager och ekodukter i befintliga linjestrukturer där detta saknas.
- g. Som verksamhetsutövare föreslå och genomföra insatser som gynnar biologisk mångfald vid planering och drift av skjutfält och tåkter, samt vid efterbehandling av tåkter. I handboken *Inspiration till att skapa bra natur i tåkter*¹¹⁰ ges konkreta exempel på insatser i tåkter. Till exempel bevara öppna sandmiljöer genom att undvika skogsplantering och fullständig utplaning vid efterbehandling.
- h. Ta fram rutiner för ökad hänsyn till biologisk mångfald vid tillsynsvägledning, tillsyn och tillståndsprövning av tåkter och skjutfält. Exempel på rutiner är att vid samråd, vid tillsyn, samt för tåkter inför efterbehandling, alltid informera om hur höga naturvärden kan skapas i dessa miljöer. För tåkter bör redan i tillstånd anges att hänsyn till biologisk mångfald ska tas vid efterbehandlingen.
- i. Bevara och planera för skyddsvärda träd, framför allt i värdetrakter för skyddsvärda träd¹¹¹, genom inventering och skötsel.
- j. Genomföra insatser som gynnar pollinerare på ruderatmark, impedimentytor och skjutfält, exempelvis genom att plantera växter som gynnar pollinerare, röja bort invasiva växter, bibehålla sandblottor och anlägga sandbäddar.
- k. Analysera spridningsvägar för arter knutna till infrastrukturens biotoper.
- l. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

---

¹¹⁰ Soldinger Almefelt, M., Lagerkvist, M., Enetjärn, S., Preuss, S., Kruys, N., Enetjärn, A. (2016). Handbok - Inspiration till att skapa bra natur i tåkter av. Projekt 13021.

¹¹¹ Måreby, J. (2018). Vårt ansvar – naturtyper och arter i Uppsala län. Nardus – Ekologisk konsult. Länsstyrelsen i Uppsala län.

Åtgärder inom fokusområde beteende och konsumtion

Biologisk mångfald minskar i en allt snabbare takt i hela världen. Enligt forskning är överkonsumtion, särskilt i den rika världen, en av huvudorsakerna till den snabba artförlusten¹¹². Konsumtion påverkar indirekt ekosystem och biologisk mångfald då produktion av varor och tjänster oftast är grundorsaken till förlust och försämringar av livsmiljöer via ohållbar markanvändning, överutnyttjande av naturresurser och till föroreningar via utsläpp till mark, luft och vatten.

För att förhindra fortsatt förlust av biologisk mångfald och livsnödvändiga ekosystemtjänster både globalt och lokalt behöver den negativa påverkan från konsumtion minska. Detta behöver ske på motsvarande sätt som indirekt klimatpåverkan från konsumtion behöver minska för att bromsa den globala uppvärmningen. För att möta dessa utmaningar krävs en omställning där samhället anpassas för en mer hållbar utveckling och där beslut och beteenden styr mot hållbara produktionsätt och konsumtionsmönster. Beslutsfattare, i synnerhet politiker, har en viktig roll i att leda omställningsarbetet. För att möjliggöra informerade och miljömässigt orienterade beslut är det viktigt att denna målgrupp löpande hålls uppdaterad om forskning och utveckling inom hållbarhetsområdet.

För att uppnå beteendeförändringar som medför mer hållbara konsumtionsmönster behövs en ökad medvetenhet och kunskap om konsumtionens påverkan på ekosystem och biologisk mångfald och om hållbara alternativ i kombination med förändrade normer och attityder. Fortsatta insatser för att synliggöra värdet av ekosystemtjänster och öka kunskapen om biologisk mångfald samt hur den kan bevaras är därför prioriterat i hela samhället. Här kan tillgång till naturområden och möjligheter till friluftsliv fylla en viktig funktion då det visat sig främja både folkhälsan och ett ökat miljömedvetande. Skola och förskola är en viktig arena för att lyfta lärandet för hållbar utveckling som skapar förutsättningar till ökad kunskap och förändrade beteenden, inte bara hos elever utan även hos familjer och samhället i stort.

Inköp och upphandling av varor och tjänster fyller en viktig funktion i att driva samhällets omställning till en miljömässigt mer hållbar produktion och konsumtion framåt. Genom medvetna val av produkter och tjänster finns stor potential att minska negativa effekter på ekosystem och även bidra till positiva effekter för biologisk mångfald. Offentlig sektor har en nyckelroll att agera som föregångare vid upphandling och inköp av varor och tjänster. Utrymmet att ta miljöhänsyn och social hänsyn i samband med offentliga upphandlingar har successivt blivit allt större och medger idag stor frihet att ställa långtgående miljökrav, så länge kraven hör samman med det som upphandlas och är möjliga att kontrollera och följa upp.

Åtgärder som är prioriterade att genomföra inom fokusområde beteende och konsumtion är:

- Öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster
- Inspirera länsinvånarna till hållbara val som gynnar biologisk mångfald
- Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola
- Genomför utbildnings- och informationsinsatser om biologisk mångfald för beslutsfattare

---

¹¹² Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Service, IPBES (u.å). Hämtad från: <https://ipbes.net/>

Åtgärd 14. Öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att minska negativa effekter på ekosystem och biologisk mångfald från produktion av varor och tjänster som konsumeras i länet.

Målet är en ökad användning av krav och utvärderingskriterier vid upphandling och inköp av varor och tjänster som styr mot en mer miljömässigt hållbar produktion och konsumtion.

Potentiella aktörer

Kommuner, Region Uppsala, företag, länsstyrelsen och ideella föreningar.

Bakgrund

Inköp och upphandling av varor och tjänster fyller en viktig funktion i samhällets omställning till en miljömässigt mer hållbar produktion och konsumtion. Alla konsumenter, såväl företag, offentlig sektor samt privatpersoner, har en möjlighet att genom medvetna val och tydliga krav bidra till detta förändringsarbete. Varor och tjänster som produceras hållbart och med god hänsyn till biologisk mångfald och andra hållbarhetsaspekter kan medföra ett högre slutpris. Som producent är det därför viktigt att synliggöra de mervärden och långsiktiga nyttor som en vara eller tjänst medför och som inköpare och konsument låta dessa bli en drivkraft i val av vara eller tjänst. Gemensamma upphandlingskrav från flera aktörer med efterfrågan på ökad hänsyn till biologisk mångfald ger större påverkanskraft och skapar tydliga och gemensamma spelregler för marknaden. Genom dialog med leverantörer av varor och tjänster finns möjlighet att formulera kraven så att det öppnar upp för nya lösningar och innovationer.

Tydliga krav som styr mot hållbar produktion och ökad hänsyn till biologisk mångfald bör ställas inom de områden som är strategiskt viktiga för inköp hos respektive verksamhet, exempelvis där inköpet har en stor miljöpåverkan, stora sociala risker eller uppgår till stora volymer. Ett verktyg för att ställa hållbarhetskrav vid inköp och upphandlingar är att utgå från olika befintliga miljömärkningar och ställa motsvarande krav på innehåll och uppföljning. Några exempel på miljömärkningar med hänsyn till biologisk mångfald är Svenskt Sigill Naturbeteskött, KRAV, FSC, MSC med flera.¹¹³ En fördel med dessa är att kontroll görs inom ramen för en märkningslicens vilket gör kraven enklare att följa upp. Krav på miljömärkning leder dessutom ofta till att varor och tjänster i större utsträckning är svensk- och lokalproducerade.

Livsmedel är en produktgrupp där medvetna val har stor betydelse för miljön och den biologiska mångfalden.¹¹⁴ Olika livsmedel och förädlingsgrad ger olika stor påverkan, men livscykelanalyser pekar på att primärproduktionen av livsmedel i regel står för den största delen när det gäller miljöpåverkan¹¹⁵. Genom att i första hand välja livsmedel som är producerade i Sverige bibehålls förutsättningarna för att bevara biologisk mångfald i det svenska jordbrukslandskapet. Svenskproducerade livsmedel kan i jämförelse med importerade även ge ett bredare hållbarhetsperspektiv med minskade transporter, hög djurvälstånd och ökad självförsörjningsgrad som även är positivt ur ett krisberedskapsperspektiv.

Vid upphandling av vissa tjänster kan krav ställas så att utförandet ger positiva effekter på biologisk mångfald. Krav på särskild hänsyn till biologisk mångfald kan exempelvis ställas för skötseluppdrag av

¹¹³ Konsumentverket tar fram Märkningsguiden som innehåller information om märkningar inom olika ämnesområden, till exempel miljö och social hållbarhet.

¹¹⁴ Livsmedelsverket (2020). Miljö. Hämtad från: <https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/miljo>.

¹¹⁵ Upphandlingsmyndigheten (2020). Hämtad från: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/livsmedel/hallbara-inkop-av-livsmedel-och-maltidstjanster/livsmedel-paverkar-miljo-och-samhalle/>.

vägar, parker och grönområden (läs mer under åtgärd 12, bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden).

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet kring hur upphandling och inköp kan göras med ökad hänsyn till miljömässig hållbarhet och biologisk mångfald.
- b. Delta i nätverk för att utforma förslag till hur upphandlingar kan genomföras, kravställas och utvärderas för att gynna biologisk mångfald inom strategiska inköpsområden.
- c. Genomföra kartläggning av verksamhetens strategiskt viktiga inköpsområden samt produktgrupper som kan förväntas ha stor påverkan på biologisk mångfald.
- d. Genomföra upphandlingar som främjar innovativt tänkande och utveckling inom produktion, förädling, distribution och förvaltning för ökad hänsyn till biologisk mångfald, exempelvis genom funktionsupphandling.
- e. Agera som föregångare i offentlig sektor genom att genomföra upphandlingar som styr mot ökad hänsyn till biologisk mångfald, exempelvis genom ökade inköp av naturbeteskött och närproducerade livsmedel.
- f. Säkerställa att intentioner gällande biologisk mångfald följs vid upphandling av skötsel och anläggning av exempelvis parker och vägar.
- g. Som leverantör erbjuda och synliggöra alternativ vara/tjänst med större hänsyn till biologisk mångfald än vad som efterfrågas.
- h. Sammanställa och sprida informationsmaterial kring upphandling och inköp av varor och tjänster med ökad miljöhänsyn.
- i. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärd 15. Inspirera länsinvånarna till hållbara val som gynnar biologisk mångfald

Syfte och mål

Åtgärdens syfte är att minska negativ påverkan på ekosystem och biologisk mångfald från privatpersoners beteende och konsumtion.

Målet är att öka insatser för att inspirera länsinvånarna till medvetna val och beteendeförändringar som styr mot en mer hållbar livsstil, vilket gynnar biologisk mångfald i länet och globalt.

Potentiella aktörer

Kommuner, länsstyrelsen, Region Uppsala, Upplandsstiftelsen, LRF, universiteten, ideella föreningar och företag.

Bakgrund

För att förhindra fortsatt förlust av biologisk mångfald och livsnödvändiga ekosystemtjänster både globalt och lokalt behöver den negativa påverkan från konsumtion minska. Detta behöver ske på motsvarande sätt som indirekt klimatpåverkan från konsumtion behöver minska för att bromsa den globala uppvärmningen. Båda dessa utmaningar erfordrar att hela samhället rör sig mot en minskad materiell konsumtion till förmån för ökad tjänstekonsumtion, exempelvis är det generellt bättre både ur klimatsynpunkt och för biologisk mångfald att konsumera natur- och kulturupplevelser än prylar.

För att uppnå beteendeförändringar som medför medvetna val som styr i en mer hållbar riktning behövs en ökad medvetenhet och kunskap om konsumtionens effekter på natur och miljö, i kombination med förändrade normer och attityder. Att förändra trender i konsumtion kan upplevas utmanande och det är viktigt att förstå och analysera drivkrafter bakom förändrade vanor och beteenden för att nå framgång i arbetet. Då olika människor har olika drivkrafter för beteendeförändringar är ett angreppssätt att synliggöra flera olika synergieffekter som mer hållbara val kan ge. Genom att välja livsmedel som är producerade i Sverige bibehålls exempelvis förutsättningarna för att bevara biologisk mångfald i det svenska jordbrukslandskapet samtidigt som det bidrar till minskade transporter, en högre djurvälstånd i jämförelse med importerade animalieprodukter, och en ökad självförsörjningsgrad som är positivt ur ett krisberedskapsperspektiv.

Nudging, som betyder "knuffa", är ett sätt att uppnå beteendeförändringar genom att arrangera en valsituation så att det blir lätt att göra rätt. Ett exempel på nudging är att genom förenkling och inramning av information lyfta fram produkters positiva påverkan på biologisk mångfald eller att ha det måltidsalternativ som är bäst ur hållbarhetsperspektiv överst på matsedeln.

När människor vistas i naturen växer miljömedvetenheten och förståelsen för naturens värde. Fortsatta insatser för att möjliggöra friluftsliv och för att göra natur lättillgänglig för alla länsinvånare är därmed viktigt för att öka kunskapen och engagemanget för biologisk mångfald och inspirera till livsstilsförändringar och mer hållbara val.

Privata trädgårdar med fruktträd och olika sorters blommor kan ha stor betydelse för biologisk mångfald i städer och tätorter. Med små förändringar på den egna tomten kan privatpersoner gynna biologisk mångfald än mer, exempelvis genom att plantera växter som är gynnsamma för pollinerare, lämna död ved och minska användningen av bekämpningsmedel.¹¹⁶

¹¹⁶ Extrakt (2020). Vägen till större mångfald i trädgården. Hämtad från: <https://www.extrakt.se/vagen-till-storre-mangfald-i-tradgarden/>

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Genomföra kunskapshöjande insatser om betydelsen av biologisk mångfald exempelvis genom att anordna studiecirkel eller kurser.
- b. Genomföra informations- och inspirationsinsatser kopplade till konsumtionens påverkan på biologisk mångfald. Exempelvis genom att belysa konsumtionsmönster ur ett globalt perspektiv eller genom att synliggöra hållbarhetsaspekter i menyer och måltidsval.
- c. Genomföra insatser för att underlätta vistelse i naturen för olika målgrupper, exempelvis genom att utveckla naturvägledning och öka tillgängligheten till tätortsnära natur.
- d. Genomföra informations- och inspirationsinsatser för att öka intresse och kunskap om insatser för biologisk mångfald hos villaägare, bostadsrättsföreningar med flera. Dessa kan exempelvis välja växter som gynnar pollinatörer, sätta upp insektshotell, fågelholkar och bikupor samt anlägga stadsodlingar och gröna tak.
- e. Samverka mellan olika typer av ideella föreningar för att genomföra kunskapshöjande insatser kopplat till biologisk mångfald, exempelvis friluftsföreningar och föreningar med artkunskap.
- f. Främja etablering av lokala marknader för livsmedel och produkter.
- g. Ta fram och tillgängliggör informationsmaterial om biologisk mångfald och åtgärdsarbete som kan användas i informationssyfte av olika aktörer.
- h. Ta fram koncept för informationsinsatser och aktiviteter i samverkan med flera aktörer.
- i. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärd 16. Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola

Syfte och mål

Syftet med åtgärden är att bidra till att på ett pedagogiskt sätt integrera kunskap om biologisk mångfald och hållbarhetsfrågor i skolors och förskolors verksamhet i Uppsala län.

Målet är att stärka skolans och förskolans roll som en normbildande arena för lärande och beteende kopplat till miljö, hållbarhet och biologisk mångfald.

Potentiella aktörer

Kommuner, Region Uppsala, länsstyrelsen, Upplandsstiftelsen, politiker, LRF, enskilda skolor och förskolor, universiteten, museer och ideella föreningar.

Bakgrund

Som morgondagens beslutfattare, medborgare och konsumenter är barn och ungdomar en viktig målgrupp i det förändringsarbete mot ökad hållbarhet som samhället står inför. Genom att succesivt praktiskt integrera olika aspekter av biologisk mångfald och hållbarhet i skolans verksamhet ges elever möjlighet till fördjupad förståelse för hållbarhetsfrågor samt utrymme att praktisera hållbara beteenden och val. Genom att i skola och förskola lyfta lärandet för hållbar utveckling skapas förutsättningar till ökad kunskap och förändrade beteenden, inte bara hos elever utan även hos familjer och samhället i stort.

Forskning visar att barn som vistas i och lär sig om naturen blir mer benägna att skydda den som vuxna.¹¹⁷ Naturskolor och andra typer av utomhuspedagogik är ett exempel på en praktisk integrering som bidrar till att ge barn och unga positiva naturupplevelser och samtidigt skapar ökad förståelse för ekologiska sammanhang. Utomhuspedagogik kopplar även tydligt till hälsa och rörelse, samt kan vara en dörröppnare för fortsatt friluftslivsutövning. Olika sektorer erbjuder läromedel som kopplar samman teori och praktik för att öka intresse och kunskap om olika ekosystemtjänster, exempelvis Skogen i skolan¹¹⁸ och Bonden i skolan¹¹⁹ som beskriver olika värden knutet till skogsbruk och livsmedelsproduktion.

Avståndet mellan skola och naturområde påverkar hur vistelse i naturen används i skolverksamheten vilket bör tas med i planering av nya skolor och förskolor. Finns naturområden nära skolan tycks de användas i pedagogisk verksamhet oftare, och även av fler pedagoger på skolan än om de ligger längre bort. Ju yngre eleverna är desto större påverkan har detta avstånd.¹²⁰

Aktiviteterna ska genomföras med målsättningen att skolverksamheten successivt ökar möjligheterna för elever att vistas i naturen och för att praktisera hållbara val, vilket förväntas ge ökad förståelse för biologisk mångfald och hållbarhetsfrågor.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Öka kunskapen hos barn och unga om vikten av biologisk mångfald exempelvis genom att utveckla naturskoleverksamheterna i kommunerna samt införa krav på utomhuspedagogik i skolan och förskolan.

¹¹⁷ Extrakt (2019). Så får barn bäst kontakt med naturen. Hämtad från: https://www.extrakt.se/sa-far-barn-bast-kontakt-med-naturen/?utm_source=nyhetsbrev&utm_medium=email&utm_campaign=november&utm_campaign=unspecified&utm_content=unspecified&utm_medium=email&utm_source=apsis.

¹¹⁸ Skogen i Skolan är ett nationellt samarbete mellan skolan och Sveriges skogliga intressenter, läs mer på <https://www.skogeniskolan.se/>

¹¹⁹ LRF:s läromedel Bonden i skolan är en unik satsning där elever på ett enkelt och roligt sätt får lära sig var maten på våra tallrikar kommer ifrån och varför vi faktiskt behöver lantbrukare, läs mer på <https://www.bondeniskolan.se/>

¹²⁰ Beck-Friis, M. (2003) Förskolors inställning till och användning av stadens natur. Sveriges lantbruksuniversitet. Examensarbete nr 13 - 2003, Institutionen för skogens produkter och marknader.

Brügge, B., Glantz, M. och Svenning, S. (2007a) Planera för friluftsliv. I: Friluftslivets pedagogik. För kunskap, känsla och livskvalitet. 3 uppl. Liber AB s. 224–247.

- b. Genomföra kunskapshöjande aktiviteter om biologisk mångfald för personal inom skola och förskola exempelvis genom årligt cirkulerande regional tankesmedja för natur- och utomhuspedagogik.
- c. Initiera eller delta i nätverk för kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte inom praktisk integrering av biologisk mångfald i skola och förskola.
- d. Anpassa och utforma utemiljöer så att de stimulerar till utevistelse samtidigt som de bidrar till kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet.
- e. Placera nya skolor och förskolor med närhet till naturområden. Se över och sätt mål för skolors och förskolors närhet till naturen, exempelvis att ingen skola eller förskola ska ha längre än x meter till naturområde av en viss storlek.
- f. Genomföra kartläggning eller översyn samt komplettering av närhet till naturområden för skolor och förskolor.
- g. Genomföra kunskapshöjande aktiviteter för skolchefer och rektorer för att öka förståelsen om vikten av barns lärande kopplat till biologisk mångfald och hållbar utveckling.
- h. Tillhandahålla och informera om kurser i exempelvis utomhuspedagogik för pedagoger.
- i. Öka kunskapen om naturmiljöers betydelse för barns lek och utveckling.
- j. Genomföra årlig aktivitet för att uppmärksamma och öka medvetenheten om artrikedomens betydelse i skola och förskola, exempelvis genom att uppmärksamma den internationella dagen för biologisk mångfald 22 maj.
- k. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden.

Åtgärd 17. Genomför utbildnings- och informationsinsatser om biologisk mångfald för beslutsfattare

Syfte och mål

Syftet med åtgärden är att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara beslut som minskar negativ påverkan på den biologiska mångfalden.

Målet är att höja kunskapen och medvetenheten hos beslutsfattare om behovet och vikten av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och hållbara ekosystem.

Potentiella aktörer

Kommuner, länsstyrelsen, politiska partier, Region Uppsala, universiteten och företag.

Bakgrund

Naturtillståndet, dess mångfald, ekosystemens funktion och de ekosystemtjänster som tillhandahålls, försämras snabbare än någonsin i mänsklighetens historia. Antalet arter som hotas av utrotning ökar ständigt och inom en 10-årsperiod kan en miljon djur- och växtarter riskera att försvinna. De åtgärder som hittills vidtagits för att skydda naturen och ekosystemtjänsterna är otillräckliga. Om den nuvarande utvecklingen fortsätter innebär det att de globala Agenda 2030-målen för hållbar utveckling inte nås, inte heller nås de mål för biologisk mångfald som FN:s konvention för biologisk mångfald antagit. Nuvarande samhällsstrukturer motverkar inte bara en hållbar samhällsutveckling, utan underbygger även de indirekta påverkansfaktorerna som driver på förlusten av biologisk mångfald. Därför krävs en genomgripande samhällsomställning med en omorganisation av nuvarande sociala, ekonomiska och tekniska strukturer, samt en förändring av mål och värderingar.¹²¹

Beslutsfattare och politiker på lokal, regional och nationell nivå har en viktig roll i att leda detta omställningsarbete. För att kunna uppnå nationella åtaganden samt regionala och lokala mål krävs informerade och miljömässigt orienterade beslut som banar väg mot ett mer hållbart samhälle. För att underlätta långsiktiga och väl avvägda beslut är det av vikt att samordna politikområden med varandra, samt öka olika parter deltagande i beslutsfattandet.¹²²

För att bevara och öka biologisk mångfald måste dess värde, liksom ekosystemtjänster och grön infrastruktur, bli en naturlig del av fysisk planering och prioritering av insatser i olika samhällsprocesser. Om naturnyttornas egentliga värde tas med i ekonomiska beräkningar kan större hållbarhet nås. Ett sätt att göra detta är att integrera ekosystemtjänster i relevanta ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället.

För att nå framgång i arbetet med biologisk mångfald är det viktigt att det finns forum för dialog, lärande och samverkan på alla nivåer mellan kommun, region och stat men också forum för möten mellan politiker och sakkunniga.

Beskrivning av konkreta aktiviteter inom åtgärden

- a. Ta fram och genomför utbildningsinsatser för förtroendevalda och andra beslutsfattare om värdet och behovet av biologisk mångfald och hållbara ekosystem.
- b. Medverka i en regional arbetsgrupp för att ta fram utbildningspaket för förtroendevalda och beslutsfattare avseende biologisk mångfald och hållbara ekosystem.
- c. Genomföra löpande utbildning av förtroendevalda och beslutsfattare inom biologisk mångfald och hållbara ekosystem.

---

¹²¹ Naturvårdsverket (2020). Global utvärdering av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Sammanfattning för beslutsfattare

¹²² Umeå universitet (2019). Ökad kunskap hjälper till att rädda hotad biologisk mångfald. Hämtad från: https://www.umu.se/nyheter/okad-kunskap-hjalper-till-att-radda-hotad-biologisk-mangfald_7682722/

- d. Skapa ett forum för dialog och samverkan för experter och politiker på lokal och regional nivå för löpande kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom biologisk mångfald. Nyttja befintliga forum så långt det är möjligt.
- e. Ta fram riktlinjer för att det inför relevanta förslag tas fram beslutsunderlag som redovisar förslagens påverkan på ekosystemtjänster, biologisk mångfald och hållbarhet i jämförelse med andra alternativ.
- f. Informera beslutsfattare om vikten av naturskolor och utevistelse i naturen för barns förståelse och kunskap om biologisk mångfald och hållbar utveckling.
- g. Som beslutsfattare öka deltagandet i utbildningar, dialoger och samverkan som rör biologisk mångfald.
- h. Annan aktivitet med samma syfte som åtgärden som åtgärden.

Ordlista och begreppsförklaring

Ansvarsarter	Sällsynta arter där en särskilt stor andel av arternas totala population finns i en begränsad del av det totala utbredningsområdet. Uppsala län har 212 ansvarsarter, vilket innebär att länet nationellt sett har relativt stor andel ansvarsarter.
Ansvarsnaturtyper	Hotade naturtyper som förekommer med särskilt stor eller i övrigt betydelsefull andel länet. Uppsala län har 14 ansvarsnaturtyper.
Artstock	Artsammansättningen inom ett ekosystem eller geografiskt område.
Biodiversitet	Se biologisk mångfald
Biologisk mångfald	Den genetiska variationen hos individerna inom en art, variationen mellan olika arter och mellan olika naturtyper och landskap.
Biotop	Livsmiljön för alla arter inom ett enhetligt ekosystem. Jämför habitat, nedan.
Ekodukt	En bro avsedd för att djur på ett skyddat sätt ska kunna ta sig över till motsatt sida av en väg.
Ekologiskt funktionell kantzona	Gränsen mellan mark och ett vattendrag kallas för kantzona och är viktig för hur ett vattendrag mår. En ekologiskt funktionell kantzona är utformad så att det blir särskilt gynnsamt för livet i vattendraget. Vegetation i kantzonen som träd och buskar motverkar erosion och har en temperaturreglerande funktion genom att skugga vattnet. Kantzonernas växtlighet utgör också viktiga livsmiljöer och spridningsvägar för både växter och djur.
Ekosystem	Enhetlig del av landskapet med dess organismer och abiotiska (icke levande) delar. I begreppet ingår bland annat växter, djur och flöden av energi, näring och grundämnen.
Ekosystemtjänster	Ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande.
Fickparker	Små allmänna parker på cirka 500–800 kvadratmeter.
Formellt skydd	Innebär att markägaren fått ersättning för att bevara ett skogsområde med höga naturvärden. Naturreservat, biotopskyddsområde och naturvårdsavtal är olika former av formellt skydd. Även inomstatliga överenskommelser och markersatta områden som saknar beslut betraktas som formellt skyddad skog. Ett skyddat område är ett geografiskt definierat område som är utpekad, reglerat och förvaltad för att uppnå specifika syften och bevarandemål.
Frivillig avsättning	Ett område med sammanhängande produktiv skogsmark för vilket markägaren frivilligt fattat beslut om att åtgärder som kan skada dess naturvärde, kulturmiljövärde och/eller sociala värde inte ska utföras. Området ska finnas dokumenterat i plan eller annan handling.
Fältskikt	Även småplantor av träd och buskar (lägre än 50 cm) kan räknas in.

Hävd	Traditionella brukningsformer inom jord- och skogsbruket. Betesdrift, slåtter och lövtäkt är vanliga brukningsformer som ryms inom begreppet.
Impediment	Mark som är olämplig för jord- eller skogsbruk. Inom skogsbruk omfattas improduktiv skogsmark, som exempelvis skogbevuxna hållmarker och myrar där den samlade virkestillväxten inte överstiger en skogskubikmeter per hektar och år, samt träd- och buskmark. Inom jordbruket avses mark som är obrukbar för åkerbruk.
Infrastrukturbiotoper	De biotoper som skapas eller uppstår i anslutning till vägar, järnvägar och andra människoskapade miljöer.
Jordmån	Den övre delen av marken som påverkas av klimat, människor, vegetation och djur samt utnyttjas av växternas rötter. I Sverige dominerar två jordmånstyper: brunjord (lövskogar) och podsol (vanligast i barrskog). Jordmånen består av olika lager, så kallade horisonter.
Konnektivitet	Möjligheten till spridning och fria passager för djur, växter, sediment och organiskt material i uppströms och nedströms riktning samt från vattendraget till omgivande landområden.
Kreotop	En kreotop blir genom sin sammansättning av strukturer en potentiell livsmiljö för olika arter eller artgrupper. En kreotop skiljer sig från den traditionella och historiskt uppkomna småbiotopen genom att den är medvetet anlagd i syfte att gynna en uppsättning av arter eller artgrupper.
Kulturspår	Historiska landskapselement som alléer, småvatten, odlingsrösen, åkerrennar, stenmurar, åkerholmar, solitärträd, öppna diken och brukningsvägar som ger spår av människans historiska användning av marken.
Meander, meandring	Lugnt flytande vattendrag i områden med lätteroderade sediment kan bilda regelbundna bågar, så kallad meandrar. Meanderlopp är mycket spektakulära former i älvlandskap. På grund av processerna i meanderlopp bildas typiska former, såsom erosionsbranter i vattendragets yttersvängar och älvvallar i innersvängarna.
Monokultur	Ett system för odling av jordbruksgrödor, där man bara odlar ett växtslag åt gången. Begreppet används numer även om skogsbruk och avser då trädslagsrena bestånd som uppkommit genom plantering eller sådd.
Nyckelarter	En art som har stor betydelse för andra arters överlevnad i ett ekosystem.
Resiliens	Ett systems förmåga att stå emot stress och förändring samt att återuppbygga viktiga funktioner efteråt.
Ruderatmark	Mark som ofta störs av mänsklig verksamhet. Detta gör att marken ligger öppen, utan täckande växtlighet, under stora delar av tiden.
Rödlistan	Rödlistning är ett system som utvecklats av Internationella naturvårdsunionen (IUCN) för att utvärdera tillståndet för arter i

naturen. Den svenska rödlistan är en prognos över risken för enskilda arter att dö ut i Sverige. Rödlistan är till hjälp för att identifiera vilka arter, och utifrån arternas ekologi vilka miljöer, som behöver åtgärder för att arternas tillstånd skall förbättras. Den är ett hjälpmedel för att kunna göra naturvårdsprioriteringar, men den har ingen juridisk status. Rödlistan tas fram av ArtDatabanken och fastställs av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Skoglig kontinuitet	
Skogliga värdekärnor	Skogsbestånd eller skogar som utifrån bestånds-, struktur- eller artförhållanden bedömts ha en stor betydelse för skyddsvärd fauna och flora och/eller för en prioriterad skogstyp. Nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt ingår normalt som en delmängd i begreppet värdekärna.
Skogskubikmeter (m ³ sk)	Beskriver ett trädets eller skogsområdes virkesvolym. Måttet innefattar hela stammens volym ovan stubbhöjd inklusive bark och topp, men inte grenar och rötter.
Sociotop	En avgränsad plats som har en viss sammansättning av bruksvärden och betydelser. Används för att beskriva utemiljöerna och deras upplevelsevärden.
Spridningskorridorer	Likartad "korridor" genom naturen som binder samman olika områden och fungerar som spridningsväg för växter och djur. Exempel på spridningskorridorer är trädbevuxna kantzoner längs stränder och vattendrag.
Succession	En stegvis förändring av ett ekosystem där växter, djur eller deras samhällen avlöser varandra på en växtplats. Naturvärdena är ofta högre i sena successionsstadier än i tidiga.
Topografi	Beskriver ett områdes terrängförhållanden, som till exempel kupering, lutning, nivåskillnader och hur mycket vatten som finns i marken.
Utomhuspedagogik	Är ett pedagogiskt förhållningssätt som syftar till växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på upplevelser i autentiska situationer.
Värdetrakt	Ett landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. Värdetrakter har en väsentligt högre täthet av värdekärnor för djur- och växtliv inklusive biologiskt viktiga strukturer, funktioner och processer än vad som finns i vardagslandskapet.

Bilaga 1. Färdplan för ett hållbart län – fyra åtgärdsprogram för Uppsala läns miljömålsarbete

Trots att miljöarbetet varit framgångsrikt inom många områden är nuvarande åtgärder inte tillräckliga för att nå miljömålen vare sig nationellt eller i Uppsala län. På flera områden går utvecklingen åt rätt håll, men åtgärdstakten är inte tillräckligt hög och naturens återhämtning går inte tillräckligt fort. Det finns därför ett behov av att öka takten i genomförandet av konkreta åtgärder för att uppnå miljömålen.

Länsstyrelsen har ett regeringsuppdrag som består i att vägleda och samordna länets arbete med de nationella miljömålen. Uppdraget omfattar att upprätta och genomföra regionala åtgärdsprogram för att öka takten i genomförandet av åtgärder som bidrar till att länets miljö tillstånd förbättras och att miljömålen nås.

Länsstyrelsen har i samråd med Uppsala läns miljö- och klimatråd valt att genomföra uppdraget genom att ta fram fyra regionala åtgärdsprogram under begreppet *Färdplan för ett hållbart län*, figur 1. Varje åtgärdsprogram samlar åtgärder för länets aktörer inom ett temaområde och varje program har en fyraårig genomförandeperiod. Programmens temaområden är:

- Klimat och energi
- Ekosystem och biologisk mångfald
- Vatten
- Samhällsutveckling

Åtgärdsprogrammen ska stimulera ökad samverkan inom miljöarbetet där länet kan nå en större förändring när olika lokala och regionala aktörer arbetar tillsammans mot samma mål. Programmen omfattar tillsammans arbete med samtliga Sveriges miljömål som länet berörs av (15 av 16 miljömål, ej mål 14 *Storslagen fjällmiljö*). För mer information om miljömålen hänvisas till bilaga 2 samt till webbplatsen för Sveriges miljömål.¹²³

Mycket bra miljöarbete pågår redan i Uppsala län. Det finns ett stort engagemang hos såväl offentlig och ideell sektor, universitet, näringsliv som hos enskilda individer för att minska miljöpåverkan och hitta långsiktigt hållbara lösningar. Genom åtgärdsprogrammen stärks och förtydligas det gemensamma regionala miljöarbetet.

Ett samlat och kraftfullt regionalt och lokalt ledarskap är avgörande för att nå miljömålen. 2017 bildades Uppsala läns miljö- och klimatråd för att ytterligare stärka samverkan på strategisk nivå och ge förutsättningar för att möta de utmaningar som följer av att vara ett län i stark tillväxt. En god samverkan i länet skapar en bra grund för att utveckla de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna av hållbar utveckling. En av rådets främsta uppgifter är att vara aktiv i framtagande

Figur 1. De fyra åtgärdsprogrammen som tillsammans omfattar åtgärder för samtliga miljömål under begreppet *Färdplan för ett hållbart län*.

¹²³ Sveriges miljömål (2020). Hämtad från: <https://www.sverigesmiljomal.se/>

och genomförande av åtgärdsprogrammen inom *Färdplan för ett hållbart län*. Rådet är också en viktig arena för fördjupad analys och samsyn kring länets miljöutmaningar. Medlemmar i rådet är kommuner, myndigheter och organisationer som genom sin verksamhet har stor påverkan på länets miljöutveckling.¹²⁴

En hållbar utveckling i Uppsala län handlar om både miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. De fyra åtgärdsprogrammen är inriktade på den miljömässiga dimensionen genom att miljömålen står i fokus. Vid framtagandet av åtgärder beaktas även de andra två hållbarhetsaspekterna i den mån det är möjligt. Det regionala tillväxtarbetet har stor betydelse för hur miljötillståndet utvecklas i länet och omställningen till ett hållbart samhälle kan utgöra en viktig drivkraft för regional tillväxt.

De fyra delarna av *Färdplan för ett hållbart län* relaterar till flera andra program, styrdokument och lagkrav samt redan pågående arbete som syftar till att stärka miljöarbetet inom olika samhällsområden. Åtgärderna i respektive åtgärdsprogram kommer att kopplas till de insatser som redan görs inom området och samordnas med övriga regionala program.

Exempel på pågående arbete som utgör viktiga förutsättningar för genomförandet av åtgärdsprogram för miljömål är:

- Samhällsplanering
- Skydd av naturmiljöer och arter
- Restaurering av sjöar och vattendrag
- Landsbygdsutveckling
- Jordbruksstöd
- Vattenförvaltning
- Klimat- och energiarbete
- Tillsyn och prövning av miljöfarlig verksamhet

---

¹²⁴ Medlemmar i Uppsala miljö- och klimatråd: Enköpings kommun, Heby kommun, Håbo kommun, Knivsta kommun, Tierps kommun, Uppsala kommun, Älvkarleby kommun, Östhammars kommun, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala Universitet, Skogsstyrelsen, Region Uppsala, Upplands lokaltrafik, Uppsala vatten, Energikontoret Mälardalen, Biodriv Öst, Naturskyddsföreningen Uppsala län, Lantbrukarnas riksförbund, Uppsala handelskammare, STUNS

Bilaga 2. Sveriges miljömål och internationella mål med koppling till ekosystem och biologisk mångfald

Sveriges miljömål

Det svenska miljömålssystemet ska vara politiskt vägledande och består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt 17 etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och klimat. Miljömålen är beslutade av riksdagen och är de nationella mål som bidrar till att vi uppnår den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Generationsmålet är ett inriktningsmål för miljöpolitiken. Målet ger vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att nå det miljötillstånd som beskrivs av miljökvalitetsmålen. Generationsmålet ger tyngd och drivkraft för miljöarbetet mot bland annat återhämtade ekosystem, bevarad biologisk mångfald och natur- och kulturmiljövärden, hushållning med naturresurser samt hållbara konsumtionsmönster.

Miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Varje miljökvalitetsmål har preciseringar vilka förtydligar målet och används i det löpande uppföljningsarbetet. Uppföljning av målen görs årligen både på regional och nationell nivå. Utöver det görs vart fjärde år fördjupade utvärderingar på nationell nivå.

Etappmålen som finns beslutade inom miljömålssystemet ska göra det lättare att nå generationsmålet och miljömålen samt identifierar en önskad omställning av samhället. Tio etappmål har beslutats inom området biologisk mångfald:

- Ekosystemtjänster och resiliens
- Betydelsen av den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster
- Hotade arter och naturtyper
- Invasiva främmande arter
- Kunskap om genetisk mångfald
- Helhetssyn på markanvändningen
- Skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden
- Miljöhänsyn i skogsbruket
- Ett variationsrikt skogsbruk
- En dialogprocess i ett nationellt skogsprogram

Det finns även två etappmål inom hållbar stadsutveckling med tydliga kopplingar till ekosystem och biologisk mångfald:

- Metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer
- Integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

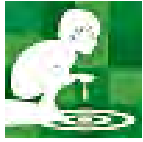
Sveriges strategi för biologisk mångfald (2014) presenteras i propositionen En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster¹²⁵. Strategin består av de tio etappmålen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt hållbar markanvändning, dessutom innefattas ytterligare insatser som bidrar till att nå miljökvalitetsmålen, generationsmålet samt internationella mål.¹²⁶

¹²⁵ Regeringskansliet, Miljödepartementet (2013). En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, Regeringens proposition 2013/14:141.

¹²⁶ Sveriges miljömål (2020). Hämtad från: <https://www.sverigesmiljomal.se/>

Uppsala län berörs av 15 av de 16 miljö kvalitetsmålen (länet berörs ej av mål 14. Storslagen fjällmiljö). Samtliga miljö kvalitetsmål samt generationsmålet presenteras nedan:

Generationsmålet

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora

miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med på klimatsystemet inte blir farlig.

Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller

öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den

biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och

ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

Skyddande ozonskikt

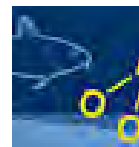
Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Säker strålmiljö

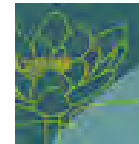
Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska

bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för

framtiden.

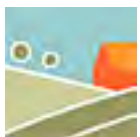
Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och

sociala värden värnas.

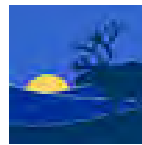
Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska

skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Storslagen fjällmiljö

Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur-

och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och

global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas

livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Agenda 2030

År 2015 enades FN:s generalförsamling om en gemensam plan för en hållbar framtid genom att anta Agenda 2030 som innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling. Målen ska vara vägledande för beslut såväl för FN som för alla medlemsnationer. Bakom beslutet ligger insikten om att vi idag är den första generationen som kan utrota fattigdomen, och sannolikt den sista som kan stoppa klimatförändringarna. Agendan bygger på idén om tre dimensioner av hållbar utveckling, den ekonomiska, den sociala och den ekologiska, som alla beroende av varandra. De 17 globala målen (figur 2) med sammanlagt 169 delmål handlar om att bygga en mer rättvis och jämställd värld inom planetens gränser. De globala målen ska balansera och integrera de tre dimensionerna av hållbar utveckling. Den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 tas omhand inom det svenska miljömålsarbetet.

Figur 2. De 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030

Åtgärderna som beskrivs i åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald bidrar framför allt till uppfyllelse av mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald, men även till uppfyllelse av mål och delmål för mål 2 Ingen hunger, mål 3 God hälsa och välbefinnande, mål 4 God utbildning för alla, mål 6 Rent vatten och sanitet för alla, mål 11 Hållbara städer och samhällen, mål 12 Hållbar konsumtion och produktion samt av mål 14 Hav och marina resurser.

Mål 15. Ekosystem och biologisk mångfald

Målet är att skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.¹²⁷ Det finns tolv delmål som direkt eller indirekt ger en inriktning för arbetet med att stärka, restaurera och skydda viktiga ekosystem samt öka och bevara den biologiska mångfalden.

För övriga globala mål som har koppling till ekosystem och biologisk mångfald se mål och delmål på webbplatsen för globala målen.¹²⁸

¹²⁷ Globala målen (2020). Ekosystem och biologisk mångfald. Hämtad från: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-15-ekosystem-och-biologisk-mangfald/>

¹²⁸ Globala målen (2020). <https://www.globalamalen.se/>

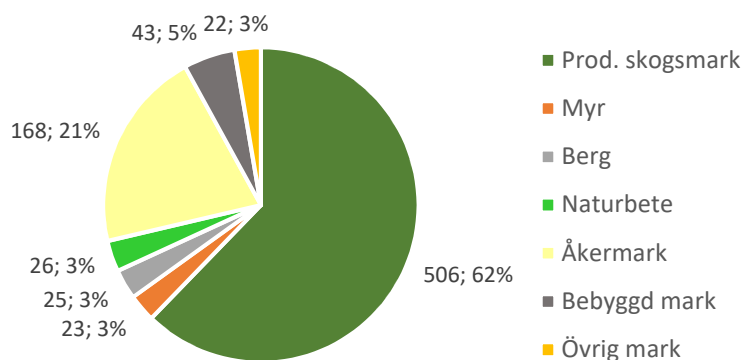
Bilaga 3. Naturen i Uppsala län

Nedan ges en kort beskrivning av naturmiljöer i Uppsala läns vattenlandskap, jordbrukslandskap och skogslandskap. En mer fullständig beskrivning återfinns bland annat i länsstyrelsens rapporter *Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län (2015)*, samt *Grön infrastruktur i Uppsala län (2019)*.

Mångfalden av växter och djur i Uppsala län såväl som i Sverige och övriga världen lever i en mosaik av olika naturtyper och ekosystem. Biologisk mångfald i Uppsala län idag är en kombination av naturliga miljöer och processer och ett resultat av biologiska kulturarv, det vill säga hur människan på ett småskaligt och varsamt sätt brukat marken under tusentals år.¹²⁹ Naturförutsättningarna och brukandet har medfört goda förutsättningar för en hög biologisk mångfald. Olika typer av störningar har genom tiderna präglat ekosystemen och deras sammansättningen av arter.¹³⁰

Uppsala län är geografiskt väl avgränsat med Dalälven i nordväst, Roslagskusten i nordost och Mälaren i söder. Länet är i många avseenden variationsrikt. En viktig förutsättning för artrikedom är mötet mellan nordliga, sydliga och östliga arter som alla trivs i länet på grund av skillnaderna i klimat mellan länets olika delar. Länet är ett geologiskt ungt landområde som relativt sent täcktes av vatten och jordarterna är till stor del en följd av den senaste istiden. Den flacka landhöjningskusten, den kalkrika jordmånen, rullstensåsarna och den storblockiga moränen ger goda förutsättningar för många olika arter och naturtyper i länet. Uppsala län hyser ett flertal livsmiljöer som är värdefulla ur ett nationellt och europeiskt perspektiv. Det är exempelvis ädellövskog, äldre barrskog såsom exempelvis kalkbarrskog samt gräsmarker, ekhagar och sandmiljöer. Länets skärgård är unik. Mosaiken av havsvikar med olika blandningar av sött och salt vatten ger en rik biologisk mångfald.

Uppsala läns landareal består till mer än hälften av skogsmark. Skogen bildar tillsammans med jordbruksmark ett mosaiklandskap, genomsyrat av ett nätverk av öppna myrar, sjöar och vattendrag. Fördelningen av Uppsala läns landareal visas i figur 1. Landarealen utgörs till 62 procent av produktiv skogsmark. 24 procent av landarealen används som jordbruksmark, det vill säga åker eller naturbetesmark. Myr- och bergimpediment utgör tillsammans 6 procent. Bebyggd mark, 5 procent av länet, utgörs av exempelvis hårdgjorda ytor inom tätort, hävdad tomt- och industrimark, parker och diverse anläggningar avsedda för andra ändamål än skogsbruk. Övrig mark, som står för 3 procent av länets landareal, utgörs av kraftledningar på förutvarande skogsmark, vägar, järnvägar samt annan mark såsom upplagsplatser, grustag med mera.¹³¹ Endast fem procent av länet utgörs av vatten, undantaget havsvatten (ingår inte i figur 1).¹³²

¹²⁹ Formas (u.å). Biologisk mångfald på tre nivåer. Hämtad från: <https://formas.se/download/18.7d9f1b25167c61c5af36abbb>

¹³⁰ Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03.

¹³¹ SLU (2020). Riksskogstaxeringen. Hämtad från: <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/riksskogstaxeringen/>

¹³² SCB (2019). Hitta statistik. Hämtad från: <https://www.scb.se/hitta-statistik>

Figur 1. Landareal fördelad på traditionella ägoslag, 1000 hektar; procent. Femårsmedelvärde 2014–2018. 100%=812 000 hektar Källa: Riksskogstaxeringen, SLU

Vattenlandskapet

Vattenlandskap i Uppsala län. Foto: Bergslagsbild

Uppsala län består av endast fem procent vatten, exklusive havsvatten.¹³³ Länet avgränsas i stort av Mälaren i söder, Sagån i väster, Dalälven i norr och Östersjön samt en del av södra Bottenhavet i öster. Länsstyrelsen pekar ut fem ansvarsnaturtyper och 37 ansvarsarter knutna till vattenmiljöer.¹³⁴ De naturtyper som Uppsala län har särskilt stort ansvar för är grunda vågexponerade hårbottnar (rev), små öar och skär i Östersjön, havsstrandängar, grunda trösklade havsvikar (laguner), kransalgssjöar och rikkärr. Sjöar och vattendrag bedöms som viktiga livsmiljöer för 42 av de rödlistade arterna som förekommer i länet.

De marina miljöerna är varierade, från trösklade havsvikar, mjuka och hårda bottnar, skär och mindre öar samt utsjöbankar. Ytvattnet har en salthalt på omkring fem promille men är lägre i innerskärgården och vid vattendragsmynningar.¹³⁵ De kustmynnande vattendragens mynningsområden är viktiga habitat. Dalälvens, Tämnaråns och Olandsåns mynningsområden utgörs av naturtypen estuarier (större flod- och åmynningar) där sötvatten blandas med det saltare havsvattnet. Naturtypen har en komplex artsammansättning med såväl djur som växter av marint, limniskt och brackvattensursprung.

Landhöjningen är fem till sex millimeter per år och ger upphov till speciella strandnära biotoper som flador, rikkärr och landhöjningsskog. Den grunda landhöjningskusten är unik, med stora områden präglade av strandförskjutning och avsnörning av grunda havsvikar. Vattenvegetationen är ofta rik i dessa så kallade laguner och det särskilt utmärkande är de känsliga kransalgerna. Tack vare en tidig uppvärmning på våren utgör lagunerna goda lek- och uppväxtmiljöer för fisk. Naturtypen är även en viktig livsmiljö för änder, måsfåglar och vadare. Lagunerna genomgår en naturlig succession då de med tiden snörs av till glosjöar som sedan kan övergå till rikkärr eller sumpskogar. Längs med skyddade stränder finns havsstrandängar. De skiljer sig beroende på om de hävdas, störs av isskav eller är helt ohävdade. Liksom i de flesta andra kantzoner kan artrikedomen vara mycket hög. De flesta av länets havsstrandängar är små, men de större är mycket viktiga för rastande fåglar.

¹³³ SCB (2019). Hitta statistik. Hämtad från: <https://www.scb.se/hitta-statistik>

¹³⁴ Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03.

¹³⁵ Svealandskusten (2014). Salthalten betyder mycket. Hämtad från: <https://www.havet.nu/svealandskusten/?d=3344#5>

Skärgården är varierad med ett stort antal skogklädda öar och exponerade skär, som ofta hyser en rik och skyddsvärd fågelfauna. Fågelskär med mås- och tärnkolonier fungerar som en egen biotop där flera arter av till exempel änder och vadare häckar i skydd av kolonierna. De grunda, solbelysta hårbottenarna karaktäriseras av ett produktivt växt- och djursamhälle. Reven erbjuder livsmiljö, föda och leklokaler för många fiskarter och är därför ofta mycket produktiva.

Uppsala läns sjöar och vattendrag kan grovt delas in i tre olika kategorier – Dalälven, Övriga kustmynnande vatten samt Mälaren och mälarmynnande vatten. Länets vattendrag är till stor del uppdämda och utträtade men det finns även många inslag av höga eller mycket höga naturvärden. Här finns exempelvis Dalälven med utbredda fjärdar som bryts av trängre forsområden och svämmiljöer med svämlövsskogar och älvängar med hög artrikedom, kustmynnande större och mindre vattendrag med delvis naturliga strömsträckor samt Mälarmynnande slättlandsåar där vissa utgör goda spridningsvägar för fisk.

Av länets relativt få sjöar är de flesta näringsrika och grunda på grund av tidigare sjösänkningar. I Uppsala län finns grunda kalkrika sjöar i landhöjningsområden med relativt näringsfattigt vatten och med en vegetation som domineras av kransalger, så kallade kransalgsjöar. Vattnet i dessa sjöar är klart eftersom växterna lagrar närsalter och bromsar vågrörelser. Det kan även vara brunfärgade, humösa, sjöar i anslutning till rikkärr eller källpåverkade myrar. Förutom kransalger kan vegetationen domineras av kalkkrävande brunmossor. Mälaren är naturligt näringsrik. Sjöns tillrinningsområden domineras av näringsrika lerjordar med hög andel jordbruksmark. Det tillrinnande vattnet är rikt på näringsämnen och växtligheten i sjön är därför stort. Det gynnsamma klimatet kring Mälaren återspeglas i dess vegetation och sjön är rik på vattenväxter.

Våtmarker finns spridda i hela länet. Våtmarksinventeringen som genomfördes från 1980-talet och framåt visar tätheter av våtmarksobjekt längs Dalälven och området söder och väster om sjön Tämna. Även längs kusten samt närmre gränsen mot Stockholms län finns högre tätheter av våtmarker. Det största sammanhängande våtmarksområdet i länet är Florarna, där naturskogsartade skogar och våtmarker utgör en komplex mosaik. Många av de större våtmarksområdena i länet är våtmarker i skogsdominerade landskap. Men det finns även en del rika våtmarksvärden i odlingslandskapet, till exempel kring Hjälstaviken. Den kalkhaltiga moränen som främst återfinns i de norra delarna av länet ger upphov till kalkrika våtmarker i området, så kallade rikkärr, med speciella förutsättningar för artrikedom. Rikkärr är en utpekad ansvarsnaturtyp för Uppsala län och de utmärker sig genom att vara de artrikaste våtmarkerna med många specialiserade arter kärlväxter, mossor, landmollusker och svampar.

Jordbrukslandskapet

Jordbrukslandskap i Uppsala län. Foto: Bergslagsbild

Omkring en femtedel av Uppsala län är jordbruksmark och av den är 90 procent åker och 10 procent betesmark. Jordbrukslandskapet i Uppsala län har både bördig slättbygd med produktiv åkermark och en skogsbygd där inslaget av beteshagar och vallodling är stort. Slättbygden övergår i söder till så kallad Mälabygd, ett landskap dominerat av sprickdalar och styv åkerlera, öppna lerslätter avbrutna av moränryggar och mindre skogsområden samt ekbackar och lövskogspartier. I länets östra delar återfinns dessutom så kallad kustbygd. Kustbygden känns igen på sin kuperade terräng med små, slingrande åkermarker omgivna av morän- och hållmarker. Här finns relativt många traditionella drag bevarade.

Biologisk mångfald i jordbrukslandskapet handlar om vilda arter av växter och djur såväl som odlade växter och jordbrukets husdjur. Många arter har även stor betydelse för människan, exempelvis genom ekosystemtjänster som pollinering av grödor och kontroll av skadeinsekter. Samtidigt är ett artrikt och varierat landskap något som många människor uppskattar. För avel och växtförädling är variationen viktig och gener från traditionella raser och sorter ger möjlighet till urval och utveckling vid förädlingsarbete även i framtiden. Det kan även finnas egenskaper som vi ännu inte förstått är till nytta. Denna tillgång av gener som finns i traditionella djurraser och växtsorter, men även i vilda växter och djur, kan ha betydelse för framtidens livsmedelsförsörjning och vid utveckling av nya grödor eller odlingsmetoder.

Jordbrukslandskapet är format av människan och är en del av det svenska kulturarvet. Genom att bevara och utveckla ett varierat landskap bidrar jordbruket till biologisk mångfald. Betesdjur är till exempel nödvändiga för att vi ska kunna ha kvar ett omväxlande landskap med både åkrar och betesmarker. Utan betesdjur växer många marker igen med skog. I slättlandskapet kan det exempelvis vara viktigt att bevara våtmarker, obrukade marker, träd, buskar och snår för att djur och växter ska trivas. Miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap handlar både om att bevara jordbruksmarkens produktionsförmåga och odlingslandskapets natur- och kulturvärden.

Uttrycket "äng är åkers moder" visar hur viktig ängen har varit i vårt land. Från ängen fick bonden vinterfoder till djuren som i sin tur gav gödsel till åkern. Ängens storlek var därför viktig för hur stor åker bonden kunde odla och även för skördens storlek. I dagens jordbruk har kopplingen mellan äng och åker upphört. Vinterfodret tas numera från vallen, det vill säga åkrar som odlas med gräs, och växtnäringen kommer både från stallgödsel och mineralgödsel. Ängsbruket har därmed mer eller mindre upphört och ängarna utgör numera endast en bråkdel av deras forna arealer.

Länsstyrelsen pekar ut tre ansvarsnaturtyper och 54 ansvarsarter i jordbrukslandskapet¹³⁶. De naturtyper som Uppsala län har särskilt stort ansvar för är svämängar, torrängar och öppna sandmiljöer. Svämängar finns främst längs Dalälven och gynnas av både översvämningar och hävd. Torrängar är ört- och gräsdominerade miljöer på torr mark, även på hållmark, med sparsamt busk- och trädskikt. De kan delas upp i underklasser och finns ofta i mosaik med friskare gräsmarker. Flera arter i torrängar gynnas av sent, extensivt bete. Öppna sandmiljöer är idag en bristvara i naturen, varför även människoskapade miljöer är viktiga. Flera av ansvarsarterna är fjärilar och skalbaggar, vilka under någon del av sin livscykel är beroende av någon värdväxt.

¹³⁶ Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03.

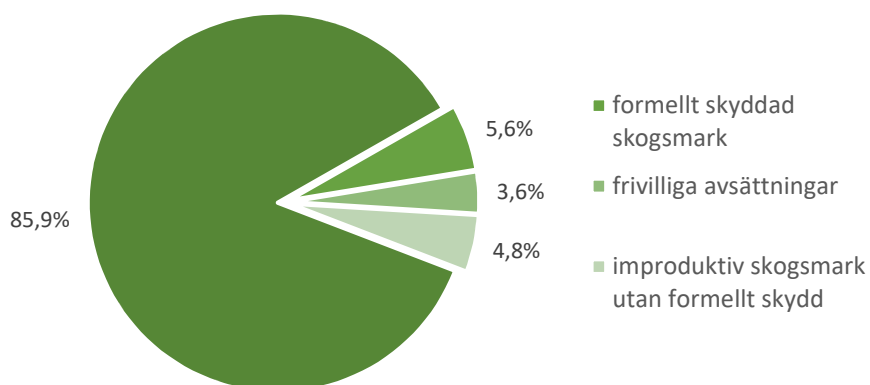

Skogslandskapet

Skogslandskap i Uppsala län. Foto: Camilla Wessberg

Produktiv skogsmark utgör 62 procent av landarealen i Uppsala län (506 000 hektar). Produktiv skogsmark är mark som är lämplig för skogsproduktion och inte väsentligen används till annat ändamål, samt producerar minst 1 skogskubikmeter (m^3 sk) per hektar och år.¹³⁷ Av länets skogsmark är 14 procent undantagen från skogsbruk, antingen genom formellt skydd (5,6 procent), genom markägares frivilliga avsättningar (3,6 procent) eller för att den utgörs av improduktiv skogsmark (4,8 procent), se figur 3. Den formellt skyddade marken utgörs av både produktiv och improduktiv skogsmark. Total andel improduktiv skogsmark i länet är 5,5 procent.¹³⁸ 86 procent av all skogsmark i länet används alltså för skogsproduktion. Detta medför att de åtgärder för att gynna naturvärden och biologisk mångfald i den brukade skogen är av avgörande betydelse för den biologiska mångfalden liksom ett utökat skydd i form av frivilliga avsättningar och formellt skydd. En god naturhänsyn gör att den biologiska mångfalden och variationen i det brukade skogslandskapet bevaras och utvecklas i samband med de skogliga åtgärderna.

Figur 3: Skogsmark, varav delar undantagna från skogsbruk. Skogsstyrelsen rapport 2019/18.

¹³⁷ SLU (u.å) Riksskogstaxeringen. Hämtad från: www.slu.se/riksskogstaxeringen

¹³⁸ Skogsstyrelsen (2019). Statistik om formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark. Redovisning av regeringsuppdrag. Rapport 2019/18.

Vissa skogsmiljöer är av särskilt intresse för den biologiska mångfalden i Uppsala län, så kallade ansvarsnaturtyper. Dessa naturtyper är av nationellt intresse och har en relativt stor andel av den nationella förekomsten i länet. Länsstyrelsen pekade 2015 ut sex ansvarsnaturtyper och 121 ansvarsarter i skogsmiljöer. De skogsmiljöer som Uppsala län har särskilt stort ansvar för är kalkbarrskogar, asprika skogar, ädellövskogar, svämskogar och åsbarrskogar. Andra skogliga naturtyper som är viktiga i länet är landhöjningsskogar, större myr- och skogsmosaiker samt skärgårdsnaturskogar. Länet är ett av de mest variationsrika barrskogsområdena i Sverige.¹³⁹

Kalkbarrskogar förekommer främst i nordöstra delen av länet, där depositionen av kalk var störst och urlakningen har pågått under en kortare tid. I länets kalkbarrskogar finns ett stort antal rödlistade mykorrhizasvampar, vilka är knutna till gran eller tall på kalkrik mark. Dessa överlever normalt inte en slutavverkning. Även gödsling, igenväxning och upphörd hävd kan vara ett hot mot mykorrhizasvamparna. Länets kalkbarrskogar har dessutom en rik förekomst av guckusko.

Uppsala läns skogar har, i förhållande till andra län, en hög andel asp med en god förnyring. Rik förekomst av asp hittar man i olika skogsmiljöer i länet, till exempel i blockrika skogar eller som successionsskogar på tidigare öppen mark eller brandfält. Skogar med rik förekomst av asp förekommer spritt över länet, med viss tyngdpunkt kring Vällen, Dalälven och i Uppsalatrakten. De flesta ansvarsarter i asprika skogar utgörs av skalbaggar som är beroende av död aspväd, till exempel den starkt hotade cinnoberbaggen. Kontinuitet av gammal asp och död aspväd är viktig för bevarande av den biologiska mångfalden i asprika skogar.

Uppsala län ligger på gränsen för utbredningen av ädellövskogar. Ädellövträd finns spridda i hela länet, men de mest skogspräglade ädellövmiljöerna finns kring Mälaren, i trakten kring Länna och sjön Vällen samt vid Dalälven. Ädellövmiljöer är den ansvarsnaturtyp med flest utpekade ansvarsarter, varav många är mark- och vedlevande svampar. Skogar med regelbundna översvämningar är värdefulla miljöer för många arter. Sådana miljöer finns vid Dalälven och kring glupar, vilka är särskilt rikt förekommande nordväst om Uppsala. Översvämningarna missgynnar gran vilket gör att dessa miljöer ofta är lövträdsdominerade. Den biologiska mångfalden gynnas av den rika förekomsten av ädellövträd och asp samt av den höga luftfuktigheten. Åsbarrskogar växer på de sandiga rullstensåsarna som löper i nord-sydlig riktning i länet. De övre delarna av åsarna är torra och på dessa växer tallskog medan gran- och blandskog ofta växer längs åsens sluttningar. Kalavverkning, exploatering, tjockare humustäcken och mörkare skogar är viktiga hot mot arterna och naturtypen.

---

¹³⁹ Länsstyrelsen i Uppsala län (2015). Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län, 2015:03.

Inbjudan att anta hållbarhetslöfte för att bevara och öka biologisk mångfald Uppsala län

-samt möjlighet att anta hållbarhetslöfte för minskad klimatpåverkan*

Ekosystemens livskraft och variation är hotad på många sätt över hela jorden. Antalet arter som hotas av utrotning ökar ständigt och inom en tioårsperiod kan en miljon djur- och växtarter riskera att försvinna. De åtgärder som hittills vidtagits för att skydda naturen och ekosystemtjänsterna är otillräckliga.

Om den nuvarande utvecklingen fortsätter innebär det att de globala Agenda 2030-målen för hållbar utveckling inte nås, inte heller nås de mål för biologisk mångfald som FN:s konvention för biologisk mångfald antagit. Det behövs snabba och kraftfulla insatser för att vända den negativa utvecklingen och hejda förlusten av biologisk mångfald i miljön.

Länsstyrelsen bjuder härmed in aktörer i länet att delta i genomförandet av det regionala åtgärdsprogrammet **Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald**, genom att anta hållbarhetslöften. Åtgärdsprogrammets syfte är att samla åtgärder för att bevara och stärka biologisk mångfald i länet och att öka takten i genomförandet av åtgärder som bidrar till att nå de nationella miljömålen och de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Åtgärdsprogrammet för ekosystem och biologisk mångfald innehåller 17 åtgärder inom sex fokusområden:

- Vattenlandskapet
- Skogslandskapet
- Jordbrukslandskapet
- Invasiva arter
- Byggd miljö
- Beteende och konsumtion

Beskrivning av åtgärderna återfinns i åtgärdsprogrammet vars genomförandeperiod är 2020-2023.

* Aktörer som önskar anta ett hållbarhetslöfte i åtgärdsprogrammet "Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för minskad klimatpåverkan" erbjuds detta genom att delta i beskriven löftesprocess på nästa sida.

Ett hållbarhetslöfte är en frivillig avsiktsförklaring mellan länsstyrelsen och aktörer i länet. Löftet beskriver de åtgärder en aktör åtar sig att genomföra ur ett regionalt åtgärdsprogram för miljömålen.

Genomförandet följs upp årligen. Läs mer om länsstyrelsens arbete med hållbarhetslöften i det regionala miljömålsarbetet på lansstyrelsen.se/uppsala

Så här gör vi

1. Anmälan

Aktörer som avser anta ett hållbarhetslöfte i något av åtgärdsprogrammen anmäler detta till länsstyrelsen. Anmälan avser bara en avsiktsförklaring och behöver inte innehålla vilka åtgärder som avses genomföras. Länsstyrelsen tar gärna emot en anmälan även från de aktörer som redan gjort motsvarande avsiktsförklaring i sitt remissyttrande till åtgärdsprogrammet för biologisk mångfald. Detta för att skapa goda förutsättningar för den fortsatta processen, bl.a. genom en tydlig kontaktperson hos varje aktör. Anmälan görs **senast 21 september 2020** via mail till adress: hallbarhetsloften.uppsala@lansstyrelsen.se

**Hållbarhetslöften ger
hela länet möjlighet
att bidra till ett hållbart
Uppsala län**

2. Innehåll i hållbarhetslöfte

Respektive aktör förtydligar innehållet i sitt löfte genom att fylla i samtliga obligatoriska uppgifter i exceltabell "Förtydligande av aktörs hållbarhetslöfte" som bifogas denna inbjudan. Ifylld tabell skickas till länsstyrelsen via mail **senast 23 oktober 2020** till adress: hallbarhetsloften.uppsala@lansstyrelsen.se

3. Länsstyrelsen ger stöd i processen

Länsstyrelsen erbjuder aktörer stöd i arbetet med att anta och förtydliga hållbarhetslöften. Ett avstämningsmöte (via webb eller fysiskt möte) i detta syfte kan bokas med länsstyrelsen under **perioden 19 augusti till 21 oktober**. Önskemål om avstämning och förslag på mötestid mailas länsstyrelsen till adress: hallbarhetsloften.uppsala@lansstyrelsen.se

4. Ceremoni på slottet

Den 13 november genomförs en löftesceremoni, för signering av löften på Uppsala slott. Signering av löften görs av landshövdingen och representant från varje aktör.

5. Samverkan vid genomförande av åtgärder

Efter den 13 november påbörjas genomförande av antaget hållbarhetslöfte hos respektive aktör. Länsstyrelsen kommer att möjliggöra för aktörer som har liknande åtgärder att träffas och vid behov samverka i genomförandet av åtgärden. Målsättningen är att samverka inom det konkreta åtgärdsarbetet så långt som möjligt integreras i redan befintliga nätverk inom respektive ämnesområde. Uppstart av nya nätverk eller forum för samverkan kan bli aktuellt om behov föreligger.

Med hopp om god uppslutning i arbetet för att bevara och stärka biologisk mångfald i Uppsala län.

Göran Enander
Landshövding i Uppsala län

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Bygg- och miljönämnden

Kommunstyrelsen

BMN-2020-2423

§ 102. Remissvar avseende regionalt åtgärdsprogram, färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald

Remissvar

Bygg- och miljönämnden meddelar Kommunstyrelsen att nämnden inom sitt verksamhetsområde bedömer ha möjlighet att arbeta med följande åtgärder och aktiviteter inom det regionala åtgärdsprogrammet *Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald* under programperioden 2020-2023.

Åtgärd 1. Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag

m. Utveckla rutiner för ärendehantering och tillsyn kopplat till strandskydd.

Åtgärd 11. Öka hänsyn till biologisk mångfald i fysisk planering

- a. Genomföra kunskapshöjande aktivitet för hur hänsyn till biologisk mångfald kan tas om hand i planeringsprocessen för att få genomslag i faktiskt genomförande och förvaltning riktat till politiker samt gemensamt till planhandläggare, bygglovshandläggare, kommunekologer och regionplanerare.
- c. Anta strategiska ställningstaganden, mål och riktlinjer, till exempel i översiktsplan eller strategiskt dokument, för att i samhällsplaneringen aktivt skapa förutsättningar för att bevara och stärka biologisk mångfald. Exempelvis kan den kommunala planeringen i högre grad säkerställa tillgång till tätortsnära natur. Riktlinjer kan exempelvis innehålla att krav ska ställas i mark-, arrende- och exploateringsavtal.
- f. Säkerställa att arbetssätt och rutiner finns så att intentionerna om biologisk mångfald i den fysiska planeringen tas om hand i faktiskt genomförande och förvaltning, exempelvis genom rutiner för uppföljning av intentionerna i detaljplan och miljökonsekvensbeskrivning (MKB).
- g. Säkra rutiner för att löpande implementera relevanta kunskapsunderlag i planeringsprocessen genom tidig dialog.
- l. Säkerställa en medveten reglering som främjar biologisk mångfald vid detaljplanering av parker, exempelvis genom reglering för anläggning av öppna vattenstrukturer.
- m. Bidra till fler öppna småvatten i landskapet genom avvägd dagvattenhantering, exempelvis genom att välja öppna diken och dammar istället för kulvertering.

Samtliga åtgärder och aktiviteter har tydlig koppling till Miljöbalken och Plan- och bygglagen. Alla aktiviteter bedöms kunna utföras inom befintlig budget utom aktivitet f under åtgärd 11. En aktiv uppföljning av intentionerna i detaljplanerna finns inte idag. Det finns ett behov av en sådan uppföljning inom flera sakområden som berör detaljplanerna och även som

Bygg- och miljönämnden

en kunskapshöjande insats för att öka kvaliteten på detaljplanernas utformning. Övriga aktiviteter bedöms kunna genomföras genom utveckling av arbetssätt och rutiner. För att säkerställa att vissa aktiviteterna kan genomföras krävs kompetensutveckling av handläggare och i vissa fall utvecklade eller nya rutiner, vilket behöver införlivas i förvaltningens verksamhetsplanering.

Ärendebeskrivning

Östhammars kommun ingår i länets Miljö- och klimatråd, där länets alla kommuner ingår, liksom region Uppsala, Uppsala universitet, SLU, Handelskammaren, Naturskyddsföreningen, STUNS, UL, Energikontoret, LRF, Skogsstyrelsen, Biogas Öst och Uppsala vatten. Länsstyrelsen samordnar rådet, då myndigheten har ett uppdrag från regeringen att arbeta med regional samordning av miljömålsarbete.

Miljö- och klimatrådet har gemensamt beslutat att arbeta tillsammans med Sveriges miljökvalitetsmål genom en färdplan för ett hållbart län, med fyra åtgärdsprogram;

- Minskad klimatpåverkan 2019-2022
- Ekosystem och biologisk mångfald 2020-2023
- Vatten 2021-2024
- Samhällsutveckling 2022-2025

Åtgärdsprogrammen har en programtid på 4 år. Inom varje program kan deltagare i rådet samt övriga aktörer i länet teckna så kallade Hållbarhetslöften, som är en avsiktsförklaring mellan respektive aktör och Länsstyrelsen gällande de åtgärder aktören vill och har möjlighet att arbeta med under programperioden.

Syftet med Hållbarhetslöften som innebär att flera aktörer arbetar med liknande åtgärder under samma period är att aktörer i länet ska kunna samordna sig i miljömålsarbetet och därmed kunna effektivisera och öka kvaliteten i arbetet.

Under 2019 beslutade Kommunfullmäktige att ansluta sig till Hållbarhetslöften inom det första programmet Klimat och energi.

Kommunstyrelsen beslutade 2020-05-19 att Östhammars kommun avser att delta i arbetet med hållbarhetslöften inom åtgärdsprogrammet, samt att omfattningen av hållbarhetslöftet och val av aktiviteter ska behandlas i berörda nämnder och beslutas i kommunfullmäktige under hösten 2020. Signerat hållbarhetslöfte med valda åtgärder och aktiviteter ska införlivas i kommunens befintliga styrmodell och ledningssystem.

De åtgärder och aktiviteter i färdplanen som bedöms ligga inom Bygg- och miljönämndens verksamhetsansvar ligger inom fokusområde vattenlandskap samt byggd miljö. Efter en genomgång av samtliga aktiviteter är de aktiviteter som bedöms möjliga att genomföra inom befintlig verksamhet och med befintlig budget men till viss del ändrade arbetssätt och rutiner:

Bygg- och miljönämnden

Beslutsunderlag

1. Beslutsmissiv för fastställande av regionalt åtgärdsprogram för ekosystem och biologisk mångfald
  2. Rapporten Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald
  3. Inbjudan att teckna hållbarhetslöfte för ekosystem och biologisk mångfald i Uppsala län
  4. Förtydligande av aktörs hållbarhetslöfte 2020
-

Barn- och utbildningsnämnden

Dnr BUN-2020-066
KS-2020-175

§ 103. Internremiss gällande regionalt åtgärdsprogram Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald samt hållbarhetslöften

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden antar yttrandet och överlämnar det till Kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsens arbetsutskott har beslutat att det regionala åtgärdsprogrammet *Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald* som inkommit till kommunen 2020-06-30 ska skickas på internremiss till bygg- och miljönämnden, barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden samt socialnämnden. Samtliga nämnder tar beslut om möjliga aktiviteter att genomföra som en del av kommunens hållbarhetsarbete och meddelar kommunstyrelsen senast 2020-10-02.

De aktiviteter som barn- och utbildningsförvaltningen föreslår att man ska arbeta med under en fyraårsperiod, med förhoppningen att elever vistas mer i naturen och för att praktisera hållbara val framgår nedan. Detta förväntas ge ökad förståelse för biologisk mångfald och hållbarhetsfrågor.

- Anpassa och utforma utemiljöer så att de stimulerar till utevistelse samtidigt som de bidrar till kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet.
- Placera nya skolor och förskolor med närhet till naturområden. Se över och sätt mål för skolors och förskolors närhet till naturen, exempelvis att ingen skola eller förskola ska ha längre än 1000 meter till ett naturområde.
- Genomföra kunskapshöjande aktiviteter för skolchefer och rektorer för att öka förståelsen om vikten av barns lärande kopplat till biologisk mångfald och hållbar utveckling.
- Tillhandahålla och informera om kurser i exempelvis utomhuspedagogik för pedagoger.
- Öka kunskapen om naturmiljöers betydelse för barns lek och utveckling.

Beslutsunderlag

Yttrande.

Ärendets behandling

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-08-18, § 222.

Barn- och utbildningsnämnden

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

Barn- och utbildningschef Lisbeth Bodén redovisar förslaget till yttrande.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen.

Camilla Andersson, Samhällsbyggarförvaltningen.

Barn- och utbildningsförvaltningen
Lisbeth Bodén

Föredragande:

(som avsatt tid i samband med sammanträdet)

Lisbeth Bodén

Instans:

(högsta instans där ärendet ska behandlas)

Kommunstyrelsen

Sammanträde:

(önskat sammanträde/-n, ange önskad tidsplan)

2020-10-01

Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsnämnden antar yttrandet och överlämnar det till kommunstyrelsen

Ärendebeskrivning

Bakgrund

Kommunstyrelsens arbetsutskott har beslutat att det regionala åtgärdsprogrammet *Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald* som inkommit till kommunen 2020-06-30 ska skickas på internremiss till bygg- och miljönämnden, barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden samt socialnämnden. Samtliga nämnder tar beslut om möjliga aktiviteter att genomföra som en del av kommunens hållbarhetsarbete och meddelar kommunstyrelsen senast 2020-10-02.

Yttrande

I det regionala åtgärdsprogrammet *Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald* samt hållbarhetslöften, har Barn- och utbildningsförvaltningen valt att arbeta med åtgärd 16. Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola.

Till åtgärd 16 har nedanstående aktiviteter valts ut att arbeta med under en fyraårsperiod, med förhoppningen att elever vistas mer i naturen och för att praktisera hållbara val. Detta förväntas ge ökad förståelse för biologisk mångfald och hållbarhetsfrågor.

- Anpassa och utforma utemiljöer så att de stimulerar till utevistelse samtidigt som de bidrar till kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet.
- Placera nya skolor och förskolor med närhet till naturområden. Se över och sätt mål för skolors och förskolors närhet till naturen, exempelvis att ingen skola eller förskola ska ha längre än 1000 meter till ett naturområde.

Barn- och utbildningsförvaltningen
Lisbeth Bodén

- Genomföra kunskapshöjande aktiviteter för skolchefer och rektorer för att öka förståelsen om vikten av barns lärande kopplat till biologisk mångfald och hållbar utveckling.
- Tillhandahålla och informera om kurser i exempelvis utomhuspedagogik för pedagoger.
- Öka kunskapen om naturmiljöers betydelse för barns lek och utveckling.

Alla aktiviteter kommer att rymmas inom befintlig budget och behöver inte tas hänsyn till i kommande budgetprocesser eller är beroende av externa projektmedel.

Förutom ovanstående aktiviteter bör beaktas att det sker ett arbete om Miljö och hållbarhet i undervisningen, vilket förhoppningsvis även bidrar till den ökade förståelsen för biologisk mångfald och hållbarhet.

Svenska skolan berörs i olika delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Miljöundervisning och lärande för hållbar utveckling är inskrivna i läro-, kurs- och ämnesplanerna. Miljö och hållbar utveckling är inte ett eget ämne i grundskole- och gymnasieutbildningen. Tanken är att miljö- och hållbarhetsperspektiven jämte de historiska, internationella och etiska perspektiven ska genomsyra all undervisning oberoende av kurs eller ämne.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Förtydligande av hållbarhetslöfte i åtgärdsprogram *Färdplan för ett hållbart län - åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald*

Datum: 2020-09-08

Aktör: Barn- och utbildningsförvaltningen

Kontaktuppgifter samordnare hos aktör:

Namn: Lisbeth Bodén

E-mail: lisbeth.boden@osthammar.se

Telefon: 725770238

			(Fylls i av aktör)	(Fylls i av aktör)	(Fylls i av aktör)	(Fylls i av aktör)	behov kompletteras senare)
Nr	Åtgärd	Åtgärd som antas i löfte markeras med "X" i denna kolumn	Aktiviteter som ska genomföras inom åtgärd kopieras in från flik "Sammanställning aktiviteter" eller anges tydligt (om det är en "Annan aktivitet...").	Aktörsspecifikt mål (uppföljningsbart) för respektive aktivitet som ska genomföras.	Ansvarig utförande enhet (organisation/avdelning/förvaltning) per aktivitet	Planerad kommunikation vid genomförd åtgärd/aktivitet	
	16	Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola	Anpassa och utforma utemiljöer så att de stimulerar till utevistelse samtidigt som de bidrar till kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet	Utemiljöer ska anpassas --- vid nyetablering och ombyggnation	BOU tillsammans med tekniska	Redovisas vid det övergripande systematiska kvalitetsarbetet	
			e. Placera nya skolor och förskolor med närhet till naturområden. Se över och sätt mål för skolors och förskolors närhet till naturen, exempelvis att ingen skola eller förskola ska ha längre än 1000 meter till naturområde av en viss storlek.	Se aktiviteten	BOU och Tekniska	Se ovan	
			g. Genomföra kunskapshöjande aktiviteter för skolchefer och rektorer för att öka förståelsen om vikten av barns lärande kopplat till biologisk mångfald och hållbar utveckling.	En utbildning per läsår	BOU	Eget hållbarhetsboksut i vår kvalitetsrapport	
			h. Tillhandahålla och informera om kurser i exempelvis utomhuspedagogik för pedagoger.	Löpande ser till att tillhandahålla och informera om kurser.	BOU	Se ovan	
			i. Öka kunskapen om naturmiljöers betydelse för barns lek och utveckling.	Årlig utbildning	BOU	Se ovan	

Dnr KFN-2020-133

Dnr KS-2020-175

§ 70. Yttrande över internremiss färdplan hållbart län, hållbarhetslöften

Beslut

Kultur- och fritidsnämnden beslutar att genomföra aktiviteter enligt bilaga som en del av kommunens hållbarhetsarbete. (Bilaga 6).

Beslutet gäller under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att teckna hållbarhetslöften.

Beslutet lämnas som nämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kultur- och fritidsnämnden har fått regionalt åtgärdsprogram Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald på internremiss. Syftet är att nämnden ska ta beslut om aktiviteter som kan genomföras som en del av kommunens hållbarhetsarbete. Aktiviteterna som kommunen väljer att genomföra blir en del av hållbarhetslöftet som kommunen kan välja att teckna med Länsstyrelsen. Hållbarhetslöften tecknas frivilligt av olika aktörer i länet.

Beslutsunderlag

- Sammanställning, förslag urval åtgärder och aktiviteter
- Protokollsutdrag KSAU 2020-08-18, § 222
- Beslutsmissiv, skrivelse från Länsstyrelsen
- Färdplan för ett hållbart län – Åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald
- Inbjudan att anta hållbarhetslöfte för att bevara och öka biologisk mångfald Uppsala län
- Aktiviteter – observera att underlaget publiceras separat i arbetsrummet som excelfil

Ärendets behandling

Vid arbetsutskottets beredning 2020-09-17, § 60, fick förvaltningen i uppdrag att arbeta vidare med underlaget utifrån förda diskussioner inför behandling i nämnd.

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

Miljösekreterare Camilla Andersson och utvecklingsledare Peter Jansson föredrar ärendet.

Beslutet skickas till

- Kommunstyrelsen, märkt KS-2020-175
- Miljösekreterare Camilla Andersson

Urval åtgärder och aktiviteter

Kultur- och fritidsförvaltningen

Rödorange markering är föreslagna åtgärder att ansluta sig till, grön markering är de föreslagna aktiviteterna att ansluta sig till och arbeta med under respektive åtgärd, under programmets 4-årsperiod.

Åtgärd 1. Återskapa hållbara livsmiljöer i sjöar och vattendrag

Åtgärdens syfte är att återskapa hållbara livsmiljöer för arter som lever i och i anslutning till länets sjöar och vattendrag som är påverkade av sjösänkning, dämmen och andra typer av fysisk påverkan. Målet är att öka antalet insatser för att återskapa naturligare flöden och livsmiljöer i och i anslutning till länets sjöar och vattendrag.

Aktivitet

- i. Skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vandringsberoende arter i vattendrag med vandringshinder.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom deltagande i projekt med Upplandsstiftelsen och Sportfiskarna. Med aktiviteten ökar potentialen för ett livskraftigt fiskbestånd och möjligheterna till sportfiske.

Åtgärd 2. Bevara värdefulla livsmiljöer i marin miljö

Åtgärdens syfte är att bevara och minska negativ påverkan på värdefulla livsmiljöer för arter som lever i och i anslutning till marina vattenmiljöer. Målet är att öka kunskapen om värdefulla marina miljöer i länet samt öka antalet insatser för att bevara dessa.

Aktivitet

- e. Minska påverkan vid exploatering genom exempelvis miljövänlig konstruktion av bryggor och förankringsbojor eller genom att välja rätt tidpunkt och minimera uppgrumling vid muddring och dumpning. Extra viktigt i grunda vågskyddade områden.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att i de fall bryggor ska anläggas inom kommunala vattenområden för friluftslivet, ställa krav på val av tidpunkt etc.

- h. Använda miljövänlig teknik för att minska utsläpp av förorenande ämnen som exempelvis biocider från fritidsbåtar.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att samarrangera evenemang om båtbottnfärger tillsammans med båtklubbar, Håll Sverige rent och andra organisationer samt stödja initiativ som båtbottevättar etc.

- m. Skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vandringsberoende arter i havsmynnande vattendrag.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom deltagande i projekt med Upplandsstiftelsen och Sportfiskarna. Med aktiviteten ökar potentialen för ett livskraftigt fiskbestånd och möjligheterna till sportfiske.

Åtgärd 3. Bevara och återskapa våtmarker

Syftet är att bevara och återskapa våtmarker med höga naturvärden i länet, vilka i stor utsträckning är påverkade av utdikning och igenväxning. Målet är att öka antalet skötsel- och restaureringsinsatser för att bevara och återskapa våtmarker med höga naturvärden.

Aktivitet

i. Genomföra restaurering av våtmarker i kustområden med syfte att gynna fiskreproduktion

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom deltagande i projekt med Upplandsstiftelsen. Med aktiviteten ökar potentialen för ett livskraftigt fiskbestånd och möjligheterna till sportfiske.

k. Öka tillgängligheten och därmed intresset och kunskapen om våtmarker.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att arbeta med informations- och kommunikationsinsatser samt fysisk tillgänglighet vid våtmarker som också fungerar som friluftsområden.

Åtgärd 4. Verka för ett varierat skogsbruk med god miljöhänsyn

Syftet är att bevara och stärka biologisk mångfald i länets produktionsskogar. Målet är en ökad funktionalitet av miljöhänsynen vid skogsbruksåtgärder och en ökad praktisk tillämpning av skogssektorns målbilder för god miljöhänsyn.

Aktivitet

Ingen aktivitet föreslagen

Åtgärd 5. Öka naturvårdande skötsel i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden

Syftet är att genom skötselinsatser bevara och restaurera miljöer med höga naturvärden i länets skogslandskap. Målet är att öka antalet naturvårdanden skötselinsatser som genomförs i frivilliga avsättningar och i formellt skyddade områden i länet.

Aktivitet

c. Upprätta skötselplaner för tätortsnära skog med fokus på ekosystemtjänster såsom biologisk mångfald, pollinering, rekreation och klimatanpassning.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att delta i arbetet med att ta fram skötselplaner för kommunala natur- och friluftsområden för att gynna rekreation, samt bidra med informationsinsatser om områdena till boende och besökare.

Åtgärd 6. Öka andelen skyddad skog genom frivilliga avsättningar och formellt skydd.

Syftet är att skydda och bevara särskilt värdefulla miljöer för arter knutna till skogslandskapet genom frivilliga avsättningar, naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal. Målet är att öka andelen skog som skyddas genom frivilliga avsättningar, naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal.

Aktivitet

k. Arbeta för att säkerställa tätortsnära natur för invånare i alla åldrar – för bostadsområden, skola, förskola och särskilda boenden.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att aktivt delta i arbetet med samhällsplanering, föreslå och utreda områden som gynnar rekreation och friluftsliv för alla.

Åtgärd 7. Bevara bete och slätter i jordbrukslandskapet

Syftet är att bevara särskilt värdefulla miljöer för arter som är beroende av bete och slätter i jordbrukslandskapet. Målet är att öka antalet insatser för att bevara och öka de arealer som sköts genom bete eller slätter i jordbrukslandskapet.

Aktivitet

o. Initiera eller stöd lokala samverkansprojekt för att underlätta skötsel av slättermiljöer med hävdgynnade värden, exempelvis forum för redskapsdelning och slättergillen eller lokala nätverk för skötselåtgärder.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att i samverkan med naturvårdskunnig på kommunen och tillsammans med Upplandsstiftelsen och föreningar, bidra till projekt och återkommande insatser för slätter.

p. Öka tillgängligheten till ängs- och hagmarker med höga kulturhistoriska värden samt synliggör dessas kopplingar till biologisk mångfald.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att i de natur- och friluftsområden kommunen har huvudansvar eller delansvar i, arbeta med att öka fysisk tillgänglighet och information/kommunikation till boende och besökare.

Åtgärd 8. Öka variationen i åkerlandskapet

Syftet är att i första hand bevara och i andra hand öka de strukturer som skapar variation av livsmiljöer för arter som lever i och i anslutning/anknytning till åkerlandskapet. Målet är att öka antalet insatser för att bevara och öka de strukturer som skapar variation i åkerlandskapet, exempelvis genom att sköta och skapa olika typer av småbiotoper.

Aktivitet

Ingen aktivitet föreslages

Åtgärd 9. Minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel

Syftet är att minska negativ påverkan på biologisk mångfald från växtskyddsmedel. Målet är att genom anpassad och minskad användning av växtskyddsmedel minska deras direkta och indirekta negativa påverkan på arter som lever i och anslutning till jordbrukslandskapet.

Aktivitet

Ingen aktivitet föreslages

Åtgärd 10. Motverka invasiva främmande arter

Åtgärdens syfte är att begränsa förekomst och spridning av invasiva främmande arter som har en negativ påverkan på den biologiska mångfalden i länet. Målet är att öka informationsspridning och genomförande av fysiska insatser för att begränsa förekomst och spridning av invasiva främmande arter.

Aktivitet

- f. Genomföra kompetenshöjande aktivitet riktad mot allmänheten, förskolor och skolor om hur invasiva främmande arter kan motverkas.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom information om invasiva arter till föreningar som förvaltar natur- och friluftsområden.

Åtgärd 11. Öka hänsyn till biologisk mångfald i fysisk planering

Åtgärdens syfte är att öka hänsyn till biologisk mångfald i den fysisk planeringens processer. Målet är att integrera ett ökat hänsynstagande till biologisk mångfald i planeringsprocesser från strategisk nivå till praktiskt genomförande, och löpande integrera nya underlag som har bäring på biologisk mångfald, exempelvis grön infrastruktur.

Aktivitet

- c. Anta strategiska ställningstaganden, mål och riktlinjer, till exempel i översiktsplan eller strategiskt dokument, för att i samhällsplaneringen aktivt skapa förutsättningar för att bevara och stärka biologisk mångfald. Exempelvis kan den kommunala planeringen i högre grad säkerställa tillgång till tätortsnära natur. Riktlinjer kan exempelvis innehålla att krav ska ställas i mark-, arrende- och exploateringsavtal.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att ta fram planeringsunderlag för tätortsnära natur- och friluftsområden för alla målgruppen nämnden arbetar med samt uttrycka prioriteringar för bevarande och nyskapande av sådana områden.

Åtgärd 12. Bevara och öka biologisk mångfald i parker och grönområden

Åtgärdens syfte är att bevara och skapa miljöer med höga naturvärden i parker och grönområden. Med parker och grönområden avses i åtgärdsprogrammet parkmiljöer, tätortsnära natur- och friluftsområden, kyrkogårdar, golfbanor, planteringar och klippta gräsmattor. Målet är att öka kvalitativ planering, anläggning och skötsel av parker och grönområden som gynnar biologisk mångfald.

Aktivitet

g. Ta fram informationsmaterial för att sprida kunskap om biologisk mångfald till besökare i parker och grönområden.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att sprida information till boende och besökare genom skyltar, broschyrer, sociala kanaler etc.

h. Bevara och planera för skyddsvärda träd, framför allt i värde-trakter för skyddsvärda träd, genom inventering, information och skötsel.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att lyfta fram miljöer i kommunen som har grova, gamla träd, arbeta med kunskapshöjande åtgärder och delta i bedömning av kulturmiljöerna.

i. Genomföra insatser som gynnar pollinerare, exempelvis anlägga mer blommande och bärande träd, bedriva skötsel utan kemiska växtskyddsmedel, bibehålla sandblottor samt anlägga sandbäddar och bihotell.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att samarbeta med t.ex. biodlare och föreningar kring bikupor, anläggande av äng istället för gräsmatta etc. Kopplar även till lokal livsmedelsproduktion.

k. Kartlägga förekomst av invasiva och främmande växter och ersätt dessa med arter av lokalt ursprung.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom samarbete med utemiljöansvarig genom att ge förslag på ersättningsarter när invasiva arter ska bytas ut på kommunal mark.

Åtgärd 13. Bevara och öka biologisk mångfald i infrastrukturens biotoper

Åtgärdens syfte är att bevara och skapa miljöer med höga naturvärden i infrastrukturens biotoper, exempelvis i linjestrukturer, täkter, skjutfält och på ruderatmark i industriområden. Målet är att öka kvalitativ anläggning och skötsel av infrastrukturens biotoper som gynnar biologisk mångfald.

Aktivitet

Ingen aktivitet föreslagen

Åtgärd 14. Öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster

Åtgärden syftar till att minska negativa effekter på ekosystem och biologisk mångfald från produktion av varor och tjänster som konsumeras i länet. Målet är en ökad användning av krav och utvärderingskriterier vid upphandling och inköp av varor och tjänster som styr mot en mer miljömässigt hållbar produktion och konsumtion.

Aktivitet

- j. Ställa relevanta miljökrav i upphandlingar och inköp för att minska påverkan på biologisk mångfald.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att se över rutiner för upphandlingar, kartlägga vilka upphandlingar och ramavtal som kan påverka biologisk mångfald och ställa miljökrav där det är relevant och möjligt.

Åtgärd 15. Inspirera länsinvånarna till hållbara val som gynnar biologisk mångfald

Åtgärdens syfte är att minska negativ påverkan på ekosystem och biologisk mångfald från privatpersoners beteende och konsumtion. Målet är att öka insatser för att inspirera länsinvånarna till medvetna val och beteendeförändringar som styr mot en mer hållbar livsstil, vilket gynnar biologisk mångfald i länet och globalt.

Aktivitet

- c. Genomföra insatser för att underlätta vistelse i naturen för olika målgrupper, exempelvis genom att utveckla naturvägledning och öka tillgängligheten till tätortsnära natur.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att arbeta med tillgänglighet i och kommunikation kring kommunala natur- och friluftsområden.

- d. Genomföra informations- och inspirationsinsatser för att öka intresse och kunskap om insatser för biologisk mångfald hos villaägare, bostadsrättsföreningar med flera. Dessa kan exempelvis välja växter som gynnar pollinatörer, sätta upp insektshotell, fågelholkar och bikupor samt anlägga stadsodlingar och gröna tak.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att stödja föreningar som vill arbeta med pollinationsprojekt etc

- f. Främja etablering av lokala marknader för livsmedel och produkter.**

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att stödja föreningar och andra som tar initiativ till olika aktiviteter kring lokalproducerad mat.

Åtgärd 16. Integrera biologisk mångfald och hållbar utveckling i skola och förskola

Syftet med åtgärden är att bidra till att på ett pedagogiskt sätt integrera kunskap om biologisk mångfald och hållbarhetsfrågor i skolans och förskolors verksamhet i Uppsala län. Målet är att stärka skolans och förskolans roll som en normbildande arena för lärande och beteende kopplat till miljö, hållbarhet och biologisk mångfald.

Aktivitet

d. Anpassa och utforma utemiljöer så att de stimulerar till utevistelse samtidigt som de bidrar till kunskap om biologisk mångfald och hållbarhet.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att samarbeta med övriga delar av kommunen i utformningen av utemiljöer så de gynnar kunskap om hållbarhet liksom ökad rörelse för alla.

e. Placera nya skolor och förskolor med närhet till naturområden.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att samarbeta med skola och förskola för att skapa och bevara miljöer som uppmuntrar rörelse, utomhuspedagogik och liknande, och som även kan användas för privatpersoner.

Åtgärd 17. Genomför utbildnings- och informationsinsatser om biologisk mångfald för beslutsfattare

Syftet med åtgärden är att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara beslut som minskar negativ påverkan på den biologiska mångfalden. Målet är att höja kunskapen och medvetenheten hos beslutsfattare om behovet och vikten av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och hållbara ekosystem.

Aktivitet

g. Som beslutsfattare öka deltagandet i utbildningar, dialoger och samverkan som rör biologisk mångfald.

Kommentar: Kultur- och fritid kan bidra till arbetet genom att delta i utbildningar, fältresor och motsvarande som arrangeras i egen regi eller av andra, t.ex. Upplandsstiftelsen.

Socialnämnden

Dnr SN-2020-61
Dnr KS-2020-175

Dpl 709

§ 120. Yttrande över socialnämndens aktiviteter för ekosystem och biologisk mångfald samt hållbarhetslöften

Beslut

Socialnämnden har tagit del av Färdplan för ett hållbart län - Åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald.

Socialnämnden yttrar sig enligt nedanstående:

Socialnämnden har som ambition att inom dess verksamhetsområden öka medvetenheten och kunskapen om biologisk mångfald. Socialnämnden har därför valt att arbeta med åtgärd 14.

Följande aktiviteter kommer under fyraårsperioden att prioriteras av socialnämnden för åtgärd 14 avseende att inom nämndens verksamhetsområden öka hänsyn till biologisk mångfald genom inköp av hållbara varor och tjänster.

- Genomföra kartläggning av verksamhetens strategiskt viktiga inköpsområden samt produktgrupper som kan förväntas ha stor påverkan på biologisk mångfald.
- Sammanställa och sprida informationsmaterial kring upphandling och inköp av varor och tjänster med ökad miljöhänsyn.
- Genomföra kunskapshöjande aktivitet kring hur upphandling och inköp kan göras med ökad hänsyn till miljömässig hållbarhet och biologisk mångfald.
- Genomföra upphandlingar som främjar innovativt tänkande och utveckling inom produktion, förädling, distribution och förvaltning för ökad hänsyn till biologisk mångfald, exempelvis genom funktionsupphandling.

Alla aktiviteter kommer att rymmas inom befintlig budget och behöver inte tas hänsyn till i kommande budgetprocesser eller är beroende av externa projektmedel.

Ärendebeskrivning

Föreligger förslag till aktiviteter som socialnämnden kommer arbeta med under kommande 4-årsperiod som hållbarhetslöftet berör.

Östhammars kommun har tidigare (KS 2020-05-19) yttrat sig gällande remissen Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald.

Kommunstyrelsen beslutade då att Östhammars kommun avser att delta i arbetet med hållbarhetslöften inom åtgärdsprogrammet samt att omfattningen av hållbarhetslöftet och val av aktiviteter skulle behandlas i berörda nämnder och beslutas i kommunfullmäktige under

Socialnämnden

hösten 2020, efter inkommen inbjudan med slutversionen av åtgärdsprogrammet. Signerat hållbarhetslöfte med valda åtgärder och aktiviteter ska införlivas i kommunens befintliga styrmodell och ledningssystem.

Yttranden skickas senast 2 oktober till KS för sammanställning till KF 10 november samt för den preliminära rapporteringen som ska göras till Länsstyrelsen senast 15 oktober.

Beslutsunderlag

- Beslutsmissiv för fastställande av regionalt åtgärdsprogram för ekosystem och biologisk mångfald
- Rapporten Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för ekosystem och biologisk mångfald
- Inbjudan att teckna hållbarhetslöfte för ekosystem och biologisk mångfald i Uppsala län
- Förtydligande av aktörs hållbarhetslöfte 2020 (exclfil)

Ärendets behandling

KSAU beslutade 2020-08-18 i enlighet med KS tidigare beslut att skicka ut den uppdaterade versionen av färdplanen till samtliga berörda nämnder. Samtliga nämnder beslutar om/vilka aktiviteter som rör nämndens verksamhet som man vill arbeta med inom den 4-årsperiod hållbarhetslöftet berör.

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

Barn- och utbildningschef Lisbeth Bodén och nämndsekreterare/utredare Fitim Kunushevci föredrar ärendet.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

§ 33

Dnr KS-2017-59

Dpl 381

Dnr KFN-2016-153

Dpl 381

Överföring av utepad från kultur- och fritidsförvaltningen till tekniska förvaltningen

---

I beslut i kommunfullmäktige 2012-06-12 beslutades om sammanslagning av kultur- och fritidsförvaltningarna samt förändring av ansvar för lokaler, anläggningar och avtal. Del av beslutet enligt nedan:

- Tekniska nämnden övertar de lokaler och anläggningar som hyrs för fritidsnämndens verksamhet inklusive fastighetsskötsel, investeringar och underhåll.
- Tekniska nämnden övertar huvudansvaret för avtal och arrenden. Ovanstående huvudansvar träder i kraft den 1 januari 2013.

Kultur- och fritidsförvaltningen och tekniska förvaltningen har träffats för att se över kommunens utepad och vilka av dem som skulle kunna övertas av tekniska förvaltningen. Kultur-och fritidsförvaltningen och tekniska förvaltningen kom fram till att tekniska förvaltningen kan ta över två bad som ligger i nära anslutning till campingplatserna, Sunnanö och Hargshamn samt två stadsnära utepad, Krutudden och Gimo friluftsbad. För att ett övertagande ska kunna ske måste kultur- och fritidsnämnden fränsäga sig ansvaret för dessa utepad.

Kultur- och fritidsnämndens beslut 2016-12-08

Kultur- och fritidsnämnden överför följande bad till tekniska förvaltningen: Badet vid campingplatserna Sunnanö och Harghamn samt två stadsnära bad, Krutudden och Gimo friluftsbad. Kultur-och fritidsnämnden har därmed inte längre ansvar för underhåll, drift och utveckling av överförda bad.

Kultur- och fritidschef Lena Hellström föredrar ärendet. Fastighets- och gatuchof Lasse Karlsson medverkar.

Arbetsutskottets förslag 2017-02-21

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att överföra baden vid campingplatserna Sunnanö och Harghamn samt två stadsnära bad, Krutudden och Gimo friluftsbad till tekniska förvaltningen.

Kultur-och fritidsnämnden har därmed inte längre ansvar för underhåll, drift och utveckling av överförda bad.

I ärendet yttrar sig Cecilia Bernsten (C) och Jonas Lennström (S).

Kommunstyrelsens förslag 2017-02-28

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att överföra baden vid campingplatserna Sunnanö och Harghamn samt två stadsnära bad, Krutudden och Gimo friluftsbad till tekniska förvaltningen.

Kultur-och fritidsnämnden har därmed inte längre ansvar för underhåll, drift och utveckling av överförda bad.

_____

Kommunfullmäktiges beslut

Kommunfullmäktige beslutar att överföra baden vid campingplatserna Sunnanö och Harghamn samt två stadsnära bad, Krutudden och Gimo friluftsbad till tekniska förvaltningen.

Kultur-och fritidsnämnden har därmed inte längre ansvar för underhåll, drift och utveckling av överförda bad.

_____

Delges:
Kultur- och fritidsnämnden
Tekniska förvaltningen

Motion angående inrättande av tjänst som äldre och brukarombud

En av huvudpunkterna i Liberalernas valplan 2018 handlade om inrättande av en från socialförvaltningen fristående tjänst som äldre/brukarombud i kommunen. Vi har genom åren efter samtal med brukarorganisationer och enskilda individer sett ett stort behov av en sådan tjänst. I dessa tider med smittspridning inom äldreomsorg i stort sett hela landet finner vi behovet akut. Det ska vara en tjänst som bevakar de äldres respektive personers med funktionsvarianter intressen i ett generellt mer allmänt perspektiv, en tjänst som genom kontakter med förvaltning, enskilda personer, brukarorganisationer och frivilligorganisationer ser över utvecklingspotential för att skapa bästa möjliga livsvillkor för de aktuella grupperna. Tjänsten ska ligga under kommunstyrelsen. Innehavaren ska ha tystnadsplikt men inte handlägga enskilda individärenden utan ska genom sitt arbete skaffa sig en allmän bild av förutsättningarna för att leva ett gott liv hela livet i Östhammars kommun.

Yrkande

Liberalerna yrkar att man i Östhammars kommun snarast inrättar en tjänst som äldre/brukarombud enligt ovan beskrivna inriktning.

Medel till tjänsten ska skapas inom kommunstyrelsens budget.

Österbybruk den 3 juni 2020

För Liberalerna i Östhammar

Irmeli Bellanderhitt

SVAR TILL IRMELI BELLANDER (L) GÄLLANDE INRÄTTANDE AV TJÄNST SOM ÄLDRE- OCH BRUKAROMBUD.

Socialnämnden har i yttrande DNR 2020-82 yttrat sig i frågan om inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud.

Undertecknad föreslår att kommunfullmäktige antar yttrandet som sitt eget och även avslår motionen från Irmeli Bellander.

Östhammar 20200908

Jacob Spangenberg (C)

Ordförande i kommunstyrelsen

Yttrande

Datum
2020-07-10

Dnr
SN-2020-82

Sid
1 (2)

Socialförvaltningen
Oskar Johansson

Kommunstyrelsen

Yttrande över inrättande av tjänst som äldre- och brukarombud

Irmeli Bellander (L) har lämnat en motion med förslag om att inrätta en fristående tjänst som äldre- och brukarombud som ska bevaka intresseområdena för äldre och personer med funktionsvariationer.

Uppgiften att tillvarata den enskildes intressen hanteras genom möjligheten för den enskilde att i enlighet med myndigheternas serviceskyldighet få hjälp att tillvarata sina rättigheter. Som myndighet ska socialförvaltningen garantera att kontakterna blir smidiga och enkla. Denna hjälp ges idag främst av Östhammar Direkt, dit enskilda alltid kan vända sig för att få svar på frågor eller vägledning i vart de ska vända sig.

Den dialog som efterfrågas med brukarorganisationer och intresseföreningar förekommer redan idag inom förvaltningens verksamhet och representanter för ledningen träffar återkommande representanter för dessa organisationer.

Uppdraget att skapa bästa möjliga livsvillkor för de aktuella grupperna åligger ytterst socialnämnden och hur detta kan åstadkommas är subjektivt. Det som anses vara bästa möjliga livsvillkor för de aktuella grupperna får därför bestämmas politiskt och här har politiken en viktig uppgift i att väga dessa intressen mot andra intressen som också faller inom nämndens ansvarsområden. Att driva på hur frågor prioriteras bör därför främst åligga politiken. Uppdraget att se över utvecklingspotentialen åligger socialchefen. Att som externt ombud driva utvecklingsfrågor kan vara svårt om frågan ska hanteras ur ett helhetsperspektiv som beaktar politisk inriktning, budget och regelverk. Det är också ur ett ansvarsutkrävande perspektiv problematiskt att ge formell befogenhet till ombudet och avsaknad av detta riskerar det att göra ombudets möjligheter att driva förändring begränsade.

Socialförvaltningen
Oskar Johansson

Den föreslagna uppgiften att skapa sig en bild av förutsättningarna att leva i Östhammars kommun görs årligen i form av data som verksamheten och brukare rapporterar till Socialstyrelsen. Dessa data sammanställs i form av Öppna jämförelser och presenteras på hemsidan Kolada.se. Allmänheten kan där ta del av resultaten och jämföra dessa med andra kommuner. Resultaten av jämförelserna ger därutöver Östhammars kommun möjlighet att följa upp, analysera och utveckla förutsättningarna för äldre och personer med funktionsvariationer att leva i Östhammars kommun

Socialnämnden bedömer att målgruppernas behov redan är tillgodosedda genom nuvarande organisation och föreslår kommunstyrelsen att avslå motionen.

Motion om införande av policy om neutral klädkod för anställda med externa kontakter

Med den stora invandringen som Sverige har haft över en längre tid från kulturer som är vitt skilda från den svenska har följt att främmande religiösa uttryck blivit allt mer framträdande i det offentliga rummet. Detta kommer också till uttryck hos anställda i skattefinansierade verksamheter.

Ett exempel är den allt vanligare förekommande religiöst motiverade huvudduken hos kvinnliga anställda. Enligt den aktuella religionen representerar den beslöjade kvinnan ett renhetsideal och den obeslöjade kvinnan är okysk. Den beslöjade offentliganställda kvinnan signalerar därmed till den obeslöjade kvinnliga servicemottagaren att den senare är en onständig kvinna. När vi som skattebetalare möter en representant för det offentlig ska vi inte behöva bli utsatta för den typen av religiösa ställningstaganden.

Sverige har sedan 1952 haft en lag för religionsfrihet som för oss Sverigedemokrater är en viktig lag. Man är fri att utöva sin religion dock inte var, när och hur som helst. En annan viktig del i religionsfriheten är att man som individ har rätt att vara fri från religion i samhället.

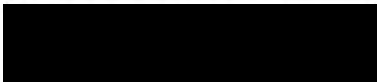
EU domstolen beslutade 2017 att arbetsgivaren har rätt att kräva att de anställda ska bära neutral klädsel på arbetsplatsen, förutsatt att detta är en allmän ordningsregel. Detta innebär att arbetsgivaren har rätt att förbjuda kläder som har politiska, filosofiska eller religiösa symboler under tiden som arbetstagaren är i tjänst.

Det är viktigt att Östhammars kommun har en genomtänkt och enhetlig linje för kommunens anställda och verksamheter. Alla som jobbar inom kommunens verksamheter och har någon typ av kundkontakt bör ha en neutral klädsel.

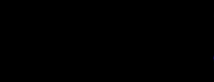
Med anledning av ovanstående yrkar Sverigedemokraterna:

- Att kommunen inför en policy för neutral klädsel för samtliga anställda med externa kontakter, inkluderande ett generellt förbud mot religiöst och politiskt motiverad klädsel

Östhammar den 2020-03-30

Ylva Lundin
Ledamot (SD)

Martin Wahlsten
Gruppledare (SD)

SVAR PÅ MOTION FRÅN YLVA LUNDIN OCH MARTIN WAHLSTEN (SD) GÄLLANDE NEUTRAL KLÄDKOD FÖR KOMMUNANSTÄLLDA

Motionären hänvisar till ett förhandsbesked i EU-domstolen, där domstolen kom fram till att det inte var direkt diskriminering att införa ett förbud mot att bära muslimsk huvudduk, då det är en följd av en intern ordningsregel som förbjöd bärandet av synliga politiska, filosofiska eller religiösa symboler på arbetsplatsen.

Domstolen kom emellertid också fram till att en sådan intern ordningsregel för ett privat företag kan utgöra indirekt diskriminering om det visas att den skyldighet som regeln föreskriver och som framstår som neutral, i praktiken medför att personer tillhörande en viss religion eller personer med vissa övertygelser särskilt missgynnas.

Att införa ett liknande förbud i offentlig sektor torde utgöra diskriminering om det inte motiveras av ett verkligt avgörande yrkeskrav, som till exempel att säkerheten på en arbetsplats kräver viss klädsel.

Frågan är då om det finns ett avgörande yrkeskrav. Kommunens anställda inom exempelvis äldreomsorg måste följa hygienföreskrifterna. Här är därför särskilda regler tillämpliga

Motionärerna menar emellertid att en klädkod ska gälla för samtliga anställda. Man menar att det är viktigt att Östhammars kommun framstår som politiskt och religiöst neutralt i mötet med kommunens invånare. Risk finns annars för politiska, religiösa eller kulturella konflikter.

Motionärerna hänvisar till en risk för konflikt, men har inte påvisat att några sådana fall skulle ha uppkommit. Risken är ytterst liten och inte relevant att ta hänsyn till.

Kommunen måste ta hänsyn till att den som offentlig aktör är skyldig att respektera de grundläggande fri- och rättigheterna som finns angivna i regeringsformen och Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Enligt dessa är det ett centralt värde i en demokrati att människor få ge uttryck för sina religiösa eller politiska åsikter. När man således kan konstatera att det inte är möjligt att hävda att kommunens samtliga anställda behöver en viss typ av klädsel för att utöva sina yrken, och inte heller kan påvisa några konkreta fall där det har uppstått problem med att enskilda anställda har haft kläder som påvisar en viss politisk eller religiös åsikt, är det istället viktigare att upprätthålla de demokratiska fri- och rättigheterna.

Således kan konstateras att gällande regelverk inte behöver förändras och vi föreslår därför kommunfullmäktige att avslå motionen.

Jacob Spangenberg (C)

Kommunalråd

Margareta Widén-Berggren (S)

Kommunalråd

Motion angående inrättande av en utomstående Coronakommission i Östhammar.

I skrivande stund har Coronapandemin härjat i världen, Sverige och även Östhammar i snart 4 månader. Detta har inneburit svåra konsekvenser med hög dödlighet, (18 i kommunen till dags dato) sjunkande skatteintäkter pga företag som tappat sina inkomster, arbetslöshet mm.

Mycket bra har gjorts för att minska de negativa konsekvenserna av virusets härjningar och mycket skulle säkerligen ha kunnat gjorts annorlunda. Virusets härjningar är på inget sätt undanröjt. I Uppsala Region ökar antalet inlagda på IVA för närvarande. Hur våra äldreboenden klarat av att hålla undan viruset varierar säkerligen från enhet till enhet liksom inom hemtjänsten.

På nationell nivå kommer en Coronakommission tillsättas inom snar framtid för att blicka både bakåt och framåt och på så sätt dra lärdomar inför en ev andra våg.

Vi tror att det vore mycket värdefullt att snarast avsätta medel för en utomstående Coronakommission även för kommunen. Uppgiften bör vara att granska kommunens agerande under virusets första månader.

Hur var krisberedskapen? Hur skyddade vi våra äldre? Vad var bra? Vad kunde gjorts bättre? Hur agerade vi gentemot våra företag? Var det tillräckligt? Vad mer kunde vi gjort och kan vi göra? Etc..

Yrkande

Liberalerna yrkar att en utomstående Coronakommission tillsätts så snart som möjligt i Östhammars kommun i avsikt att utreda erfarenheter, både positiva och negativa, av kommunens agerande under virusets härjningar.

Österbybruk den 8 juni 2020

För Liberalerna i Östhammar

Irmeli Bellander

Julia Carlström

SVAR PÅ MOTION FRÅN IRMELI BELLANDER OCH JULIA CARLSTRÖM,
BÅDA LIBERALERNA, GÄLLANDE INRÄTTANDE AV UTOMSTÅENDE
CORONAKOMMISSION.

Fullmäktiges ordförande och kommunstyrelsens ordförande föreslår att granskning genomförs av revisionen.

I skriften God revisionssed i kommunal verksamhet beskrivs att "Fullmäktige är också uppdragsgivare för revisorerna och beslutar om revisionens organisation och resurstilldelning." Revisionens ordförande har tillfrågats om det är önskvärt att genomföra en granskning på området och meddelat att det är önskvärt.

En lämplig resursförstärkning bedöms som 150 000 kr. Möjlighet till finansiering finns inom fullmäktiges konto "övriga främmande tjänster" 74990 med en mindre komplettering (3 000 kr) ur annat konto.

Vi föreslår kommunfullmäktige att tillföra extra resurser till revisionen för att den ska kunna genomföra en granskning av hanteringen av coronapandemin, smittspridningen av covid-19, på det sätt revisionen bedömer lämpligast.

Östhammar och Alunda 2020.09.17

Roger Lamell (S)

Ordförande i kommunfullmäktige

Jacob Spangenberg (C)

ordförande i kommunstyrelsen

Interpellation av Ylva Lundin (SD) om hur kommunens genuspedagog kan bidra till att lyfta pojkars skolresultat

Från skolförvaltningen har nu konkretiserats att en av genuspedagogens uppgifter är att arbeta med att åtgärda den markanta och dokumenterade skillnaden mellan flickor och pojkars betygsresultat i grundskoleverksamheten.

Denna tjänst har hittills kostat kommunens skattebetalare minst 2 miljoner kronor utan att någon form av skriftlig redovisning och utvärdering av uppnådda resultat har förevisats.

Genusdoktrinen (som vi får anta ligger till grund för genuspedagogens arbete) utgår från att manligt och kvinnligt endast är sociala konstruktioner och att skillnader i den underliggande biologin är utan betydelse. "Genusvetenskapen" är en kritisk tradition som vill kullkasta synen på vetenskap som något sant och objektivt verifierbart. För genusvetenskapen är allt politik, även den traditionella faktabaserade vetenskapen. Denna radikalfeministiska ideologi har utvecklats till en statsreligion i Sverige som ska stå över alla andra idéer, och vars ifrågasättande omedelbart stämplas som kätteri. Utan tvekan är inrättandet av en genuspedagogtjänst i Östhammars kommun ett led i denna statsreligions utbredning i den svenska samhällskroppen.

Genusideologien ser s.k. toxisk maskulinitet som roten till allt ont och något som ska bekämpas var helst den sticker upp sitt fula tryne. Hur en pedagog skolad i att betrakta naturligt manligt beteende som något som ska fördömas och tryckas ned till varje pris, ska kunna ge meningsfullt stöd och hjälp till pojkar som har svårt att uppnå samma betygsresultat som flickorna är en gåta för mig och många andra.

Med anledning av detta frågar jag kommunstyrelsens ordförande

1. vilka vetenskapliga rön som ligger till grund för antagandet att ett arbetssätt som tar avstamp i genusideologiskt tankegods ska kunna bidra till att lyfta pojkars skolresultat
2. om det finns exempel på någon kommun i Sverige som har lyckats lyfta pojkars skolresultat med hjälp av genuspedagogiskt arbete
3. om en redogörelse för **hur** genuspedagogen ska arbeta för att lyfta pojkarnas skolresultat i kommunen. Vänligen var konkret i vilka faktiska åtgärder som genomförts och planeras.

Ylva Lundin (SD)

20201025

Aktuellt i slutförvarsfrågan 2020-11-10

Rapport från Slutförvarsenheten till KF

Perioden 2020-09-22 – 2020-12-15

Senaste nytt om slutförvarsansökningarna

Kärnbränsleförvaret

Miljödepartementet tog i januari 2018 över handläggningen av ansökan om att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. I april 2019 lämnade SKB in en komplettering av ansökan till miljödepartementet. Kompletteringen skickades först på remiss och kungjordes sedan med 17 juni 2020 som sista dag för yttrande. Flertalet instanser, bl a Östhammars kommun, har lämnat yttranden. I slutet av juni lämnade SKB in ett yttrande till departementet där de meddelade att de inte har något ytterligare att anföra.

På [regeringskansliets hemsida om slutförvaret för använt kärnbränsle](#) finns förutom information om ärendet en del utvalda handlingar som t ex kompletteringen.

SFR – fortsatt drift och utbyggnad

Miljödepartementet tog i november 2019 över handläggningen av ansökan om utbyggnad och fortsatt drift av SFR till regeringen. Den 11 maj gav miljödepartementet SKB möjlighet att yttra sig i både miljöbalks- och kärntekniklagsärendet. Sista dag för yttranden var den 1 juni 2020. SKB har yttrat sig men hade inget att tillägga i sak. Efter detta datum kan, enligt skrivelserna från departementet, ärendena komma att avgöras på befintligt underlag. För att regeringen ska få ge tillåtlighet krävs tillstyrkan från kommunfullmäktige i Östhammars kommun.

Strålsäkerhetsmyndighetens och **Mark- och miljödomstolens** yttranden finns att läsa i **dokumentbanken** på kommunens slutförvarswebb. Både myndigheten och domstolen tillstyrkte att tillstånd respektive tillåtlighet ges.

Övrig aktuell information

Östhammars kommuns medel ur Kärnavfallsfonden

Riksgälden genomför just nu en fördjupad revision på Östhammars kommuns förbrukning av medel ur kärnavfallsfonden 2018. Därutöver har Riksgälden begärt kompletteringar på såväl Östhammars kommuns som Oskarshamns kommuns ansökningar om medel 2021. Detta med utgångspunkt i de nya föreskrifter som började gälla 2020. Oskarshamn och Östhammar har samverkat i de svar vi översänt till Riksgälden.

Rapport om kopparkomponenterna i SKB:s LOT-försök

SKB publicerade den 2 oktober en rapport med resultatet från studier av de kopparkomponenter som ingick i det sk. LOT-försöket som togs upp förra hösten. SKB anser att resultaten är i linje med tidigare försök och att inga resultat motsäger slutsatserna i säkerhetsanalysen. Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) anser att rapporten innehåller stora vetenskapliga brister men att det ändå framgår att koppar är ett direkt olämpligt material för inkapsling av använt kärnbränsle på grund av hög korrosion.

Strålsäkerhetsmyndigheten har meddelat att de kommer att de under hösten kommer att genomföra en kvalitetsgranskning av SKB:s forskningsverksamhet kopplad till LOT-försöken, dvs. en granskning av tillförlitligheten i försökets genomförande resultat. Myndigheten har varit tydliga med att de inte anser att dessa försök kommer kunna ge avgörande information om huruvida koppar är ett lämpligt kapselmaterial eller inte.

SKB kommer att presentera rapporten för Granskningsgruppen i samband med gruppens sammanträde den 10 december.

Skrivelse till regeringen om tidsplan för slutförvaret för använt kärnbränsle

Östhammars kommun har tillsammans med Oskarshamns kommun skickat en skrivelse till miljödepartementet och miljöministern om tidsplan för regeringens beslut avseende inkapslingsanläggning och slutförvar för använt kärnbränsle. I skrivelsen betonas bl a att kommunerna utgått från att hela SKB:s ansökan prövas samtidigt av regeringen och att Oskarshamns kommun inte kan acceptera att en utökning av mellanlagringskapaciteten bryts ut och hanteras separat.

Samråd om havsvattenuttag

SKB har bjudit in till avgränsningssamråd enligt miljöbalken angående uttag av havsvatten i Forsmark. Under sommaren 2020 genomfördes ett undersökningssamråd där bland annat Östhammars kommun deltog. Syftet med vattenuttaget är att långsiktigt säkerställa behovet av industrivatten för slutförvaret för använt kärnbränsle och vid en utbyggnad av SFR. Sista dag att lämna synpunkter är den 16 oktober 2020 men Östhammars kommun har fått förlängt till den 9 november 2020.

Bakgrundsinformation om SKB:s slutförvarsansökningar

Den 16 mars 2011 lämnade SKB in ansökan enligt miljöbalken och kärntekniklagen om att få bygga och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark till Mark- och miljödomstolen i Nacka respektive Strålsäkerhetsmyndigheten.

Den 19 december 2014 lämnade SKB in ansökan enligt miljöbalken och kärntekniklagen om att bygga ut slutförvaret för låg- och medelaktivt driftavfall, SFR.

Ansökningshandlingarna finns på SKB:s hemsida. Alla handlingar i ärendena, förutom de som är belagda med sekretess som till exempel det fysiska skyddet runt anläggningen, är offentliga.

Östhammars kommuns slutförvarswebb och nyhetsbrev

På kommunens slutförvarswebb www.slutforvarforsmark.se hittar du information om de slutförvar som är eller kan bli aktuella i Östhammars kommun. På hemsidan hittar du även **websändningar** av Referensgruppens möten och en **dokumentbank** med bland annat kommunens yttrande i prövningarna.

På hemsidan kan du även anmäla dig till Slutförvarsenhetens nyhetsbrev.

Statistikrapport av ej verkställda beslut

Socialnämnden, Kvartal 2 2020

Innehållsförteckning

1 Statistikrapport av ej verkställda beslut	3
---	---

LSS Beslut

Beslutsdatum/Avbrott	Beslut	Orsak till att beslutet inte verkställts	Vidtagna åtgärder	Kön
2018-07-26	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad		Man
2019-04-26	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad	Bor i egen lgh med boendestöd, kontaktperson, ledsagarservice samt daglig verksamhet.	Man
2019-05-22	9.4§ Kontaktperson	Tackat nej till erbjuden kontaktperson 2019-09-10		Kvinna
2019-05-31	9.4§ Kontaktperson	Tackat nej till erbjuden kontaktperson 2019-09-10		Kvinna
2019-06-18	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad		Kvinna
2019-06-26	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad		Man
2019-07-03	9.9§ Bostad för vuxna	Förhandsbesked		Kvinna
2019-07-03	9.10§ Daglig verksamhet	Förhandsbesked		Kvinna
2019-08-30	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad		Man
2019-09-13	9.4§ Kontaktperson	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdragstagare		Kvinna
2019-09-24	9.4§ Kontaktperson	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdragstagare		Man
Avbrott 2019-09-23	9.4§ Kontaktperson	Brukaren är inte intresserad av att ha kontaktperson.	Beslutet avslutas 2020-05-31	Kvinna

2019-10-23	9.4§ Kontaktperson	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdragstagare		Man
2019-11-11	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad	Verkställd 2020-06-15	Kvinna
2020-02-11	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad		Kvinna
2020-03-24	9.9§ Bostad för vuxna	Resursbrist, saknar ledig bostad	Har beslut på korttidsvistelse samt ledsagarservice	Kvinna

SoL Beslut

Beslutsdatum/Avbrott	Beslut	Orsak till att beslutet inte verkställts	Vidtagna åtgärder	Kön
2019-12-12	Permanent bostad (ÄO)	Resursbrist, saknar ledig bostad	Är verkställd 2020-05-11 på extern plats	Man
2019-12-13	Permanent bostad (ÄO)	Resursbrist, saknar ledig bostad	Verkställd 2020-05-07	Kvinna
2020-01-22	Permanent bostad (ÄO)	Tackat nej till erbjuden plats 2020-05-27. Önskar plats på specifikt boende		Kvinna
2020-02-12	Korttidsplats	Korttidsenheten har varit stängd pga covid-19		Kvinna
2020-02-20	Permanent bostad (ÄO)	Tackat nej till erbjuden plats 2020-05-28. Önskar plats på specifikt boende		Kvinna
2020-03-18	Permanent bostad (ÄO)	Tackat nej till erbjuden plats 2020-06-03. Önskar plats på specifikt boende		Kvinna

2019-07-17	Annat bistånd- Trappan i Uppsala (IFO)	Insatsen kan inte verkställas pga att Resursen inte finns tillgänglig. Insatsen kommer enligt utföraren kunna verkställas under hösten 2020		Man
2019-10-01	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare	Behovet av insatsen upphör. Beslutet avslutas 2020-04-01	Man
2019-10-01	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare	Behovet av insatsen upphör. Beslutet avslutas 2020-04-01	Kvinna
2019-10-21	Kontaktfamilj (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare	Behovet tillgodoses av andra insatser. Beslutet avslutas 2020-06-03	Kvinna
2019-11-27	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare		Man
2019-11-29	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare		Man
2020-01-13	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare		Man
2020-01-13	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist saknar lämplig person/uppdragstagare		Man

BESLUT
2020-10-15

Dnr: 201-7366-20

Ny ersättare för ledamot i kommunfullmäktige

Länsstyrelsen utser ny ersättare för ledamot i kommunfullmäktige från och med den 15 oktober 2020 till och med den 14 oktober 2022.

Kommun: Östhammar

Parti: Centerpartiet

Ny ersättare: Tommy Runarsson

Avgången ersättare: Emma Kruse

Den som berörs av beslutet har markerats med en asterisk (*) i följande sammanställning.

Östhammars kommun

Ledamot

Jacob Spangenberg
Bertil Alm
Inger Abrahamsson
Håkan Dannberg
Cecilia Bernsten
Lisa Landberg
Josefine Nilsson

Ersättare

1. Gunnel Wahlgren
2. Camilla Strandman
3. Olle Rehn
4. Tommy Runarsson *

Bevis utfärdas för de som berörs av beslutet.

Den som vill överklaga detta beslut ska göra det skriftligen hos Valprovsnämnden.

Skrivelsen ska ha kommit in till beslutsmyndigheten Länsstyrelsen, Bävernsgården 17, 751 86 UPPSALA inom tio dagar efter dagen för detta beslut.

Gunilla Stener

Arne Åhman

Kopia till
Kommun
Ny ersättare
Parti